

SBÍRKA
SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ A STANOVISEK

NEJVYŠŠÍHO SOUDU
ČESKÉ REPUBLIKY

6/2015

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Dokazování	č. 31
Obhajoba	č. 32
Obhájce zvolený	č. 32
Odročení soudního jednání	č. 32
Pomluva	č. 33
Postoupení věci	č. 33
Právo na soukromí	č. 33
Přípustnost dovolání	č. 30
Rozsudek	č. 32
Svoboda projevu a právo na informace	č. 33
Šíření toxikomanie	č. 34
Těžké ublížení na zdraví	č. 29
Zabrání věci	č. 34
Zákaz reformace in peius	č. 30
Zánik trestní odpovědnosti	č. 30
Zproštění obžaloby	č. 30

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Advokacie	č. 56
Bezdůvodné obohacení	č. 61
Dědické řízení	č. 53
Exekuce	č. 54, 55
Insolvenční řízení	č. 60
Insolvenční spory	č. 60
Jmenování	č. 52
Náhrada škody	č. 56
Notářský zápis	č. 55
Obnova řízení	č. 53
Odměna advokáta	č. 56
Odpovědnost státu za škodu	č. 57
Pracovněprávní vztahy	č. 61
Pravomoc soudu	č. 60
Přeměna právnické osoby (o. z.)	č. 52
Přípustnost dovolání	č. 57
Příslušnost soudu	č. 60
Příslušnost soudu věcná	č. 52
Smlouva o přepravě věci	č. 59
Smlouva o půjčce	č. 55
Smlouva o smlouvě budoucí	č. 55
Správa daní a poplatků	č. 54
Stát	č. 54
Zadostiučinění (satisfakce)	č. 57
Započtení pohledávky	č. 58
Zdravotnictví	č. 57
Zvláštní způsoby řízení	č. 52

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

Násilným jednáním vůči těhotné ženě vedeným úmyslem vyvolat u ní potrat nebo usmrtit plod pachatel naplňuje základní skutkovou podstatu trestného činu těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku (popřípadě jeho pokusu), když vyvolání potratu nebo usmrcení plodu je samo o sobě těžkou újmou na zdraví ve smyslu § 122 odst. 2 písm. g) tr. zákoníku. Tímto jednáním však nelze bez dalšího naplnit znak kvalifikované skutkové podstaty tohoto trestného činu spočívající v jeho spáchání ze zavrženíhodné pohnutky ve smyslu § 145 odst. 2 písm. h) tr. zákoníku.

Okolnost, že úmyslné vyvolání potratu nebo usmrcení plodu může být z povahy věci spácháno jen na těhotné ženě, odůvodňuje posouzení činu jako trestného činu těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, popř. pokusu tohoto trestného činu, aniž by tu byl rozpor se zákazem dvojího přičítání jedné a téže skutečnosti k tíži pachatele. Prostřednictvím znaku „na těhotné ženě“ tato skutková podstata ji chrání coby předmět útoku nejen jako těhotnou, resp. jako nositelku plodu, tzn. v tomto užším rozsahu, nýbrž širěji jako osobu ve specifickém psycho-fyzickém stavu.

(Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 5. 2013,
sp. zn. 8 To 35/2013,
ECLI:CZ:VSPH:2013:8.TO.35.2013.1)

Z o d ů v o d n ě n í:

Rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 6. prosince 2012 č.j. 56 T 13/2011-133 byl obžalovaný T. B. uznán vinným jednáním spočívajícím v tom, že dne 29. června 2010 v době kolem 23:15 hod. v L., v místě trvalého bydliště v rodinném domě č. 91/6 v ulici L., záměrně fyzicky napadl svoji družku I. K. v úmyslu přivodit jí potrat plodu s vědomím, že se poškozená nachází v 19. týdnu těhotenství, a to tím způsobem, že jí několikrát udeřil pěstí do trupu a končetin a klekl na břicho poškozené se slovy „já z tebe to dítě dostanu“, přičemž v důsledku útoku utrpěla poškozená zranění spočívající v otoku měkkých tkání a hematomu na temeni hlavy, podkožním krevním výronu pod pupkem o průměru 5 cm, hematomu na zádech, otoku levého zápěstí s omezením hybnosti ruky, oděrcе kožního krytu na levém stehně, otoku měkkých tkání a podkožním krevním výronu na hřbetu levé ruky, hematomu a oděrcе nad levou kyčlí, když k poškození plodu nedošlo.

Toto jeho jednání bylo kvalifikováno jako pokus zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 21 odst. 1, § 145 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, ze který

mu byl podle § 145 odst. 2 za použití § 58 odst. 1 tr. zákoníku uložen trest odnětí svobody v trvání tří roků, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 1, odst. 2 písm. b), odst. 3 tr. zákoníku zařazen do věznice s dozorem.

Dále mu byla podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložena povinnost nahradit poškozené V. z. p. ČR, Krajské pobočce pro L. k. se sídlem V. 1360/6, L., škodu ve výši 650 Kč.

Poškozená I. K. byla se svým nárokem na náhradu škody podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních.

Proti tomuto rozsudku podal intervenující státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem (dále jen „státní zástupce“) ihned po jeho vyhlášení do protokolu odvolání v neprospěch obžalovaného, směřující jak do výroku o vině, tak do výroku o trestu, které dodatečně písemně odůvodnil. Ve lhůtě uvedené v § 248 odst. 1 tr. ř. proti němu podal odvolání i obžalovaný T. B., který jej rovněž dodatečně písemně odůvodnil prostřednictvím svého obhájce.

Státní zástupce ve svém odvolání vyslovuje nesouhlas především s právní kvalifikací jednání obžalovaného. Je toho názoru, že soud prvního stupně pochybil, jestliže toto jednání posoudil toliko jako pokus zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 21 odst. 1, § 145 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku a na rozdíl od obžaloby dospěl k závěru, že kvalifikovaná skutková podstata uvedená v ustanovení § 145 odst. 2 písm. h) tr. zákoníku, tj. že obžalovaný jednal ze zavrženíhodné pohnutky, jím naplněna nebyla. Tuto zavrženíhodnou pohnutku spatřuje odvolatel v tom, že obžalovaný poškozenou fyzicky napadl v úmyslu přivodit jí potrat plodu, což podle jeho názoru svědčí nejen o jeho naprosté emoční zploštělosti a neúctě k lidskému zdraví, ale také k dosud nenarozenému životu. Nesouhlasí se stanoviskem nalézacího soudu, že pokud obžalovaný zaútočil proti těhotné ženě, čímž naplnil kvalifikovanou skutkovou podstatu zločinu těžkého ublížení na zdraví uvedenou v ustanovení § 145 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, musel být srozuměn s tím, že jí může přivodit potrat plodu, a tuto skutečnost mu nelze přičíst k tíži dvakrát. Jakoukoli konsumpci kvalifikovaných skutkových podstat tento odvolatel odmítá s tím, že i pokud by pachatel na těhotné ženě spáchal zločin těžkého ublížení na zdraví např. tím, že jí zlomí nohu, jednalo by se o zločin podle § 145 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, avšak bez dalšího by nebylo možno dovodit, že by tak učinil i ze zvlášť zavrženíhodné pohnutky či že by byl srozuměn s tím, že jí způsobí potrat plodu. Obžalovaný však útočil přímo proti trupu poškozené, což doprovázel slovy „já z tebe to dítě dostanu“; proto zde podle státního zástupce není o zavrženíhodnosti jeho pohnutky pochyb.

Pokud jde o trest, nespátřuje tento odvolatel žádné zásadní důvody pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody pod spodní hranici zákonné trestní sazby. Vzhledem k závažnosti jednání obžalovaného a k naplnění dvou kvalifikovaných skutkových podstat má za to, že trest měl být ukládán v základní trestní sazbě včetně standardního zařazení k jeho výkonu.

Proto navrhuje, aby Vrchní soud v Praze napadený rozsudek zrušil a znovu sám obžalovaného uznal vinným tímž jednáním, jakým jej uznal vinným soud prvního stupně, které by však kvalifikoval jako pokus zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 21 odst. 1, § 145 odst. 1, odst. 2 písm. b), písm. h) tr. zákoníku a uložil mu za něj opětovně nepodmíněný trest odnětí svobody alespoň při spodní hranici zákonné trestní sazby uvedené v § 145 odst. 2 tr. zákoníku, pro jehož výkon by jej zařadil do věznice s ostrahou.

Odvolání obžalovaného T. B. směřuje rovněž do výroku o vině a v důsledku toho i do výroku o trestu. Je toho názoru, že jednání, jež je mu obžalobou kladeno za vinu, mu nebylo spolehlivě prokázáno. Soud prvního stupně své skutkové závěry opírá toliko o výpověď svědkyně a poškozené I. K., která je psychicky labilní, má sebedestruktivní sklony a tendenci lhát, resp. zamlčovat podstatné skutečnosti. Její duševní stav nebyl zkoumán, ačkoliv to je plně namístě. Svědci z řad Policie ČR k jeho osobě nic konkrétního nevypověděli, pouze potvrdili, že poškozená si stěžovala na bití z jeho strany. Proto navrhuje, aby Vrchní soud v Praze napadený rozsudek zrušil a znovu sám rozhodl o jeho zproštění obžaloby.

Vrchní soud v Praze jako soud odvolací z podnětu podaných odvolání přezkoumal podle § 254 odst. 1 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost všech výroků napadeného rozsudku, proti nimž byla odvolání podána, jakož i zákonnost postupu řízení, jež jim předcházelo, a to z hlediska vytýkaných vad. Zabýval se i tím, zda napadený rozsudek a jemu předcházející řízení nevykazují vady, jež odvoláními vytýkány nejsou, avšak mohly by mít vliv na správnost výroků, proti nimž byla odvolání podána, a dospěl k závěru, že částečně důvodným je toliko odvolání státního zástupce, a to v části směřující do výroku o uloženém trestu.

Jak odvolací soud zjistil, přípravné řízení i řízení před soudem prvního stupně proběhlo v plném souladu s odpovídajícími ustanoveními trestního řádu, přičemž všechna procesní práva obžalovaného, zejména jeho právo na obhajobu, byla dodržena.

Soud prvního stupně si v souladu s ustanovením § 2 odst. 5 tr. ř. zajistil dostatečné důkazní podklady pro zákonné meritorní rozhodnutí a tyto v hlavním líčení náležitě provedené důkazy podle zjištění odvolacího soudu hodnotil na základě své volné úvahy jednotlivě, v jejich souhrnu i ve všech vzájemných souvislostech tak, jak mu ukládá ustanovení § 2 odst. 6 tr. ř., a na základě logického myšlenkového postupu pak učinil správné skutkové závěry.

Počáteční důkazní nouze zapříčiněná tím, že poškozená I. K. v přípravném řízení využila svého práva v trestní věci proti svému druhovi a otcí svých dětí odepřít výpověď, byla odstraněna její výpovědí v hlavním líčení, kdy se po řádném poučení rozhodla vypovídat. Její výpověď je kompaktní, podrobná a logická, přičemž z její formy a obsahu nelze dovodit žádné závěry o duševní nevyrovnanosti svědkyně, ani pochybnosti o její schopnosti vnímat prožitý děj a správně jej reprodukovat. Poškozená bezprostředně popsala svůj tehdejší vztah

k obžalovanému, kdy kvůli němu z důvodu intenzivní citové náklonnosti náhle opustila svého manžela a stala se na obžalovaném značně citově závislou až do té míry, že vůči němu měla sama výčitky svědomí a pocit vlastního selhání jako družky, když nebyla s to vyhovět jeho neustálým finančním požadavkům, přičemž fyzická napadení z jeho strany mu tolerovala nebo alespoň opakovaně odpouštěla. Z těchto důvodů proti němu také nechtěla vypovídat v přípravném řízení. Nelze pominout ani tu skutečnost, že v hlavním líčení obžalovaný k její výpovědi neuvedl žádné připomínky, neměl na poškozenou žádné dotazy a rovněž tak ze strany obhajoby nezazněly žádné námitky, jež by zpochybňovaly její věrohodnost. Mimo to údaje, které poškozená uvedla, potvrdili i svědci R. P. a J. H., kteří s ní hovořili krátce po činu.

Zranění zjištěná na těle poškozené odpovídají popisu napadení tak, jak jej poškozená ve své výpovědi uvedla. Jejich způsobilost vyvolat potrat potvrdil znalec z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství, s tím, že není podstatné, zda útok proti jejímu břichu byl způsoben kopy, údery pěstí nebo kleknutím na břicho; všechny tyto mechanismy jsou, pokud jde o jejich razanci a nebezpečnost pro plod, v podstatě rovnocenné.

Proto Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci nikterak nepochybil, jestliže shledal výpověď svědkyně a poškozené I. K. zcela věrohodnou a uznal obžalovaného vinným jednáním tak, jak je popsáno v obžalobě i ve skutkové větě výroku napadeného rozsudku.

S námitkami státního zástupce směřujícími do právní kvalifikace tohoto jednání se Vrchní soud v Praze neztotožnil. Přestože je nutno vyslovit souhlas s jeho názorem, že za určitých okolností lze spáchat zločin těžkého ublížení na zdraví na těhotné ženě a současně i ze zavrženíhodné pohnutky, naplnění kvalifikované skutkové podstaty zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 2 písm. h) tr. zákoníku je vyloučeno tehdy, jestliže je pachatel při svém jednání přímo veden záměrem vyvolat svým násilným útokem v těhotné ženě potrat nebo usmrcení plodu a jestliže ona zavrženíhodná pohnutka je současně spatřována rovněž ve vyvolání potratu nebo v usmrcení plodu. Vyvolání potratu nebo usmrcení plodu je samo o sobě těžkou újmou na zdraví ve smyslu § 122 odst. 2 písm. g) tr. zákoníku a napadení (ať již fyzické nebo psychické – např. vyvoláním šoku nebo jiného intenzivního duševního otřesu) učiněné v úmyslu způsobit tento následek je tedy jednáním naplňujícím již základní skutkovou podstatu zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku. Za této situace nelze bez dalšího snahu o dosažení takového následku posuzovat navíc i jako jednání ze zavrženíhodné pohnutky ve smyslu § 145 odst. 2 písm. h) tr. zákoníku.

Přestože zločinu těžkého ublížení na zdraví, které má spočívat ve vyvolání potratu nebo v usmrcení plodu, se lze dopustit toliko vůči těhotné ženě, o nepřipustnou duplicitu základní skutkové podstaty (§ 145 odst. 1 tr. zákoníku) a kvalifikované skutkové podstaty (§ 145 odst. 2 písm. b/ tr. zákoníku) se v takovémto

případě nejedná. Potrat nebo usmrcení plodu je jako znak základní skutkové podstaty chtěným následkem, zatímco těhotná žena je jako znak kvalifikované skutkové podstaty tzv. kvalifikovaným objektem; nejde tedy o duplicitu téhož úmyslu způsobit tentýž následek a nejde tedy o rozpor se zákazem dvojího přičítání jedné a téže skutečnosti k tíži pachatele. Prostřednictvím znaku „na těhotné ženě“ tato skutková podstata ji chrání coby předmět útoku nejen jako těhotnou, resp. jako nositelku plodu, tzn. v tomto užším rozsahu, nýbrž šířeji jako osobu ve specifickém psycho-fyzickém stavu.

Z těchto důvodů shledal Vrchní soud v Praze právní posouzení jednání obžalovaného, pokud jej soud prvního stupně za situace, kdy k poškození plodu nedošlo, kvalifikoval jako pokus zločinu těžké újmy na zdraví podle § 21 odst. 1, § 145 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, správným.

Oproti tomu se odvolací soud plně ztotožnil s námitkami státního zástupce směřujícími do výroku o trestu. Přestože je na obžalovaného nutno hledět, jako by nebyl odsouzen, jde – jak nalézací soud v odůvodnění napadeného rozsudku správně konstatuje – o jedinou okolnost, která svědčí v jeho prospěch. Rozhodně nelze učinit závěr, že by před spácháním zažalovaného zločinu žil řádným životem. Po delší dobu značně bezohledně parazitoval na poškozené, kterou psychicky týral a fyzicky napadal. Na její výživu ani na výživu jejich staršího dítěte rovněž nijak výrazně nepřispíval. Jeho jednání vykazuje vysoký stupeň bezohlednosti a sobectví, když o další dítě s poškozenou nestál zejména proto, že by péče o něj mohla mít za následek především snížení jeho vlastní životní úrovně. Za těchto okolností krajský soud pochybil, jestliže dospěl k závěru, že je u něho namístě aplikace ustanovení § 58 odst. 1 tr. zákoníku umožňující mimořádné snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici zákonné trestní sazby vzhledem k okolnostem případu nebo vzhledem k poměrům pachatele. Ze stejných důvodů u něho odvolací soud neshledal splněnými ani podmínky pro aplikaci ustanovení § 58 odst. 5 tr. zákoníku, podle něhož může soud snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby tehdy, jestliže odsuzuje pachatele mj. za pokus trestného činu a má vzhledem k povaze a závažnosti pokusu za to, že by použití základní trestní sazby odnětí svobody stanovené trestním zákoníkem bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné a že lze jeho nápravy dosáhnout i trestem kratšího trvání. Tyto dvě podmínky musí být splněny současně, přičemž odvolací soud z nich u obžalovaného neshledal splněnou ani jednu.

Z těchto důvodů Vrchní soud v Praze z podnětu odvolání státního zástupce napadený rozsudek podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. ř. částečně zrušil, a to ve výroku o trestu, a podle § 259 odst. 3 trestního řádu znovu rozhodl tak, že obžalovanému uložil trest odnětí svobody v trvání pěti let, tj. na samé spodní hranici zákonné trestní sazby, uvedené v ustanovení § 145 odst. 2 tr. zákoníku.

Pro výkon tohoto trestu pak obžalovaného zařadil do věznice s ostrahou, což je podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku s ohledem na délku trestu a na trestnou

činnost, za kterou byl trest uložen, standardní zákonné zařazení, neboť v průběhu trestního řízení nevyšly najevo žádné skutečnosti nasvědčující tomu, že by u něho mohlo být účelu trestu lépe dosaženo v mírnějším nebo naopak přísnějším vězeňském režimu.

Odvolací námitky obžalovaného, jak shora uvedeno, Vrchní soud v Praze neakceptoval a vzhledem k tomu, že neshledal žádné pochybení ani ve výroku o náhradě škody, jeho odvolání podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl.

I. Dovolání nejvyššího státního zástupce v neprospěch obviněného podle § 265a odst. 3 tr. ř. je nepřipustné jen v případech, kdy odvolací soud použil ustanovení § 259 odst. 4 tr. ř., popř. § 264 odst. 2 tr. ř. o zákazu reformace in peius v souladu se zákonem.

II. Jestliže soud prvního stupně původně uznal obviněného vinným dvěma dílčími útoky naplňujícími znaky skutkové podstaty zvlášť závažného zločinu, přičemž po zrušení rozsudku k odvolání podanému jen obviněným, popř. jen v jeho prospěch, a vrácení věci soudu k novému projednání a rozhodnutí, jej uznal vinným stejným zvlášť závažným zločinem spáchaným toliko jediným útokem, zatímco druhý útok posoudil jen jako přečin, tak i když byl obviněný nově uznán vinným dvěma trestnými činy (jediným zvlášť závažným zločinem a navíc jedním přečinem), nejde o porušení zákazu reformace in peius.

Porušení procesní zásady zákazu reformace in peius nelze pokládat za hmotněprávní okolnost způsobující zánik trestní odpovědnosti, a proto z tohoto důvodu obviněného nelze zprostit obžaloby, a to ani podle analogie podle § 226 písm. e) tr. ř.¹

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 3. 2015,
sp. zn. 3 Tdo 32/2015,
ECLI:CZ:NS:2015:3.TDO.32.2015.1)

Nejvyšší soud k dovolání podanému nejvyšším státním zástupcem v neprospěch D. V. proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 9. září 2014, sp. zn. 6 To 287/2014, jako soudu odvolacímu v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 10 pod sp. zn. 1 T 195/2013, zrušil uvedený rozsudek Městského soudu v Praze a přikázal mu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í:

Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 10 sp. zn. 1 T 195/2013 ze dne 18. června 2014 byl obv. D. V. uznán vinným ad I. zločinem loupeže podle § 173 odst. 1 trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, účinného od 1. 1. 2010, dále jen tr. zákoník) ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, ad II. 1/ jednak přečinem krádeže dle § 205 odst. 1 písm. c), d) tr. zákoníku, 2/ jednak přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 3 tr. zákoníku,

¹ Poznámka redakce: K postupu soudů vztahujícímu se k dodržení zásady zákazu reformace in peius – srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 41/2007 Sb. rozh. tr.

jednak přečinem porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1, 2 tr. zákoníku a jednak přečinem neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku, když příslušný skutkový děj je podrobně popsán ve výrokové části citovaného rozhodnutí. Za výše uvedené trestné činy byl (za současného zrušení výroku o trestu z označeného rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 10) odsouzen k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání čtyř let a pro jeho výkon byl zařazen do věznice s ostrahou. Týmž rozsudkem bylo rozhodnuto o vině a trestu obviněného M. S. a o vznesených nárocích na náhradu škody.

O odvolání D. V. (a spoluobviněného M. S.) rozhodl ve druhém stupni Městský soud v Praze rozsudkem sp. zn. 6 To 287/2014 ze dne 9. září 2014 tak, že podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 trestního řádu (dále jen tr. ř.) zrušil napadený rozsudek ohledně D. V. ve výroku o vině pod bodem II. 1) a dále ve výroku o trestu a za podmínek § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že ad 1) při nezměněném výroku o vině zvláště závažným zločinem loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku pod bodem I. 1) napadeného rozsudku a dále přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 3 tr. zákoníku, přečinem porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1, 2 tr. zákoníku a jednak přečinem neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku pod bodem II. 2) výroku napadeného rozsudku odsoudil D. V. k souhrnnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání čtyř let a pro jeho výkon jej zařadil do věznice s dozorem. Pod bodem ad 2) potom podle § 226 písm. e) tr. ř. per analogiam za použití § 259 odst. 4 tr. ř. zprostil D. V. obžaloby pro skutek, v němž byl obžalobou spatřován dílčí útok zločinu loupeže dle § 173 odst. 1 tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku a dle napadeného rozsudku soudu I. stupně a dle napadeného rozsudku přečinem krádeže § 205 odst. 1 písm. c), d) tr. zákoníku, neboť vzhledem k ustanovení § 259 odst. 4 tr. ř. zanikla trestnost činu. Týmž rozsudkem bylo rozhodnuto o vině a trestu M. S.

Proti tomuto rozhodnutí odvolacího soudu podal v neprospěch obviněného D. V. dovolání nejvyšší státní zástupce (dále jen dovolatel), a to jako osoba oprávněná, včas a za splnění i všech dalších, zákonem pro podání dovolání vyžadovaných náležitostí, když za dovolací důvod označil ten, který je uveden v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. V důvodech tohoto svého mimořádného opravného prostředku shrnul dosavadní průběh trestního řízení s tím, že uvedl, že rozsudku ze dne 18. 6. 2014 předcházela v téže věci rozsudek ze dne 5. 2. 2014. Tímto prvotním rozsudkem byl obviněný ve smyslu podané obžaloby uznán vinným pod bodem I./1., 2. zločinem loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku spáchaným dvěma dílčími útoky a pod bodem II. přečiny krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 3 trestního zákoníku, porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1, 2 tr. zákoníku a neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 trestního zákoníku. Za tato jednání byl obvi-

něnému podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku za užití § 43 odst. 2 tr. zákoníku uložen souhrnný trest odnětí svobody v trvání pěti let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Tento rozsudek byl z podnětu odvolání podaného obviněným zrušen usnesením Městského soudu v Praze ze dne 16. 4. 2014, sp. zn. 6 To 97/2014, přičemž věc byla vrácena soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí. Příslušná státní zástupkyně proti tomuto rozsudku v neprospěch obviněného odvolání nepodala. Rovněž proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 18. 6. 2014, sp. zn. 1 T 195/2013, podal obviněný D. V. odvolání. Z jeho podnětu rozhodl Městský soud v Praze nyní napadeným rozsudkem ze dne 9. 9. 2014, sp. zn. 6 To 287/2014, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. ř. rozsudek soudu prvního stupně zrušil ve výroku o vině pod bodem II./1. a ve výroku o trestu. Podle § 259 odst. 3 písm. b) tr. ř. pak sám ve věci rozhodl jednak tak, že obviněnému D. V. při nezměněném výroku o vině zvláště závažným zločinem loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku pod bodem I./1. rozsudku soudu prvního stupně a přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 3 tr. zákoníku, přečinem porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1, 2 tr. zákoníku a přečinem neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku pod bodem II./2. rozsudku soudu prvního stupně uložil za uvedené trestné činy a za sbíhající se zločin loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku a přečin porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1, 2 tr. zákoníku z rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 10. 10. 2013, sp. zn. 2 Tm 4/2013, ve znění rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 19. 12. 2013, sp. zn. 6 To 394/2013, podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku souhrnný trest odnětí svobody v trvání čtyř let, pro jehož výkon obviněného podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařadil do věznice s dozorem. Současně byl pod bodem II./2. rozsudku obviněný D. V. podle § 226 písm. e) tr. ř. ř. per analogiam za použití § 259 odst. 4 tr. ř. zproštěn obžaloby Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 10 ze dne 12. 12. 2013, sp. zn. 3 ZT 115/2013, pro skutek, jehož se měl dopustit tím, že „v přesně nezjištěné době v polovině měsíce června 2013, kolem 14.00 hodin, v P. 9, v ulici Č., na zkratce u fotbalového hřiště do ulice C., přistoupil společně s M. S. k poškozenému I. T., kterého oboustoupili v bojovém postavení, přičemž poškozenému, který telefonoval, vytrhli z ruky mobilní telefon zn. Sony Xperia J Black ST 261, a poté co mu umožnili si vyndat z telefonu SIM kartu, mu při tomto vyhrožovali, že jej zbijí, pokud jim telefon nevydá zpět, a poté co jim poškozený ze strachu telefon vydal, ihned z místa činu odešli, a tímto svým jednáním způsobili poškozenému celkovou škodu ve výši 6.000 Kč,“ jímž měl obviněný podle obžaloby spáchat dílčí útok zločinu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku spáchaného ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku „a dle napadeného rozsudku soudu I. stupně přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. c), d) trestního zákoníku, neboť vzhledem

k ustanovení § 259 odst. 4 trestního řádu zanikla trestnost činu“. Městský soud v Praze jako soud odvolací při odůvodnění zprošťujícího výroku poukázal na prvotní odsuzující rozsudek, v němž byl předmětný skutek posouzen jako dílčí útok zvláště závažného zločinu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku, který byl následně z podnětu odvolání podaného obviněným v jeho prospěch odvolacím soudem zrušen a věc byla vrácena soudu I. stupně k novému rozhodnutí. Odkázal pak na § 259 odst. 4 tr. ř., podle něhož nemohl být obviněný shledán vinným dalším trestným činem, z něhož nebyl uznán vinným původním rozsudkem ze dne 5. 2. 2014, neboť takové rozhodnutí by bylo k tíži obviněného. Byť odvolací soud neměl pochybnosti, že obviněný se předmětného skutku, který by za jiných okolností byl správně kvalifikován jako přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. c), d) tr. zákoníku, dopustil, nebylo možno jej za toto jednání odsoudit vzhledem k ustanovení § 259 odst. 4 tr. ř., z důvodu absence odvolání státního zástupce v neprospěch obviněného a vzhledem ke skutečnosti, že původní odsuzující rozsudek byl zrušen pouze z podnětu odvolání obviněného. Stejně tak nemohl nalézací soud podle § 264 odst. 2 tr. ř. změnit rozhodnutí v neprospěch obviněného, což ovšem nalézací soud nerespektoval. Toto pochybení nalézacího soudu tudíž napravil odvolací soud tím, že obviněného sám z tohoto jednání podle § 226 písm. e) tr. ř. per analogiam za použití § 259 odst. 4 tr. ř. zprostil, neboť zanikla trestnost činu. S výše popsaným právním názorem a z něho vycházejícím následným postupem odvolacího soudu se však dle dovolatele nelze ztotožnit. To proto, že zásada zákazu reformace in peius, jako jedna z vůdčích zásad odvolacího řízení, je upravena jednak v § 259 odst. 4 tr. ř., jednak pro další postup řízení u soudu prvního stupně též v ustanovení § 264 odst. 2 tr. ř. Vyjádřil přesvědčení, že nelze přisvědčit odvolacím soudem vysloveným hmotně právním závěrům ohledně otázky zániku trestnosti činu, jež vyvěrají z názoru odvolacího soudu na nutnost aplikovat ve věci zásadu zákazu reformationis in peius. Ze zásady zákazu reformace in peius vyplývá, že v odvolacím, popřípadě navazujícím řízení při absenci odvolání státního zástupce v neprospěch obviněného (resp. v omezeném rozsahu i poškozeného) nemůže dojít k celkovému zhoršení postavení obviněného, a to jak pokud jde o otázky trestu, tak pokud jde o otázky viny. Pokud jde o výrok o vině, lze za rozhodnutí v neprospěch obviněného považovat zejména taková, jimiž dochází ke zpřísnění právní kvalifikace jednání obviněného, nebo k závěru o širším rozsahu spáchaného skutku či výše škody apod. Poukázal na skutečnost, že v nyní projednávané věci byl přitom skutek spáchaný ke škodě I. T., (popsaný pod bodem I. 2. podané obžaloby) posouzen v prvním odsuzujícím rozsudku jako dílčí útok pokračujícího zvláště závažného zločinu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku. V důsledku podaného odvolání obviněného a na to navazujícího prvotního kasačního rozhodnutí odvolacího soudu však tento skutek následně nalézací soud posoudil mírněji. Nově tak bylo toto jednání právně posouzeno jako výrazně méně závažný přečin

krádeže podle § 205 odst. 1 písm. c), d) tr. zákoníku. Zároveň s tím došlo i ke zcela zásadnímu snížení původně uloženého nepodmíněného trestu odnětí svobody, a to o jeden rok. Připustil, že obviněný byl oproti původnímu rozsudku uznán vinným dalším trestným činem, avšak tato okolnost sama o sobě nezakládá zhoršení postavení obviněného, neboť zákaz reformace in peius se vztahuje na celkový výsledek trestního řízení a postavení obviněného je třeba hodnotit v celém rozsahu konečného rozsudku a jeho následků. V případě obviněného tak sice došlo k rozšíření výčtu trestných činů, jimiž byl obviněný uznán vinným, a to o přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. c), d) tr. zákoníku, zároveň došlo k adekvátnímu snížení rozsahu jeho trestné činnosti původně právně kvalifikované jako dílčí útok zločinu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku. Na výsledném postavení obviněného se tak popsaná změna negativně neodrazila, třebaže ryze nominálně byl obviněný nově uznán vyšším počtem trestných činů, avšak současně (zároveň) jejich nižší závažností. Je přitom evidentní, že dílčí útok zločinu loupeže je materiálně vzato daleko závažnějším trestněprávním jednáním než bagatelní krádež, čemuž ostatně odpovídalo i nezanedbatelné zmírnění uloženého trestu odnětí svobody. Dovolatel uvedl, že v daných souvislostech by bylo možno o porušení principu zákazu reformationis in peius uvažovat toliko v případě, pokud by takto nově přisouzený další trestný čin byl stejně závažný, jako v případě původního rozhodnutí. Pouze v takovém případě by totiž došlo ke skutečnému zhoršení právního postavení obviněného, k čemuž však v nyní předkládané věci zjevně nedošlo. Naopak, posuzováno komplexně, je z hlediska celkového dopadu pro obviněného patrné, že jednání, pro které byl obviněný postaven před soud a následně uznán vinným, se co do rozsahu nezměnilo, stejně jako se nezměnil rozsah způsobené škody. Došlo naopak k zúžení rozsahu obviněným spáchané nejzávažnější trestné činnosti rozhodné pro ukládání souhrnného trestu, což se následně odrazilo v jeho výrazně nižší výměře. Zároveň je třeba zdůraznit, že již při prvotním rozhodování o vině a o trestu ohledně tohoto obviněného soudy dospěly k závěru, že se dopustil více trestných činů, za něž mu byl ukládán souhrnný trest, a nedošlo tak ani k rozšíření celkového rozsahu uloženého trestu (nešlo tedy např. o situaci, kdy původním rozhodnutím byl obviněnému ukládán samostatný trest a následně trest úhrnný). Výsledné postavení obviněného se tak nejen nezhoršilo, ale naopak zlepšilo. Dále dovolatel uvedl, že nelze souhlasit ani se zvoleným postupem odvolacího soudu, kterým z hlediska hmotného práva takto nastalou procesní situaci řešil tak, že ve věci dovedl zánik trestnosti činu. Zánik trestnosti činu odůvodňující postup podle § 226 písm. e) tr. ř. lze přitom považovat za institut hmotného práva a jeho posouzení lze podřadit pod „jiné hmotně právní posouzení“ ve smyslu § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Jde přitom o okolnost, která nastává až po spáchání trestného činu a zakládají ji pouze konkrétní instituty upravené hmotným právem trestním: zánik trestnosti přípravy k trestnému činu ve smyslu § 20 odst. 3 tr. zákoníku,

zánik trestnosti pokusu trestného činu ve smyslu § 21 odst. 3 tr. zákoníku, zánik trestnosti účastenství ve smyslu § 24 odst. 3 tr. zákoníku, účinná lítost ve smyslu § 33 tr. zákoníku a zvláštní případy účinné lítosti ve smyslu § 197, § 242 a § 362 tr. zákoníku. Vyjádřil přesvědčení, že ani jedna z těchto skutečností v dané věci nenastala, přičemž nebyl ani prostor pro analogickou aplikaci ustanovení § 226 písm. e) tr. ř., neboť je zřejmé, že nastalá procesní situace se svým charakterem podstatně liší od výše uvedených hmotně právních podmínek zániku trestnosti. Z hlediska přípustnosti dovolání podle § 265a odst. 3 tr. ř. uvedl, že v nyní předkládané věci považuje odvolacím soudem zvolenou aplikaci zásady zákazu reformationis in peius za nesprávnou a odporující ustanovením § 259 odst. 4 tr. ř. a § 264 odst. 2 tr. ř., přičemž takto podané dovolání tudíž považuje za přípustné. Zároveň vyjádřil přesvědčení, že nastolené hmotně právní a s tím související procesní otázky mají po právní stránce zásadní význam, neboť doposud nebyly odpovídajícím způsobem judikatorně řešeny. Z uvedených důvodů a s odkazem na § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. navrhl, aby Nejvyšší soud v neveřejném zasedání, k jehož konání může přistoupit s ohledem na ustanovení § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. ad 1) podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř., za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř., zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 9. 9. 2014 sp. zn. 6 To 287/2014, a to v tom rozsahu, v jakém se týká obviněného D. V., ad 2) dále zrušil i všechna další rozhodnutí na zrušenou část rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a ad 3) podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Městskému soudu v Praze, aby věc znovu v potřebném rozsahu projednal a rozhodl.

K takto podanému dovolání se písemně vyjádřil obviněný D. V. prostřednictvím svého obhájce. Vyjádřil přesvědčení, že princip zákazu reformace in peius je nutné chápat co nejširěji, přičemž k extenzivní aplikaci vede i zřejmý fakt, že posledním arbitrem toho, co je či není ku jeho prospěchu, by měl být sám obviněný, nikoli soud. Uvedl, že podle zásady zákazu reformace in peius při absenci odvolání státního zástupce v neprospěch obviněného nemůže dojít k celkovému zhoršení postavení obviněného, a to jak pokud jde o otázku viny, tak pokud jde o otázku trestu. K tomu ovšem dle jeho přesvědčení rozsudkem soudu prvního stupně došlo, pokud byl uznán vinným dalším samostatným trestným činem. Tuto nezákonnost ovšem napravil odvolací soud. Namítl tedy, že pokud by byl odsouzen pro další trestný čin, jak se domáhá dovolatel, tedy v konečném důsledku pro více trestných činů, jeho celkové postavení by se jednoznačně zhoršilo, a to bez ohledu na skutečnost, že mu byl snížen uložený trest. Dále uvedl, že mimo toho, že je dovolání zjevně neopodstatněné, je zcela zřejmé, že projednání dovolání by nemohlo zásadně ovlivnit jeho postavení, a otázka, která má být po právní stránce řešena, není po právní stránce zásadního významu, neboť i po případném zrušení napadeného rozhodnutí odvolacího soudu soudem dovolacím by se uplatnila zásada reformace in peius a nemůže dojít k vydání

rozhodnutí, jímž by došlo k zhoršení postavení obviněného oproti stavu vyplývajícímu z rozsudku soudu prvního stupně. Z výše uvedených důvodů navrhl, aby Nejvyšší soud podané dovolání odmítl.

Na tomto místě je nutno opakovaně připomenout, že dovolání jako mimořádný opravný prostředek lze podat jen a výlučně z důvodů uvedených v ustanovení § 265b tr. ř. a je tedy nezbytné vždy posoudit, zda uplatněný dovolací důvod v té které věci je právě tím, který lze považovat za důvod uvedený v citovaném ustanovení zákona, když bez jeho existence nelze vůbec provést přezkum napadeného rozhodnutí.

Důvod dovolání vymezený ustanovením § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán tehdy, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Poukazem na uvedený dovolací důvod se nelze v zásadě domáhat přezkoumání učiněných skutkových zjištění, pokud ovšem tato jsou takového druhu a rozsahu, že na jejich základě lze přijmout jim adekvátní právní závěry. Skutkový stav je tak při rozhodování o dovolání hodnocen pouze z toho hlediska, zda skutek nebo jiná okolnost skutkové povahy byly správně právně posouzeny v souvislosti s provedeným dokazováním a následně právně kvalifikovány v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva. Za dané situace se tak nelze s poukazem na označený dovolací důvod domáhat přezkoumání skutkových zjištění, na kterých je napadené rozhodnutí vystavěno. Nejvyšší soud se tedy nemůže odchýlit od skutkového zjištění, které bylo provedeno v předcházejících řízeních, a je takto zjištěným skutkovým stavem vázán. Povahu právně relevantních námitek nemohou mít takové námitky, které směřují do oblasti skutkového zjištění, hodnocení důkazů či takové námitky, kterými dovolatel vytýká neúplnost provedeného dokazování.

Na prvním místě je třeba uvést, že dovolací soud považuje ve shodě s dovolatelem podané dovolání za přípustné, a to i ve smyslu § 265a odst. 3 tr. ř., podle kterého dovolání v neprospěch obviněného nelze podat jen z toho důvodu, že soud postupoval v souladu s § 259 odst. 4, § 264 odst. 2, § 273 nebo § 289 písm. b) tr. ř., neboť toto ustanovení nedovoluje podání dovolání proti rozhodnutím, kde soud postupoval podle citovaných ustanovení, pokud tedy nezhoršil postavení obviněného s ohledem na uvedená ustanovení zákona, ač by jinak pro takové zhoršení byly na podkladě řízení podmínky, nevztahuje se však na případy, pokud použití citovaných ustanovení o zákazu reformace in peius nepřicházelo v úvahu; pak dovolání v neprospěch obviněného v úvahu přichází.

V posuzované věci odvolací soud zprostil obviněného obžaloby pro předmětný skutek z důvodu uvedeného v § 226 písm. e) tr. ř., tedy z důvodu, že zanikla trestnost činu. Zánik trestnosti, resp. trestní odpovědnosti je posouzení hmotně právní a mohou ji způsobit pouze uvedené důvody: účinná lítost ve smyslu § 33 tr. zákoníku, zvláštní případy účinné lítosti ve smyslu § 197, § 242 a § 362 tr. zákoníku, zánik trestnosti přípravy k trestnému činu ve smyslu § 20 odst. 3

tr. zákoníku, zánik trestnosti pokusu trestného činu ve smyslu § 21 odst. 3 tr. zákoníku, zánik trestnosti účastenství ve smyslu § 24 odst. 3 tr. zákoníku. Nespadá sem zánik trestní odpovědnosti z důvodu promlčení trestní odpovědnosti, smrt obviněného ani např. milost prezidenta republika, což jsou okolnosti, které musí vést k zastavení trestního stíhání (viz Šámal, P. a kol. Trestní řád II. § 157 až 314 s. Komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, 2817 s.). Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že i kdyby bylo skutečně možno dovodit, že došlo k porušení zásady zákazu reformace in peius, nebylo by možné z tohoto důvodu zprostit obviněného podle § 226 písm. e) tr. ř. obžaloby, a to ani per analogiam.

K posouzení, zda došlo postupem soudu prvního stupně k porušení zásady zákazu reformace in peius, je třeba uvést následující:

Podle § 264 odst. 2 tr. ř. byl-li napadený rozsudek zrušen jen v důsledku odvolání podaného ve prospěch obžalovaného, nemůže v novém řízení dojít ke změně rozhodnutí v jeho neprospěch.

Podle § 259 odst. 4 tr. ř. v neprospěch obžalovaného může odvolací soud změnit napadený rozsudek jen na podkladě odvolání státního zástupce, jež bylo podáno v neprospěch obžalovaného; ve výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení tak může učinit též na podkladě odvolání poškozeného, který uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení.

Je však třeba souhlasit s dovolatelem (a de facto i obviněným), že zásada zákazu reformace in peius vyjádřená v ustanovení v § 264 odst. 2 tr. ř. se nevztahuje na samotné řízení, ale na jeho výsledek, tedy na rozhodnutí.

Nejvyšší soud již dříve judikoval, že přísnějším trestem ve smyslu § 259 odst. 4 tr. ř. je takový trest, který v době jeho uložení zhoršuje postavení obviněného vzhledem k trestu uloženému rozsudkem soudu prvního stupně. Není proto v rozporu se zákazem reformace in peius (§ 259 odst. 4 tr. ř.), jestliže odvolací soud uloží obviněnému trest propadnutí věci, který napadeným rozsudkem uložen nebyl, když současně podstatně zmírní nepodmíněný trest odnětí svobody uložený soudem prvního stupně, takže tresty uložené odvolacím soudem ve svém souhrnu nezhoršují postavení obviněného a nejsou přísnější než trest uložený soudem prvního stupně (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 29. června 1977, sp. zn. 2 Tzf 2/77, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 1/1978-II). Je tedy nezbytné vždy posoudit, zda celkově dojde ke zhoršení postavení obviněného.

V posuzované věci je sice pravdou, že po vrácení věci soudu prvního stupně soudem odvolacím byl obviněný uznán nově přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. c), d) tr. zákoníku, nicméně byl již uznán pouze jedním dílčím útokem zvlášť závažného zločinu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku, když původní (dle obžaloby) druhý dílčí útok loupeže byl právě nově právně posouzen jako přečin krádeže. Již ze samotné klasifikace dvou výše uvedených trestných činů,

kdy jeden je označován jako přečin (když přečiny jsou dle § 14 odst. 2 tr. zákoníku všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let) a druhý jako zvlášť závažný zločin (tedy ve smyslu § 14 odst. 3 tr. zákoníku úmyslný trestný čin, na něhož trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let), lze dovodit, že i když byl obviněný uznán vinným dalším trestným činem (přečinem), současně však došlo ke snížení rozsahu jemu přisuzované trestné činnosti o dílčí skutek zvlášť závažného zločinu, které je typově daleko závažnější trestnou činností. Výše uvedené se odráží i v tom, jaká je zákonem stanová trestní sazba pro tyto trestné činy. Zatímco za přečin krádeže podle § 205 odst. 1 tr. zákoníku lze uložit trest odnětí svobody až na dvě léta, trest zákazu činnosti nebo propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty (tedy v úvahu přicházejí i alternativní tresty), za zvlášť závažný zločin loupeže hrozí pachateli trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby ve výši deseti let.

V celkovém souhrnu tedy bylo postavení obviněného po novém posouzení soudu prvního stupně naopak příznivější, neboť dva dílčí útoky zvlášť závažného zločinu loupeže jsou v otázce posouzení viny z trestněprávního hlediska závažnější než jeden skutek posouzený jako loupež a jeden jako krádež. Uvedené platí tím více za skutečnosti, že obviněný byl již původním rozsudkem uznán vinným více trestnými činy. Tyto skutečnosti se koneckonců objevily i v otázce trestu, který byl obviněnému podstatně snížen. Nelze tedy v žádném případě souhlasit s právním posouzením odvolacího soudu, že došlo k porušení zásady zákazu reformace in peius.

Napadené rozhodnutí soudu odvolacího, je tedy zatíženo takovou vadou, že dovolací soud musel v rámci rozhodnutí o dovolání toto rozhodnutí podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušit. Zrušil také podle § 265k odst. 2 tr. ř. všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak Nejvyšší soud přikázal Městskému soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl, s přihlédnutím k závěrům, které učinil ve svém rozhodnutí Nejvyšší soud. Vzhledem ke skutečnosti, že napadené rozhodnutí nebylo zrušeno jen v důsledku dovolání podaného ve prospěch obviněného, není soud povinen aplikovat ustanovení § 265s odst. 2 tr. ř., podle kterého nemůže v novém řízení dojít ke změně rozhodnutí v neprospěch obviněného (zákaz reformace in peius), když ovšem zváží celkově takto stanovený rozsah společenské škodlivosti jednání obviněného zejména při úvaze o trestu.

Jestliže obviněný v rámci návrhu stran na doplnění dokazování dá soudu toliko na zvážení, zda případně provede další důkaz (např. znalecký posudek), pak takové vyjádření, kdy další postup ponechává výlučně na úvaze soudu, nelze považovat za relevantní návrh na doplnění dokazování, o kterém by bylo zapotřebí rozhodnout. Pokud soud takový postup nezvolí, nejde o případ tzv. opomenutého důkazu.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2015,
sp. zn. 3 Tdo 403/2015,
ECLI:CZ:NS:2015:3.TDO.403.2015.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného V. S. proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 23. 9. 2014, č.j. 9 To 249/2014-754, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Tachově pod sp. zn. 2 T 10/2011.

Z o d ů v o d ě n í:

Rozsudkem Okresního soudu v Tachově ze dne 5. 5. 2014, č.j. 2 T 10/2011-682, byl obviněný V. S. uznán vinným pokračujícím trestným činem vydírání podle § 235 odst. 1 trestního zákona (tj. zákona č. 140/1961 Sb., účinného do 31. 12. 2009 /dále jen „tr. zák.“) za jednání popsané pod body ad 1) a 2) výroku o vině, dále trestným činem vydírání podle § 235 odst. 1, odst. 2 písm. c), e) tr. zák. za jednání popsané pod bodem ad 3) výroku o vině, pokračujícím trestným činem vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák. za jednání popsané pod body ad 4) a 5) výroku o vině a přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku (tj. zákona č. 40/2009 Sb., účinného od 1. 1. 2010 – dále jen „tr. zákoník“). Za jednání pod body ad 1), 2), 3) a za skutky, pro které byl odsouzen rozsudkem Okresního soudu v Tachově ze dne 15. 7. 2010, sp. zn. 9 T 66/2009, byl obviněnému podle § 238 odst. 2 tr. zák. a § 235 odst. 2 tr. zák., za použití § 35 odst. 2 tr. zák., uložen souhrnný trest odnětí svobody v trvání třiceti čtyř měsíců, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák. zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 49 odst. 1 tr. zák. mu byl uložen také trest zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu dvou roků. Za jednání pod body ad 4) a 5) a za skutky, pro které byl odsouzen rozsudkem Okresního soudu Plzeň – město ze dne 21. 6. 2010, sp. zn. 2 T 75/2010, byl obviněnému uložen podle § 235 odst. 1 tr. zák., za použití § 35 odst. 2 tr. zák., souhrnný trest odnětí svobody ve výměře deseti měsíců, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák. zařazen rovněž do věznice s ostrahou. Soud mu podle § 49 odst. 1 tr. zák. uložil rovněž trest spočívající v zákazu řízení motoro-

vých vozidel na dobu tří let. Současně zrušil ohledně obviněného výrok o trestu z rozsudku Okresního soudu v Tachově ze dne 15. 7. 2010, sp. zn. 9 T 66/2009, a výrok o trestu z rozsudku Okresního soudu Plzeň – město ze dne 21. 6. 2010, sp. zn. 2 T 75/2010, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Ve vztahu k jednání popsanému pod bodem ad 6) soud podle § 44 tr. zákoníku upustil od uložení souhrnného trestu k rozsudku Okresního soudu v Tachově ze dne 15. 8. 2013, sp. zn. 9 T 3/2012.

Proti rozsudku soudu prvního stupně podali odvolání obviněný i státní zástupce, který tak učinil v neprospěch obviněného do výroků o uložených trestech. Krajský soud v Plzni jako soud druhého stupně o těchto řádných opravných prostředcích rozhodl rozsudkem ze dne 23. 9. 2014, č.j. 9 To 249/2014-754, jímž k odvolání státního zástupce podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. napadený rozsudek zrušil ve výroku o uloženém souhrnném trestu za jednání popsaná pod body ad 4) a 5). Za podmínek § 259 odst. 3 tr. ř. poté rozhodl tak, že obviněného za uvedená jednání a dále za skutky, pro které byl pravomocně odsouzen rozsudkem Okresního soudu Plzeň – město ze dne 21. 6. 2010, sp. zn. 2 T 75/2010, odsoudil podle § 235 odst. 1 tr. zák. a § 35 odst. 2 tr. zák. k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání osmnácti měsíců, pro jehož výkon ho podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák. zařadil do věznice s ostrahou. Dále mu uložil podle § 49 odst. 1 tr. zák. trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu tří let; vše za současného zrušení výroku o trestu z citovaného rozsudku Okresního soudu Plzeň – město ze dne 21. 6. 2010, sp. zn. 2 T 75/2010, jakož i dalších rozhodnutí na zrušený výrok obsahově navazujících, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Odvolání obviněného soud samostatným výrokem podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl.

Obviněný V. S. jej napadl následně dovoláním, v němž uplatnil dovolací důvod uvedený v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Dovolání zároveň směřuje i proti pravomocné (nezrušené) části rozsudku soudu prvního stupně.

V odůvodnění tohoto mimořádného opravného prostředku obviněný (dovolaatel) namítl, že v řízení před soudy navrhl v souladu s ustanovením § 105 odst. 4 tr. ř. opatření důkazu novým znaleckým posudkem a přibrání druhého znalce k posouzení věrohodnosti osoby poškozeného P. B. Poukázal na to, že výpověď poškozeného představovala v podstatě jediný důkaz svědčící přímo proti němu a v tomto smyslu šlo o okolnost zvlášť důležitou ve smyslu výše uvedeného zákonného ustanovení. Znalecký posudek, který byl v řízení k dané otázce proveden, hodnotí poškozeného jako člověka postiženého vyhybavou poruchou osobnosti a přidruženými rysy závislosti, který má mít tendence uhýbat před odpovědností a přesouvat ji na druhé, aby nemusel čelit běžným životním nárokům a činit důležitá rozhodnutí. Často se stylizuje do pozice oběti a především je hodnocen jako osoba se sníženou věrohodností. Má se snažit docílit hospitali-

zace v léčebně, aby unikl z volného světa, kde se cítí špatně a neumí si poradit. Za dané situace je dovolatel přesvědčen, že soud měl k posouzení psychického stavu poškozeného přibrat znalce dva. Pokud takovému návrhu nevyhověl a navíc nevysvětlil důvody, které jej k tomu vedly, zatížil řízení vadou spočívající v opomenutí důkazu, která měla vliv na správnost skutkových zjištění a v důsledku toho i na hmotně právní posouzení stíhaného jednání. Dovolatel zároveň připomněl judikaturu Ústavního i Nejvyššího soudu, ze které plyne, že důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je naplněn i v případech, jestliže se soudy nižších stupňů vůbec nezabývaly navrhovanými důkazy.

Proto navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 23. 9. 2014, č.j. 9 To 249/2014-754, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. tomuto soudu přikázal věc, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Obviněný V. S. je podle § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř. osobou oprávněnou k podání dovolání pro nesprávnost výroků rozhodnutí soudu, které se ho bezprostředně dotýkají. Dovolání bylo podáno v zákonné dvouměsíční dovolací lhůtě (§ 265e odst. 1 tr. ř.), prostřednictvím obhájce (§ 265d odst. 2, věta první, tr. ř.) a současně splňuje formální a obsahové náležitosti předpokládané v ustanovení § 265f odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) dále zkoumal, zda v předmětné věci jsou splněny podmínky přípustnosti dovolání podle § 265a tr. ř. Shledal, že dovolání je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř., neboť napadá rozhodnutí soudu druhého stupně, kterým bylo pravomocně rozhodnuto ve věci samé, a směřuje proti rozhodnutí, jímž byl obviněnému z podnětu odvolání státního zástupce nově uložen (zprísněn) trest. Současně je dána i přípustnost dovolání podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., neboť odvolací soud samostatným výrokem zamítl řádný opravný prostředek obviněného proti rozsudku soudu prvního stupně.

Poněvadž dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v ustanovení § 265b tr. ř., bylo dále zapotřebí posoudit, zda konkrétní důvody, o které obviněný dovolání opírá, lze podřadit pod dovolací důvod podle ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., na který odkazuje. Toto zjištění má zásadní význam z hlediska splnění podmínek pro provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem (srov. § 265i odst. 1, odst. 3 tr. ř.).

Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Uvedenou formulací zákon vyjadřuje, že dovolání je určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva, nikoliv z hlediska procesních předpisů. S poukazem na uvedený dovolací důvod se tedy není možné domáhat přezkoumání skutkových

zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno. Zjištěný skutkový stav věci, kterým je dovolací soud vázán, je při rozhodování o dovolání hodnocen pouze z toho hlediska, zda skutek nebo jiná okolnost skutkové povahy byly správně právně posouzeny, tj. zda jsou právně kvalifikovány v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva. To znamená, že dovolací soud musí vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn v průběhu trestního řízení a jak je vyjádřen především ve výroku odsuzujícího rozsudku a rozveden v jeho odůvodnění, a je povinen zjistit, zda je právní posouzení skutku v souladu s vyjádřením způsobu jednání v příslušné skutkové podstatě trestného činu s ohledem na zjištěný skutkový stav. Těžiště dokazování je totiž v řízení před soudem prvního stupně a jeho skutkové závěry může doplňovat, popřípadě korigovat jen soud druhého stupně v řízení o řádném opravném prostředku (§ 259 odst. 3 tr. ř., § 263 odst. 6, odst. 7 tr. ř.). Tím je naplněno základní právo obviněného dosáhnout přezkoumání věci ve dvoustupňovém řízení ve smyslu čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a čl. 2 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě. Dovolací soud není obecnou třetí instancí zaměřenou na přezkoumání všech rozhodnutí soudů druhého stupně a samotnou správnost a úplnost skutkových zjištění nemůže posuzovat už jen z toho důvodu, že není oprávněn bez dalšího přehodnocovat provedené důkazy, aniž by je mohl podle zásad ústnosti a bezprostřednosti v řízení o dovolání sám provádět (srov. omezený rozsah dokazování v dovolacím řízení podle § 265r odst. 7 tr. ř.). Pokud by zákonodárce zamýšlel povolát Nejvyšší soud jako třetí stupeň plného přezkumu, nepředepisoval by (taxativně) velmi úzké vymezení dovolacích důvodů (k tomu viz např. usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. IV. ÚS 73/03).

Jistý průlom do těchto základních teoretických východisek představuje judikatura Ústavního soudu, podle níž dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. nelze vykládat ryze formalisticky a restriktivně a v rámci jeho interpretace je třeba mít vždy na zřeteli především ústavně zaručená základní práva a svobody, tedy i právo na spravedlivý proces; tj. je nutno přihlížet i k závažným vadám řízení, které zakládají neústavnost pravomocného rozhodnutí.

Takovou typickou vadou je např. opomenutí důkazu soudem, na které poukázal obviněný a v tomto smyslu své dovolání uplatnil právně relevantně.

Při posuzování opodstatněnosti námitky dovolatele dospěl Nejvyšší soud k následujícím závěrům:

V obecné rovině je třeba uvést, že zásadu spravedlivého procesu vyplývající z čl. 36 Listiny základních práv a svobod je třeba vykládat tak, že v řízení před obecným soudem musí být dána jeho účastníkovi mj. možnost navrhnout důkazy, jejichž provedení pro prokázání svých tvrzení pokládá za potřebné; tomuto procesnímu právu účastníka pak odpovídá povinnost soudu o navržených důkazech rozhodnout, a pokud návrhu na jejich provedení nevyhoví, ve svém rozhodnutí vyložit, proč navržené důkazy neprovedl. Jestliže tak obecný soud

neučiní, zatíží své rozhodnutí nejen vadami spočívajícími v porušení obecných procesních předpisů, ale současně postupuje v rozporu se zásadami vyjádřenými v hlavě páté Listiny základních práv a svobod a v důsledku toho též s čl. 95 odst. 1 Ústavy České republiky. Takzvané opomenuté důkazy, tj. důkazy, o nichž v řízení nebylo soudem rozhodnuto, případně důkazy, jimiž se soud podle zásady volného hodnocení důkazů nezabýval, proto téměř vždy založí nejen nepřezkoumatelnost vydaného rozhodnutí, ale současně též jeho protiústavnost (k tomu srov. přiměřeně nálezy ve věcech sp. zn. III. ÚS 51/96, Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 8, náleze č. 57, sp. zn. II. ÚS 402/05, Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, číslo judikátu 2/2006, nebo sp. zn. IV. ÚS 802/02, Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, číslo judikátu 58/2004). Ačkoliv soud není povinen provést všechny navržené důkazy (k tomu srov. náleze ve věci sp. zn. III. ÚS 150/93, Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 2, náleze č. 49), z hlediska práva na spravedlivý proces musí jeho rozhodnutí i v tomto směru respektovat klíčový požadavek na náležité odůvodnění ve smyslu ustanovení § 125 odst. 1 tr. ř. nebo § 134 odst. 2 tr. ř. (k tomu srov. např. usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2008, sp. zn. III. ÚS 1285/08, str. 3).

V projednávaném případě postup a rozhodnutí Krajského soudu v Plzni jako soudu odvolacího výše uvedeným požadavkům ústavnosti neodporují.

Zde je namístě předeslat, že v hlavním líčení před soudem prvního stupně dovolatel přibrání druhého znalce k posouzení věrohodnosti poškozeného P. B. a vypracování dalšího znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví klinická psychologie, nenavrhoval. Ostatními návrhy na doplnění dokazování, které přednesl, se soud řádně zabýval a poté je pro nadbytečnost zamítl (k tomu viz protokol o hlavním líčení ze dne 5. 5. 2014, č. I. 676 spisu).

Názor, že soud prvního stupně měl postupovat v souladu s ustanovením § 105 odst. 4 tr. ř. a před svým rozhodnutím dokazování doplnit opatřením posudku vypracovaného dvěma znalci, obviněný vyjádřil teprve až v písemném vyhotovení odvolání (viz č. I. 730 spisu). V rámci konaného veřejného zasedání odvolacího soudu dne 23. 9. 2014 pak jeho obhájce v rámci návrhů stran na doplnění dokazování reagoval tak, že soudu „dal na zvážení provedení výsledku poškozeného a zpracování druhého znaleckého posudku ohledně věrohodnosti poškozeného“ (č. I. 750 spisu).

Takové vyjádření účastníka řízení (zde učiněné prostřednictvím obhájce), kdy další objasňování věci ponechává výslovně na úvaze soudu, nelze ovšem považovat za relevantní návrh na doplnění dokazování, kdy účastník řízení považuje provedení důkazu skutečně za nezbytné a v tomto smyslu na něm trvá; takže o dalším postupu by bylo zapotřebí rozhodnout a důvody toho rozhodnutí (nevyhovění návrhu) rozvést i v odůvodnění rozsudku. O případ tzv. opomenutého důkazu proto v projednávané věci nejde.

Nad rámec uvedeného lze jako obiter dictum doplnit, že již soud prvního stupně se otázkou obecné i specifické věrohodnosti poškozeného, ale také osobnostní charakteristikou obviněného na straně druhé, dostatečně vypořádal a své skutkové závěry ve vztahu k obviněným (dovolatelem) popírané trestné činnosti v tomto směru podrobně rozvedl v odůvodnění svého rozsudku. Odvolací soud v rámci svého přezkumu (§ 254 odst. 1 tr. ř.) neshledal nedostatky v objasnění věci a vůči skutkovým zjištěním soudu prvního stupně neměl žádných výhrad, což v souladu s požadavky zákona (§ 125 odst. 1 tr. ř.) rovněž náležitě odůvodnil. I on se zabýval otázkou hodnověrnosti výpovědi poškozeného P. B. a přitom poukázal na závěry znaleckého posudku znalkyně PhDr. K. M., která sice připustila, že poškozený je osobou se sníženou obecnou věrohodností, ovšem věrohodnost jeho tvrzení stran stíhaných skutků označila za uspokojivou. Zvláště pak zdůraznila, že poškozený by byl stěží schopen se určité pasáže výpovědi naučit a potom je policii či soudu jako pravdivé prezentovat. Z těchto důvodů a dále vzhledem k ostatním ve věci provedeným důkazům považoval odvolací soud námitky obviněného k hodnocení věrohodnosti poškozeného P. B. za nedůvodné a na str. 5 odůvodnění napadeného rozsudku dostatečně přesvědčivě vyložil, proč je neakceptoval, a to i ve vztahu k výše uvedeným důkazům, jejichž provedení obviněný ponechal na úvaze soudu. V tomto ohledu tedy jeho rozhodnutí nelze považovat za projev nepřipustné libovůle.

Protože napadený rozsudek odvolacího soudu není zatížen obviněným namítanou vadou zakládající důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., Nejvyšší soud podané dovolání shledal zjevně neopodstatněným a podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. je odmítl.

I. Obsahovou náležitostí výroku o vině odsuzujícího rozsudku je takový popis skutku, jehož jednotlivé části odpovídají příslušným znakům skutkové podstaty trestného činu, kterým byl obviněný uznán vinným. Motiv nebo pohnutku trestného činu je nutno uvádět ve výroku odsuzujícího rozsudku (resp. v popisu skutku), pokud je znakem příslušné skutkové podstaty trestného činu.

V jiných případech zpravidla postačí takové okolnosti uvést jen v odůvodnění rozsudku a jejich uvedení ve výroku je nadbytečné.

Jejich nadbytečné uvedení ve výrokové části rozsudku však nelze pokládat za vadu rozsudku, jež by mohla vést k jeho zrušení ve smyslu ustanovení § 258 odst. 1 písm. b) tr. ř.

II. Kdykoliv v průběhu řízení má obviněný právo ukončit zmocnění svého obhájce k obhajobě a zvolit si nového obhájce (§ 33 odst. 1 tr. ř.). Neoznámí-li však obviněný příslušnému orgánu činnému v trestním řízení změnu obhájce včas, a to zpravidla předložením plné moci (č. 51/2010 Sb. rozh. tr.), aby mohl být nový obhájce vyrozuměn v zákonné lhůtě (je-li stanovena) o nařízeném úkonu trestního řízení, je podle § 37 odst. 2 tr. ř. obhájce dříve zvolený nebo ustanovený povinen vykonávat obhajobu, není-li z obhajování vyloučen, až do doby, než ji osobně převezme později zvolený obhájce.

Změna v osobě obhájce tak zásadně není důvodem pro neprovedení již nařízeného úkonu trestního řízení (srov. nálezn Ústavního soudu ze dne 25. 9. 1996, sp. zn. III. ÚS 83/96, uveřejněný pod č. 293/1996 Sb.).

Jestliže o nařízeném hlavním líčení nebo veřejném zasedání byli obviněný i jeho dosavadní obhájce řádně a včas vyrozuměni, jsou mu přítomni a naopak nově zvolený obhájce se k tomuto úkonu nedostavil, pak jen nepřítomnost nově zvoleného obhájce není překážkou provedení tohoto hlavního líčení nebo veřejného zasedání.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2014,
sp. zn. 5 Tdo 305/2014,
ECLI:CZ:NS:2014:5.TDO.305.2014.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného K. H., proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 10. 2013, sp. zn. 2 To 63/2013, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 41 T 13/2013.

Z o d ů v o d ě n í:

Obviněný K. H. byl rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 16. 7. 2013, sp. zn. 41 T 13/2013, uznán vinným pokusem zločinu loupeže podle § 21 odst. 1

a § 173 odst. 1, odst. 2 písm. b) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce „tr. zákoník“), a přečinem neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku. Za tyto trestné činy byl odsouzen podle § 173 odst. 2 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 9 let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou. Podle § 100 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku mu byla uložena též zabezpečovací detence. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obviněnému uložena povinnost zaplatit poškozené A. D. částku ve výši 116 482 Kč jako náhradu škody způsobené trestným činem. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. soud odkázal poškozenou se zbytkem uplatněného nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

Podle skutkových zjištění soudu prvního stupně popsanych ve výroku o vině v jeho rozsudku a podrobněji rozvedených v odůvodnění tohoto rozsudku obviněný K. H. spáchal zmíněné trestné činy tím, že dne 27. 1. 2013 v době kolem 5.45 hodin v P. na chodníku v ulici L. před domem č. ... v době, kdy byl za účelem návštěvy rodiny uvolněn z Psychiatrické léčebny v H. B., kde vykonával ochranné léčení sexuologické v ústavní formě, zezadu napadl poškozenou A. D. a šestkrát ji udeřil do hlavy sevřenou pěstí s nasazeným kusem kovu v ruce – tzv. boxerem ve snaze ji těžce zranit a odcizit jí kabelku. Poškozená A. D. v důsledku útoku obviněného upadla na zem, načež se obviněnému podařilo vytrhnout jí z ruky kabelku s finanční hotovostí ve výši 6 000 Kč, s platební kartou VISA vydanou Č. s. a znějící na jméno poškozené a s dalšími věcmi v celkové hodnotě asi 10 000 Kč a poté z místa činu utekl. Obviněný tím způsobil poškozené tržně zhmožděné rány na hlavě, štěrbínovou zlomeninu lebky, otoky a modřiny. Zvoleným způsobem útoku jí přitom hrozilo poranění mnohem závažnější s přímým ohrožením života, protože úderý tzv. boxerem do hlavy mohly přivodit rozsáhlé poranění lebky s možným nitrolebním krvácením a zlomeninami lebeční kosti, případně i s poškozením mozku. Tohoto těžšího následku si byl obviněný vědom a byl s ním pro případ jeho vzniku srozuměn. Obviněný se dopustil popsaneho jednání ve stavu zmenšené přičetnosti, který byl vyvolán jeho duševní poruchou v podobě patologické sexuální agresivity, v jejímž důsledku měl podstatnou měrou sníženy ovládací schopnosti ve vztahu k násilnému jednání.

Vrchní soud v Praze, který rozhodoval o odvolání obviněného podaném proti shora citovanému rozsudku, usnesením ze dne 10. 10. 2013, sp. zn. 2 To 63/2013, podle § 256 tr. ř. ve veřejném zasedání zamítl odvolání jako nedůvodné.

Toto rozhodnutí odvolacího soudu napadl obviněný K. H. prostřednictvím své obhájkyne dovoláním, které opřel o dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. c), g), h) a j) tr. ř. Pokud jde o první z nich, podle názoru obviněného byl zkrácen ve svém právu nechat se zastupovat obhájcem, protože ihned po zahájení hlavního líčení vypověděl zvolenému obhájci plnou moc pro ztrátu důvěry,

ale soud prvního stupně nereagoval na tuto skutečnost s poukazem, že obviněný blíže nespecifikoval své výhrady proti dosavadnímu obhájci, a tudíž do doby, než si zvolí jiného obhájce, bude jeho obhajobu i nadále vykonávat dříve zvolený obhájce. Ani odvolací soud z podnětu odvolání obviněného nezrušil napadený rozsudek soudu prvního stupně, přestože obviněný ve svém odvolání upozorňoval na zjištěnou zmenšenou přičetnost, a proto nemohl obstát argument soudu prvního stupně, že nevytkl obhájci nic konkrétního. Podle obviněného měl soud prvního stupně s ohledem na duševní stav obviněného sám zjišťovat, jak obhájce vedl obhajobu, zda ho navštívil ve věznici před hlavním líčením a zda obviněný měl možnost poradit se s ním.

S poukazem na druhý uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. obviněný zpochybnil naplnění subjektivní stránky pokusu zvláště závažného zločinu loupeže podle § 21 odst. 1 a § 173 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, kterým byl uznán vinným. Podle obviněného odvolací soud pochybil tím, že na jeho případ vztáhl usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2002, sp. zn. 5 Tdo 669/2002, které řeší otázku srozumění pachatele s eventuálním vznikem následku v podobě těžké újmy na zdraví, ačkoli podle znaleckého posudku psychiatricky MUDr. G. L. obviněný nebyl schopen posoudit nepřímý úmysl a nebyl toho schopen ani odvolací soud. Obviněný blíže nevysvětlil tuto námitku, pouze zdůraznil, že otázku nepřímého úmyslu měla řešit znalkyně.

Pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. obviněný podřadil své výhrady týkající se výměry uloženého trestu odnětí svobody, který označil za nepřiměřeně přísný s ohledem na závěr o jeho zmenšené přičetnosti a na zabezpečovací detenci uloženou souběžně s trestem. Obviněný zde vytkl odvolacímu soudu, že se nezabýval možností použití ustanovení § 40 odst. 1, 2 tr. zákoníku, která upravují na ukládání trestu pachatelé se zmenšenou přičetností.

Konečně k dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. j) tr. ř. obviněný uvedl, že bylo rozhodnuto o uložení ochranného opatření, aniž by pro takový postup byly splněny zákonem stanovené podmínky. Podle názoru obviněného totiž není v popisu skutku zmínka o jeho sexuálním obtěžování poškozené ani o jeho jiné sexuální aktivitě.

Obviněný závěrem svého dovolání navrhl Nejvyššímu soudu, aby podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil napadené usnesení Vrchního soudu v Praze a aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal tomuto soudu věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství se vyjádřil k dovolání obviněného K. H. a navrhl odmítnout ho podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř., neboť dovolací námitky obviněného jsou zjevně neopodstatněné. Podle názoru státního zástupce obviněný nebyl zkrácen na svém právu na obhajobu a jeho žádost o odročení hlavního líčení s tvrzením, že ztratil důvěru ve svého obhájce, byla obstrukční povahy. Státní zástupce považuje postup soudu prvního stupně

za správný, když využil ustanovení § 37 odst. 2, věty třetí, tr. ř. a trval na tom, že stávající obhájce bude vykonávat obhajobu obviněného až do okamžiku, kdy si obviněný zvolí jiného obhájce. Obviněný měl při údajné ztrátě důvěry ve zvoleného obhájce neprodleně řešit vzniklou situaci se soudem prvního stupně nebo s advokátní komorou, což ale neučinil a účelově vznesl tuto námitku až po zahájení hlavního líčení.

Pokud jde o další námitku uplatněnou obviněným, podle státního zástupce znalkyně, na kterou se obviněný odvolává, neučinila žádný závěr o tom, že by obviněný nebyl schopen posoudit nepřímý úmysl ve vztahu k hrozícímu následku v podobě těžké újmy na zdraví poškozené, a ostatně jí ani takový závěr nepřísluší, protože jde o právní otázku. Závěrům soudů o eventuálním úmyslu obviněného nelze nic vytknout s ohledem na průběh skutkového děje. Obviněný měl podle znalců sice sníženy ovládací schopnosti vzhledem k jeho patologické sexuální agresivitě, ale to podle názoru státního zástupce nijak neovlivnilo schopnost obviněného rozeznat nedovolenost svého jednání.

Rovněž námitky obviněného směřující proti uloženému trestu a zabezpečovací detenci shledal státní zástupce neopodstatněnými. Trest odnětí svobody ve výměře 9 let byl obviněnému uložen v trestní sazbě, kterou zákon stanoví na závažnější z trestných činů, jichž se obviněný dopustil. Jeho výtku, že soudy měly při ukládání trestu postupovat podle § 40 odst. 2 tr. zákoníku, podle státního zástupce nelze podřadit pod uplatněný dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. a navíc se soud prvního stupně zevrubně a pečlivě zabýval možnostmi použití citovaného ustanovení, stejně jako ustanovení § 59 odst. 1 tr. zákoníku, které naopak umožňuje mimořádné zvýšení trestu, a vůči jeho závěrům nelze mít výhrady. Za stejně přesvědčivé pak pokládá státní zástupce to, jak soudy nižších stupňů odůvodnily uložení ochranného opatření v podobě zabezpečovací detence, a státní zástupce vyslovil souhlas s jejich argumenty.

Nejvyšší soud po zjištění, že byly splněny všechny formální a obsahové podmínky k podání dovolání, dospěl k následujícím závěrům.

První dovolací námitkou obviněný K. H. vytýkal porušení ustanovení o nutné obhajobě v hlavním líčení s poukazem na to, že pro ztrátu důvěry vypověděl svému dosavadnímu obhájci plnou moc a požádal o odročení hlavního líčení, ovšem soud prvního stupně nevyhověl jeho žádosti a provedl hlavní líčení v přítomnosti tohoto obhájce. I když by taková námitka formálně mohla odpovídat dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř., Nejvyšší soud ji však nepovažuje za důvodnou, protože ve skutečnosti nedošlo k tvrzenému porušení práva obviněného na obhajobu. Jak totiž vyplývá z trestního spisu vedeného u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 41 T 13/2013, obhajobu obviněného, který byl od počátku trestního stíhání ve vazbě, nejdříve vykonával ustanovený obhájce Mgr. K. V. a v této době byly opatřeny zásadní důkazy v podobě svědeckých výpovědí a znaleckých posudků. Posléze si dne 11. 3. 2013 obviněný zvolil sám jiného

obhájce, a to JUDr. M. Z., jemuž udělil plnou moc k obhajobě. Tento obhájce byl osobně přítomen dne 28. 5. 2013 výslechu obviněného a posléze se společně s ním seznámil s obsahem spisového materiálu. Obžaloba byla na obviněného podána k Městskému soudu v Praze dne 17. 6. 2013 a předseda senátu bezprostředně poté nařídil hlavní líčení na den 16. 7. 2013, přičemž obviněný si převzal předvolání k němu již dne 26. 6. 2013. Obviněný následně neavizoval soudu prvního stupně vůli změnit svého obhájce a teprve po zahájení hlavního líčení, ke kterému se dostavil stávající obhájce JUDr. M. Z., obviněný požádal o odročení hlavního líčení s tvrzením, podle něhož ztratil důvěru v dosavadního obhájce a zvolí si jiného obhájce. Dále zde obviněný uvedl, že je prostřednictvím svého známého v jednání s novým obhájcem, ovšem plnou moc mu zatím neudělil a nezná ani jeho jméno. Na výzvu předsedy senátu, aby konkretizoval své výhrady vůči obhájci JUDr. M. Z., obviněný konstatoval pouze tolik, že tento obhájce s ním nebyl v dostatečném kontaktu. Soud prvního stupně vyhodnotil jednání obviněného jako obstrukční, nevyhověl žádosti obviněného o odročení a konal hlavní líčení, a to s důvodným odkazem na ustanovení § 37 odst. 2 tr. ř. Podle něj platí, že v případě, neoznámí-li obviněný změnu obhájce včas, tedy tak, aby mohl být nový obhájce vyzooměn v zákonné lhůtě o nařízeném úkonu trestního řízení, je obhájce dříve zvolený nebo ustanovený povinen vykonávat obhajobu až do doby, než ji osobně převezme později zvolený obhájce, není-li z obhajování vyloučen. Obhájce JUDr. M. Z. poté ještě sepsal a podal za obviněného odvolání a teprve dne 22. 7. 2013 byla soudu prvního stupně doručena plná moc, kterou téhož dne obviněný udělil obhájce JUDr. J. V., jež vykonávala jeho obhajobu ve veřejném zasedání odvolacího soudu i nyní v dovolacím řízení.

K tomu Nejvyšší soud s ohledem na výše popsaná zjištění připomíná, že změna obhájce zásadně není důvodem pro odvolání či odročení hlavního líčení ani jiného nařízeného úkonu trestního řízení, pokud o něm byli obviněný i dosavadní obhájce řádně vyzooměni, jsou mu přítomni a naopak nově zvolený obhájce se k tomuto úkonu nedostavil. Je samozřejmě věcí obviněného, kdy a koho pověří svou obhajobou. Obviněný si zvolí obhájce tím, že s ním uzavře smlouvu o poskytování právních služeb a udělí mu plnou moc, s jejímž předložením příslušnému orgánu činnému v trestním řízení jsou spjaty právní účinky zastoupení (viz rozhodnutí publikované pod č. 51/2010 Sb. rozh. tr.). V posuzovaném případě v okamžiku zahájení hlavního líčení měl soud prvního stupně k dispozici pouze plnou moc, kterou obviněný K. H. udělil dne 11. 3. 2013 JUDr. M. Z., jenž byl osobně přítomen jednání před soudem. Jinou plnou moc obviněný nezaslal soudu prvního stupně ani nepředložil přímo u hlavního líčení, ostatně jí ani nedisponoval, protože, jak sám uvedl, ještě nebyl dohodnut s jiným advokátem na výkonu obhajoby. K této dohodě došlo až mnohem později, a to dne 22. 7. 2013. Důvody, které obviněný uvedl na podporu své žádosti o odročení hlavního líčení, rozhodně nevypovídaly o tom, že by přítom-

ný obhájce JUDr. M. Z. byl vyloučen z dalšího výkonu obhajoby obviněného, a svědčily spíše o jeho snaze oddálit rozhodnutí ve věci. Argument obviněného, že s ohledem na svou zmenšenou přičetnost nebyl schopen zformulovat výhrady vůči obhájci a že soud prvního stupně si měl sám ověřit kvalitu dosavadního výkonu obhájce, Nejvyšší soud odmítl. Obviněný není omezen ve způsobilosti k právním úkonům, byla u něj sice zjištěna duševní choroba, ovšem patologická sexuální agresivita, která neovlivňuje jeho schopnost správně vnímat, pamatovat si a reprodukovat prožité události. Jeho intelekt je v pásmu normy (viz znalecký posudek z odvětví psychiatrie a klinické psychologie na č. l. 109 trestního spisu). Za této situace nelze pouze s ohledem na zjištěnou sexuální deviaci obviněného dovozovat, že nebyl schopen uvést argumenty pro změnu svého obhájce. Přitom soudům obecně nepřisluší hodnotit kvalitu výkonu obhajoby, protože to je věcí vnitřního vztahu mezi obviněným a jeho obhájcem. Navíc ze spisového materiálu nevyplývá nic, co by nasvědčovalo důvodnosti tvrzení obviněného, podle něhož ho zvolený obhájce JUDr. M. Z. údajně neobhajoval řádně. Soud prvního stupně proto postupoval správně, když nevyhověl žádosti obviněného o odročení hlavního líčení a provedl hlavní líčení, ke kterému se dostavili všichni předvolaní svědci i znalci, za účasti stávajícího obhájce. Jak ostatně vyplývá z protokolu zachycujícího průběh hlavního líčení, toto proběhlo nerušeně a s náležitým výkonem obhajoby ze strany JUDr. M. Z.

Druhá odvolací námitka obviněného byla sice zformulována poněkud matoucím způsobem, ale z jejího celkového vyznění lze dovodit, že obviněný zpochybnil závěry soudů nižších stupňů o jeho trestní odpovědnosti za hrozící následek spočívající v těžké újmě na zdraví u poškozené A. D., což je okolnost, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby. K tomu Nejvyšší soud pro stručnost odkazuje na vyčerpávající a přesvědčivé odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně (viz s. 15 písemného vyhotovení rozsudku), proti němuž nelze mít výhrady. Jak zde soud prvního stupně správně zdůraznil, obviněný, jehož rozpoznávací schopnosti byly v okamžiku napadení poškozené A. D. zcela zachovány, si musel být vědom s ohledem na způsob a intenzitu zvoleného útoku a místo zásahu na těle poškozené (šest úderů pěstí do hlavy, z toho pět s nasazeným kusem kovu, tzv. boxerem) rizika zlomenin lebeční kosti, nitrolebního krvácení, poškození mozku a dalších závažných poranění, ohrožujících život, a pro případ jejich vzniku s nimi musel být srozuměn. Na to lze usuzovat z toho, že neučinil nic, co by mohlo eliminovat hrozící závažné poranění, naopak intenzitu útoku postupně zvyšoval a i nadále ho směřoval proti hlavě poškozené. Pro úplnost Nejvyšší soud konstatuje, že závěr o formě zavinění, které je obligatorním znakem subjektivní stránky trestného činu, je závěrem právním a přísluší výhradně soudu. Znalec nemůže řešit tuto právní otázku. Znalecký posudek je totiž jen jedním z důkazů, které soud bere v úvahu, když činí svůj závěr o zavinění pachatele na základě výsledků provedeného dokazování.

Zbývající dovolací námitky obviněného, které podřadil pod dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. h) a j) tr. ř. a jež spolu úzce souvisí, směřovaly proti údajně nepřiměřeně represivnímu trestu a souběžně uloženému ochrannému opatření. Obviněný vytkl jednak to, že soudy nižších stupňů sice konstatovaly jeho zmenšenou přičetnost, kterou si nepřivodil ani z nedbalosti sám, a uložily mu s ohledem na zjištěnou sexuální deviaci zabezpečovací detenci, ale přesto při ukládání trestu nepoužily ustanovení § 40 odst. 2 tr. zákoníku a vyměřily mu trest v nesnížené trestní sazbě. Jak dále obviněný v této souvislosti zdůraznil, byla mu uložena zabezpečovací detence, přestože v popisu skutku není zmínka o tom, že by byl sexuálně agresivní. Nejvyšší soud pokládá za vhodné vyjádřit se současně ke všem těmto námitkám, přestože pouze ta, která směřuje proti uložení zabezpečovací detence, spadá pod uplatněné dovolací důvody, zatímco zbylé námitky obviněného zásadně neumožňují přezkoumat pravomocné rozhodnutí v rámci dovolacího řízení. V dovolání totiž nelze podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. ani s poukazem na další dovolací důvody namítat pouhou nepřiměřenost uloženého trestu, nebyl-li uložen nepřipustný druh trestu ani trest ve výměře mimo zákonem stanovenou trestní sazbu (viz rozhodnutí pod č. 22/2003 Sb. rozh. tr.). Stejně tak nevyužití ustanovení § 40 odst. 2 nebo § 58 tr. zákoníku o mimořádném snížení trestu odnětí svobody a neuložení tohoto druhu trestu pod dolní hranici jeho zákonné trestní sazby nenaplnuje citovaný ani jiný dovolací důvod, protože v takovém případě nejde o nepřipustný druh trestu ani o trest ve výměře mimo zákonem stanovenou trestní sazbu (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2002, sp. zn. 7 Tdo 356/2002, publikované pod č. T 416. ve svazku 17 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C.H. Beck, Praha 2002).

Nejvyšší soud k tomu dále nad rámec dovolacích důvodů připomíná, že stav zmenšené přičetnosti, přestože si ho pachatel nezavinil, nemusí být nutně důvodem k uložení mírnějšího trestu. Trestný čin spáchaný ve stavu zmenšené přičetnosti se totiž nestává vždy méně závažným či škodlivým. Často je tomu právě naopak, zejména pokud byl stav zmenšené přičetnosti – obdobně jako v tomto případě – důsledkem sexuální deviace pachatele, která má trvalý ráz a pachatel je i přes léčbu potencionálně nebezpečný. Stav zmenšené přičetnosti má tedy dvojí zcela rozdílný dopad. Snižuje sice míru zavinění pachatele, ale současně zpravidla zvyšuje nebezpečnost jeho osoby. V trestní věci obviněného K. H. pak soud prvního stupně velmi pečlivě zvažoval všechny tyto skutečnosti. Na jedné straně poukázal na závažnost a společenskou škodlivost trestné činnosti obviněného, která je podstatně zvyšována tím, že obviněný je speciálním recidivistou, protože již byl v minulosti odsouzen za loupežná přepadení žen (viz rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 16. 9. 2010, sp. zn. 1 T 46/2010, ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 23. 11. 2010, sp. zn. 5 To 455/2010) a nyní posuzované trestné činnosti se dopustil ve zkušební době

podmíněného propuštění z výkonu předchozího trestu odnětí svobody poté, co absolvoval zabezpečovací detenci, a v době, kdy vykonával ochranné léčení sexuologické v ústavní formě. Na druhé straně vzal soud na zřetel, že obviněný se dopustil trestné činnosti ve stavu zmenšené přičetnosti a že mu současně ukládá na doporučení znalců zabezpečovací detenci, aby byla lépe zajištěna ochrana společnosti. Kombinace obou těchto pohledů vedla soud prvního stupně k logickému verdiktu, podle něhož není na místě ani mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody podle § 59 odst. 1 tr. zákoníku, ale ani jeho mimořádné snížení podle § 40 odst. 2 a § 58 tr. zákoníku, takže obviněnému vyměřil trest téměř v polovině standardní trestní sazby dané ustanovením § 173 odst. 2 tr. zákoníku. V podrobnostech pak Nejvyšší soud odkazuje na velmi pečlivé odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně (viz s. 18 až 20 jeho písemného vyhotovení), kde se soud se stejnou pečlivostí vypořádal i s tím, proč obviněnému uložil podle § 100 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku též zabezpečovací detenci.

Proto Nejvyšší soud nepovažuje za důvodnou ani dovolací námitku obviněného K. H., že pro uložení ochranného opatření nebyly splněny podmínky dané v ustanovení § 100 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku. Jak je totiž zcela zřejmé ze skutkových zjištění soudu prvního stupně popsaných ve výrokové části jeho rozsudku a podrobněji rozvedených v odůvodnění tohoto rozsudku, obviněný spáchal pokus zvláště závažného zločinu loupeže podle § 21 odst. 1 a § 173 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku a sbíhající se přečin neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku ve stavu zmenšené přičetnosti, která byla vyvolána jeho duševní poruchou v podobě patologické sexuální agresivity s rysy sadismu, komplikované navíc poruchou osobnosti. V důsledku uvedené poruchy byly ovládací schopnosti obviněného ve vztahu k násilnému přepadení poškozené A. D. sníženy podstatnou měrou. Motiv jeho násilného chování vůči poškozené ovšem nebyl primárně zištný, nýbrž právě sexuální. Tyto skutečnosti ve spojení s faktem, že dříve vykonávané ochranné léčení sexuologické v ústavní formě neplnilo svůj účel a účinně nezajistilo ochranu společnosti, neboť obviněný se dopustil zvláště závažné trestné činnosti právě v době výkonu tohoto léčení, když byl dočasně propuštěn mimo léčebný ústav, plně opodstatňují uložení zabezpečovací detence, a to i z hlediska její subsidiarity k ochrannému léčení.

Námitku obviněného, podle níž v popisu skutku ve výrokové části odsuzujícího rozsudku soudu prvního stupně není zmínka o tom, že byl k agresivnímu jednání motivován i sexuálně, Nejvyšší soud vyhodnotil jako irelevantní.

Obsahovou náležitostí odsuzujícího rozsudku je takový popis skutku, jehož jednotlivé části odpovídají příslušným znakům skutkové podstaty trestného činu, kterým byl obviněný uznán vinným. Motiv nebo pohnutku trestného činu je nutno uvádět ve výroku rozsudku (resp. v popisu skutku) jen tehdy, je-li znakem příslušné skutkové podstaty trestného činu; v jiných případech jsou takové

okolnosti ve výroku nadbytečné. Motiv a další skutečnosti, které sice ovlivňují druh a výměru trestu nebo uložení ochranného opatření, ale nejsou relevantní z hlediska použité právní kvalifikace skutku, tedy postačí uvést do odůvodnění rozsudku.

Lze tudíž shrnout, že dovolací námitky obviněného K. H., které uplatnil v rámci dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. c), g), h) a j) tr. ř., zčásti neodpovídají těmto dovolacím důvodům a zčásti jsou neopodstatněné. Navíc obviněný založil své dovolání na takových argumentech, s nimiž se již přesvědčivě vypořádaly soudy obou nižších stupňů, které ve věci dosud rozhodovaly. Nejvyšší soud proto podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného jako zjevně neopodstatněné.

I. K odpovědnosti novináře za pravdivost zveřejňovaných informací.

II. Soud může v hlavním líčení podle § 222 odst. 2 tr. ř. postoupit věc jinému příslušnému orgánu jen tehdy, má-li ve výsledcích provedeného dokazování dostatečný podklad pro závěr, že jednání, které není trestným činem, by mohlo být posouzeno jako přestupek. Musí tedy jít o zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je výslovně označeno v přestupkovém zákoně nebo jiném zákoně, přičemž nejde o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin (§ 2 odst. 1 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů). V opačném případě soud obviněného obžaloby podle § 226 písm. b) tr. ř. zproští.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2014,
sp. zn. 8 Tdo 148/2014,
ECLI:CZ:NS:2014:8.TDO.148.2014.1)

Nejvyšší soud rozhodl o dovolání podaném nejvyšším státním zástupcem v neprospěch obviněného M. J. proti usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. 2 To 136/2013, tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci a usnesení Okresního soudu v Olomouci ze dne 12. 4. 2013, sp. zn. 5 T 287/2012. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. věc přikázal státnímu zástupci věc k došetření.

Z o d ů v o d n ě n í:

Usnesením Okresního soudu v Olomouci ze dne 12. 4. 2013, sp. zn. 5 T 287/2012, byla trestní věc obviněného M. J. stíhaného pro skutek, v němž byl obžalobou spatřován přečin pomluvy podle § 184 odst. 1, 2 tr. zákoníku, podle § 222 odst. 2 tr. ř. postoupena Statutárnímu městu Brno, neboť nejde o trestný čin, ale zažalovaný skutek by mohl být tímto orgánem posouzen jako přestupek.

Uvedený skutek spočíval v tom, že obviněný sám v průběhu dne 4. 8. 2011 v redakci R1 M., v B., na ulici C. č. 72, připravil televizní reportáž o tzv. „brněnském policejním gangu“, která byla téhož dne v době kolem 19.30 hodin odvysílána v celoplošném vysílání T. P., ve zpravodajské redakci K. P., v níž pak označil jménem a fotografií místopředsedu Městského soudu v Brně

JUDr. A. D. jako spolupracovníka bývalých policistů M. T. a M. A. – členů tohoto gangu, kdy JUDr. A. D. měl prý s těmito policisty spolupracovat a vykonstruované kauzy, za posvěcení státního zástupce, okamžitě odsuzovat, přičemž věděl, že takto sděluje nepravdivé informace o činnosti JUDr. A. D. jako osoby v aktivním výkonu funkce soudce a místopředsedy soudu, kdy způsobem prezentace těchto informací v návaznosti na informace o organizované trestné činnosti „brněnského policejního gangu“ věděl, že jsou způsobilé zásadním způsobem poškodit JUDr. A. D. ve funkci soudce a místopředsedy soudu, narušit jeho profesní a společenskou prestiž a narušit jeho rodinné poměry.

Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci jako stížnostní soud usnesením ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. 2 To 136/2013, stížnost státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Olomouci podanou proti shora uvedenému usnesení podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. jako nedůvodnou zamítl.

Proti tomuto usnesení soudu druhého stupně podal nejvyšší státní zástupce v neprospěch obviněného M. J. z důvodů podle § 265b odst. 1 písm. f), l) tr. ř. dovolání, protože se neztotožnil se závěrem soudů, že stíhaný skutek není přečinem pomluvy podle § 184 odst. 1, 2 tr. zákoníku. Zejména považoval za nesprávný názor, že nebyly naplněny znaky uvedeného přečinu pro absenci úmyslného zavinění, neboť v okamžiku, kdy obviněný získal o poškozeném informace, na jejichž základě pojal podezření o jeho spojení s tzv. policejním gangem, měl vyhodnotit, zda a do jaké míry jsou tyto informace hodnověrné, a měl se je pokusit ověřit. Jestliže tak neučinil a tyto nepravdivé informace zveřejnil, je zjevné, že mu bylo lhostejné, zda jsou pravdivé či nikoli, a pro případ, že by pravdivé nebyly, byl s tím srozuměn. Vzhledem k obsahu těchto informací mu současně muselo být zřejmé, že jsou způsobilé poškodit vážnost jmenovaného soudce a způsobit újmu na jeho pověsti, a proto jednání obviněného vykazovalo všechny známky eventuálního úmyslu podle § 15 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku, protože obviněný byl smířen s tím, že jím publikované informace mohou být nepravdivé a mohou poškozenému uškodit i ve smyslu další újmy (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2012, sp. zn. 7 Tdo 1430/2011). Na tomto závěru nemůže nic změnit ani skutečnost, že obviněný použil úvodem svých tvrzení slovo „prý“. Nejvyšší státní zástupce zdůraznil, že obviněný jakožto televizní redaktor si musel být vědom toho, jaký negativní vliv může mít zveřejnění nepravdivé reportáže o soudci JUDr. A. D. v televizním zpravodajství na jeho další profesní život, a přesto se nerozpakoval takovou neverifikovanou informaci zveřejnit. Dále nejvyšší státní zástupce uvedl, že Listina základních práv a svobod sice zaručuje svobodu šíření informací, nikoli však svobodu šíření dezinformací a pomluv. Argumentace nalézacího soudu by opravňovala pracovníky sdělovacích prostředků k beztrestnému šíření nepravdivých a hrubě znevažujících informací o jiném, což by v důsledku vedlo k úplnému popření smyslu trestněprávní ochrany osobnosti. Z uvedeného důvodu dovolatel považo-

val napadená rozhodnutí za nesprávná, neboť činem obviněného byla naplněna skutková podstata přečinu pomluvy podle § 184 odst. 1, 2 tr. zákoníku.

Nejvyšší státní zástupce upozornil i na formální vadu výroku napadeného usnesení, jímž byla věc nesprávně postoupena „Statutárnímu městu Brno“, ačkoli toto není správním orgánem ve smyslu § 52 písm. a) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o přestupcích“), jímž může být toliko příslušný obecní úřad nebo zvláštní orgán obce. V případě Statutárního města Brna tímto orgánem není ovšem ani magistrát města, neboť Brno je územně členěno na 29 městských částí, a proto k projednání přestupku by v prvním stupni byl příslušný úřad městské části, v jejímž územním obvodu byl projednáván přestupek spáchán. Magistrát města Brno by byl příslušným k řízení teprve ve druhém stupni.

Z uvedených důvodů nejvyšší státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. 2 To 136/2013, i usnesení Okresního soudu v Olomouci ze dne 12. 4. 2013, sp. zn. 5 T 287/2012, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a dále aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Okresnímu soudu v Olomouci, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Obviněný ve vyjádření k dovolání prostřednictvím obhájce sdělil svůj nesouhlas s názorem dovolatele. Uvedl, že neměl důvod pochybovat o pravdivosti zveřejněné informace, neboť na vlastní oči viděl protokol o výsledku svědka P. M., z něhož informace zveřejněné v reportáži pocházely. Autentičnost informací potvrdil i advokát, který se předmětného výsledku účastnil. Měl jen omezené možnosti, jak tyto informace sám ověřit, když jeden z oficiálních aktérů popisovaného jednání byl po smrti a druhý ve vazbě, a dotaz na soudce by k ověření též nepřispěl, neboť je zřejmé, že ten by takovou informaci popřel. Poukázal rovněž na to, že jméno JUDr. A. D. se už v minulosti objevovalo v negativních souvislostech, když jako soudce podnikal v hazardu, urážlivě se vyjádřil o oběti znásilnění a špatně jej hodnotila i tehdejší předsedkyně Městského soudu v Brně. Na základě uvedených skutečností a znalostí „morálního kreditu“ poškozeného mohl sdělovaným informacím důvěřovat. Obviněný si v době, kdy připravoval reportáž, nebyl vědom nepravdivosti v ní zveřejněné informace a plně respektoval povahu reportáže jako zpravodajsko-publicistického pořadu, jehož smyslem bylo přinášet informace o konfliktních, nikoli běžných událostech, které potenciálně mohou být kvalifikovány jako trestné činy. Kauza tzv. brněnské mafie byla problémem natolik celospolečensky závažným, že veřejnost měla právo být o jejím vyšetřování informována.

Podle obviněného televizní štáb TV P. zprostředkoval divákům informace, které bylo možné v danou chvíli o této události získat, přičemž vycházel zejména

na z informací poskytnutých osobou, která vypovídala v procesním postavení svědka. K roli tisku v demokratické společnosti obviněný poukázal na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“), a to např. ve věcech De Haes a Gijssels proti Belgii, 1997, Thorgeirson proti Islandu, 1992, Bladet Tromsø a Stensaas proti Norsku, 1999, Prager a Oberschlick proti Rakousku, 1995, Thoma proti Lucembursku, 2001, Pedersen a Baadsgaard proti Dánsku, 2004, a s odkazem na tato rozhodnutí považoval svůj zdroj za věrohodný, když sdělil, o jaký zdroj se jedná, i to, kdo je jeho autorem uvedených sdělení. Z těchto skutečností obviněný dovodil, že jeho jednáním nebyla naplněna subjektivní stránka přečinu pomluvy podle § 184 odst. 1 tr. zákoníku, neboť v době odvysílání reportáže nevěděl a ani nebyl srozuměn s tím, že by jím podávané informace mohly být nepravdivé, což se ostatně ani později nepodařilo prokázat. V tomto duchu je také prezentoval s uvedením slůvka „prý“ a „údajně“, neboť si byl vědom toho, že vyšetřování kauzy tzv. brněnského gangu ještě nebylo ukončeno. V dotčené reportáži byl citován a uveden i zdroj těchto informací a poškozenému v ní nebylo prezentováno nic jiného, než co zdroj této informace sám uvedl. Tvrzení dovolatele tak podle jeho názoru nevycházejí z obsahu odvysílané reportáže, neboť z ní nevyplývala jakákoli trestní odpovědnost JUDr. A. D. za sdělované jednání. S poukazem na rozhodnutí ESLP ve věci Bozhkov proti Bulharsku, č. 3316/04, ze dne 19. 7. 2011, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2008, sp. zn. 7 Tdo 608/2008, namítl, že věrohodnost novinářem prezentovaného materiálu má být posuzována vždy podle doby jeho zveřejnění, a tudíž v tomto kontextu nikterak nepochybil, když žádná faktická možnost ověřit pravdivost předávaných informací jiným způsobem, než učinil, reálně neexistovala. Z uvedených skutečností obviněný dovodil, že závěr o naplnění subjektivní stránky přečinu pomluvy nemá dostatečný podklad ve skutkových zjištěních. Poukázal i na princip subsidiarity trestní represe a ultima ratio, který dovolatel pominul, neboť jmenovaný soudce se, jak je jeho právem, domáhá nápravy v civilním řízení. Navíc připomenul i to, že JUDr. A. D. dostal dostatečný prostor pro objasnění zmiňované situace v celostátním vysílání jedné z nejsledovanějších televizních stanic v hlavním vysílacím čase jen několik málo dnů po odvysílání reportáže. Jak vyplývá z rozhodnutí ESLP ve věci Cumpana a Mazare proti Rumunsku, č. 33348/96, ze dne 17. 12. 2004, trestní postih novinářů by měl být spíše výjimečný, a proto i s ohledem na zásadu subsidiarity trestní represe tak mělo být podle obviněného soudem důsledněji zváženo, zda soukromoprávní řešení v této věci není již dostatečným prostředkem ochrany zájmů JUDr. A. D. V tomto kontextu zmínil rezoluci č. 1577/2007 Parlamentního výboru Rady Evropy a z ní plynoucí rozsudek ESLP ve věci Niskasaari proti Finsku, č. 37520/07, ze dne 6. 7. 2010, v níž tento orgán nabádá členské státy, jejichž právní řád stanoví trest odnětí svobody za pomluvu, k jeho bezodkladnému zrušení, a to i tehdy, když není reálně ukládán. Jelikož s ohledem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne

19. 9. 2012, sp. zn. 5 Tdo 1039/2012, není nutné napadené rozhodnutí zrušit toliko pro formální vadu, kterou dovolatel rovněž vytknul, obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265l odst. 2 tr. ř. přikázal Okresnímu soudu v Olomouci, aby své usnesení ze dne 12. 4. 2013, sp. zn. 5 T 287/2012, doplnil konkretizací správního orgánu, kterému je věc postupována, a v dalším aby Nejvyšší soud podané dovolání odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné.

Nejvyšší soud jako soud dovolací shledal, že dovolání nejvyššího státního zástupce je přípustné, bylo podáno osobou oprávněnou, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit.

Dovolání bylo opřeno o dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. f) a l) tr. ř., protože dovolatel považoval za nesprávné, že trestní věc obviněného M. J. byla podle § 222 odst. 2 tr. ř. postoupena Statutárnímu městu Brno, což koresponduje s obsahem důvodu podle § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř., podle kterého lze dovolání podat, jestliže bylo rozhodnuto o postoupení věci jinému orgánu, o zastavení trestního stíhání, o podmíněném zastavení trestního stíhání, o schválení narovnání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí. Z těchto důvodů Nejvyšší soud, když po přezkoumání všech podstatných náležitostí dovolání neshledal důvody, pro které by bylo nutné ho odmítnout podle § 265i odst. 1 tr. ř., přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost rozhodnutí, proti němuž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející, posuzoval, zda je dovolání důvodné.

Dovolatel vytýkal, že soudy nesprávně na základě § 222 odst. 2 tr. ř. věc postoupily k projednání jako přestupek, protože nesouhlasil se závěrem soudů, že ve skutku, pro který byl podán návrh na potrestání (ve znění, jak byl postoupen), nelze spatřovat naplnění znaků přečinu pomluvy podle § 184 odst. 1, 2 tr. zákoníku po subjektivní stránce, a požadoval, aby v činu obviněného byl uvedený přečin shledán.

Přečin pomluvy podle § 184 odst. 1, 2 tr. zákoníku spáchá ten, kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu. Kvalifikačním znakem podle odstavce 2 tohoto přečinu je spáchání uvedeného přečinu tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.

Za sdělení nepravdivého údaje je považováno sdělení informace o jiném, která je v rozporu se skutečností, a proto sdělení pravdivých skutečností, byť k němu došlo v úmyslu ohrozit vážnost jiného u spoluobčanů, není pomluvou. Musí jít o sdělení údaje nepravdivého. Nepravdivý údaj se může týkat projevů (ústních, písemných, výtvarných i skutkem) pomlouvané osoby, jejích vlastností

nebo smýšlení, a přitom musí být způsobilý značnou měrou ohrozit vážnost pomlouvaného u spoluobčanů, což je třeba hodnotit podle okolností konkrétního posuzovaného případu, zejména s přihlédnutím k postavení dotčené osoby, jejím charakterovým a mravním vlastnostem, dále k povaze sdělovaného údaje, okolnostem sdělení, rozšíření takové informace apod. Zákon uvádí možné ohrožení vážnosti jen příkladmo jako poškození v zaměstnání, narušení rodinných vztahů nebo způsobení jiné vážné újmy (srov. též Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 – 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 1828). K tomu, aby se mohlo jednat o údaj, jehož nepravdivostí (tj. rozporem se skutečností) je podmíněna trestní odpovědnost za trestný čin pomluvy podle § 184 odst. 1 tr. zákoníku, musí být jeho pravdivost ověřitelná. Za takový údaj však nelze pokládat tvrzení, která jsou jen hodnotící povahy a vyjadřují subjektivní úsudek toho, kdo je činí. Hrubé slovní urážky úřední osoby (např. soudce) pro výkon jeho pravomoci samy o sobě neodůvodňují trestní odpovědnost toho, kdo se urážek dopustil, pro trestný čin pomluvy podle § 184 odst. 1 tr. zákoníku (srov. přiměřeně k stávající právní úpravě rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 9. 2004, sp. zn. 7 Tdo 726/2004, uveřejněný v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, sešit 9, pod č. T 731.).

Protože se u přečinu pomluvy vzhledem k ustanovení § 13 odst. 2 tr. zákoníku vyžaduje zavinění ve formě úmyslu, byť i nepřímého, je tento přečin úmyslným trestným činem (§ 15 odst. 1, 2 tr. zákoníku) a úmysl se musí vztahovat ke všem znakům této skutkové podstaty, jimiž mimo jiné jsou „sdělení nepravdivého údaje“ a jeho „způsobilost značnou měrou ohrozit vážnost u spoluobčanů“.

V projednávané věci soudy obou stupňů dospěly k závěru, že obviněný s ohledem na obsah zveřejněné reportáže nejednal ve vztahu k obsahu sdělovaného údaje ani ve formě nepřímého úmyslu (§ 15 odst. 1 písm. b/, odst. 2 tr. zákoníku), a jak soud prvního stupně stručně vyjádřil, i když údaje tvrzené v reportáži 4. 8. 2011 nebyly pravdivé a nebyly obviněným M. J. ověřené, vycházely z výpovědi svědka P. M. učiněné v trestním řízení. Tuto skutečnost považoval za podstatnou pro závěr o nenaplnění subjektivní stránky, kterou v trestném jednání obviněného neshledal, a to zejména proto, že z obsahu reportáže „je zřejmé, že obviněný uvedl slůvko «prý», což je určité zpochybnění a naznačení, že nejde o ověřené informace, tedy z hlediska subjektivní stránky se nemůže jednat o trestný čin z jeho strany, když takto dával najevo určitou míru pochybnosti o sdělovaných informacích“.

Odvolací soud se s těmito závěry soudu prvního stupně ztotožnil a závěr o tom, že nebyla naplněna subjektivní stránka uvedeného přečinu, považoval za správný.

Nejvyšší soud takto vyjádřené názory soudů obou stupňů, které jimi byly jen velmi stručně v obou napadených rozhodnutích vyjádřeny, považuje za věcně správné, a to především proto, že soudy vystihly, že obviněný se uvedeného

činu dopustil jako novinář, který konal svou novinářskou práci, a že na základě konkrétního zdroje zpracoval reportáž způsobem, jakým byla dne 4. 8. 2011 odvysílána. I když soudy podrobněji nerozvedly podstatu a zásady, jež je nutné mít v případech trestné činnosti založené na žurnalistické práci na paměti, jejich závěrečný úsudek koresponduje s významem a povahou novinářské činnosti, v důsledku čehož je kriminalizace trestných jednání novinářů limitována smyslem a společenským významem této profese.

Žurnalistická etika není nikde v našem právním systému definována. Obecně však jde o souhrnné pojmenování psaných i nepsaných norem, které se uplatňují v žurnalistice. Patří sem především etické kodexy, které přijímají jak jednotlivé redakce, tak organizace nebo státní instituce, aby novinářům poskytly vodítka, jak se rozhodovat v každodenních etických otázkách. V novinářské etice se střetává svoboda slova (zaručená článkem 17 Listiny základních lidských práv a svobod /dále jen „Listina“/) s obecnými pravidly morálky, vkusu, ochrany soukromí, ochrany práva na čest a důstojnost a zodpovědným hledáním objektivní pravdy.

Ve vztahu ke konkrétnímu zpravodajství v této věci lze poukázat na ustanovení § 31 až 34 zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, kde podle § 31 odst. 2 citovaného zákona provozovatel vysílání poskytuje objektivní a vyvážené informace nezbytné pro svobodné vytváření názorů. Názory nebo hodnotící komentáře musí být odděleny od informací zpravodajského charakteru. V případě, že dojde v rozhlasovém nebo televizním vysílání uveřejnění sdělení obsahujícího skutkové tvrzení, které se dotýká cti, důstojnosti nebo soukromí určité fyzické osoby anebo jména nebo dobré pověsti určité právnické osoby, má podle § 35 odst. 1 cit. zák. tato osoba právo požadovat na provozovateli vysílání uveřejnění odpovědi. Provozovatel vysílání je povinen na žádost této osoby odpověď uveřejnit. Z uvedeného je zřejmé, že nelze vyloučit, že může dojít (a podle praxe také dochází) k uveřejnění takových informací, které jsou v rozporu se zásadami etiky a morálky, a proto tento zákon upravuje i postup pro jejich odčinění, a pro případ, že k nim v rámci rozhlasového nebo televizního vysílání dojde, zákon předpokládá postup, jímž se může postižená osoba domoci nápravy.

V těchto souvislostech je nutné vnímat i povahu, smysl a účel médií v demokratické společnosti, neboť média hrají nezastupitelnou roli při informování jednotlivců ve věcech veřejného zájmu. Zprostředkovávají jednotlivcům informace o soudobém dění, o tendencích uplatňujících se v životě státu i společnosti. Média umožňují udržovat veřejnou diskusi, v níž se zprostředkovávají různé názory, a poskytují tak jednotlivcům i různým společenským skupinám příležitost, aby přispívali k utváření obecnějšího názoru. Tak média představují rozhodující faktor v permanentním procesu tvorby názorů a nakonec i tvorby

vůle jednotlivců i společenských skupin, ale i politických institucí. Každý program, ať televizní či rozhlasový, má již v důsledku samotného výběru a způsobu zpracování tématu názorotvorný účinek. Média a jejich obsah nelze apriorně hodnotit podle serióznosti obsahu jejich programů, resp. podle toho, zda takový obsah je slučitelný s úctyhodným soukromým nebo veřejným zájmem. Takové apriorní hodnocení médií, ve skutečnosti by šlo o jejich řízení státní mocí, by přímo popíralo základní právo na svobodný projev, který média zprostředkovávají.

Teprve tehdy, když se takto chápaný svobodný projev dostane do konfliktu s jinými právními statky chráněnými ústavním pořádkem nebo zákony vydanými za účelem, pro který lze svobodný projev omezit ve smyslu čl. 17 odst. 4 Listiny (jde o práva a svobody druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti), nastanou podmínky pro to, aby byl zkoumán sledovaný účel konkrétního programu, způsob a druh zpracování tématu, jakož i programem dosažený či předpokládaný účinek (srov. body 30. až 32. nálezu Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2007, sp. zn. IV. ÚS 23/05).

Z těchto principů je nutné nazírat i na obsah a význam novinářské práce a v každém konkrétním případě zejména při dovození úmyslu u novináře, redaktora, reportéra, apod. odpovědně posuzovat, zda vědomě a nepravdivě veřejnost informoval se záměrem, aby byla konkrétní osobě způsobena újma předpokládaná v ustanovení § 184 odst. 1 tr. zákoníku.

K tomu je potřeba zvažovat celý souhrn dalších okolností, které je nutné posuzovat ve vzájemných souvislostech, a to i s ohledem na práva na svobodu projevu, slova a tisku, což je princip, který patří mezi základní lidská práva a svobody zaručené jednak článkem 17 Listiny, jednak článkem 10 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), podle něhož má každý právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice.

Na základě těchto zásad se vnímání a ochrana svobody projevu ustálila zejména v rozhodovací praxi ESLP, který stanovil, že se aplikuje nejen na „informace“ a „myšlenky“, které jsou příznivě přijímány a považovány za neškodné, ale rovněž na ty, které urážejí, pohoršují a znepokojují, přitom je nutné respektovat základní roli, kterou tisk v demokratické společnosti plní. Ačkoli nesmí překročit určité hranice, zejména pokud jde o pověst a práva druhých a nutnost zabránit zveřejňování tajných informací, jeho povinností je sdělovat informace a myšlenky o všech záležitostech veřejného zájmu včetně těch týkajících se výkonu spravedlnosti (viz De Haes a Gijssels Gijssels proti Belgii, 1997). Veřejnost má rovněž právo takové informace a myšlenky dostávat. Kdyby tomu tak nebylo, nemohl by tisk plnit svou úlohu „hlídacího psa demokracie“ (viz Thorgerir Thorgerirson proti Islandu, 1992, Bladet Tromsø a Stensaas proti Norsku, 1999).

Novináři jsou rovněž chráněni proti možnému postihu za určité přehánění, nebo dokonce provokaci (viz Prager a Oberschlick proti Rakousku, 1995, Thoma proti Lucembursku, 2001)¹.

Při zveřejňování informací z rozhovorů je třeba rozlišovat, zda tvrzení pochází od novináře, nebo je citací druhých, neboť trestání novináře za šíření tvrzení druhých v rozhovoru by vážně narušilo příspěvek novinářů k diskusi o záležitostech veřejného zájmu. Rovněž je třeba rozlišovat mezi tvrzenými skutečnostmi (statements of fact) a hodnotovými soudy (value judgments). Zatímco existence skutečností může být prokázána, pravdivost hodnotových soudů není dokazatelná. Požadavek dokázat pravdivost hodnotového soudu nelze splnit a sám o sobě porušuje svobodu názoru, která je základní součástí práva chráněného článkem 10 Úmluvy. Tam, kde je nějaké vyjádření hodnotovým soudem, může přiměřenost zasahování záviset na tom, zda pro napadené vyjádření existuje dostatečný faktický podklad, protože i hodnotový soud bez jakéhokoli faktického podkladu může být přehnaný (srov. Feldek proti Slovensku, stížnost č. 29032/95, 12. 7. 2001).

Je třeba mít současně na paměti, že novinářská svoboda se taktéž vztahuje na možnost uchýlit se k určitému stupni nadsázky či dokonce provokace (viz Prager a Oberschlick proti Rakousku, 1995). Článek 10 Úmluvy přiznává novinářům ve vztahu ke zpravodajství o otázkách veřejného zájmu pojistku, že jednají v dobré víře s cílem poskytnout přesné a důvěryhodné informace v souladu s novinářskou etikou, která zaručuje tisku, aby mu bylo umožněno vykonávat jeho životně důležitou roli „veřejného hlídacího psa“ při zpřístupňování informací

¹ Stejný názor ESLP zopakoval i v rozsudku vydaném ve věci Erla Hlynisdóttir proti Islandu (stížnost č. 43380/10, 10. 7. 2012), kde mimo jiné konstatoval, že svoboda ve smyslu článku 10 Úmluvy podléhá výjimkám, jež nicméně musejí být vykládány rigorózně, a potřeba jakýchkoli omezení musí být přesvědčivě prokázána (viz mezi jinými, Jersild proti Dánsku, § 31, Janowski proti Polsku, § 30, Nilsen a Johnsen proti Norsku, § 43, a Lindon, Otchakovsky-Laurens a July proti Francii, § 45), a kde zopakoval, že právo na ochranu pověsti je právem, které je chráněno článkem 8 Úmluvy coby součást práva na respektování soukromého života (viz Chauvy a další proti Francii, § 70, Pfeifer proti Rakousku, § 35, a Polanco Torres a Movilla Polanco proti Španělsku, § 40). Pod bodem 59. tohoto rozsudku ESLP konstatoval, že hlavním faktorem pro rozhodnutí Soudu v dané věci je klíčová funkce, kterou tisk v demokratické společnosti plní. Ačkoli tisk nesmí překročit jisté hranice, zejména co se týká pověsti a práv jiných a potřeby zabránit prozrazení utajených informací, jeho úlohou je nicméně sdělovat – způsobem odpovídajícím jeho povinnostem a úkolům – informace a názory týkající se všech otázek veřejného zájmu. Nejenže má tisk za úkol takové informace a názory sdělovat: veřejnost má také právo je přijímat. Soud je kromě toho dbalý skutečnosti, že novinářská svoboda se vztahuje také na případné uchýlení se k určité míře přehánění či dokonce provokaci. V případech, jako je tento, je národní míra posuzovací volnosti omezena zájmem demokratické společnosti na umožnění tisku plnit jeho stěžejní roli „veřejného hlídacího psa“ při sdělování informací významného veřejného zájmu (viz Bladet Tromsø a Stensaas proti Norsku, § 59 a 62, § 82, a další odkazy). V bodě 71 téhož rozsudku uvedl, že potrestání novináře za nápomoc při rozšiřování tvrzení učiněných jinou osobou v interview by navíc závažným způsobem omezovalo příspěvek tisku k diskusi o otázkách veřejného zájmu a nemělo by být představitelné, pakliže pro něj neexistují obzvláště významné důvody (viz Jersild, výše uvedený, tamtéž).

o závažných veřejných otázkách. Za podmínek článku 10 odstavec 2 Úmluvy výkon uvedených svobod zahrnuje i „povinnosti a odpovědnost“, což se vztahuje i na tisk. Tyto „povinnosti a odpovědnost“ mohou mít dopad tam, kde je předmětem zkoumání útok na pověst soukromých osob a ohrožení „práv jiných“.

Z uvedeného je zřejmé, že je nutné vždy jednak zvažovat, zda byl postup novináře v souladu s principy vymezenými v článku 17 Listiny a článku 10 Úmluvy, zda jím sdělovaná otázka se týkala významného veřejného zájmu, a přitom je stěžejní ověření, zda novinář jednal profesionálně a v dobré víře (viz např. Flux proti Moldávii, 2009, /č. 7/, § 41). Existuje řada faktorů podílejících se na takovém hodnocení. Soud musí nejprve vzít v potaz, zda zveřejnění přispělo k debatě obecného zájmu. Musí též vzít v úvahu jiné faktory, jako je povaha činností, které byly předmětem zveřejnění, způsob, jakým byla informace získána, způsob, jakým byla zpráva zveřejněna a jakým byla dotčená osoba v něm popsána. K ostatním faktorům patří např. zdroj informací (viz např. Bladet Tromsø a Stensaas, výše uvedený, § 68 a 72), kroky, které byly učiněny pro jejich ověření (viz např. Rumjana Ivanova proti Bulharsku, § 64 – 65; Kasabova proti Bulharsku, § 64 – 65), a naléhavost věci, u níž je třeba připomenout, že zpráva je zbožím podléhajícím rychlé zkázce a zpoždění jejího vydání, a to i na krátkou dobu, jí může zcela zbavit její hodnoty a přínosu. Uvedené faktory je nutno zkoumat tak, jak se jevily novináři v rozhodné době, spíše než s odstupem času (srov. zejména Yordanova a Toshev proti Bulharsku, stížnost č. 5126/05, 2. 10. 2012).

Ústavní soud České republiky se v souladu s touto judikaturou zabýval zejména otázkou vzájemného vztahu mezi ochranou lidské důstojnosti, osobní cti a dobré pověsti zaručených článkem 10 Listiny a článkem 17 odst. 1 Listiny, který shodně jako článek 10 Úmluvy zaručuje svobodu projevu a právo na informace, a mimo jiné vyjádřil, že „při aplikaci zákonných ustanovení v konkrétních případech musí mít soudce vždy na paměti ústavní dimenzi aplikace zákona, která se často v podobných věcech projevuje poměřováním obou v konfliktu stojících ústavních práv. Při střetu svobody projevu s právem na ochranu osobnosti bude tedy vždy v první řadě věcí nezávislých soudů, aby s přihlédnutím k okolnostem každého jednotlivého případu pečlivě zvážily, zda jednomu právu nebyla nedůvodně dána přednost před právem druhým“ (srov. unesení Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. I. ÚS 2246/12). V této souvislosti je však současně vhodné poukázat i na vymezení jisté míry tolerance, již je nutné mít na zřeteli u osob veřejně činných, např. politiků či veřejných činitelů apod., které musí akceptovat větší míru veřejné kritiky než jiní občané. Důvod tohoto principu je dvojí. Jednak se tím podporuje veřejná diskuse o veřejných věcech a svobodné utváření názorů. Co největší bohatost diskuse o věcech veřejných by měla být státní mocí regulována jen v míře nezbytně nutné (srov. článek 17 odst. 4 Listiny). Současně tím stát akceptuje, že jeho mocenský zásah do svobody projevu za účelem ochra-

ny dobrého jména jiných občanů by měl přijít subsidiárně, tedy pouze tehdy, pokud nelze škodu napravit jinak. Škodu lze napravit jinak než zásahem státu, např. užitím přípustných možností k oponování kontroverzním a zavádějícím názorům. Tak lze často minimalizovat škodlivý následek sporných výroků mnohem efektivněji než cestou soudního řízení (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 367/03). Tato míra však musí být v každém konkrétním případě individuálně posuzována a zkoumána, protože nelze považovat za rozumné (legitimní) zveřejnění difamační informace o jiné osobě působící ve veřejném životě, pokud 1. se neprokáže, že existovaly rozumné důvody pro spoléhání se na pravdivost difamační informace, dále 2. pokud se neprokáže, že byly podniknuty dostupné kroky k ověření pravdivosti takové informace, a to v míře a intenzitě, v níž bylo ověření informace přístupné a definitivní, a 3. pokud ten, kdo difamační informaci zveřejnil, měl důvod nevěřit, že tato informace je pravdivá. Zveřejnění takové informace nelze považovat za legitimní či rozumné i tehdy, pokud si šířitel takové informace neověří její pravdivost dotazem u osoby, již se informační údaj týká, a nezveřejní její stanovisko, s výjimkou nemožnosti takového postupu, anebo tam, kde tento postup zjevně nebyl nutný (Lange v. Australian Corporation, 1997, citováno v kauze Reynolds Lds.). Důležité pro posouzení legitimacy zveřejnění informace je zkoumání motivu. Legimititu nelze dovodit, pokud bylo zveřejnění dominantně motivováno touhou poškodit osobu, k níž se informace váže, a pokud šířitel sám informaci nevěřil anebo pokud ji poskytl bezohledně a hrubě nedbale bez toho, aby si ověřil, zda informace je pravdivá, či nikoliv (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2007, sp. zn. IV. ÚS 23/05).

Kromě toho je nutné zvážit i jistou potřebnou míru tolerance u úředních osob, kterou by měly na rozdíl od jiných občanů strpět. Ústavní soud již v minulosti konstatoval, že soudcům při posuzování základního práva na svobodu projevu náleží z hlediska čl. 10 odst. 2 Úmluvy zvláštní ochrana, přesto však soudci, jež se cítí dotčeni výkonem svobody projevu, mají oproti ostatním občanům povinnost k větší dávce tolerance a velkorysosti (srov. nálezy ze dne 17. 10. 2000 sp. zn. I. ÚS 211/99). Veřejná kritika soudní moci je totiž důležitou protiváhou soudcovské nezávislosti, a proto je třeba vycházet z presumpce přípustnosti projevu, jehož intenzita a obsah nevybočují z hranic účelu (srov. též usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 2. 2005, sp. zn. III. ÚS 11/04, nebo nálezy ze dne 15. 3. 2005 I. ÚS 367/03, v nichž bylo poukázáno na to, že „nevyhnutelnou stránkou výkonu veřejné funkce je tedy nutnost větší míry tolerance k negativním postojům či hodnocením, kterým se osoba veřejně činná vystavuje přijetím této funkce, a nikoli v neposlední řadě i srozumění takové osoby se snášením důsledků vyvozených z její společenské a politické odpovědnosti“).

Nejvyšší soud v souladu s těmito zásadami posuzoval i projednávanou trestní věc. Se zřetelem na výsledky dosavadního rozsahu provedeného dokazování shledal, že zejména podle obsahu předmětné reportáže, která byla v televizi P.

odvysílána v K. zprávách dne 4. 8. 2011, a vzhledem ke zdroji poskytnutých informací, jimiž je obsah výpovědi P. M., již učinil v pozici svědka v trestní věci tzv. Toflova gangu, je zřejmé, že na podkladě konkrétního informačního zdroje, který výslovně v reportáži označil, veřejnost informoval o aktuální situaci ve společensky velmi naléhavém sdělení o tom, že se policii podařilo rozkrýt závažnou trestnou činnost bývalých policistů M. T. a M. A. (kteří byli v té době stíháni, avšak nyní již byl M. A. odsouzen a obviněný M. T. v průběhu vyšetřování zemřel). Rovněž je nutné podle obsahu předmětné reportáže zdůraznit, že obviněný reportáž připravil tak, že sám v ní jen komentoval předmětné události týkající se rozkrýetí gangu, a pokud jde o informace ohledně soudce JUDr. A. D. a jeho případného zapojení do tohoto gangu, ty sděloval nikoliv jako jasnou a zjištěnou skutečnost, ale odkazoval na zdroj, z něhož tyto informace čerpal. Nelze rovněž odhlédnout od toho, že podnět k této reportáži a i k tomu, že v předmětném trestním řízení byla uvedená skutečnost svědkem sdělena, dostal od advokáta JUDr. P. H., jenž byl jako obhájce předmětnému procesnímu úkonu, o němž se u toho výsledku svědka P. M. jednalo, přítomen. Byl to právě tento advokát, kdo obviněnému podal zprávu o obsahu svědeckého sdělení a kdo novináři umožnil i částečné nahlédnutí do obsahu protokolu o této výpovědi. Je nutné též zdůraznit, že jmenovaný advokát sám osobně v předmětné televizní reportáži hovořil a takto zjištěné události komentoval.

Tyto skutečnosti dávají dostačující podklad pro závěr, že obviněný jednal jako novinář, jenž získal informaci, kterou v souladu se všemi výše uvedenými a výše popsányými hledisky zpracoval a prezentoval v televizním pořadu tak, že uvedl nejenom zdroj informací, ale uvedl je i v patřičné souvislosti s tím, že jde o vyšetřování trestní věci, která nebyla ukončena. Ze všech těchto okolností plyne, že dodržel zásady novinářské etiky ve všech jejích souvislostech, jak je výše podrobně rozvedena.

Z pohledu těchto faktorů je zřejmé, že obviněný v reportáži informoval veřejnost o skutečnostech, které souvisely s konkrétními okolnostmi sdělenými svědkem v trestním řízení. Současně je potřeba zdůraznit i to, že podle toho, jak byla předmětná reportáž odvysílána, nevznívalo z ní, že obviněný sděluje veřejnosti informace, které by co do způsobu uvedení a určení, odkud pocházejí, odporovaly principům novinářské práce, poněvadž veřejnost zcela aktuálně se zřetelem na sdělení o škodlivém jevu korupčního jednání policistů informoval o okolnostech zjištěných v průběhu vedeného trestního řízení.

Nejvyšší soud vzhledem k tomu, že v reportáži byla s gangem a korupční činností stíhaných policistů spojována i osoba soudce JUDr. A. D., rovněž zkoumal, zda informace, která v televizní reportáži zazněla, byla předána veřejnosti v souladu s tím, jak byla zdrojem novináři uvedena, anebo zda byla prezentována veřejnosti v jiném obsahu pozměněném samotným obviněným. Za tímto účelem Nejvyšší soud posoudil text výpovědi svědka P. M. ze dne 3. 8. 2011 (ve

věci Vrchního státního zastupitelství v Olomouci, odboru závažné a hospodářské kriminality, sp. zn. 4 VZV 8/2011, založené v opisu na č. l. 51 připojeného spisu), která nebyla soustředěna jen na osobu soudce JUDr. A. D., ale jím učiněné tvrzení se tohoto soudce dotýkalo v kontextu uváděných skutečností v jistém směru okrajově se zřetelem na to, že byl jmenovaný svědek hlavními podezřelými M. A. a M. T. vydírán. Podle jeho tvrzení mu mělo být jmenovanými policisty v rámci vydírání a vyhrožování mimo jiné sděleno, že „mají své lidi všude, zejména na Inspekci ministra vnitra, na státním zastupitelství a rovněž na soudě, a pokud se jim někdo vzepře, se zlou se potáže ...“. Poté P. M. popsal, že v následujících dnech byl skutečně zatčen, obviněn a následně propuštěn a mezi zasahujícími policisty viděl řadu známých tváří. Během úkonu byl osloven advokátem Mgr. Z. B. a zprostředkovaně rovněž JUDr. M. K., jimiž byla požadována finanční hotovost ve výši 1 milion Kč za údajné obstarání propuštění jeho osoby na kauci, což měli údajně zařizovat M. A., M. T., Z. B. a M. K., tento úplatek měl být určen místopředsedovi soudu JUDr. A. D. Poté byl opětovně po svém propuštění policisty M. A. a M. T. kontaktován a byl na něj činěn fyzický i psychický nátlak, v jehož rámci mu bylo sděleno, že „je B. s K. oklamali, peníze si ponechali, že soudce D. na peníze čeká a pokud je nedostane, bude opět v nejbližších dnech pod vykonstruovanou záminkou zatčen“. Z tohoto důvodu svědek rozvedl, jak se spojil s JUDr. P. P., který na jednání s M. A. a M. T. uvedl, že se s JUDr. A. D. osobně zná a půjde se ho na celou věc osobně přeptat (viz č. l. 55 až 56 spisu). V rámci téhož výsledku P. M. uvedl, že ve zmíněném případě v minulosti již několikrát vypovídal, přičemž jeden z výsledků se konal za účasti místopředsedy Městského soudu v Brně JUDr. A. D. a tehdejšího pracovníka ÚOOZ Brno Š. (viz č. l. 63).

Z těchto okolností uvedených svědkem P. M. je zřejmé, že údaje týkající se podezřelých A. a spol. dává do konkrétních souvislostí, o nichž ve vztahu k soudci JUDr. A. D. zcela konkrétně a adresně hovoří, a to skutečně ve spojení s trestnou činností stíhaných policistů a též i s jimi požadovanými finančními prostředky, které měly být předány jmenovanému soudci. V těchto souvislostech, jestliže obviněný v reportáži uvedl, že „JUDr. A. D. měl prý s těmito policisty spolupracovat a vykonstruované kauzy, za posvěcení státního zástupce, okamžitě odsuzovat“, jde o sdělení, které uvedený svědek ve svědecké výpovědi uvedl a které obviněný v reportáži v zásadě reprodukoval s tím, že jejich sdělení podpořil i vystoupením advokáta JUDr. P. H., od něhož se tyto informace dověděl a který uvedená sdělení svědka stvrdil (viz obsah reportáže).

Z hlediska informačního zdroje je zcela zřejmé, že obviněný nic nezamlčel a veřejnost v tomto směru informoval způsobem, který odpovídal obsahu skutečných údajů, jež obviněný jako novinář v rámci své práce redaktora televizních krimi zpráv získal, zpracoval a uveřejnil, a to i ve vztahu k osobě soudce JUDr. A. D., o němž svědek ve výpovědi výslovně hovořil.

Nejvyšší soud na základě těchto skutečností po jejich pečlivém zvážení shledal, že v této trestní věci byla sdělována informace týkající se významného veřejného zájmu, neboť šlo o společensky velmi škodlivou a závažnou trestnou činnost osob veřejně činných, u které zveřejnění přispělo k debatě obecného zájmu. Povaha a způsob, jak obviněný reportáž zjistil, připravil a prostřednictvím televize P. odvysílal, plně odpovídala povaze a charakteru jiných reportáží na tomto programu obvykle vysílaných, a to včetně jejího až příliš naléhavého a velice důrazného tónu, jímž byla prezentována. K tomu lze jen podotknout, že tato povaha reportáže je více než záměrem obviněného jako zpracovatele dána především charakterem tohoto programu a pořadu, který má diváky zejména šokovat a burcovat k ostrážitosti. Tyto skutečnosti proto nelze přičítat k tíži obviněného, neboť není v jeho schopnostech z pozice jednoho z řady redaktorů, resp. reportérů, povahu televizního programu zásadně ovlivnit. Proto lze i povahu a konkrétní činnost obviněného předcházející vydání reportáže posoudit jako jeho práci, která se nevymykala běžné novinářské praxi.

Pokud jde o způsob, jakým byly informace ohledně osoby soudce JUDr. A. D. v reportáži prezentovány, a to i včetně fotografie jeho osoby, tento je sice rozhodný, avšak i jej je potřeba dát do kontextu se všemi výše rozvedenými skutečnostmi. Jestliže svědek P. M. jméno tohoto soudce v souvislosti s jím konkrétně uvedenými okolnostmi uvedl a obviněný je v reportáži sdělil, fotografie jmenovaného soudce byla rovněž informačním prostředkem, jak jeho osobu veřejnosti přiblížit. Byť se tato okolnost může jevit již nad rámec okolností, které byly v reportáži podle slov zdroje sdělovány, přesto fotografie dávaná do kontextu se jménem a funkcí soudce v daných souvislostech podstatně nezvýšila účinek, jaký na veřejnost obsah vlastní informace měl.

Jestliže se za všech těchto okolností požaduje posoudit kroky, které byly učiněny pro ověření sdělované informace, je patrné, že v dané věci je jasný a konkrétní zdroj, který předmětnou skutečnost očeřující osobu soudce uvedl, a obviněný v reportáži výslovně zmínil, jak také konstatovaly i oba soudy, že „nejde o ověřené informace“. Tedy předložil uvedený fakt poškozující osobu soudce jako sdělení svědka v trestní věci, kterou policie vyšetřuje. Z pohledu potřeby ověřit sdělovanou informaci obviněný postupoval rovněž v souladu se zásadami novinářské práce, která spočívá v informování veřejnosti o důležitých a podložených skutečnostech. Není proto v rozporu s její etikou, pokud novinář poskytne sdělení, které je předloženo jako neověřená informace, kterou někdo jiný jako vlastní úsudek uvedl, a novinář takovou skutečnost obsahově shodným způsobem veřejnosti při uvedení zdroje, z něž čerpá, prezentuje (k tomu srov. výklad shora).

Na podkladě všech těchto úvah a rozvedených skutečností Nejvyšší soud posoudil jako správný závěr o tom, že obviněný po subjektivní stránce nejednal v úmyslu způsobit poškozenému soudci JUDr. A. D. následek předpokládaný

u přečinu pomluvy podle § 184 odst. 1, 2 tr. zákoníku, ale že svou reportáž připravil zcela v souladu s obvyklými postupy při novinářské práci a v rámci novinářské etiky, jejíž hranice svou reportáží nepřekročil. Tím se dovolací soud neztotožnil s dovolatelem, který se domáhal, aby byl obviněný uvedeným přečinem uznán vinným.

I přes tento odlišný názor se Nejvyšší soud shodl s dovolatelem, že předmětné usnesení nemůže obstát, avšak z jiných důvodů, než pro které se takového postupu domáhal dovolatel. Nejvyšší soud shledal pochybným závěr, že v činu, jenž je obviněnému kladen za vinu, by bylo možné spatřovat přestupek, což soudy vedlo k závěru o postoupení věci příslušnému orgánu státní správy.

Podle § 222 odst. 2 tr. ř. soud postoupí věc jinému orgánu, jestliže shledá, že nejde o trestný čin, avšak zažalovaný skutek by mohl být jiným orgánem posouzen jako přestupek nebo kárné provinění, o nichž je tento orgán příslušný rozhodovat. K takovému závěru může dojít jen na základě výsledků hlavního líčení, podle nichž je prokázáno, že nejde o trestný čin, ale příslušný orgán by ho mohl posoudit jako přestupek nebo kárné provinění. Takový závěr však musí mít dostatečnou oporu ve výsledcích dokazování, které bylo provedeno v hlavním líčení řádně a v potřebném rozsahu (§ 2 odst. 5, 6 tr. ř.).

I když zákon nepožaduje, aby soud zjistil a konstatoval, že žalovaný skutek je skutečně přestupkem nebo kárným proviněním, ale postoupení věci zde váže pouze na odůvodněný předpoklad, že skutek *může být* příslušným orgánem takto posouzen, nelze postoupit věc bez toho, aby existovala reálná možnost, že o přestupek jde, neboť je nutné vždy zvážit, zda, pokud by se o přestupek nejednalo, nemá být obviněný obžaloby zproštěn. Taková úvaha soudu nic nemění na tom, že jen orgán oprávněný projednávat přestupky nebo kárná provinění je určen k tomu, aby v rámci své pravomoci učinil v tomto směru závazné rozhodnutí. Proto tento orgán ani není při rozhodování vázán právním názorem soudu, který mu věc postoupil, a nemusí skutek posoudit jako přestupek nebo kárné provinění; *nemůže* ho již ovšem postoupit opětovně orgánům činným v trestním řízení z toho důvodu, že v něm spatřuje trestný čin, protože v tomto směru, tj. že skutek není trestným činem, je právní názor soudu *závazný*. Soud po zjištění, že nejde o trestný čin, ale že žalovaný skutek *může být* příslušným orgánem posouzen jako přestupek nebo kárné provinění, *musí věc postoupit*; nemůže dále pokračovat v hlavním líčení a zjišťovat další skutečnosti potřebné pro rozhodnutí o přestupku či kárném provinění, např. odstraňovat pochybnosti o tom, zda se skutečně obžalovaný dopustil tohoto skutku, resp. přestupku nebo kárného provinění (srov. obdobně rozhodnutí č. 34/1993 Sb. rozh. tr.; Šámal, P. a kol. Trestní řád II. § 157, 314 s. Komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 2762 – 2763).

S ohledem na to, že usnesení o postoupení věci podle § 222 odst. 2 tr. ř. je rozhodnutím ve věci samé a rozhoduje se jím o otázce viny obviněného, v odů-

vodnění takového rozhodnutí je nutné v souladu s § 134 odst. 2 tr. ř. zejména uvést skutečnosti, které byly vzaty za prokázané, důkazy, o něž se skutková zjištění opírají, úvahy, jimiž se rozhodující orgán řídil při hodnocení provedených důkazů, jakož i právní úvahy, na jejichž podkladě posuzoval prokázané skutečnosti podle příslušných ustanovení zákona.

Nejvyšší soud však v projednávané věci shledal, že soudy uvedeným podmínkám nedostály, neboť jimi učiněné právní závěry zejména o tom, že lze ve skutku, který není přečinem pomluvy, spatřovat přestupek, nejsou založeny na uvážení všech rozhodných okolností a navíc jsou i vnitřně rozporné, přičemž nemají dostatečný podklad v provedeném dokazování.

Podle obsahu velmi stručného usnesení soudu prvního stupně tento dospěl k závěru, že když obviněný po subjektivní stránce nenaplnil znaky přečinu pomluvy podle § 184 odst. 1, 2 tr. zákoníku, má za to, že by se mohlo jednat o přestupek, připustil, že „bylo nedostatečně řečeno, že jde o tvrzení P. M., které nebylo redaktorem nijak ověřeno, nebyl dán prostor k vyjádření druhé straně, celkové zpracování reportáže ... bylo velice sugestivní a působivé, takže celkově divák mohl nabýt dojem při přeslechnutí slůvka «prý», že může jít o sdělování ověřených informací o svědku D.“. Soud dospěl k závěru, že bylo výraznou chybou obviněného, že „sdělované informace nijak neověřoval, nesnažil se více o objektivní zpravodajství, aby divákovi předložil téma a názory k vlastnímu zamyšlení a utvoření vlastního závěru“. Z uvedených důvodů dospěl k závěru, že jednání obviněného „by mohlo být posouzeno jako přestupek“, a proto rozhodl o postoupení věci jinému orgánu.

Uváží-li se z těchto hledisek zejména obsah odůvodnění obsaženého na straně 2 usnesení soudu prvního stupně, není možné z textu této jedné stránky, kterou tento soud celý svůj postup a závěry odůvodnil, zjistit žádné podstatné a rozhodné skutečnosti, z nichž by bylo možno dojít k závěru, že by se mohlo jednat o přestupek, když uvedený nedostatek nezjistil a v potřebném směru nenapravil ani stížnostní soud, který ke stížnosti státního zástupce přezkoumával správnost uvedeného usnesení na základě § 147 odst. 1 tr. ř. Ani jedno z těchto rozhodnutí tak neskýtá potřebný podklad pro správnost závěru, že se v daném případě jedná o přestupek.

Pakliže nebylo u přečinu pomluvy podle § 184 odst. 1, 2 tr. zákoníku shledáno zavinění ve formě úmyslu, byť i nepřímého, protože podle lakonického zjištění soudu prvního stupně subjektivní stránka u předmětného skutku „není“, bylo nutné zkoumat, zda i přes tuto konstatovanou absenci zavinění může obstát závěr o tom, že by se mohlo jednat o přestupek, resp. že by příslušný orgán mohl posoudit žalovaný skutek jako přestupek (§ 222 odst. 2 tr. ř.). Lze totiž připomenout, že soud věc může postoupit, jestliže má ve výsledcích dokazování dostatečnou oporu pro závěr, že by se o přestupek mohlo jednat. Činí tak v zásadě tehdy, když má důvodný předpoklad, že příslušný orgán může skutek

jako přestupek posoudit. Jestliže soud dospěje k závěru, že by se mohlo jednat o přestupek, musí takový závěr korespondovat s tím, jak je přestupek obecně vymezen v ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, tzn. že jde o zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v tomto nebo jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin.

Soud proto musí podle výsledků provedeného dokazování nabýt přesvědčení, že lze důvodně předpokládat, že by jednání, které není trestným činem, mohlo splňovat tyto obecné podmínky přestupku. Tuto otázku musí podle výsledků provedeného dokazování zhodnotit soud, neboť v případě, kdy skutek, v němž nebyly shledány znaky trestného činu, nesplňuje podmínky pro to, aby v něm mohl být spatřován přestupek nebo jiné deliktní jednání, pak podle § 222 odst. 2 tr. ř. nemůže postupovat, ale musí obviněného obžaloby za splnění podmínek podle § 226 tr. ř. zprostit. Z těchto důvodů musí mít soud nejprve prokázáno, že nejde o trestný čin, ale současně i to, že by příslušný orgán mohl posoudit žalovaný skutek jako přestupek. Proto pro závěr, že by se mohlo jednat o přestupek, nestačí jen nepodložená úvaha soudu, ale takový závěr či zjištění musí vyplynout z prokázaných okolností a musí splňovat podmínky § 2 odst. 1 zák. č. 200/1990 Sb.

V posuzované věci však právě tato otázka zůstala neobjasněna a vážné pochybnosti vzbuzuje, zda může být za daných okolností čin obviněného posouzen jako přestupek. Podle skutkových závěrů v posuzované věci soudy postoupily podle § 222 odst. 2 tr. ř. věc týkající se skutku, který spočíval v tom, že obviněný „věděl, že sděluje nepravdivé informace o činnosti soudce JUDr. A. D.“. Tento závěr, že obviněný „věděl“, je však v rozporu s tím, že obviněný po subjektivní stránce uvedený přečin nenaplnil. V dané souvislosti bylo proto třeba zvažovat, jak se za zjištěných okolností, když chybí subjektivní znak zavinění k přečinu, může dovozovat, že jde o přestupek, a bylo nutné pečlivě uvážit, kde je za daných okolností hranice mezi přečinem a přestupkem.

Ve vztahu k závěru o tom, že by se mohlo jednat o přestupek, soudy zásadně kromě nepodložené vlastní úvahy, jak je výše uvedena, neuvedly žádné konkrétní skutečnosti spočívající v tom, že zpochybnění toho, že jde o ověřené informace, nebylo v reportáži dostatečné a že nebylo zvýrazněno, že jde o tvrzení P. M. Takto vymezený závěr o tom, že by se mohlo jednat o přestupek, je jednak nedostatečný, jednak i vnitřně rozporný, protože soudy vzaly za základ závěru o tom, že nejde o trestný čin, právě skutečnost, že informace poškozující soudce JUDr. A. D. vyšly ze svědectví P. M. Rovněž se v této souvislosti jeví neurčitým závěr, že obviněný „měl pravdivost ověřovat“ a „nesnažil se o objektivní zpravidajství“. Ani tato úvaha soudu nevede prozatím k tomu, aby byl dán spolehlivý předpoklad, že předmětný skutek by mohl být posouzen jako přestupek.

K tomu je třeba připomenout, že dokazování, pokud jde o potřebu důslednějšího ověřování zdroje ve smyslu požadavků soudu ohledně jeho závěru o tom, že v tom je těžiště možného přestupku, je v rozporu s tím, kam až ověřování pravdivosti informace lze posouvat, resp. kde je jejich hranice. Veškeré tímto směrem orientované úvahy soudů nevyplynou z výsledků provedeného dokazování. Zřejmě by je bylo možné ověřit zejména provedením dalších důkazů, zejména výslechy svědků, a to např. kameramana J. P., obhájce JUDr. P. H., R. Š. či svědka P. M., jenž je autorem uvedených sdělení, kteří dosud vyslechnuti před soudem nebyli.

Se zřetelem na tyto nedostatky Nejvyšší soud dospěl k závěru, že podle výsledků doposud provedeného dokazování bylo dostatečně zjištěno, že se v předmětné věci nejedná o trestný čin, avšak podle výsledků provedeného dokazování není možné dospět k závěru o tom, že by v uvedeném činu mohl být shledán přestupek. Jelikož bude nutné se na objasnění uvedených skutečností dále zaměřit, napadená usnesení nemohla obstát. Nejvyšší soud z tohoto důvodu podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. 2 To 136/2013, a usnesení Okresního soudu v Olomouci ze dne 12. 4. 2013, sp. zn. 5 T 287/2012, jakož i další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Vzhledem k tomu, že se obviněný nedopustil trestného činu a bude dále nutné jen zkoumat, zda by se mohlo jednat o přestupek, přikázal věc k došetření státnímu zástupci, na němž bude, aby dále v duchu všech výše rozvedených skutečností, úvah a názorů zkoumal, zda bude možné v uvedeném skutku shledat přestupek anebo jiné kázeňské nebo kárné provinění, tzn. zda bude, s ohledem na to, že se ve věci konalo zkrácené přípravné řízení (§ 179a násl. tr. ř.), možné volit postup podle § 179c odst. 2 písm. c) nebo e) tr. ř.

I. Pro naplnění znaku podněcování u trestného činu šíření toxikomanie podle § 287 tr. zákoníku se nevyžaduje, aby pachatel, pokud nabízí k prodeji prostředky sloužící ke zneužívání drogy, nabízel přímo látky, jež předmětné omamné nebo psychotropní látky obsahují, ale postačí, jestliže veřejně prezentuje širší sortiment takových produktů, látek, nástrojů či výrobků apod., které se ke zneužívání omamných a psychotropních látek obvykle používají, tyto látky připomínají nebo na ně v různých souvislostech poukazují. Podněcováním v uvedeném smyslu je posuzovaná činnost tehdy, jestliže je ve svém souhrnu způsobila ovlivnit rozhodnutí jiných osob k tomu, aby návykové látky jiné než alkohol zneužily, nebo v nich takové rozhodnutí vzbudit, aniž by k tomuto účinku skutečně došlo.

II. Zákonná podmínka § 101 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku, že „jde o věc nebo jinou majetkovou hodnotu¹, u níž hrozí nebezpečí, že bude sloužit ke spáchání zločinu“ vyjadřuje obecný předpoklad, že tato věc nebo jiná majetková hodnota může být ke spáchání zločinu užita. Na možnost spáchání zločinu lze usuzovat z povahy, konkrétního určení a účelu věci nebo jiné majetkové hodnoty. Není proto v této souvislosti rozhodné, že pachatel byl uznán vinným přechinem, ale důležité je, že zabrané věci nebo jiné majetkové hodnoty mohou sloužit ke spáchání závažnější trestné činnosti zákonem posuzované jako zločin ve smyslu 14 odst. 2 tr. zákoníku.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014,
sp. zn. 8 Tdo 1217/2014,
ECLI:CZ:NS:2014:8.TDO.1217.2014.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněných J. S. a T. V. proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 11. 6. 2014, sp. zn. 5 To 168/2014, který rozhodl jako soud odvolací v trestní věci vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 12 T 212/2013.

Z o d ů v o d n ě n í:

Rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 9. 4. 2014, sp. zn. 12 T 212/2013, byli obvinění J. S. a T. V. uznáni vinnými přechinem šíření toxikomanie podle

¹ Poznámka redakce: Jedná se o ustanovení § 101 odst. 1 tr. zákoníku ve znění účinném do 31. 5. 2015. Zákonem č. 86/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, který nabyl účinnosti dne 1. 6. 2015, byla mimo jiné i v tomto ustanovení trestního zákoníku, jeho úvodní části, slova „nebo jiné majetkové hodnoty“ zrušena.

§ 287 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku, kterého se dopustili tím, že od blíže nezjištěného dne až do 4. 11. 2013, a to jednak prostřednictvím kamenného obchodu na adrese B., Š., jednak prostřednictvím svého internetového obchodu ..., jako jednatelé obchodní společnosti B., s. r. o., nabízeli a veřejně prezentovali ucelený sortiment finálních výrobků počínaje semeny různých odrůd konopí, z nichž některé blíže specifikovali a vychvalovali, přes technické části pěstíren, kterými jsou komponenty vzduchotechniky, elektro zařízení, osvětlení, ventilace, regulace a měření, dále i produkty podporující růst, výrobky, které slouží ke zpracování a uchování vypěstovaných produktů a jejich aplikaci, i přesto, že se na svých stránkách distancovali od případného zneužití, což je vzhledem k nabízenému sortimentu věcí zcela zjevným zastíracím manévrem, když i na internetu uveřejněné vyobrazení rostlin indického konopí, vyšlechtěných odrůd, jakož i často používaný symbol vyobrazení listu konopí ve spojení s informacemi o účinku jednotlivých odrůd konopí, způsobu jejich užívání, vychvalování vlivu na lidský organismus bez objektivních informací o negativním působení a informací o snadném způsobu pěstování, výnosů a doby sklizně, je podporou produktů marihuany, které je přístupné širokému okruhu veřejnosti bez omezení; jednání obviněných směřovalo k tomu, aby si jejich zákazníci kupovali semena konopí za účelem jejich pěstování a následného kouření v podobě marihuany, čímž tak podněcovali k rozhodnutí návykovou látku užít, přičemž THC (obecně známý jako marihuana) je uveden v příloze č. 4 k zákonu č. 167/1998 Sb., v platném znění, jako psychotropní látka zařazená do seznamu I podle Úmluvy o psychotropních látkách (vyhlášky č. 62/1989 Sb.).

Za tento trestný čin byli odsouzeni podle § 287 odst. 2 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody, a to obviněný J. S. v trvání dvanácti měsíců a obviněný T. V. v trvání patnácti měsíců, jejichž výkon byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu u obviněného J. S. v trvání dvou roků, u obviněného T. V. na zkušební dobu v trvání dvou a půl roku. Dále bylo podle § 101 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku uloženo ochranné opatření zabrání věci, a to celkem 78 položek konkrétně uvedených věcí, uložených v Centrálním skladu zajištěných věcí u Policie České republiky, P. č. 54, B. pod č.j. KRPB-255099/TČ-2013-060273, neboť se jedná o věci, které byly určeny a užity ke spáchání trestného činu, a hrozí nebezpečí, že budou užity ke spáchání zločinu.

Krajský soud v Brně jako soud odvolací usnesením ze dne 11. 6. 2014, sp. zn. 5 To 168/2014, odvolání obviněných podaná proti uvedenému rozsudku soudu prvního stupně podle § 256 tr. ř. jako nedůvodná zamítl.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podali oba obvinění společně prostřednictvím téhož obhájce dovolání opřené o dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř. Obvinění shodně namítali, že v žádném případě nejednali v úmyslu šířit toxikomanii, ale v přesvědčení, že uvedení popisků dodaných od dodavatelské firmy není právně závadné. Skutek tak, jak je popsán ve výroku

rozsudku soudu prvního stupně, nevykazuje znaky přečinu podle § 287 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku, neboť neprodávali semena obsahující THC, ale pouze semena konopí setého. Zdůraznili, že konopí jako rostlina sama o sobě není ani nelegální ani společensky nebezpečná, naopak je zapsána i ve Státní odrůdové knize. Podřazení jejich jednání pod znaky objektivní stránky daného přečinu je flagrantním porušením principu ultima ratio a zakládá „ústavní exces“. Kvalifikace jednání jako trestného činu by podle nich neměla být v rozporu s úsudkem zdravého rozumu a nepředvídatelná (viz rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1098/10, I. ÚS 631/05, I. ÚS 4/04). Obvinění se neztotožnili se závěrem soudu prvního stupně, že se měli trestného jednání dopustit nabízením sortimentu věcí, které THC neobsahovaly, počínaje semeny různých druhů konopí, a usuzovali, že taková činnost nesměřuje k toxikomanickému zneužívání marihuany, neboť konopí obsahuje i jiné, zdraví prospěšné látky. Soudům proto vytkli, že postavily na roveň konopí a marihuanu, což je v rozporu jak s poznatky současné vědy, tak i praxe. Upozornili na právní úpravu konopí ve smyslu § 2 zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 167/1998 Sb.“), kde se za konopí považuje rostlina, která obsahuje plodonosný vrcholík, z čehož v opaku dovodili, že pěstování takové rostliny bez vrcholíku je v souladu se zákonem. Namítli, že soudy se nezabývaly objektem uvedeného přečinu, když samotné užití nemusí nutně představovat zneužití návykové látky, přičemž upozornili i na novou právní úpravu dovolující využívat léčebných účinků konopí. Odkázali taktéž na rozhodnutí, podle něhož je garantováno „právo člověka pěstovat a zacházet s konopím bez omezení obsahu THC bez povolení úřadů ke své úzdravě a úzdravě druhého člověka“. Domnívají se, že tento judikát nebyl respektován a že trestní zákoník v rozporu se zákonem o návykových látkách stanovil trestnost pěstování konopí. Zároveň namítali, že podle zákona č. 362/2004 Sb. je fyzickým a právnickým osobám „povoleno pěstování konopí bez omezení obsahu THC v konopí do 100 m² bez povinnosti hlášení úřadům“. Poukázali na léčivé látky z množiny kanabinoidů a v návaznosti na to zpochybnili závěr o tom, že jejich jednání směřovalo k podněcování následného kouření marihuany.

Obvinění dovolání rovněž zaměřili proti výroku o uložení ochranného opatření zabránění věci, s nímž se neztotožnili, protože pro jeho uložení nebyly splněny zákonné podmínky, neboť tyto věci nebyly nezákonně nabyty. Soudy při uložení tohoto opatření nevycházely z předložených důkazů, nejednalo se o věci, které by bylo možné užít k šíření toxikomanie, a obdobný soubor věcí by bylo možno pořídit i ve zcela běžné obchodní síti nejen v České republice, ale kdekoli v Evropě. Soudům v této souvislosti obvinění vytkli, že nezohlednily, že zabrané věci představují velkou hodnotu, o kterou byli obvinění připraveni, a nebraly v úvahu možný likvidační dopad ve smyslu nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 12/03. V uvedeném postupu obvinění spatřovali nepřípustnou analogii in mala

partem, když jsou odsuzováni za přečin, a nikoliv za zločin, jak ustanovení § 101 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku předpokládá.

V závěru dovolání obvinění navrhli, aby Nejvyšší soud usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 11. 6. 2014, sp. zn. 5 To 168/2014, podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil a podle § 265k odst. 2 tr. ř. aby zrušil i další rozhodnutí na citované usnesení obsahově navazující. Učinili rovněž alternativní návrh, aby poté Nejvyšší soud věc buď podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal tomuto soudu k novému projednání a rozhodnutí, nebo aby podle § 265m odst. 1 tr. ř. sám rozhodl.

K dovolání se písemně vyjádřil státní zástupce působící u Nejvyššího státního zastupitelství, který se neztotožnil s názorem obviněných, že jejich trestní odpovědnost by byla dána pouze v případě, že by prodávali „semena konopí obsahující THC“, protože semena psychoaktivní látku THC neobsahují a nejsou ani omamnou, ani psychotropní látkou, neboť ta se v rostlině vytváří až v průběhu jejího růstu. U přečinu šíření toxikomanie ani není předpokladem trestní odpovědnosti prodej semen konopí obsahujících THC. Ze skutkových zjištění vyplývá, že trestná činnost obviněných spočívala v tom, že podporovali nedovolenou produkci konopí obsahujícího účinnou psychotropní látku tetrahydrocannabinol. Znak podněcování obvinění konkrétně naplnili tím, že vedle předmětů sloužících pro pěstování konopí nabízeli i semena rostlin konopí, včetně semen kultivarů, které nebyly určeny k technickým účelům, a na svých internetových stránkách vychvalovali takové vlastnosti jimi nabízených produktů, které jsou specifické právě s ohledem na jejich případné škodlivé užívání jako návykové látky. Právě v tomto nabízení je potřeba spatřovat naplnění znaku podněcování, protože obvinění předkládali o takových předmětech propagující a pozitivní informace, kterými se snažili dosáhnout dalšího šíření takových prostředků k tomu, aby sloužily ke zneužívání návykových látek. Za tím účelem obvinění poskytovali pro případnou intenzivní produkci takových látek kompletní vybavení. Činnost obviněných nesměřovala k propagaci pěstování konopí za účelem produkce vlákna, z něhož se vyrábí např. provazy či těsnící koudel, či jiných i zdraví prospěšných chemických látek v konopí obsažených, ale právě takové odrůdy konopí, jež obsahují nadlimitní obsah psychoaktivní látky THC způsobí ovlivnit psychiku člověka. Podstatu jednání obviněných státní zástupce shledal v tom, že nejméně v úmyslu nepřímém propagovali produkci konopí jako drogy. Za zcela mylnou označil úvahu obviněných, že by bylo povoleno pěstování konopí do výměry 100 m² na osobu bez ohledu na obsah THC, neboť zákon pěstování toxikomanicky využitelného konopí zcela jednoznačně zakazuje. Za nepřipadný označil odkaz na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 52/2008, které se zabývá výkladem odlišné skutkové podstaty. Podle názoru státního zástupce nemůže obstát ani požadavek obviněných na uplatnění zásady subsidiarity trestní represe, neboť z dovolání se nepodává, v jakém směru by mělo být jednání obviněných výjimečně a neodpovídající ani nejlehčím v pra-

xi se objevujícím případům daného trestného činu. Při zdůraznění škodlivosti jejich jednání státní zástupce považoval činnost obviněných za nevybočující z obecného rámce dané skutkové podstaty, jak byl vymezen v rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 1206/2012, jenž byl následně potvrzen i nálezem Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2014, sp. zn. III. ÚS 934/13. Státní zástupce sdílí přesvědčení soudu prvního stupně, že v dané věci je zjevné, v jaké souvislosti bylo obviněnými dané zboží nabízeno, a to právě a pouze k podnícení produkce a užívání návykových látek.

K námitkám obviněných směřujícím proti uložení ochranného opatření státní zástupce konstatoval, že odpovídají spíše dovolacímu důvodu uvedenému v § 265b odst. 1 písm. j) tr. ř., který obvinění výslovně neuplatnili. Rozsudek o uložení uvedeného ochranného opatření shledal v souladu s § 101 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku a ztotožnil se i s argumenty, jimiž soudy tento výrok odůvodnily. Zdůraznil, že se jednalo i o předměty, které jsou snadno využitelné k pěstování konopí a jeho dalšímu zpracování do podoby tzv. marihuany, přičemž vzhledem k množství těchto předmětů by bylo možno uvažovat o produkci konopí v podstatě průmyslovým způsobem. Byla tak odůvodněna i obava, že by uvedené předměty byly užity ke spáchání zločinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 či odst. 3 písm. c) tr. zákoníku. Důvodně proto došlo k zabránění věci sloužících k páčání trestné činnosti, a proto státní zástupce neshledal dovolání obviněných důvodnými ani na podkladě v úvahu připadajícího, byť výslovně neuplatněného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. j) tr. ř., a navrhl je jako zjevně neopodstatněná podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítnout.

Nejvyšší soud jako soud dovolací po zjištění, že dovolání jsou přípustná, byla podána osobami oprávněnými, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit, posuzoval, zda označené důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř. byly uplatněny v souladu s jejich zákonným vymezením, neboť jen dovolání, které je relevantně opřeno o některý z důvodů taxativně vypočtených v § 265b tr. ř., lze podrobit věcnému přezkoumání.

Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. lze uplatnit, jestliže bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení, aniž by byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř. V projednávané věci je zřejmé, že uvedený důvod byl použit v jeho druhé alternativě, protože odvolání obviněných byla odvolacím soudem věcně přezkoumána a obvinění současně uplatnili i dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je možné dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Uvedený důvod slouží zásadně k nápravě právních

vad, které vyplývají buď z nesprávného právního posouzení skutku, anebo z jiného nesprávného hmotně právního posouzení. Jeho prostřednictvím lze vytýkat, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoli o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2006, sp. zn. 5 Tdo 708/2006, uveřejněné v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, sešitě 27, č. T 912.).

Z uvedených formálních požadavků obvinění nevybočili, protože vytýkali, že soudy nesprávně posoudily jejich čin jako přečin šíření toxikomanie podle § 287 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku, a za vadný a v rozporu se zákonem považovali i výrok o uložení ochranného opatření zabrání věci. Protože takto vznesené námitky s použitým důvodem korespondují, Nejvyšší soud zkoumal, zda jsou dovolání opodstatněná.

Podstatou námitek obviněnými uplatněných v dovoláních ve vztahu k nesprávnosti použité právní kvalifikace je výhrada, že v obchodech, které provozovali (kamenném i internetovém), nebyly v žádných z tam prezentovaných či nabízených prostředků či přípravků (ani v semenech) objeveny žádné konkrétní známky přítomnosti THC a že se jednalo o materiály dodávané dodavateli, s poukazem na to, že konopí slouží též k lékařským účelům. K tomu je potřeba uvést následující:

Přečin šíření toxikomanie podle § 287 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku spáchá ten, kdo svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje anebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří, spáchá-li takový čin tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.

Je nutné zdůraznit, že trestný čin šíření toxikomanie podle § 287 tr. zákoníku patří mezi úmyslné ohrožovací trestné činy. Jejich pojmovým znakem je ohrožení a následkem je vyvolání situace, při níž hrozí reálné nebezpečí a chybí vlastní vznik takové poruchy, k níž vyvolaný stav směřuje. U zavinění zde postačuje, zahrnuje-li možnost poruchy, a není třeba, aby se vztahovala na poruchu samu. Pachatelem tohoto trestného činu může být kterákoliv fyzická osoba.

Trestný čin šíření toxikomanie s ohledem na tuto svou povahu je dokonán již samotným sváděním, podporováním, podněcováním nebo šířením. Pro naplnění jeho objektivní stránky není třeba, aby právem předvídaný účinek (jiná osoba zakázanou drogu užila) skutečně nastal.

Obvinění se podle tzv. právní věty rozsudku soudu prvního stupně uvedeného přečinu dopustili v podobě, že „jiného podněcovali ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu a spáchali takový čin veřejně přístupnou počítačovou sítí“.

Návykovou látkou se podle § 130 tr. zákoníku rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobílé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.

Konopí (latinsky *Cannabis*) je rostlina, z jejíž pryskyřice se získává hašiš, ze sušených listů květenství marihuana, která je ve smyslu § 2 písm. a) zákona č. 167/1998 Sb. návykovou omamnou látkou a je (ve znění účinném do 31. 12. 2013, s ohledem na dobu, kdy byla trestná činnost obviněných spáchána) zařazena v příloze 3 tohoto zákona jako omamná látka do Seznamu IV podle Jednotné úmluvy o omamných látkách (vyhláška č. 47/1965 Sb., ve znění sdělení č. 458/1991 Sb.). Jednotná úmluva o omamných látkách v čl. 1 v písm. b), c), d) za konopí označuje kvetoucí nebo plodonosný vrcholík rostliny konopí (s výjimkou zrn a listů, které nemají vrcholíky), z něhož pryskyřice nebyla vyloučena, bez ohledu na jeho použití, a rostliny konopí, za kterou označuje každou rostlinu z rodu *Cannabis*. Za konopnou pryskyřici označuje oddělenou, surovou nebo čištěnou pryskyřici získanou z rostliny konopí. Konopím se rozumí též konopí extrakt a tinktura zařazené v příloze 1 zákona č. 167/1998 Sb. do Seznamu I jako omamné látky podle Jednotné úmluvy o omamných látkách (vyhláška č. 47/1965 Sb. ve znění sdělení č. 458/1991 Sb.). Konopné látky – kanabinoidy jsou uvedeny v příloze č. 4 zákona č. 167/1998 Sb. jako psychotropní látky zařazené do seznamu I. Úmluvy o psychotropních látkách nebo podle rozhodnutí orgánů Evropských společenství (vyhláška č. 62/1989 Sb.) a patří sem THC – Tetrahydrokanabinoly, všechny izomery: [delta 6a(10a), delta 6a(7), delta 7, delta 8, delta 10, delta 9(11)] a jejich stereochemické varianty. Podle § 15 písm. f) zákona č. 167/1998 Sb. je zakázáno získávat konopnou pryskyřici a látky ze skupiny tetrahydrokanabinolů z rostliny konopí (rod *Cannabis*).

Z těchto definic plyne, že účinná látka THC je obsažena nikoli v semenech, ale až v květech a listech konopí. Pro úplnost je též třeba k době, kdy Nejvyšší soud tuto trestní věc projednává, připomenout k legálnosti pěstování konopí setého v rozsahu do 100 m² plochy, že ve smyslu novely zákona č. 167/1998 Sb. zákonem č. 50/2013 Sb., s účinností od 1. 4. 2013, jakékoli zlegalizování pěstování a distribuce konopí se vztahuje pouze k léčebnému využití, a tedy jen pro léčebné účely, k němuž mají povolení jen právnické nebo podnikající fyzické osoby, kterým byla k této činnosti udělena licence Státním ústavem pro kontrolu léčiv (§ 24a zák. č. 167/1998 Sb. ve znění uvedené novely). Držitel takové licence může pěstování konopí pro léčebné použití zahájit, jen pokud má uděleno povolení k zacházení s návykovými látkami a přípravky.

Za podněcování obecně se považuje každý projev, který je způsobilý vyvolat u jiných osob určitou náladu nebo rozhodnutí ke konkrétnímu chování. Takovým způsobem projevená vůle může spočívat v různých formách či podobách, např. ve vytváření skutečností, ujišťování nebo navození jistých okolností apod., jež mají za cíl vzbudit v jiném potřebu se zachovat způsobem, který je předpokládán tím, kdo takový projev vůle činí.

Podněcováním ke zneužívání návykové látky jiné než alkohol lze rozumět projev, kterým pachatel zamýšlí ovlivnit rozhodnutí jiných osob tak, aby zne-

užily jiné návykové látky než alkohol. Nezáleží na formě projevu (ústní, písemná, konkludentní aj.). Podněcování se může stát přímo, nepřímo i skrytě (např. vychvalování pozitivních účinků zneužívání drog nebo poskytování návodů k dosažení vyšší efektivity v této činnosti). U podněcování tento projev vůle pachatele není zaměřen na konkrétní osobu nebo osoby (jako je tomu u svádění), ale i zde jeho snaha míří k vyvolání zneužívání návykových látek u těch, jimž je určen.

Podstata trestného jednání, jímž byli obvinění uznáni vinnými, spočívala v zásadě v tom, že (až do 4. 11. 2013) v kamenném obchodě a prostřednictvím svého internetového obchodu nabízeli a veřejně prezentovali ucelený sortiment finálních výrobků počínaje semeny různých odrůd konopí, přičemž některé z nich blíže specifikovali a vychvalovali se zdůrazněním možnosti jejich růstu přes vzduchotechniku, elektro zařízení, osvětlení, ventilace, regulace a měření, dále produkty podporující růst, výrobky, které slouží ke zpracování a uchování vypěstovaných produktů a jejich aplikaci. Na svých stránkách se distancovali od případného zneužití, avšak vyobrazovali rostliny indického konopí, vyšlechtěných odrůd, a používali i symbol vyobrazení listu konopí ve spojení s informacemi o účinku jednotlivých odrůd konopí včetně způsobu jejich užívání, vychvalování vlivu na lidský organismus. Neuváděli však objektivní informace o negativním působení. Takto zjištěná a provozovaná obchodní činnost i přesto, že se obvinění distancovali od případného zneužití, což bylo shledáno zastíracím manévrem, směřovala k prodeji semen konopí za účelem jeho pěstování k toxikomanickým účelům.

Soudy obou stupňů takto zjištěné skutkové okolnosti vyhodnotily ve smyslu znaků skutkové podstaty trestného činu šíření toxikomanie podle § 287 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku, jež soud prvního stupně považoval za naplněné zejména pro povahu celého nabízeného sortimentu. Zmínil především povahu výrobků prezentovaných jak v kamenném obchodě, tak i na internetu, kde se jednalo především o informace o tom, jaký je způsob jejich pěstování a jaký je účinek jednotlivých odrůd konopí při jejich užívání např. kouřením. Tento účinek byl všude pouze vychvalován a v souvislosti s ním byly používány termíny jako „rauš, psychické či mozkové high, halucinace“ apod. Místy bylo rovněž u některých odrůd uváděno, že jsou ceněny zejména kuřáky, jsou vysoce potentní a dosahují velkého výnosu, a byla rovněž zdůrazňována doba sklizně, o jakou se jedná odrůdu i údaj o tom, jaké odrůdy jsou vhodné pro začátečníky v pěstění a zda jsou vhodné pro „indoor“ pěstování. V prostorách kamenného obchodu byly nalezeny většinou kuřácké a pěstební pomůcky, přičemž z kontextu nabízeného sortimentu byla patrná zřejmá souvislost s využitím těchto všech přípravků a produktů k toxikomanii, a nikoliv k léčebným účelům. Soud tak dospěl k závěru, že tento společností B. nabízený sortiment zboží sloužil k pořízení, pěstování, sklizni a spotřebě konopí setého s vysokým obsahem účinné látky THC a že z ničeho nevyplývalo naplnění oficiální činnosti této

společnosti, jež mělo spočívat v nabízení zahradnické techniky či materiálů (viz stranu 10 rozsudku).

Odvolací soud k obsahově obdobným výhradám a požadavkům, jaké obvinění uplatnili i v nyní podaném dovolání, se se závěry soudu prvního stupně ztotožnil a v zásadě na ně odkázal s tím, že zdůraznil, že THC je obsaženo až v rostlinných částech konopí, konkrétně jeho květenství. Pokud se obvinění dovolávali legalizace pěstování konopí v České republice, vysvětlil, že když bylo konopí státem schváleno jako oficiální lék a zařazeno do Seznamu schválených léků a léčiv v České republice, musí jít výlučně o pěstování k léčebným účelům, které je celostátně řízeno a sledováno, avšak v projednávané věci nebylo zjištěno, že by bylo za tímto účelem vydáno příslušné povolení. V jednání obviněných shledal minimálně nepřímý úmysl ve smyslu § 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku s tím, že odmítl úvahy o subsidiaritě trestní represe podle § 12 odst. 2 tr. zákoníku, a proto použitou právní kvalifikaci jako trestného činu šíření toxikomanie podle § 287 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku se zřetelem na všechny prokázané skutečnosti považoval za správnou (viz strany 3 až 6 usnesení odvolacího soudu).

Nejvyšší soud, který se se závěry soudů obou stupňů ztotožnil, k námitkám obviněných považuje za nutné nad rámec již dříve uvedeného zdůraznit, že soudy zcela správně ve svých úvahách vycházely z povahy všech zjištěných skutečností, když především posuzovaly účel, k jakému byly nabízené předměty a prostředky určeny a k čemu reálně měly sloužit. Právě tyto komplexní úvahy soudů obou stupňů dostatečně postihly skutečnou povahu provozované obchodní činnosti, včetně závěru o snaze obviněných zastít tento hlavní účel a smysl, což na druhé straně svědčí o jejich zřejmém vědomí, že nabízené zboží má za účel přilákat především zájemce o marihuanu jakožto nejsnazší toxikomanické užití konopí formou kouření částí vzrostlé rostliny.

Pro naplnění znaku podněcování u trestného činu šíření toxikomanie podle § 287 tr. zákoníku, jenž je ohrožovacím deliktem, se nevyžaduje, aby pachatelé, pokud nabízejí k prodeji prostředky sloužící ke zneužívání drogy, disponovali přímo těmi látkami, jež předmětné omamné nebo psychotropní látky obsahují (např., listy konopí s vysokým obsahem THC), ale postačí, pokud veřejně prezentují ucelený sortiment takových produktů, látek, nástrojů či výrobků apod., které se ke zneužívání omamných a psychotropních látek obvykle používají. Postačí, že omamné nebo psychotropní látky připomínají nebo na ně v různých souvislostech poukazují (např. znázorněním kvetoucího nebo plodonosného vrcholíku rostliny konopí). Podněcováním v uvedeném smyslu je taková činnost tehdy, jestliže je ve svém souhrnu způsobilá ovlivnit rozhodnutí jiných osob k tomu, aby návykové látky jiné než alkohol zneužily, nebo v nich takové rozhodnutí vzbudit, aniž by k takovému účinku skutečně došlo.

Z uvedených důvodů v projednávané věci postačovalo, že pachatelé vyvíjeli takovou činnost, při jejímž provozování věděli, že mohou ovlivnit rozhodnutí

jiných osob k tomu, aby si koupily semena, která nabízeli, rovněž i zařízení, které k pěstování ve své prodejně měli k dispozici, a to v celém uvedeném sortimentu. Tím, že zájemcům, svým zákazníkům, předkládali jednoduchý návod a možnost zakoupit si v jejich obchodě v zásadě vše, co je k pěstování konopí a k vypěstování této rostliny zapotřebí, a to i tím, že vedle těchto prostředků směřujících k pěstování konopí současně nabízeli i další prostředky sloužící ke kouření (cigaretové papírky a filtry, drtičky, vaporizéry, kovové dýmky), snažili se v potencionálních zájemcích vyvolávat zcela konkrétní a zřejmé nutkání uvedené zboží zakoupit a vlastním přičiněním si posléze tuto rostlinu pro její využití jako drogy bez větších potíží vypěstovat. Je třeba zdůraznit, že jejich jednání směřovalo vůči osobám zájímajícím se o marihuanu a podněcovalo je k vlastnímu pěstování konopí jako rostliny způsobem, jenž měl jeho pěstitelům (s vysokou mírou pravděpodobnosti z řad stávajících či potenciálních dealerů a konzumentů) zajistit maximální možný výnos, a tudíž co možná největší množství z rostlin získané drogy v co možná nejlepší kvalitě. K tomu, jak mají zájemci postupovat, měli rovněž od pachatelů vcelku jasný návod, jak soudy ve svých rozhodnutích zjistily a rozvedly. O tom, že se jednalo o prodej semen za účelem toxikomanie, svědčí zejména to, že k technickému využití této rostliny (provazy, lana, juta apod.) v prodejnách obviněných nebylo nabízeno zcela nic a nikde nebyl prezentován návod, jak konopí k těmto technickým účelům využít. Pokud by bylo možné s případným povolením využít konopí k léčebným účelům, rovněž v prodejnách nebylo nabízeno žádné zařízení ani pomůcky či jiné prostředky, jež by sloužily k výrobě mastí, mýdel, obkladů apod. Za těchto skutečností se zcela alibistickou jeví obhajoba obviněného T. V., že s prodejem semen každému zákazníkovi předávali i písemné upozornění, že v případě pěstování konopí se dopouští trestného činu. Již z toho, že takto zákazníci upozorňovali, plyne, že obvinění věděli, že takový následek může nastat, a pro případ, že by k takovému účelu sloužila prodávaná semena, byli s tímto srozuměni. Za této situace totiž nevyhloučili, že se semena k takovému účelu užít nedají, naopak na něj, byť nepřímou, poukázali.

Po subjektivní stránce soudy shledaly v činu obviněných zavinění ve formě úmyslu nepřímého podle § 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, což koresponduje s tím, že obvinění zásadně chtěli své výrobky za účelem zisku (byli obchodní společnostmi) prodávat, což může svědčit o tom, že jejich prvotním záměrem nebylo přímo chtěně navádět jiné ke toxikomanii, ale činili tak v nepřímém úmyslu, jímž jiné podněcovali k toxikomanii, protože byli srozuměni s tím, že k takovému účinku může ze všech výše rozvedených důvodů dojít.

Nejvyšší soud shledal, že jednání kladené obviněným za vinu naplnilo kvalifikovanou skutkovou podstatu přečinu šíření toxikomanie podle § 287 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku. V dalším se vypořádal také s těmi námitkami obviněných, jimiž se domáhali beztrestnosti též s odkazem na subsidiaritu

trestní represe a ultima ratio podle § 12 odst. 2 tr. zákoníku, a označil je za nedůvodné.

Dovolatelé uplatnili výhrady i proti výroku o uložení ochranného opatření zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty, a to věcí, které byly zajištěny při domovní prohlídce kamenné prodejny a přilehlého skladu, a vadu spatřovali v tom, že pro uložení tohoto opatření nebyly splněny podmínky stanovené v § 101 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku. Přestože obvinění tuto výhradu neopřeli výslovně o dovolací důvod § 265b odst. 1 písm. j) tr. ř., který dopadá na případy, kdy bylo rozhodnuto o uložení ochranného opatření, aniž byly splněny podmínky stanovené zákonem pro jeho uložení, lze vadu spočívající v nedodržení zákonných podmínek pro ukládání ochranného opatření v širším výkladu podřadit i pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. určený pro vady hmotně právní povahy, o který se i vzhledem k povaze výhrady obviněnými vznesené v této věci jedná, nehledě na to, že možnost přezkoumat věcně zmiňované nedostatky lze i s ohledem na povinnost posuzovat podání podle jeho obsahu zakotvenou v § 59 odst. 1 tr. ř. Z těchto důvodů, i když obvinění neuvedli výslovně konkrétní důvod podle § 265b odst. 1 písm. j) tr. ř., Nejvyšší soud věcnou správnost uvedené námitky posuzoval.

Podle § 101 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku může soud uložit, nebyl-li uložen trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty uvedené v § 70 odst. 1 tr. zákoníku, že se taková věc nebo jiná majetková hodnota zabírá, ohrožuje-li bezpečnost lidí nebo majetku, popřípadě společnosti, anebo hrozí nebezpečí, že bude sloužit ke spáchání zločinu.

U možnosti uložení ochranného opatření podle § 101 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku je rozhodný vztah zabírané věci nebo jiné majetkové hodnoty, ohledně níž přichází v úvahu její zabránění, k projednávanému trestnému činu, a nevyžaduje se, aby věc nebo jiná majetková hodnota náležela pachateli (srov. § 135 tr. zákoníku), proto může náležet komukoli, bez ohledu na to, zda měl vůbec nějaký vztah k trestnému činu a jeho pachateli. Podmínkou zde však je, aby taková věc nebo jiná majetková hodnota splňovala kritéria uvedená v § 70 odst. 1 tr. zákoníku a aby se ve smyslu § 101 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku nejednalo o věc nebo jinou majetkovou hodnotu, která přešla do vlastnictví státu podle jiného právního předpisu.

Pro to, aby mohlo být toto ochranné opatření uloženo, je dále nutné, aby byla splněna některá z dalších dvou alternativně stanovených podmínek, a to jednak, že taková věc ohrožuje bezpečnost lidí nebo majetku, popř. společnosti, vyjadřující zájem jednotlivců a společnosti na ochraně těchto statků, jež je třeba chránit zabráněním takových věcí nebo jiných majetkových hodnot, nebo že jde o věc nebo jinou majetkovou hodnotu, která slouží ke spáchání zločinu.

Obvinění v dovolání namítali, že jim nemohlo být uvedené ochranné opatření uloženo zejména proto, že se nedopustili zločinu, ale že byli uznáni vinným jen přečinem, což podle nich s podmínkami § 101 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku

nekoresponduje. K tomu je třeba uvést, že stanovená zákonná podmínka, že „jde o věc nebo jinou majetkovou hodnotu, která slouží ke spáchání zločinu“ neznamená, že takové věci nebo jiné majetkové hodnoty již pachatel k činu, za který byl uznán vinným, užil, ale vyjadřuje se v ní obecná možnost, že s uvedenými věcmi může být nějaký jiný závažný trestný čin – zločin spáchán. Vychází se přitom z povahy, konkrétního určení a účelu věci nebo jiné majetkové hodnoty, k němuž svou povahou slouží. Právě charakter a z něho vycházející předpoklad užití takové věci nebo jiné majetkové hodnoty může být pro spáchání kdykoliv jindy a kýmkoliv jiným určující. Není proto v této souvislosti rozhodné, že obvinění byli uznáni vinnými přečinem, ale důležité je, že zabrané věci mohou sloužit ke spáchání závažnější trestné činnosti zákonem posuzované jako zločin (srov. § 13 a § 14 tr. zákoníku).

Uvedení zmíněné podmínky podle § 101 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku do trestního zákoníku jako kritéria pro uložení ochranného opatření rozšířilo původní možnosti zabírat věci a jiné majetkové hodnoty. Záměrem zde byla právě snaha využití tohoto ochranného opatření u drogových deliktů, ale i jiných závažných trestných činů (např. dětské pornografie), aby byla pokryta potřeba zabrat i věci (popř. jiné majetkové hodnoty), které sice bezprostředně neohrožují bezpečnost lidí nebo majetku, popř. společnosti, ale jsou určeny nebo mohou být určeny k spáchání zločinu (srov. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 1201).

Jestliže jsou podle § 14 odst. 3 tr. zákoníku zločiny všechny ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby převyšující pět let, pak není pochyb, že věci, které byly v projednávané věci při domovní prohlídce zajištěny a jsou ve výroku o uložení uvedeného ochranného opatření vymezeny, mohou sloužit ke spáchání např. zločinů podle § 283 odst. 2, 3, 4, 5 tr. zákoníku nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, event. přechovávání omamné a psychotropní látky podle § 284 odst. 4 tr. zákoníku, nebo zločinu výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu podle § 286 odst. 2 tr. zákoníku, apod. Takový závěr lze učinit z povahy konkrétních věcí, které byly zabráný, neboť z množství těchto věcí (184 ks cigaretových papírků, 30 ks krabiček s cigaretovými papírkami, 13 ks cigaretových filtrů, 85 ks bongů, 175 ks drtiček, 5 ks krabiček s drtičkami, 20 ks vaporizérů, 32 ks šlukovek, 463 ks kovových nebo skleněných dýmek, 515 ks balení semen různých odrůd konopí, 74 ks digitálních vah, 45 ks koncových filtrů s aktivním uhlím, 19 ks grow boxů, 18 ks home boxů a 7 kartonů originálních balení filtrů) je zřejmé, že by jejich případné užití mohlo vést k činům svojí povahou i rozsahem dosahujícím nebezpečnosti naznačených kvalifikovaných trestných jednání, tj. zločinů.

Na základě těchto právních úvah Nejvyšší soud dospěl ke shodnému závěru, který soudy obou stupňů učinily v napadených rozhodnutích (srov. např.

Č. 34

odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně na straně 12), a to, že podle velkého množství zabraných věcí, u nichž není pochyb o tom, že jejich určením bylo využití při kouření marihuany, svědčí o tom, že jejich užitím mohlo dojít ke spáchání zločinu. Souhrn těchto věcí, a to především co do jejich množství, umožňuje, aby k takovým účelům užity být mohly.

Vzhledem k tomu, že obvinění svými výhradami nenaplnili žádný z dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř., nemohl být dán ani dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. v jimi užitě druhé alternativě.

Jelikož Nejvyšší soud shledal, že napadená rozhodnutí ani řízení jim předcházející netrpí vytýkanými ani jinými právně relevantními vadami, dovolání obviněných jako zjevně neopodstatněná podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Cpjn 201/2014

Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 8. 4. 2015 k věcné příslušnosti soudů k řízení o jmenování znalce podle zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev. ECLI:CZ:NS:2015:CPJN.201.2014.1

Nejvyšší soud, který je povolán v zájmu zajištění jednotného rozhodování soudů sledovat a vyhodnocovat pravomocná rozhodnutí soudů (§ 14 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů /zákon o soudech a soudcích/, ve znění pozdějších předpisů), zjistil, že soudy nepostupují jednotně při výkladu § 3 a § 85 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále též jen „z. ř. s.“). Po vyhodnocení těchto rozhodnutí a na jejich základě zaujalo občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu na návrh předsedy kolegia podle ustanovení § 14 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů, následující stanovisko:

Řízení o jmenování znalce podle § 28 a násl. zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, je řízením ve statusových věcech právnických osob, včetně jejich zrušení a likvidace, jmenování a odvolávání členů jejich orgánů nebo likvidátora, přeměn a otázek statusu veřejné prospěšnosti, uvedeným v § 3 odst. 2 písm. a) zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, v němž jako soudy prvního stupně rozhodují krajské soudy.

Nejvyšší soud při sledování pravomocných rozhodnutí soudů zjistil, že soudy rozdílně posuzují otázku věcné příslušnosti k řízení o jmenování znalce podle § 28 a násl. zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev (ve znění pozdějších předpisů). Závěr, podle něhož jsou k uvedenému řízení věcně příslušné krajské soudy, učinil např. Městský soud v Praze, který usnesením ze dne 20. 2. 2014, č.j. 2 Nc 4526/2014-7, vyhověl návrhu na jmenování znalce pro ocenění jmění navrhující akciové společnosti za účelem změny její právní formy na společnost s ručením omezeným (§ 28 písm. a/, § 367 odst. 1 zákona č. 125/2008 Sb.). Ke stejnému závěru dospěl i Krajský soud v Plzni, který usnesením ze dne 3. 2. 2014, č.j. 46 Nc 4005/2014-13, vyhověl návrhu na jmenování znalce pro ocenění části jmění navrhující společnosti, která má v důsledku rozdělení navrhující společnosti odštěpením přejít na nově vzniklou společnost (§ 28 písm. a/, § 253 odst. 2 zákona č. 125/2008 Sb.). Naopak

např. Obvodní soud pro Prahu 4 (srov. usnesení ze dne 13. 3. 2014, č.j. 10 Nc 3/2014-9) či Okresní soud v Teplicích (usnesení ze dne 24. 3. 2014, č.j. 14 Nc 4338/2014-15) dovodily, že věcná příslušnost k řízení o jmenování znalce podle § 28 zákona č. 125/2008 Sb. svědčí okresním soudům.

K řízením podle zákona o zvláštních řízeních soudních jsou v prvním stupni věcně příslušné okresní soudy, nestanoví-li zákon jinak (§ 3 odst. 1 zákona). Podle § 3 odst. 2 písm. a) z. ř. s. krajské soudy rozhodují jako soudy prvního stupně ve statusových věcech právnických osob, včetně jejich zrušení a likvidace, jmenování a odvolávání členů jejich orgánů nebo likvidátora, přeměn a otázek statusu veřejné prospěšnosti.

Podle § 85 z. ř. s. řízeními o některých otázkách týkajících se právnických osob jsou

a) řízení ve statusových věcech právnických osob, včetně jejich zrušení a likvidace, jmenování a odvolávání členů jejich orgánů nebo likvidátora, přeměn a otázek statusu veřejné prospěšnosti,

b) řízení o jmenování znalce,

c) řízení ve věcech právnických osob, nejde-li o řízení podle písmene a), vyplývá-li ze zákona, že je lze zahájit i bez návrhu,

d) řízení ve věcech opatrovnictví právnických osob.

Podle § 86 z. ř. s. pro řízení ve věcech uvedených v § 85 písm. a) a d) je příslušný soud, u něhož je právnická osoba zapsána ve veřejném rejstříku. Jde-li o právnickou osobu, která se do veřejného rejstříku nezapisuje, je příslušný soud, v jehož obvodu má tato právnická osoba svůj obecný soud (odstavec první). Pro řízení ve věcech uvedených v § 85 písm. b) a c) z. ř. s. je příslušný obecný soud právnické osoby, o kterou se jedná (odstavec druhý).

Podle § 28 zákona č. 125/2008 Sb. znalec musí být jmenován soudem, jestliže tento zákon vyžaduje

a) ocenění jmění osoby zúčastněné na přeměně znalcem, a to na návrh této osoby,

b) přezkoumání projektu přeměny znalcem, a to na návrh osoby zúčastněné na přeměně,

c) přezkoumání výše přiměřeného vypořádání při převodu jmění zanikající společnosti s ručením omezeným nebo akciové společnosti na přejímajícího společníka znalcem, a to na návrh zanikající společnosti, nebo

d) přezkoumání přiměřenosti výše kupní ceny akcií nebo přiměřenosti výše vypořádacího podílu poskytovaného akcionáři, jestliže má při fúzi, rozdělení nebo změně právní formy právo na odkup svých akcií nebo právo vystoupit z akciové společnosti postupem podle tohoto zákona, a to na návrh osoby zúčastněné na přeměně, v níž účast akcionáře zaniká.

Zákon o zvláštních řízeních soudních svěřuje řízení o jmenování znalce do věcné příslušnosti okresních soudů (§ 3 odst. 1, § 85 písm. b/). Není tudíž

pochyb o tom, že například o jmenování znalce pro účely přezkoumání zprávy o vztazích mezi ovládající osobou a osobou ovládanou a mezi osobou ovládanou a osobami ovládanými stejnou ovládající osobou podle § 85 a násl. zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, či o jmenování znalce pro ocenění hodnoty majetku ovládané osoby podle § 91 téhož zákona rozhodují v prvním stupni okresní soudy. Rozhodnutí o jmenování znalce podle § 28 a násl. zákona č. 125/2008 Sb. je však vydáváno v rámci procesu přeměny obchodní korporace a je upraveno zákonem č. 125/2008 Sb. (§ 28 až § 32a). Jinými slovy ačkoliv jde o řízení o jmenování znalce, jde současně o řízení ve věcech přeměn obchodních společností a družstev, které podle § 3 odst. 2 písm. a) z. ř. s. spadá do věcné příslušnosti krajských soudů.

Při posuzování věcné příslušnosti je nutno vzít v úvahu obecnou zásadu, podle níž rozdělení věcí mezi okresní a krajské soudy nemá vést k tzv. štěpení hmotněprávních agend, tedy k situaci, kdy v rámci jedné agendy rozhodují v prvním stupni jak okresní, tak krajské soudy (v odborné literatuře srov. např. Krčmář, Z. in: Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 45). Za této situace je podle přesvědčení Nejvyššího soudu nutno uzavřít, že řízení o jmenování znalce podle § 28 a násl. zákona č. 125/2008 Sb. náleží do věcné příslušnosti krajských soudů, které jsou příslušné i v ostatních věcech upravených zákonem č. 125/2008 Sb. (srov. § 3 odst. 2 písm. a/ z. ř. s. a § 9 odst. 2 písm. m/ zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů) a které jsou současně rejstříkovými soudy, které přeměnu obchodní korporace zapisují do obchodního rejstříku (§ 2 a § 75 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob).

Byla-li v řízení o dědictví zařazena do aktiv dědictví nebo do společného jmění zůstavitele a jeho manžela na základě shodných údajů účastníků určitá věc, právo nebo jiná majetková hodnota, není důvodem obnovy řízení podle ustanovení § 228 odst. 1 písm. a) o. s. ř. skutečnost, že se posléze (v době po skončení řízení o dědictví) ukázalo (na základě pravomocného rozhodnutí soudu nebo jiným způsobem), že do aktiv dědictví nebo do společného jmění zůstavitele a jeho manžela, mělo-li jeho vypořádání vliv na stav aktiv dědictví, ve skutečnosti nenáležela; možnost účastníků domáhat se vzájemných nároků vyplývajících z této skutečnosti žalobou podle části třetí občanského soudního řádu tím není dotčena.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 1. 2015,
sp. zn. 21 Cdo 4165/2013,
ECLI:CZ:NS:2015:21.CDO.4165.2013.1)

V řízení o dědictví po L. Ch., zemřelém dne 21. 3. 2008, O k r e s n í s o u d v Berouně usnesením ze dne 3. 9. 2010 určil obvyklou cenu majetku ve společném jmění zůstavitele a jeho manželky K. Ch. a rozhodl, co z tohoto jmění patří „do dědictví“, co nabyla manželka zůstavitele K. Ch., a že „z titulu vypořádání společného jmění manželů za zůstavitelem má pozůstalá manželka do dědictví pohledávku ve výši 3 056 930 Kč“; ze společného jmění byly „do dědictví“ mimo jiné zařazeny pohledávky vůči manželům M. a M. R. „z titulu půjčky ve výši 3 770 000 Kč“ a „z titulu smluvní pokuty ve výši 200 000 Kč“. Usnesením Okresního soudu v Berouně ze dne 22. 12. 2010, potvrzeným usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 31. 3. 2011, bylo určeno, že obvyklá cena majetku zůstavitele činí 15 842 226,74 Kč, výše dluhů 3 209 639,74 Kč a čistá hodnota dědictví 12 632 587 Kč, a bylo potvrzeno, že dědictví, do něhož patřily (mimo jiné) pohledávky vůči manželům M. a M. R. „z titulu půjčky ve výši 3 770 000 Kč“ a „z titulu smluvní pokuty ve výši 200 000 Kč“, nabyli všichni účastníci (jako zůstavitelovi dědici) „každý po ideální jedné pětině“.

Proti usnesení Okresního soudu v Berouně ze dne 3. 9. 2010, proti usnesení Okresního soudu v Berouně ze dne 22. 12. 2010 a proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 31. 3. 2011 podali u Okresního soudu v Berouně dne 29. 8. 2011 L. Ch., L. D. a Mgr. M. N. žalobu na obnovu řízení, kterou se domáhali, aby byla „povolena obnova řízení vedeného u Okresního soudu v Berouně“ a aby „soud po projednání věci“ rozhodl o obvyklé ceně majetku, který měl zůstavitel ve společném jmění manželů s pozůstalou manželkou K. Ch., o tom, co patří „do dědictví“, co připadá „pozůstalé manželce K. Ch.“ a jakou má „pozůstalá manželka pohledávku do dědictví“, o určení obvyklé ceny majetku zůstavitele, výši dluhů a čistě

hodnotě dědictví a o potvrzení nabytí dědictví podle dědických podílů. Žalobu zdůvodnili zejména tím, že manželé M. a M. R. uhradili po smrti zůstavitele pouze část pohledávky účastníků ve výši 1 885 000 Kč a že zbytek svého dluhu odmítli uhradit. Všichni účastníci (jako dědici zůstavitele) se proto domáhali zaplacení zbytku pohledávky žalobou, rozsudkem Okresního soudu v Kladně ze dne 22. 3. 2011, který nabyl právní moci dne 15. 7. 2011, však žaloba byla zamítnuta. S ohledem na toto „nové rozhodnutí“ (pravomocné až po skončení řízení o dědictví) má být podle názoru L. Ch., L. D. a Mgr. M. N. z vypořádání společného jmění manželů (zůstavitele a jeho manželky K. Ch.) a „z dědictví vyjmuta“ pohledávka zůstavitele za manžely M. a M. R. ohledně částky zamítnuté „rozhodnutím ve věci R.“, čímž dojde ke snížení obvyklé ceny společného jmění manželů, a tedy i ke snížení náhradové pohledávky manželky zůstavitele K. Ch., kterou jí mají uhradit dědici zůstavitele, přičemž toto snížení má „přímý dopad na rozsah majetku nabytého jednotlivými dědici“. Účastníci L. Ch., L. D. a Mgr. M. N. mají za to, že je tím dán důvod obnovy řízení podle ustanovení § 228 odst. 1 písm. a) o. s. ř., neboť „je zde rozhodnutí, které účastníci nemohli použít bez své viny v původním řízení před soudem prvního stupně ani při odvolacím řízení a pro žalobce může přivodit příznivější rozhodnutí ve věci“.

Účastnice K. Ch. namítala, že při jednání odvolacího soudu, které v řízení o dědictví po L. Ch. proběhlo u Krajského soudu v Praze dne 31. 3. 2011, byly L. Ch., L. D. a Mgr. M. N. známy závěry Okresního soudu v Kladně, který již dne 22. 3. 2011 vyhlásil rozsudek o zamítnutí žaloby zůstavitelových dědiců proti manželům R. Důvod obnovy řízení již z tohoto důvodu nemůže být naplněn.

Účastnice Z. K. uvedla, že s vypořádáním společného jmění manželů provedeným v řízení o dědictví všichni účastníci souhlasili a že „nevidí důvod, proč by nyní měla být celá záležitost znovu projednávána“.

Okresní soud v Berouně usnesením ze dne 23. 8. 2012 zamítl „žalobu na obnovu řízení vedeného u Okresního soudu v Berouně“ a rozhodl, že L. Ch., L. D. a Mgr. M. N. jsou povinni zaplatit K. Ch. na náhradu nákladů řízení 9480 Kč, a to každý jednou třetinou v částce 3160 Kč k rukám advokátky JUDr. D. J., a že „ve vztahu“ účastníků L. Ch., L. D., Mgr. M. N. a Z. K. nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení. Soud prvního stupně vzal v úvahu, že v řízení o dědictví „žádný účastník nenavrl vyřazení neúspěšně zažalované pohledávky za manžely R. i z aktiv dědictví“ a že žádný z nich neinformoval odvolací soud před vyhlášením jeho rozhodnutí v řízení o dědictví o rozhodnutí Okresního soudu v Kladně, a dovodil, že „původní řízení o projednání dědictví skončilo vyhlášením usnesení Krajského soudu v Praze ve věci odvolání proti usnesení o dědictví za přítomnosti všech účastníků dne 31. 3. 2011“ a že – vzhledem „k vyhlášení rozsudku Okresního soudu v Kladně dne 22. 3. 2011 za účasti zástupců účastníků (kteří byli v řízení před Okresním soudem v Kladně v postavení žalobců), přičemž Z. K. se k jednání nedostavila“ – byli účastníci

domáhající se obnovy řízení v době rozhodování odvolacího soudu v dědickém řízení dne 31. 3. 2011 „objektivně prostřednictvím svého zástupce seznámení“ s výsledkem řízení vedeného ve věci pohledávky proti manželům R. a „znali též obsah vyhlášeného rozhodnutí“. Důvod obnovy řízení podle ustanovení § 228 odst. 1 písm. a) o. s. ř. nebyl naplněn, neboť tvrzené „nové rozhodnutí“ v původním řízení o projednání dědictví „mohli ještě v odvolacím stupni použít, avšak bez zřejmých důvodů to neučinili“, aniž by vyplývalo, že tak nemohli učinit bez své viny. Žaloba na obnovu řízení je navíc opožděná, když účastníkům domáhajícím se obnovy řízení počala běžet tříměsíční lhůta k podání žaloby dnem, kdy se „prokazatelně fakticky dozvěděli“ o důvodu obnovy (o novém rozhodnutí), tedy „v den jeho vyhlášení“ za přítomnosti jejich zástupce, tzn. dne 22. 3. 2011, s tím, že lhůta k podání žaloby neskončila před uplynutím tří měsíců od právní moci napadeného rozhodnutí, které nabylo právní moci dne 6. 5. 2011, a konec lhůty tak připadl na den 6. 8. 2011. Soud prvního stupně odmítl názor L. Ch., L. D. a Mgr. M. N. o počítání lhůty k podání žaloby na obnovu řízení „od data nabytí právní moci rozsudku Okresního soudu v Kladně“ s odůvodněním, že „nabytí právní moci je pouze formální a objektivní skutečností, která není způsobilá ovlivnit běh subjektivní lhůty“. Žaloba na obnovu řízení proti usnesení o určení obvyklé ceny společného jmění manželů a o jeho vypořádání navíc není přípustná, neboť „se nejedná o rozhodnutí ve věci samé“ ve smyslu § 228 odst. 1 občanského soudního řádu.

K odvolání L. Ch., L. D. a Mgr. M. N. K r a j s k ý s o u d v Praze usnesením ze dne 18. 4. 2013 změnil usnesení soudu prvního stupně tak, že „se povoluje obnova řízení vedeného u Okresního soudu v Berouně“. Poté, co dovedil, že v řízení o dědictví je usnesení o vypořádání společného jmění „rozhodnutím ve věci samé“ a že rozsudek Okresního soudu v Kladně ze dne 22. 3. 2011, který nabyl právní moci dnem 15. 7. 2011, nebylo možné uplatnit v řízení o dědictví po L. Ch., neboť „vědomost či možnost uplatnění je spojena až s právní mocí“ (teprve pravomocný rozsudek je závazný pro účastníky), odvolací soud dospěl k závěru, že L. Ch., L. D. a Mgr. M. N. se dozvěděli o tom, že bylo vydáno rozhodnutí, které v původním dědickém řízení nemohli použít a které by jim mohlo přinést příznivější rozhodnutí v původním řízení, „dnem právní moci rozsudku Okresního soudu v Kladně dne 15. 7. 2011“, a že proto žaloba na obnovu řízení byla podána z pohledu ustanovení § 233 odst. 1 a 2 o. s. ř. včas. Vzhledem k tomu, že rozsudek Okresního soudu v Kladně ze dne 22. 3. 2011 je rozhodnutím, které by mohlo účastníkům domáhajícím se povolení obnovy řízení přinést příznivější rozhodnutí ve věci (ohledně „povinnosti zaplatit pozůstalé manželce její pohledávku ze společného jmění manželů v nižší výši“), je dán důvod k povolení obnovy řízení podle ustanovení § 228 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podala K. Ch. dovolání. Vytýká odvolacímu soudu, že nezkoumal důvod neuplatnění sporné pohledávky proti

manželům M. a M. R. v odvolacím řízení o dědictví, a namítá, že žaloba na obnovu řízení byla dne 29. 8. 2011 podána „pouze proti rozhodnutí Okresního soudu v Berouně“, přestože ve věci rozhodoval odvolací soud, a rozhodnutí soudu prvního stupně tak „nelze napadnout samostatně“. Dovolatelka souhlasí se závěrem soudu prvního stupně o počátku běhu subjektivní lhůty, který je „odvozen již od okamžiku, kdy se navrhovatel o důvodu obnovy dozvěděl“, přičemž se účastníci navrhuující obnovu řízení dozvěděli o možném důvodu obnovy nejpozději již dne 22. 3. 2011 „při skončení řízení v prvním stupni při vyhlášení rozsudku“, popřípadě dne 4. 5. 2011, kdy se „dozvěděli skutečnost, že pro zpětvzetí žaloby nebude v řízení pokračováno“. Dovolatelka dále dovozuje, že, je-li „z dikce zákona zřejmé, že důvod obnovy musel existovat již v době, kdy probíhalo původní řízení“, a je-li „možné rozhodnutí spatřovat jako důvod obnovy až od nabytí právní moci“, pak „rozhodnutí, které nabylo právní moci až po skončení původního řízení, nelze pro jeho neexistenci v době trvání původního rozhodnutí jako důvod obnovy použít“. Dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud zrušil usnesení odvolacího soudu a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

Z. K. sdělila, že o neúspěchu ve „věci R.“ všichni účastníci věděli „ještě před ukončením dědického řízení u Krajského soudu v Praze“, kde ji však neuvedli. Namítá, že otázka příznivějšího výsledku při povolení obnovy není pro zůstavitelovy potomky „vůbec jistá“ a případná obnova nakonec příznivější výsledek ani nepřinese.

L. Ch., L. D. a Mgr. M. N. považují dovolání K.Ch. za nepřípustné, neboť dovolání „nesplňuje kritéria ustanovení § 237 o. s. ř.“, když z něj není ani patrný „typ právní otázky, o který by se mělo jednat“, ani právní otázky nejsou vymezeny „jasně a dostatečně“. Ve věci samé se ztotožňují s odvolacím soudem, zejména se závěrem ohledně „významu právní moci rozhodnutí“, a dovozují, že vyhlášený, ale nepravomocný, rozsudek Okresního soudu v Kladně „nemohli v odvolacím dědickém řízení použít“.

N e j v y š š í s o u d změnil usnesení odvolacího soudu tak, že se usnesení soudu prvního stupně potvrzuje.

Z o d ů v o d n ě n í:

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. a že dovolání je třeba i v současné době – vzhledem k tomu, že řízení v projednávané věci bylo zahájeno přede dnem 1. 1. 2014 – projednat a rozhodnout (srov. čl. II bod 2. zákona č. 293/2013 Sb.) podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 31. 12. 2013, se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

V projednávané věci bylo pro posouzení, zda je proti usnesení Okresního soudu v Berouně ze dne 3. 9. 2010, proti usnesení Okresního soudu v Berouně ze dne 22. 12. 2010 a proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 31. 3. 2011 naplněn důvod obnovy řízení podle ustanovení § 228 odst. 1 písm. a) o. s. ř., významné mimo jiné vyřešení právní otázky, zda může pro dědice (jako účastníka řízení o dědictví), který se domáhá obnovy řízení, přivodit výhodnější vypořádání dědictví nebo jiné pro něho příznivější rozhodnutí ve věci skutečnost, že se posléze (v době po skončení řízení o dědictví) ukázalo (na základě pravomocného rozhodnutí soudu nebo jiným způsobem), že do aktiv dědictví (a případně do společného jmění zůstavitele a jeho manžela, mělo-li jeho vypořádání vliv na stav aktiv dědictví) nepatří všechnen majetek, který byl zařazen do soupisu aktiv dědictví a na jehož podkladě byla určena obvyklá cena zůstavitelova majetku. Vzhledem k tomu, že tato otázka procesního práva dosud nebyla v rozhodovací činnosti dovolacího soudu vyřešena a že její posouzení bylo v projednávané věci významné (určující), dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání K. Ch. je podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

Po přezkoumání napadeného usnesení odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Žalobu na obnovu řízení podanou proti usnesení Okresního soudu v Berouně ze dne 3. 9. 2010, proti usnesení Okresního soudu v Berouně ze dne 22. 12. 2010 a proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 31. 3. 2011 je třeba i v současné době projednat a rozhodnout o ní – jak vyplývá z čl. II bodu 2. zákona č. 293/2013 Sb. – podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 31. 12. 2013.

Podle ustanovení § 228 odst. 1 písm. a) o. s. ř. žalobou na obnovu řízení účastník může napadnout pravomocný rozsudek nebo pravomocné usnesení, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, jsou-li tu skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, které bez své viny nemohl použít v původním řízení před soudem prvního stupně nebo za podmínek uvedených v ustanovení § 205a a 211a o. s. ř. též před dovolacím soudem, pokud mohou přivodit pro něho příznivější rozhodnutí ve věci.

Žaloba na obnovu řízení je v občanském soudním řádu koncipována jako mimořádný opravný prostředek, který slouží k tomu, aby mohl být znovu projednán pravomocně skončený spor nebo jiná právní věc, jestliže tu jsou skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, pro které původní rozhodnutí o věci samé z hlediska správnosti a úplnosti skutkových zjištění a skutkových závěrů nemůže obstát. Žaloba na obnovu řízení je procesněprávním institutem, pomocí kterého lze dosáhnout nápravy ve věci, v níž nebyl skutkový stav v původním řízení zjištěn úplně nebo správně.

Rozhodnutí je důvodem obnovy řízení podle ustanovení § 228 odst. 1 písm. a) o. s. ř. tehdy, jestliže účastník, který se domáhá obnovy řízení, je nemohl bez své viny použít v původním řízení před soudem prvního stupně nebo za podmínek uvedených v ustanovení § 205a a 211a o. s. ř. též před odvolacím soudem (je-li tedy pro účastníka ve srovnání s původním řízení „nové“) a, současně, jestliže může pro tohoto účastníka přivodit příznivější rozhodnutí ve věci. „Novým“ rozhodnutím je přitom jak rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu, které bylo vydáno v době původního řízení a které účastník nemohl bez své viny použít, tak i rozhodnutí, které bylo vydáno až po skončení původního řízení, v obou případech samozřejmě jen tehdy, jestliže vypovídá o skutečnostech nebo důkazech, které byly předmětem původního řízení, a jestliže ve svých důsledcích řeší otázku, jejíž zodpovězení bylo rozhodné pro výsledek původního řízení a která byla v původním řízení „předběžně“ posouzena jinak.

Jsou-li v řízení o dědictví aktiva a pasiva mezi účastníky sporná, omezí se soud jen na zjištění jejich spornosti; při určení obvyklé ceny majetku, výše dluhů a čisté hodnoty dědictví, popřípadě výše jeho předlužení, k nim nepřihlíží (srov. § 175k odst. 3 o. s. ř.). Měl-li zůstavitel s pozůstalým manželem majetek ve společném jmění, soud rozhodne o obvyklé ceně tohoto majetku v době smrti zůstavitele a podle zásad uvedených v občanském zákoníku určí, co z tohoto majetku patří do dědictví a co patří pozůstalému manželovi; závisí-li rozhodnutí na skutečnosti, která zůstala mezi pozůstalým manželem a některým z dědiců sporná, postupuje soud podle § 175k odst. 3 o. s. ř. (srov. § 175l odst. 1 o. s. ř.).

V řízení o dědictví soud zjistí zůstavitelův majetek a jeho dluhy a provede soupis aktiv a pasiv dědictví; tím nejsou dotčena ustanovení § 175k odst. 3 a § 175l odst. 1, věta druhá, o. s. ř. (srov. § 175m o. s. ř.). Na podkladě zjištění zůstavitelova majetku a jeho dluhů (a provedeného soupisu aktiv a pasiv) soud určí obvyklou cenu majetku, výši dluhů a čistou hodnotu dědictví, popřípadě výši jeho předlužení v době smrti zůstavitele (§ 175o odst. 1 o. s. ř.).

Protože řízení o dědictví lze zahájit i bez návrhu, je soud povinen v něm provést i jiné důkazy potřebné ke zjištění skutkového stavu věci, než byly účastníky navrhovány (srov. § 120 odst. 2 o. s. ř.).

Soud může vzít i v řízení o dědictví za svá skutková zjištění též shodná tvrzení účastníků (srov. § 120 odst. 4 o. s. ř.).

Při zjišťování, zda a jaký majetek či dluhy zůstavitel zanechal, soud vychází ze skutkových zjištění, která posoudí podle právních předpisů, a do aktiv a pasiv dědictví sepíše jen takový majetek (dluh), o němž bylo zjištěno (jak po stránce skutkové, tak i po stránce právní), že patřil zůstaviteli. Obdobně soud postupuje při zjišťování majetku, který měl zůstavitel ve společném jmění s pozůstalým manželem; do aktiv dědictví soud sepíše jen takový majetek, o němž bylo zjištěno, že patřil do společného jmění zůstavitele a jeho manžela, a o němž bylo při vypořádání společného jmění rozhodnuto, že patří do dědictví.

Při uvedeném postupu soud musí – i když v řízení o dědictví lze provést i jiné důkazy potřebné ke zjištění skutkového stavu věci, než byly účastníky navrhovány – současně přihlížet k tomu, že u těch aktiv nebo pasiv (včetně majetku patřícího do společného jmění manželů), která jsou mezi dědici (pozůstalým manželem a některým z dědiců) sporná, se smí omezit jen na zjištění spornosti. Uvedené ve svých důsledcích znamená, že soud se u sporných aktiv a pasiv (včetně sporného majetku patřícího do společného jmění manželů) v řízení o dědictví omezuje jen na zjištění jejich spornosti a že tedy nesmí provádět další (jiné) dokazování, kterým by tato spornost mohla být odstraněna (a to i kdyby bylo účastníky navrhováno) a které by tak mohlo sloužit jako skutkový základ pro právní posouzení, zda sporné majetkové hodnoty nebo dluhy skutečně zůstaviteli patřily. Ustanovení § 175k odst. 3 a § 175l odst. 1, věta druhá, o. s. ř. uvedeným způsobem omezuje (limituje) v dědickém řízení užití obecného ustanovení § 120 o. s. ř., k němuž je ve vztahu speciality.

Z uvedeného dále vyplývá, že soud v řízení o dědictví neřeší (není oprávněn řešit) případný spor mezi účastníky o tom, zda věc, právo nebo jiná majetková hodnota, popřípadě dluh skutečně patřily zůstaviteli, anebo zda věc, právo nebo jiná majetková hodnota patřily do společného jmění zůstavitele a pozůstalého manžela; zjistí-li, že sepsání věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty do aktiv dědictví nebo dluhu do pasiv dědictví je po skutkové stránce mezi dědici sporné, popřípadě že je mezi pozůstalým manželem a některým z dědiců sporné, zda věc, právo nebo jiná majetková hodnota patřily do společného jmění zůstavitele a pozůstalého manžela, soud se omezí – aniž by prováděl jakékoliv dokazování k odstranění této spornosti nebo aniž by již provedené důkazy v tomto směru vůbec hodnotil – jen na zjištění spornosti a při určení obvyklé ceny majetku, výše dluhů a čisté hodnoty dědictví (výše jeho předlužení), popřípadě při určení obvyklé ceny majetku patřícího do společného jmění zůstavitele a pozůstalého manžela a co z tohoto majetku patří do dědictví a co patří pozůstalému manželovi, k nim nepřihlíží. Není-li soud oprávněn v dědickém řízení řešit spor mezi účastníky o skutkový základ rozsahu aktiv a pasiv dědictví (společného jmění manželů), pak z toho mimo jiné logicky plyne, že se v tomto řízení neprokazují shodná tvrzení účastníků o tom, zda určitá věc nebo jiná majetková hodnota, popřípadě dluh patřily zůstaviteli. Stejně jako soud vychází z rozporných tvrzení

účastníků (a omezí se v tomto případě jen na „zjištění spornosti“), není důvodu, aby nevzal za svá shodná tvrzení účastníků. Judikatura soudů proto již dříve dospěla k závěru, že v řízení o dědictví soud při zjišťování zůstavitelova majetku a jeho dluhů vychází ze shodných tvrzení účastníků, která poskytují spolehlivý základ pro právní posouzení, zda určitá věc nebo jiné majetkové právo, popřípadě dluh patřily zůstaviteli (srov. například právní názor uvedený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 3. 1999, sp. zn. 21 Cdo 1982/98, které bylo uveřejněno pod č. 57 v časopise Soudní judikatura, ročník 1999); popsany postup platí obdobně v případě společného jmění zůstavitele a pozůstalé manželky.

V projednávané věci byly pohledávky vůči manželům M. a M. R. „z titulu půjčky ve výši 3 770 000 Kč“ a „z titulu smluvní pokuty ve výši 200 000 Kč“ zařazeny do majetku patřícího do společného jmění zůstavitele a pozůstalé manželky K. Ch. na základě shodného tvrzení účastníků (pozůstalé manželky a ostatních zůstavitelových dědiců), jehož právní posouzení odůvodňovalo závěr, že mají být zahrnuty do vypořádání společného jmění zůstavitele a pozůstalé manželky provedeného usnesením Okresního soudu v Berouně ze dne 3. 9. 2010. Vzhledem k tomu, že v řízení o dědictví se – jak uvedeno výše – neprokazují (rovněž při rozhodování podle ustanovení § 1751 o. s. ř.) shodná tvrzení účastníků o skutečnostech rozhodných pro posouzení, jaký majetek patřil do společného jmění zůstavitele a pozůstalého manžela, nemohou být zpochybněny ani později najevo vyšlými okolnostmi, tedy ani „novými“ skutečnostmi, rozhodnutími nebo důkazy, které jinak představují důvody obnovy řízení podle ustanovení § 228 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

Skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, i kdyby byly „nové“, totiž nemohou mít za následek, že by soud v řízení o dědictví mohl pominout shodná tvrzení účastníků (pozůstalé manželky a ostatních zůstavitelových dědiců) o tom, co má být zahrnuto do vypořádání společného jmění zůstavitele a pozůstalé manželky, a že by tedy soud vzal za základ svého rozhodnutí takové skutečnosti, které odporují shodným tvrzením účastníků.

Rozsudkem Okresního soudu v Kladně ze dne 22. 3. 2011 byla zamítnuta žaloba účastníků (jako žalobců) proti manželům M. a M. R. (jako žalovaným) o zaplacení půjčky ve výši 1 885 000 Kč a smluvní pokuty ve výši 200 000 Kč s odůvodněním, že žalobci neprokázali, že by zůstavitel předal žalovaným „peněžní částku 1 885 000 Kč“ a že by jim tedy v této výši poskytl půjčku. Protože tento rozsudek vychází z jiných skutečností, než jaké tvrdili účastníci v řízení o dědictví, je nepochybné, že nejde o rozhodnutí, které by bylo ve smyslu ustanovení § 228 odst. 1 písm. a) o. s. ř. důvodem pro povolení obnovy proti usnesení Okresního soudu v Berouně ze dne 3. 9. 2010 a samozřejmě ani proti usnesení Okresního soudu v Berouně ze dne 22. 12. 2010 a proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 31. 3. 2011. Uvedený závěr současně nelze chápat tak, že by se účastníci nemohli vzájemných nároků z toho vyplývajících domáhat žalobou podle části třetí občanského soudního řádu, kdyby

nepřiznání (nevymožení) pohledávky vůči manželům M. a M. R. mělo vliv na jejich nároky z důvodu dědění zůstavitelova majetku.

Z uvedeného vyplývá, že žaloba na obnovu řízení podaná Mgr. M. N., L. D. a L. Ch. proti usnesení Okresního soudu v Berouně ze dne 3. 9. 2010, proti usnesení Okresního soudu v Berouně ze dne 22. 12. 2010 a proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 31. 3. 2011 není – aniž by bylo potřebné (a možné) se věcí dále zabývat – důvodná. Vzhledem k tomu, že usnesení odvolacího soudu není správné a že dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o věci (žalobě na obnovu řízení) rozhodnout, Nejvyšší soud podle ustanovení § 243d písm. b) o. s. ř. změnil usnesení odvolacího soudu tak, že se potvrzuje usnesení soudu prvního stupně, jímž byla žaloba na obnovu řízení (byť nikoliv ze zcela příslušných důvodů) zamítnuta; současně dovolací soud uvedl správné znění výroku I. usnesení soudu prvního stupně tak, aby – v souladu se zákonem – vyjadřovalo, že žaloba na obnovu řízení je mimořádný opravný prostředek, kterým se napadá (v žalobě na obnovu řízení označené) pravomocné soudní rozhodnutí.

Vykonatelné usnesení soudu, kterým bylo státu (České republice) uloženo vrátit poplatníku soudní poplatek nebo přeplatek na soudním poplatku, je způsobilým titulem pro výkon rozhodnutí nebo exekuci. V řízení o výkon rozhodnutí nebo v exekučním řízení vedeném podle takového titulu vystupuje za stát (Českou republiku) Ministerstvo financí.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 12. 2014,
sp. zn. 21 Cdo 1774/2013,
ECLI:CZ:NS:2014:21.CDO.1774.2013.1)

Obvodní soud pro Prahu 6 usnesením ze dne 21. 4. 2005 rozhodl (ve výroku III.), že „do tří dnů od právní moci tohoto usnesení“ bude oprávněnému vrácen podle ustanovení § 10 odst. 1 zákona o soudních poplatcích „přeplatek soudního poplatku zaplaceného za žalobu ve výši 320 040,50 Kč, a to z účtu Obvodního soudu pro Prahu 6“, neboť oprávněný na soudním poplatku zaplatil více, než kolik činila jeho poplatková povinnost.

Na návrh oprávněného podaný u soudu dne 31. 10. 2011 Obvodní soud pro Prahu 1 – poté, co Městský soud v Praze usnesením ze dne 17. 1. 2012 mu věc „přikázal“ k projednání a rozhodnutí podle ustanovení § 14 odst. 1 o. s. ř. – usnesením ze dne 19. 3. 2012 nařídil podle uvedeného usnesení Obvodního soudu pro Prahu 6 k vymození pohledávky ve výši 320 040,50 Kč, pro náklady oprávněného v exekučním řízení a pro náklady exekuce, na majetek povinné exekuci a provedení exekuce pověřil soudního exekutora JUDr. J. P.

Povinná návrhem podaným dne 10. 5. 2012 u soudního exekutora JUDr. J. P. se domáhala, aby exekuce byla zastavena podle ustanovení § 55 odst. 1 ex. ř. a § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. Za důvod, pro který exekuční titul nelze vykonat, považovala to, že rozhodnutí soudu o vrácení části soudního poplatku v občanském soudním řízení není exekučním titulem ve smyslu ustanovení § 40 odst. 1 ex. ř. Povinná současně navrhla, aby bylo provedení exekuce odloženo, neboť „lze očekávat, že exekuce bude zastavena“.

Soudní exekutor JUDr. J. P. návrhu povinné na zastavení exekuce a na odklad jejího provedení nevyhověl a věc postoupil k rozhodnutí soudu.

O b v o d n í s o u d pro Prahu 1 nejprve usnesením ze dne 28. 5. 2012 odložil „exekuci nařízenou usnesením Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 19. 3. 2012 do doby pravomocného rozhodnutí o návrhu povinného ze dne 10. 5. 2012 na zastavení exekuce“ a poté usnesením ze dne 29. 6. 2012 zastavil exekuci nařízenou usnesením Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 19. 3. 2012 a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení a že soudní exekutor JUDr. J. P. se „vyzývá, aby ve lhůtě 20 dnů od doručení tohoto

usnesení soudu sdělil, zda požaduje náklady exekuce a v jaké výši, jinak soud bude mít za to, že náklady exekuce nepožaduje a nebude o nich rozhodnuto“. Při rozhodování o návrhu na zastavení exekuce soud prvního stupně dospěl k závěru, že povinná (Česká republika – Obvodní soud pro Prahu 6) rozhodla o vrácení přeplatku na soudním poplatku oprávněnému v „postavení správce poplatku, resp. správce daně“ podle ustanovení § 1 odst. 3 zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „zákon o správě daní a poplatků“), tj. „vrchnostensky“. Protože právo na vrácení soudního poplatku není právem soukromým (jedná se o nárok vyplývající z veřejného práva), nemůže být rozhodnutí o vrácení soudního poplatku exekučním titulem ve smyslu ustanovení § 40 odst. 1 ex. ř. a exekuce nařízená podle takového rozhodnutí není přípustná. Požadovaný soudní poplatek navíc nelze vrátit, protože uplynula – vzhledem k tomu, že oprávněný poplatek uhradil již v roce 1997 – lhůta deseti let od konce kalendářního roku, v němž byl poplatek zaplacen (§ 10 odst. 8 zákona o soudních poplatcích).

K odvolání oprávněného M ě s t s k ý s o u d v Praze usnesením ze dne 5. 12. 2012 změnil usnesení soudu prvního stupně tak, že soudní exekutor JUDr. J. P. nemá „právo na náhradu nákladů exekuce“; ve výrocích o zastavení exekuce a o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi účastníky řízení je potvrdil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Stejně jako soud prvního stupně dospěl k závěru, že při vrácení soudního poplatku je soud v postavení „správce daně“ podle zákona o správě daní a poplatků a že zákon o správě daní a poplatků – na „rozdíl od daňových nedoplatků, jejichž vymáhání řešilo ustanovení § 73 zákona o správě daní a poplatků, a to tak, že je prováděl správce daně, u něhož byl daňový dlužník evidován, daňovou exekucí, přičemž správce daně mohl o provedení exekuce požádat též soud nebo soudního exekutora“ – vymáhání „daňových přeplatků“ v exekuci vedené proti správci daně neumožňoval. Uvedený „stav“, který se nezměnil ani po 1. 1. 2011, kdy nabyl účinnosti zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, podle odvolacího soudu odůvodňuje závěr soudu prvního stupně, podle něhož „usnesení soudu o vrácení přeplatku na soudním poplatku není vykonatelné rozhodnutí, na jehož základě by bylo možné nařídit exekuci, tj. exekuční titul ve smyslu § 40 odst. 1 exekučního řádu nepředstavuje“. Odvolací soud souhlasil rovněž s názorem soudu prvního stupně v tom, že oprávněnému nelze vrátit přeplatek na soudním poplatku rovněž z důvodu uplynutí desetileté lhůty, která počala běžet od konce kalendářního roku, ve kterém byl zaplacen (od prosince 1997), a skončila na konci roku 2007; tato lhůta, uvedená v ustanovení § 10 odst. 8 zákona o soudních poplatcích, je lhůtou prekluzivní. Odvolací soud uzavřel, že soud prvního stupně zastavil exekuci v souladu se zákonem.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal oprávněný dovolání. Namítá, že usnesení Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 21. 4. 2005 o vrácení přeplatku

na soudním poplatku ve výši 320 040,50 Kč je exekucním titulem podle ustanovení § 40 odst. 1 písm. a) ex. ř., protože ukládá Obvodnímu soudu pro Prahu 6 jako „organizační složce státu povinnost vrátit poplatek“. Soud tímto způsobem uložil sám sobě povinnost vrátit přeplatek na soudním poplatku; i když o této povinnosti rozhoduje „vrchnostensky“, zakládá tím soukromoprávní nárok oprávněné osoby, který na základě rozhodnutí o jeho vrácení lze vymáhat, neboť „soud – organizační složka státu svoji soukromoprávní povinnost dobrovolně nesplnil“. To, že zákon o soudních poplatcích „neupravuje způsob vymáhání nevráceného soudního poplatku“, podle oprávněného neznamená, že by nebylo možné vymáhat „nevrácené soudní poplatky či nevrácené přeplatky“; úvaha, že ve skutečnosti nelze nevrácené přeplatky na soudním poplatku či soudní poplatky vůbec vymáhat, resp. soudem přiznané jejich vrácení vynucovat, je zcela neakceptovatelná. Ve vztahu k běhu desetileté lhůty podle ustanovení § 10 odst. 8 zákona o soudních poplatcích má oprávněný za to, že lhůta nemohla uplynout, jestliže soud o vrácení přeplatku rozhodl usnesením ze dne 21. 4. 2005 „nově“ a jestliže až od právní moci tohoto (nového) rozhodnutí mohla začít běžet nová desetiletá lhůta ve smyslu ustanovení § 110 obč. zák. Oprávněný navrhl, aby dovolací soud zrušil dovoláním napadené usnesení odvolacího soudu a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení, resp. aby zrušil i usnesení soudu prvního stupně a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í:

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů účinném do 31. 12. 2012, neboť dovoláním oprávněného je napadeno usnesení odvolacího soudu, které bylo vydáno v době před 1. 1. 2013 (srov. čl. II bod 7. zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. oprávněnou osobou (účastníkem řízení), se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Dovolání je přípustné proti usnesení odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým bylo rozhodnuto ve věci zastavení exekuce (§ 238a odst. 1 písm. c/, § 238a odst. 2 a § 237 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.), nebo jímž bylo potvrzeno usnesení soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci zastavení exekuce jinak než v dřívějším usnesení proto,

že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější usnesení zrušil (§ 238a odst. 1 písm. c/, § 238a odst. 2 a § 237 odst. 1 písm. b/ o. s. ř.), anebo jímž bylo potvrzeno usnesení soudu prvního stupně, kterým bylo rozhodnuto ve věci zastavení exekuce, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení § 238a odst. 1 písm. c), § 238a odst. 2 a § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené usnesení odvolacího soudu má v rozhodnutí ve věci zastavení exekuce po právní stránce zásadní význam (§ 238a odst. 1 písm. c/, § 238a odst. 2 a § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř.).

Oprávněný dovoláním napadá usnesení odvolacího soudu ve výroku, kterým byl potvrzen výrok usnesení soudu prvního stupně, jímž byla exekuce zastavena. Protože ve věci zastavení exekuce soud prvního stupně nevydal rozhodnutí, které by odvolací soud zrušil, může být dovolání oprávněného proti usnesení odvolacího soudu přípustné jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 238a odst. 1 písm. c), § 238a odst. 2 a § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam ve smyslu ustanovení § 238a odst. 1 písm. b), § 238a odst. 2 a § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 o. s. ř. se nepřihlíží.

Dovolací soud je při přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu zásadně vázán uplatněnými dovolacími důvody (srov. § 242 odst. 3 o. s. ř.); vyplývá z toho mimo jiné, že při zkoumání, zda napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve smyslu ustanovení 238a odst. 1 písm. c), § 238a odst. 2 a § 237 odst. 3 o. s. ř. ve věci samé po právní stránce zásadní právní význam, může posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání označil.

Přípustnost dovolání podle ustanovení 238a odst. 1 písm. c), § 238a odst. 2 a § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Dovolání je přípustné tehdy, jestliže dovolací soud za použití hledisek, příkladmo uvedených v ustanovení 238a odst. 1 písm. c), § 238a odst. 2 a § 237 odst. 3 o. s. ř., dospěje k závěru, že napadené usnesení odvolacího soudu v rozhodnutí o zastavení exekuce po právní stránce zásadní význam skutečně má.

V projednávané věci bylo pro rozhodnutí soudu o návrhu povinné na zastavení exekuce významné (mimo jiné) vyřešení právních otázek, zda usnesení soudu, kterým bylo rozhodnuto o vrácení soudního poplatku, je exekucním titulem (titulem pro soudní výkon rozhodnutí), a zda je tedy možné takové rozhodnutí vykonat v exekuci (v soudním výkonu rozhodnutí) a kdy začíná běžet desetiletá prekluzivní lhůta, po jejímž marném uplynutí již nelze vrátit zaplacený soudní poplatek nebo přeplatek na zaplaceném soudním poplatku, bylo-li o jeho vrácení

pravomocně rozhodnuto. Protože uvedené právní otázky dosud nebyly v rozhodování dovolacího soudu vyřešeny, představuje napadené usnesení odvolacího soudu rozhodnutí, které má ve věci samé po právní stránce zásadní význam; dovolání oprávněného je proto přípustné podle ustanovení 238a odst. 1 písm. c), § 238a odst. 2 a § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Po přezkoumání usnesení odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Soudní poplatky vybírají, vyměřují, doměřují a vymáhají soudy (srov. § 8 odst. 1, větu první, zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 31. 12. 2010 – dále jen „zákon o soudních poplatcích“). Vznikla-li poplatková povinnost, je poplatník povinen zaplatit soudní poplatek, a to buď kolkovými známkami (jde-li o soudní poplatek, který není vyšší než 5000 Kč) nebo na účet státního rozpočtu zřízený u České národní banky pro soud, který je věcně a místně příslušný k projednání a rozhodnutí věci v prvním stupni (srov. § 2, § 3, § 4 a § 8 zákona o soudních poplatcích). Soudní poplatky jsou příjmem státního rozpočtu (srov. ustanovení § 6 odst. 1 písm. g/ zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, ve znění pozdějších předpisů – dále též „zákon o rozpočtových pravidlech“).

Soud vrátí soudní poplatek z účtu soudu, jestliže jej zaplatil ten, kdo k tomu nebyl povinen; bylo-li na soudním poplatku zaplacen více, než činila poplatková povinnost, vrátí soud přeplatek (srov. § 10 odst. 1, větu první a druhou, zákona o soudních poplatcích).

Soudy vedou evidenci poplatkových povinností, jejich úhrad nebo zániků a z toho vyplývajících přeplatků či nedoplatků (srov. § 13a, větu první, zákona o soudních poplatcích). V řízení ve věcech soudních poplatků rozhoduje a postupuje soud podle občanského soudního řádu, jestliže zákon o soudních poplatcích nebo zákon o správě daní a poplatků nestanoví jinak (srov. § 13a, větu druhou, zákona o soudních poplatcích).

Má-li být vrácen soudní poplatek (přeplatek na soudním poplatku) tomu, kdo jej zaplatil, ačkoliv k tomu nebyl povinen, nebo tomu, kdo na soudním poplatku zaplatil více, než činila poplatková povinnost, soud přitom postupuje, jak vyplývá z ustanovení § 13a, věty druhé, zákona o soudních poplatcích, podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů; znamená to mimo jiné, že o vrácení soudního poplatku (přeplatku na soudním poplatku) soud rozhodne usnesením a že pro vrácení soudního poplatku soud v usnesení stanoví lhůtu, která běží od doručení usnesení, ledaže by se usnesení stalo podle rozhodnutí soudu vykonatelné až po právní moci.

Zákon sice ukládá soudu povinnost vrátit (ve stanovených případech) soudní poplatek nebo přeplatek na soudním poplatku, neupravuje však postup pro případ, že soud (jako orgán příslušný ve věcech soudních poplatků) v rozporu

s vykonatelným usnesením nevrátí ve stanovené lhůtě soudní poplatek (přeplatek na soudním poplatku) tomu, komu mělo být (podle vykonatelného usnesení) plněno; takový postup není uveden ani v zákoně o soudních poplatcích, ani v zákoně o správě daní a poplatků (a ani v zákoně č. 280/2009 Sb., daňový řád, který nabyl účinnosti dnem 1. 1. 2011). Uvedené ovšem nelze chápat tak, že by nebylo možné vymáhat v exekuci (soudním výkonu rozhodnutí) vrácení soudního poplatku nebo přeplatku na soudním poplatku, bylo-li to stanoveno vykonatelným usnesením soudu a nebyla-li povinnost splněna dobrovolně.

Protože zákon o soudních poplatcích a ani zákon o správě daní a poplatků nestanovil jinak, znamená to, že soud rozhoduje a postupuje při vymáhání nevráceného soudního poplatku nebo přeplatku na soudním poplatku podle občanského soudního řádu; jde-li o vymáhání v exekuci, pak samozřejmě také podle zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů (ve znění pozdějších předpisů).

Nesplní-li povinný dobrovolně, co mu ukládá vykonatelné rozhodnutí, může oprávněný podat návrh na soudní výkon rozhodnutí (srov. § 251 o. s. ř.). Výkon rozhodnutí lze nařídit jen tehdy, obsahuje-li rozhodnutí označení oprávněné a povinné osoby, vymezení rozsahu a obsahu povinností, k jejichž splnění byl výkon rozhodnutí nařízen, a určení lhůty ke splnění povinnosti (srov. § 261a odst. 1 o. s. ř.); neobsahuje-li rozhodnutí soudu určení lhůty ke splnění povinnosti, má se za to, že povinnosti uložené rozhodnutím je třeba splnit do tří dnů a, jde-li o vyklizení bytu, do patnácti dnů od právní moci rozhodnutí (srov. § 261a odst. 2 o. s. ř.). Uvedené platí také tehdy, jde-li o výkon rozhodnutí a jiných titulů uvedených v ustanovení § 274 o. s. ř. V exekučním řízení je exekučním titulem vykonatelné rozhodnutí soudu, jestliže přiznává právo, zavazuje k povinnosti nebo postihuje majetek (srov. § 40 odst. 1 písm. a/ zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti /exekuční řád/ a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 31. 12. 2012).

Usnesení Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 21. 4. 2005 má ve výroku, jímž bylo rozhodnuto, že do tří dnů od právní moci tohoto usnesení „bude oprávněnému vrácen přeplatek na soudním poplatku zaplaceném za žalobu ve výši 320 040,50 Kč, a to z účtu Obvodního soudu pro Prahu 6“, nepochybně všechny náležitosti exekučního titulu podle ustanovení § 251 a § 261a odst. 1 o. s. ř. a podle ustanovení § 40 odst. 1 písm. a) ex. ř., neboť jím podle občanského soudního řádu byla soudem (jako orgánem příslušným ve věcech soudních poplatků) uložena povinnost způsobem, který odpovídá požadavkům ustanovení § 261a odst. 1 o. s. ř. Lze tedy přisvědčit dovolateli v tom, že, „rozhodl-li soud o vrácení soudního poplatku (přeplatku na soudním poplatku), ukládal tím sám sobě, resp. státu, vrchnostensky povinnost přeplatek vrátit“. Jinak řečeno, soud tímto usnesením vydaným podle občanského soudního řádu uložil orgánu státu příslušnému ve věcech soudních poplatků (tj. ve svých důsledcích státu) povin-

nost, kterou je povinna splnit organizační složka státu, z jejíž činnosti povinnost vznikla nebo s níž souvisí, popřípadě které přísluší hospodařit s majetkem, s nímž povinnost souvisí.

Uvedené současně nelze chápat bez přihlédnutí k tomu, že principem právního státu je mimo jiné rovnost všech subjektů před zákonem (srov. například čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod) a že takovým subjektem musí být i stát samotný. Bylo-li proto státu (jeho orgánu, který je organizační složkou státu) uloženo, byť orgánem veřejné moci, aby poskytl (vrátil) oprávněné osobě (účastníku řízení) peněžitou částku, bylo by v rozporu s uvedeným principem, kdyby orgán veřejné moci posléze prohlásil povinnost státu za nevymahatelnou (neexistující).

Je-li účastníkem řízení stát, vystupuje za něj před soudem buď Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových (v případech uvedených v zákoně č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, ve znění pozdějších předpisů) nebo organizační složka státu (tak, jak je definována v zákoně č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů) příslušná podle zvláštního právního předpisu (v ostatních případech) (srov. § 21a odst. 1 o. s. ř.). Soud vždy objasní, zda jsou splněny podmínky stanovené zákonem č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, ve znění pozdějších předpisů, aby v řízení za stát vystupoval Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, nebo zda má jménem státu jednat jiná organizační složka státu, jakož i to, která z nich je podle zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších právních předpisů, nebo podle jiného právního předpisu příslušná v konkrétní věci za stát vystupovat. Stejně soud postupuje, i když oprávněný označil v návrhu v souvislosti s označením státu jako účastníka řízení Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových nebo jinou organizační složku státu nesprávně. Rozhodující v tomto směru je, že stát (Česká republika) se stal v souladu s ustanovením § 255 odst. 1 o. s. ř. účastníkem řízení o soudní výkon rozhodnutí nebo podle ustanovení § 36 odst. 1 ex. ř. účastníkem exekučního řízení; případné chybné určení, že za stát má jednat Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, nebo označení nepříslušné organizační složky státu v návrhu není ani vadou podání, ani nedostatkem podmínky řízení, neboť v ustanovení § 21a odst. 1 o. s. ř. se kogentně stanoví, kdo vystupuje v řízení za stát, a je povinností soudu, aby tento zákonný příkaz – i bez součinnosti s účastníky řízení – naplnil (srov. též právní názor uvedený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2009, sp. zn. 25 Cdo 1649/2007, který byl uveřejněn pod č. 10 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2010, nebo v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2005, sp. zn. 30 Cdo 629/2005).

V projednávané exekuční věci oprávněný označil v návrhu na nařízení exekuce za povinnou Českou republiku s tím, že za ni v řízení vystupuje Obvodní soud

pro Prahu 6 jako organizační složka státu, která rozhodla o vrácení přeplatku na soudním poplatku oprávněnému a která přeplatek na soudním poplatku dosud nevrátila. Obvodní soud pro Prahu 6 sice rozhodl (usnesením ze dne 21. 4. 2005) o povinnosti vrátit oprávněnému přeplatek na soudním poplatku, neučinil tak ovšem jako organizační složka státu, která by vystupovala za stát, ale jako orgán příslušný ve věcech soudních poplatků. Účastníkem právních vztahů ve věcech soudních poplatků je stát (Česká republika); soudní poplatky jsou – jak uvedeno již výše – příjmem státního rozpočtu a s prostředky státního rozpočtu nakládá Ministerstvo financí (srov. též ustanovení § 4 odst. 1 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů), které rovněž vykonává (srov. § 36 odst. 8 zákona o rozpočtových pravidlech) správu státních finančních aktiv a pasiv (závazků státu). Soud jako orgán příslušný ve věcech soudních poplatků plní povinnosti podle ustanovení § 13a zákona o soudních poplatcích (a rozhoduje proto také o vrácení soudních poplatků nebo přeplatků na soudních poplatcích), nevrátí-li však (na základě vykonatelného rozhodnutí) soudní poplatek nebo přeplatek na soudním poplatku dobrovolně, není při nuceném vymáhání splnění cestou výkonu rozhodnutí nebo exekuce této povinnosti oprávněn vystupovat za stát, neboť mu to jako organizační složce státu nepřísluší. Takové oprávnění pro soud jako orgán příslušný ve věcech soudních poplatků nezakládá ani ustanovení § 38, věty druhé, zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů, které se netýká nuceného (exekučního) vymáhání splnění povinnosti po státu (České republice). V případě, že soudní poplatek nebo přeplatek na soudním poplatku nevrátí „dobrovolně“ orgán příslušný ve věcech soudních poplatků, který o tom rozhodl, a že se proto oprávněný domáhá k vymožení vrácení soudního poplatku nebo přeplatku na soudním poplatku proti státu (České republice) nařízení soudního výkonu rozhodnutí nebo exekuce, vystupuje v řízení o soudní výkon rozhodnutí nebo v exekučním řízení za stát (Českou republiku) Ministerstvo financí jako organizační složka, která je k tomu příslušná zejména z důvodu dispozice s prostředky státního rozpočtu a správy státních finančních pasiv (srov. též § 38, větu třetí, zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů).

Z uvedeného vyplývá, že povinnost uloženou státu (České republice) vrátit soudní poplatek nebo přeplatek na soudním poplatku, která nebyla dobrovolně splněna, je možné vymáhat cestou soudního výkonu rozhodnutí nebo exekuce, i když se jedná o povinnost, kterou stát (prostřednictvím svých orgánů veřejné moci) uložil „vrchnostensky“ sám sobě, a i když zákon výslovně postup v takovém případě neupravuje. V řízení o výkon rozhodnutí nebo v exekučním řízení za stát (Českou republiku) vystupuje – protože jde o vrácení plnění, které bylo příjmem státního rozpočtu, a státní finanční pasivum – jako příslušná organiza-

ní složka státu (§ 52 odst. 1 ex. ř., § 254 odst. 1 o. s. ř. a § 21a odst. 1 písm. b/ o. s. ř.) Ministerstvo financí, které je (jako jediná z organizačních složek státu) také způsobilé z majetku státu vždy uspokojit věřitele.

V projednávané věci tedy soudy neměly přistoupit k zastavení exekuce, neboť usnesení Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 21. 4. 2005 je ve smyslu ustanovení § 40 odst. 1 písm. a) ex. ř. způsobilým exekučním titulem, a místo Obvodního soudu pro Prahu 6 měly jednat s Ministerstvem financí jako s organizační složkou státu, která je oprávněna (jako správce státního rozpočtu) v tomto exekučním řízení vystupovat za stát (Českou republiku).

Podle ustanovení § 10 odst. 8 zákona o soudních poplatcích soudní poplatek a ani přeplatek na soudním poplatku nelze vrátit po uplynutí deseti let od konce kalendářního roku, v němž byl zaplacen.

S názorem soudů, podle kterého přeplatek na soudním poplatku nelze oprávněnému vrátit, protože oprávněný soudní poplatek zaplatil v roce 1997, protože desetiletá lhůta k vrácení přeplatku začala běžet v roce 1997, i když poplatník o přeplatku v té době nevěděl, a protože prekluzivní lhůta podle ustanovení § 10 odst. 8 zákona o soudních poplatcích uplynula koncem roku 2007, dovolací soud nesouhlasí. Ustanovení § 10 odst. 8 zákona o soudních poplatcích je totiž třeba vykládat tak, že lhůta v něm uvedená je zachována nejen tehdy, byl-li soudní poplatek nebo přeplatek na soudním poplatku včas skutečně vrácen, ale i v případě, že o tom bylo před uplynutím desetileté prekluzivní lhůty rozhodnuto vykonatelným usnesením, popřípadě že o tom bylo rozhodnuto vykonatelným usnesením na žádost podanou před uplynutím desetileté prekluzivní lhůty, neboť případné prodlení (průtahy) s vrácením soudního poplatku nebo přeplatku na soudním poplatku, k němuž došlo, ačkoliv o povinnosti vrátit poplatek nebo přeplatek bylo vykonatelným usnesením již rozhodnuto, popřípadě ačkoliv bylo o vrácení včas požádáno, nemůže jít v žádném případě k tíži oprávněného.

Protože v projednávané věci bylo o vrácení přeplatku na soudním poplatku rozhodnuto usnesením Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 21. 4. 2005 a protože nařízení exekuce bylo navrženo u soudu dne 31. 10. 2011, je nepochybné, že k prekluzi práva oprávněného na vrácení přeplatku na soudním poplatku nedošlo.

Z uvedeného vyplývá, že usnesení odvolacího soudu není správné; Nejvyšší soud proto napadené usnesení zrušil (§ 243b odst. 2, část věty za středníkem, o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno usnesení odvolacího soudu, platí i na usnesení soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně (Obvodnímu soudu pro Prahu 1) k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).

Obsahuje-li dohoda osoby oprávněné a osoby povinné obsažená v notářském zápisu se svolením k vykonatelnosti (§ 71a až § 71c not. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2001 do 30. 6. 2009) ujednání, podle kterého se dlužník zavazuje splnit pohledávku a jiné nároky věřitele, vyplývající ze závazkového právního vztahu vzniklého na základě smlouvy o budoucí smlouvě o půjčce (na jejímž základě věřitel plnil po sepisu notářského zápisu a jež je podle dohody účastníků skutečností, na níž se budoucí pohledávka zakládá), jde o podmínku ve smyslu ustanovení § 36 odst. 1, věty první, a odst. 2, věty první, obč. zák. (§ 71b odst. 2 not. ř.), jejíž splnění je třeba prokázat způsobem uvedeným v ustanovení § 43 odst. 2 ex. ř.

(Usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia
Nejvyššího soudu ze dne 11. 2. 2015,
sp. zn. 31 Cdo 2184/2013,
ECLI:CZ:NS:2015:31.CDO.2184.2013.1)

Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 17. 6. 2010, ve spojení s usnesením Městského soudu v Praze ze dne 7. 10. 2010, byla k návrhu oprávněného, doručenému soudu dne 27. 4. 2010, nařízena podle notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti sepsaného notářkou JUDr. H. D., dne 25. 10. 2006 (dále též jen „předmětný notářský zápis“) exekuce na majetek povinného k uspokojení pohledávky oprávněného ve výši 2 000 000 Kč s 10% úrokem ročně od 27. 10. 2006 do zaplacení, k úhradě nákladů exekuce a nákladů oprávněného, jejímž provedením byla pověřena soudní exekutorka JUDr. J. T., Exekutorský úřad v Praze 4.

Povinný podáním ze dne 5. 11. 2010, došlým soudní exekutorce dne 9. 11. 2010, která jej posléze postoupila soudu prvního stupně podle ustanovení § 55 odst. 2 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekutorské činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, navrhl, aby exekuce byla podle ustanovení § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. zastavena. Návrh zdůvodnil tím, že smlouva o půjčce částky 2 000 000 Kč uzavřená mezi účastníky dne 23. 10. 2006, která podle předmětného notářského zápisu „má být právním důvodem vymáhané pohledávky“, je neplatným právním úkonem, popř. smlouvou o budoucí smlouvě o poskytnutí půjčky, jelikož podle obsahu spisu mu oprávněný poskytl částku 2 000 000 Kč až dne 26. 10. 2006. Pokud je smlouva o půjčce neplatná, jsou poskytnuté finanční prostředky bezdůvodným obohacením, avšak nárok oprávněného na jejich vrácení se promlčel uplynutím dvou let od jejich poskytnutí, tedy dne 26. 10. 2008; je-li smlouva o půjčce platná, je i v takovém případě nárok oprávněného promlčen, neboť měly-li být prostředky vráceny dne 31. 3. 2007,

právo se promlčelo uplynutím tří let od splatnosti, tj. 31. 3. 2010. Skutečnost, že povinný v notářském zápise se svolením k vykonatelnosti učinil jednostranný právní úkon uznání závazku, „nemůže osvědčovat pohledávku oprávněného“, protože uznat právo je možné až po jeho vzniku; v daném případě je tedy uznání závazku neplatné. Dále povinný uvedl, že za nesprávný považuje názor oprávněného, že smlouvu ze dne 23. 10. 2006 je třeba posoudit jako smlouvu o úvěru.

O b v o d n í s o u d pro Prahu 10 usnesením dne 28. 2. 2012 exekuci zastavil a rozhodl, že oprávněný je povinen zaplatit povinnému náhradu nákladů řízení ve výši 4900 Kč do tří dnů od právní moci tohoto usnesení k rukám jeho „právního zástupce“ a že oprávněný je povinen zaplatit pověřené soudní exekutorce na náhradu nákladů exekuce částku, jejíž výše bude vyčíslena v doplňujícím usnesení, a soudní exekutorku vyzval, aby ve lhůtě 15 dnů ode dne doručení tohoto usnesení předložila vyúčtování požadovaných nákladů exekuce, jinak, že jí bude přiznána pouze částka 3000 Kč na odměně exekutora. Soud prvního stupně vzal po provedeném dokazování za prokázané, že účastníci uzavřeli dne 23. 10. 2006 písemnou smlouvu o půjčce podle ustanovení § 657 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, kterou se oprávněný jako věřitel zavázal poskytnout povinnému jako dlužníkovi částku 2 000 000 Kč, jež měla být splatná dne 31. 3. 2007, že v předmětném notářském zápisu sepsaném dne 25. 10. 2006 povinný v bodě druhém prohlásil, že „bude-li věřitelem poskytnuta půjčka v částce 2 000 000 Kč, uznává svůj závazek vůči oprávněnému“, a že z účtu oprávněného vedeného nyní u U. banky byla dne 26. 10. 2006 odepsána částka 2 000 000 Kč ve prospěch účtu povinného. Dovo- dil, že úmyslem účastníků bylo uzavření smlouvy o půjčce a nikoliv smlouvy o úvěru podle ustanovení § 497 a násl. obch. zák., jak namítal oprávněný. Za správný soud prvního stupně považoval názor povinného, že k uzavření smlouvy o půjčce, která je reálným kontraktem, je třeba „fyzické předání peněz“. Listina označená jako smlouva o půjčce ze dne 23. 10. 2006 je tedy platnou smlouvou o budoucí smlouvě o půjčce, přičemž samotná smlouva o půjčce byla uzavřena až následným převodem peněz, k němuž nedošlo dříve než dne 26. 10. 2006, kdy oprávněný zadal příkaz k úhradě. Dále soud prvního stupně posuzoval, zda v předmětném notářském zápisu došlo k platnému uznání závazku ze strany povinného. V tomto ohledu uvedl, že nebyly-li k datu sepisu notářského zápisu povinnému předány žádné finanční prostředky, které měly být předmětem půjč- ky, nebyla smlouva o půjčce k datu 25. 10. 2006 uzavřena, a závazek povinného k vrácení částky 2 000 000 Kč tak „dosud“ nevznikl, což vyplývá i z notářského zápisu, v němž je uvedeno, že „povinný uznává svůj závazek, bude-li věřitelem poskytnuta půjčka“; jinými slovy tak bylo prokázáno, že „ke dni 25. 10. 2006 dluh povinného vůči oprávněnému neexistoval“. Ze znění uznávacího prohlá- šení, v němž je uvedeno, že „bude-li věřitelem poskytnuta půjčka“, ostatně ani nelze dovodit, že „by došlo k založení právní domněnky existence dluhu ke dni

sepsání uznání“. Z toho pak vyplývá, že podle hmotného práva neměl oprávněný ke dni 25. 10. 2006 nárok na vrácení pohledávky 2 000 000 Kč, tudíž podle předmětného notářského zápisu nelze vést exekuci, a pokud již exekuce byla nařízena, je dán důvod k jejímu zastavení pro nepřípustnost podle ustanovení § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř.

K odvolání oprávněného **M ě s t s k ý s o u d** v Praze usnesením ze dne 5. 2. 2013 usnesení soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že oprávněný je povinen zaplatit povinnému náhradu nákladů odvolacího řízení ve výši 4600 Kč do tří dnů od právní moci tohoto usnesení k rukám jeho zástupce. Odvolací soud vyšel ze skutkového stavu zjištěného obvodním soudem a ztotožnil se s jeho závěrem, že notářský zápis ze dne 25. 10. 2006 „není řádným exekučním titulem s ohledem na to, že v době jeho sepsání žádný závazek povinného ve vztahu k oprávněnému neexistoval a že je tudíž výkon takového exekutorského zápisu nepřipustný“. Podle odvolacího soudu „tato skutečnost neexistence samotného závazku ke dni sepsání notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti dne 25. 10. 2006 je tou zásadní skutečností, pro kterou soud prvního stupně správně exekuci zastavil a s námitkami oprávněného opakujícími se v jeho odvolání nejenom že se vypořádal, ale nejsou argumentačně přiléhavé“. Dále odvolací soud odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 2814/2009, v jehož odůvodnění se uvádí, že „svolením k vykonatelnosti se rozumí takové prohlášení povinné osoby, z něhož vyplývá, že tato osoba souhlasí s tím, aby notářský zápis byl – v případě, že v určené době osobě oprávněně řádně stanovený předmět plnění neposkytne – bez dalšího titulem pro výkon rozhodnutí (exekuci). Má-li se notářský zápis „stát přímým exekučním titulem pouze pro případ neposkytnutí předmětu plnění v určité dohodou určené době, pak ze samotné povahy tohoto institutu vyplývá, že tato dohoda nemůže být sjednána tak, aby uplynula v den sepsání notářského zápisu, jelikož v takovém případě by již nešlo o svolení k vykonatelnosti pro případ nesplnění povinnosti ze závazků (a ujednání používající formulace «pro případ» nemůže nesměřovat do budoucna)“.

Přípisem doručeným soudu prvního stupně dne 15. 5. 2013 soudní exekutorka sdělila, že po oprávněném nepožaduje náhradu nákladů exekuce – odměnu ani hotové výdaje.

Proti usnesení odvolacího soudu podal oprávněný dovolání, jehož přípustnost shledává v tom, že předpoklady pro zastavení exekuce soud posoudil v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu, přičemž uplatnil dovolací důvod uvedený v ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř., tedy, že napadené usnesení spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Oproti závěru odvolacího soudu „o neexistenci závazku mezi účastníky ke dni sepsání notářského zápisu“ dovozuje, že uznání dluhu a dohoda o vykonatelnosti tohoto zápisu jsou vázány na odkládací podmínku (tj. „Bude-li dlužníkem poskytnuta půjčka ...“) a že svolení k vykonatelnosti zápisu se váže k budoucí pohledávce oprávněného. Za nesprávný tudíž považuje

názor soudů obou stupňů, že účastníci nemohli dohodu – včetně dohody o uznání závazku nebo dohody o svolení s vykonatelností notářského zápisu – vázat na splnění podmínky; v tomto ohledu odkázal na ustanovení § 2 odst. 3 obč. zák., podle kterého si účastníci občanskoprávních vztahů mohou upravit svá vzájemná práva a povinnosti dohodou odchylně od zákona, a na nálezy Ústavního soudu „č. 1, sv. 17 a č. 191, sv. 38“. Oběma soudům vytýká, že se nezabývaly „věcnou stránkou“, tedy faktickou vůlí stran a skutečností, že oprávněný povinnému sjednanou částku skutečně podle dohody poskytl a že mu ji povinný nevrátil, a že smlouvu o půjčce, kterou účastníci uzavřeli, posoudily jako neplatnou. V tomto ohledu dovolatel poukazuje na ustanovení § 35 odst. 2 obč. zák. a na nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 222/2000, „č. 75, sv. 37 a č. 84, sv. 37“, s nimiž je napadené rozhodnutí v rozporu. Dále dovolatel odvolacímu soudu vytýká, že se nevypořádal s ustanovením § 71b odst. 2 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění platném ke dni sepsu předmětného notářského zápisu, z něhož pro danou věc vyplývá, že podmínkou uznání dluhu i souhlasu k vykonatelnosti tohoto zápisu je skutečnost, že oprávněný povinnému finanční prostředky skutečně vyplatí, což v řízení bylo prokázáno, a povinný to nepopíral („rozsudek“ Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 2910/2007, usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 1691/2004 a rozsudek tohoto soudu sp. zn. 32 Odo 894/2002, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 12, ročníku 2003, pod číslem 215). Protože odvolací soud posoudil předpoklady pro zastavení exekuce v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu, dovolatel navrhl, aby odvolací soud jeho rozhodnutí zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Povinný uvedl, že podle právní úpravy notářského řádu ke dni 25. 10. 2006 bylo možno uzavřít dohodu se svolením k vykonatelnosti pouze o již existující pohledávce nebo jiném nároku účastníka vyplývajícím ze závazkového právního vztahu, a nikoliv o budoucí pohledávce, popř. budoucím nároku (tato možnost byla v tomto předpise zakotvena až novelou provedenou zákonem č. 7/2009 Sb., účinným od 1. 7. 2009). Za nesprávnou povinný považuje i námitku oprávněného, že podle ustanovení § 71b odst. not. ř. mohla dohoda účastníků obsahovat též podmínky, případně vzájemné povinnosti, na jejichž splnění je poskytnutí předmětu plnění vázáno, a že z formulace v notářském zápise „bude-li poskytnuta věřitelem půjčka“, vyplývá, že jde právě o takovou podmínku, jelikož v tomto zápise se „nehovoří“ o poskytnutí peněžních prostředků, ale o půjčce jako celku, a je tak patrné, že závazek k jejímu vrácení povinným v době sepsu notářského zápisu neexistoval. Dále vyslovil názor, že jeho prohlášení o svolení k vykonatelnosti může být podle notářského řádu vázáno pouze na podmínku, že pohledávku nesplní řádně a včas, a nikoliv na jiné podmínky. Poukázal taktéž na to, že v řízení vznesl námitku promlčení „nároku“ oprávněného, jelikož půjčka měla být vrácena do 31. 3. 2007 a návrh na nařízení exekuce byl podán až po uplynutí tříleté promlčecí doby uvedené v ustanovení § 101 obč. zák. Uznání

závazku uvedené v notářském zápise na tom nemůže nic změnit, neboť právo je možno uznat až po jeho vzniku.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Tříčlenný senát 21 Cdo, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při posouzení otázky, zda v případě, že dohoda osoby oprávněné a osoby povinné obsažená v notářském zápisu se svolením k vykonatelnosti (§ 71a až § 71c zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti /notářský řád/, ve znění účinném od 1. 1. 2001 do 30. 6. 2009), podle níž je „právním důvodem závazku písemná smlouva o půjčce“ (uzavřená mezi nimi před sepisem tohoto zápisu, na základě níž byly finanční prostředky poskytnuty až po jeho sepisu), a obsahující ujednání, podle kterého „bude-li věřitelem poskytnuta dlužníku půjčka podle smlouvy o půjčce, zavazuje se dlužník splnit pohledávku a jiné nároky věřitele, vyplývající ze závazkového právního vztahu vzniklého na základě smlouvy o půjčce, jde o dohodu s podmínkou ve smyslu ustanovení § 36 odst. 1, věty první, a odst. 2, věty první, obč. zák. (§ 71b odst. 2 not. ř.), jejíž splnění je třeba prokázat způsobem uvedeným v ustanovení § 43 ex. ř., k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen ve skutkově obdobné věci v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 20 Cdo 3334/2012. V tomto rozhodnutí Nejvyšší soud dovodil, že není-li dohoda účastníků obsažená v notářském zápisu se svolením k vykonatelnosti hmotněprávním úkonem, pak ujednání (téměř totožného znění) v ní obsažené nelze považovat za podmínku ve smyslu ustanovení § 36 obč. zák., na jejíž splnění lze vázat vznik, změnu nebo zánik práva či povinnosti, a že se proto neuplatní požadavek předepsaný ustanovením § 43 ex. ř. Senát 21 Cdo proto rozhodl o postoupení věci podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia. Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia (dále jen „velký senát“) pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) při projednání dovolání a rozhodnutí o něm postupoval – jak vyplývá z ustanovení čl. II bodu 2 zákona č. 293/2013 Sb. – podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 31. 12. 2013. Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení), zastoupenou advokátem, ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

Protože shora vymezená právní otázka má být dovolacím soudem posouzena jinak, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání povinného je podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

Po přezkoumání napadeného usnesení odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat – s ohledem na to, že návrh na nařízení exekuce byl podán dne 27. 4. 2010 – podle občanského soudního řádu a exekučního řádu ve zněních účinných do 31. 12. 2012 (srov. čl. II., bod 1. a čl. IV., bod 1., přechodných ustanovení zákona č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony). Na notářský zápis se svolením k vykonatelnosti sepsaný dne 25. 10. 2006 je třeba aplikovat zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, účinném od 1. 1. 2001 do 30. 6. 2009, a ustanovení § 36 odst. 1 a 2 obč. zák., ve znění účinném do 31. 12. 2013.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Rozhodnutí odvolacího soudu je založeno na totožném závěru, k němuž dospěl soud prvního stupně, že je dán důvod k zastavení exekuce pro nepřípustnost podle ustanovení 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř., neboť „oprávněný neměl podle hmotného práva ke dni 25. 10. 2006“ (kdy byl notářkou notářský zápis se svolením k vykonatelnosti sepsán), „nárok na vrácení pohledávky ve výši 2 000 000 Kč, jelikož dluh povinného vůči oprávněnému k tomuto datu neexistoval“ (když oprávněný tuto částku poukázal na účet povinného až dne 26. 10. 2006), a nelze tak dovodit, že „by došlo k založení právní domněnky existence dluhu ke dni sepsání uznání“, což vyplývá i z uznávacího prohlášení povinného uvozeného slovním spojením „bude-li věřitelem poskytnuta půjčka. ...“.

Podle ustanovení § 52 odst. 1 ex. ř. nestanoví-li tento zákon jinak, použijí se pro exekuční řízení přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu.

Podle ustanovení § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. výkon rozhodnutí bude zastaven, jestliže výkon rozhodnutí je nepřipustný, protože je tu jiný důvod, pro který rozhodnutí nelze vykonat. Nařízený výkon rozhodnutí zastaví soud na návrh nebo i bez návrhu (§ 269 odst. 1 o. s. ř.).

Z hlediska skutkového stavu bylo zjištěno, že dne 23. 10. 2006 uzavřel oprávněný jako věřitel s povinným jako dlužníkem písemnou smlouvu o půjčce podle ustanovení § 657 obč. zák., kterou se oprávněný zavázal poskytnout povinnému dne 25. 10. 2006 na jeho účet částku 2 000 000 Kč s tím, že půjčka je splatná do 31. 3. 2007. Z obsahu této smlouvy dále vyplývá, že smluvní strany se dohodly, že dlužník zaplatí věřiteli úrok z poskytnutých prostředků půjčky ve výši 10 % p. a. a že částku odpovídající úroku je dlužník povinen splatit spolu s jistinou k datu splatnosti, tj. 31. 3. 2007.

Exekucním titulem je v dané věci notářský zápis se svolením k vykonatelnosti sepsaný dne 25. 10. 2006 JUDr. H. D., notářkou, jehož účastníky byli oprávněný jako věřitel a povinný jako dlužník a jehož obsahem je dohoda o uznání dluhu a dohoda o svolení k vykonatelnosti. V jeho ustanovení „za první“ nazvaném „právní titul závazku“ je uvedeno, že dne 23. 10. 2006 uzavřeli věřitel a dlužník smlouvu o půjčce částky 2 000 000 Kč, v ustanovení „za druhé“ nazvaném „uznání dluhu“ se uvádí, že „bude-li věřitelem poskytnuta dlužníku půjčka ve výši 2 000 000 Kč dle smlouvy o půjčce“, dlužník uznává svůj závazek vůči věřiteli z důvodu uvedeného v ustanovení „za první“ a dále uznává existenci svého závazku k jeho zaplacení způsobem uvedeným v ustanovení „za třetí“ a věřitel toto uznání akceptuje. V ustanovení „za třetí“ nazvaném „dohoda o svolení k vykonatelnosti notářského zápisu“ je uvedeno, že „bude-li věřitelem poskytnuta dlužníku půjčka ve výši 2 000 000 Kč dle smlouvy o půjčce ze dne 23. 10. 2006, dlužník jako osoba povinná se zavazuje splnit pohledávku a jiné nároky věřitele jako osoby oprávněné, vyplývající ze závazkového právního vztahu vzniklého na základě smlouvy o půjčce uzavřené dne 23. 10. 2006 a dohody o uznání dluhu uzavřené dne 25. 10. 2006 formou notářského zápisu ..., a věřitel tento závazek přijímá. Na to pod body 1) až 4) následuje podrobný výčet náležitostí této dohody, a to označení osoby oprávněné, osoby povinné, právního důvodu, jímž je smlouva o půjčce uzavřena dne 23. 10. 2006 mezi věřitelem a dlužníkem a dohoda o uznání dluhu uzavřená mezi věřitelem a dlužníkem dne 25. 10. 2006 formou tohoto notářského zápisu, dále je vymezen předmět a doba plnění, kde se uvádí, že předmětem plnění jsou peněžní prostředky ve výši 2 000 000 Kč s příslušenstvím, že dlužník je povinen uhradit věřiteli jistinu závazku ve výši 2 000 000 Kč nejpozději do 31. 3. 2007 a úrok z poskytnutých prostředků půjčky ve výši 10 % z dlužné částky ročně, přičemž úrok je splatný společně s jistinou, tj. nejpozději do 31. 3. 2007. Dále byl dohodnut sankční úrok a možnost předčasného splacení a v bodu 5) dlužník svolil k tomu, aby byl tento notářský zápis titulem pro výkon rozhodnutí „ohledně výše uvedené budoucí splatné pohledávky věřitele“.

Notář sepiše na žádost notářský zápis o dohodě, kterou se účastník zaváže splnit pohledávku nebo jiný nárok druhého účastníka vyplývající ze závazkového právního vztahu, v níž svolí, aby podle tohoto zápisu byl nařízen a proveden výkon rozhodnutí (exekuce), jestliže svou povinnost řádně a včas nesplní (srov. § 71a odst. 1 a § 71c not. ř.); takový notářský zápis je exekučním titulem (srov. § 40 odst. 1 písm. d/ ex. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2012). Dohoda účastníků může obsahovat též podmínky, popřípadě vzájemné povinnosti oprávněné osoby, na jejichž splnění je poskytnutí předmětu plnění vázáno (srov. § 71b odst. 2 not. ř.). Náležitosti dohody podle odstavců 1 a 2 notář v zápisu uvede podle shodného prohlášení účastníků (srov. § 71b odst. 3 not. ř.).

Notářský zápis se svolením k vykonatelnosti je podle ustanovení § 40 odst. 1 písm. d) ex. ř. exekučním titulem, jestliže splňuje formální náležitosti stanovené pro sepisování notářských zápisů o právních úkonech, jestliže obsahuje dohodu osoby oprávněné ze závazkového právního vztahu s osobou ze závazkového právního vztahu povinnou, v níž jsou přesně označeny oprávněná a povinná osoba, uvedeny skutečnosti, na nichž se pohledávka nebo jiný nárok zakládá, předmět plnění a doba plnění, a obsaženo prohlášení povinné osoby o svolení k vykonatelnosti zápisu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 1999, sp. zn. 21 Cdo 2020/98, uveřejněné pod číslem 4/2000 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 4/2000“).

Dohodou oprávněné a povinné osoby, obsaženou v notářském zápisu se svolením k vykonatelnosti, závazkové právní vztahy nevznikají, nemění se a ani nezakládají. Dohoda podle ustanovení § 71a not. ř. proto nemá (sama o sobě) hmotněprávní povahu; jde o jednu z náležitostí, kterou musí notářský zápis se svolením k vykonatelnosti obsahovat, aby byl ve smyslu ustanovení § 40 odst. 1 písm. d) ex. ř. z materiálního hlediska vykonatelný. Dohoda oprávněné a povinné osoby tedy sama o sobě nemá za následek vznik, změnu nebo zánik práv nebo povinností účastníků právního vztahu. V notářském zápisu se svolením k vykonatelnosti se neuvádí (protože nepatří k jeho obsahovým náležitostem) hmotněprávní úkon, ať jednostranný, dvoustranný nebo vícestranný, bez ohledu na to, zda se týká vzniku právního vztahu nebo jeho změny, popřípadě uznání dluhu, o jehož splnění jde. Uvedené samozřejmě neznamená, že by notářský zápis o takovém hmotněprávním úkonu nemohl být obsažen ve stejné listině s notářským zápisem se svolením k vykonatelnosti; oba tyto zápisy je ovšem třeba důsledně rozlišovat a navzájem nezaměňovat (srov. odůvodnění R 4/2000). Dohoda ve smyslu ustanovení § 71a not. ř. je právním úkonem oprávněné a povinné osoby, který má opodstatnění toliko v poměrech exekučních; sepsána notářským zápisem vyjadřuje „smír“ mezi věřitelem a dlužníkem o jejich vzájemných právech a povinnostech, jehož účelem a cílem je umožnit věřiteli domoci se splnění dluhu výkonem rozhodnutí (exekucí) bez předcházejícího nalézacího soudního řízení (srov. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2005, sp. zn. 20 Cdo 207/2004).

I když je notářský zápis se svolením k vykonatelnosti exekučním titulem, není – jak vyplývá ze znění ustanovení § 40 odst. 1 písm. d) ex. ř. – rozhodnutím a nemá ani účinky, které zákon s rozhodnutím spojuje. Má povahu veřejné listiny (srov. § 6 not. ř.) a není vybaven účinky právní moci ani závaznosti pro účastníky a pro všechny orgány, jaké mají například rozhodnutí soudu vydaná v občanském soudním řízení (srov. § 159a o. s. ř.). Skutečnost, že se osoba povinná zavázala poskytnout oprávněné osobě stanovené plnění a že dohoda o tom byla uvedena v notářském zápise se svolením k vykonatelnosti, rovněž nepředstavuje překážku, která by bránila projednání sporu o stejné plnění před orgánem, do jehož pravomoci náleží projednání takové věci (srov. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2000, sp. zn. 21 Cdo 267/2000, uveřejněného v časopise Soudní judikatura číslo 1, ročníku 2001, pod číslem 15).

Z uvedeného vyplývá, že notářský zápis se svolením k vykonatelnosti má jen formální charakter, neboť obsahuje takové náležitosti, které jsou potřebné k tomu, aby byl jako exekuční titul vykonatelný; notář (na jeho místě jiná oprávněná osoba) jej sepíše na základě dohody oprávněné a povinné osoby, aniž by zkoumal její podklad v hmotném právu, a na základě prohlášení povinné osoby, jímž svoluje k jeho vykonatelnosti. Případné účastníky dohodnuté podmínky a vzájemné povinnosti oprávněné osoby, na jejichž splnění je poskytnutí předmětu plnění vázáno, mají povahu accidentalí, tedy nahodilých složek obsahu dohody vtělených do notářského zápisu (§ 71b odst. 2 not. ř.).

Předmětem plnění se v notářském zápise se svolením k vykonatelnosti vymezuje – jak již uvedeno výše – přesný obsah a rozsah plnění, tedy, řečeno jinak, jaké plnění a v jakém množství má povinná osoba podle údajů obsažených v notářském zápise se svolením k vykonatelnosti poskytnout oprávněné osobě. Doba plnění uvedená v tomto zápise musí přesně a určitě stanovit dobu, do které je povinná osoba povinna předmět plnění poskytnout oprávněné osobě, a tím současně vymezit dobu, po jejímž marném uplynutí může oprávněná osoba důvodně podle notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti navrhnout u soudu nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce).

Judikatura (k tomu opětovně srov. R 4/2000) dále vysvětlila, že svolením k vykonatelnosti se rozumí takové prohlášení povinné osoby, z něhož vyplývá, že tato osoba souhlasí s tím, aby notářský zápis byl – v případě, že v určené době osobě oprávněné řádně stanovený předmět plnění neposkytne – bez dalšího titulem pro výkon rozhodnutí (exekuci), a že dohoda, o níž má být sepsán notářský zápis, musí obsahovat závazek splnit pohledávku nebo jiný nárok vyplývající ze závazkového právního vztahu, přičemž povinný svoluje k vykonatelnosti teprve – a pouze – pro případ, že to, k čemu se zavázal, nesplní řádně a včas, tj. že v budoucnu nastane absence solučního úkonu (srov. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2002, sp. zn. 20 Cdo 533/2002, uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 4, ročníku 2003, pod číslem 70). Projev vůle, jímž osoba

povinná uvedená v notářském zápisu souhlasí s jeho vykonatelností, má procesněprávní povahu, neboť jeho účelem a smyslem je vznik exekučního titulu.

Názor oprávněného, že dohoda účastníků obsažená v předmětném notářském zápisu a prohlášení povinného o svolení k vykonatelnosti tohoto zápisu se váže k budoucí pohledávce oprávněného, je správný, a naopak za chybný je třeba označit argument povinného, že podle právní úpravy notářského řádu ke dni jeho sepisu, tj. 25. 10. 2006, bylo možno uzavřít dohodu se svolením k vykonatelnosti pouze o již existující pohledávce nebo jiném nároku účastníka vyplývajícím ze závazkového právního vztahu, a nikoliv o budoucí pohledávce, popř. budoucím nároku, a že tato možnost v něm byla zakotvena až novelou provedenou zákonem č. 7/2009 Sb., účinným od 1. 7. 2009.

Zákonem č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, bylo změněno ustanovení § 71a not. ř. a nově v něm v odstavci 1 byla zakotvena možnost sepisu notářského zápisu o právním úkonu, ve kterém se účastník zaváže splnit peněžitou pohledávku druhého účastníka vyplývající ze zakládaného závazkového právního vztahu, jenž může obsahovat svolení zavázaného účastníka, aby byl podle tohoto zápisu nařízen a proveden výkon rozhodnutí (exekuce) a aby byl takový notářský zápis exekučním titulem, jestliže svou povinnost řádně a včas nesplní. To však neznamená, že by podle ustanovení § 71a not. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2001 do 30. 6. 2009, nebylo možno dohodu osoby oprávněné a povinné uzavřít ohledně budoucí pohledávky vyplývající ze závazkového právního vztahu, že by se osoba povinná nemohla zavázat takovou pohledávku, jež měla v budoucnu vzniknout a jež vyplývala ze závazkového právního vztahu, splnit, ani že by bylo vyloučeno, aby povinná osoba svolila k vykonatelnosti notářského zápisu ve vztahu k budoucí pohledávce oprávněného vyplývající ze závazkového právního vztahu. Pohledávkou, která vznikne v budoucnu, se rozumí pohledávka, jež bude založena na základě smlouvy uzavřené podle smlouvy o smlouvě budoucí (§ 50a obč. zák.), popřípadě podle jiného ujednání (dohody, smlouvy) účastníků, jež obsahuje závazek zřídít určitou pohledávku v budoucnosti (k tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 5. 2004, sp. zn. 21 Cdo 2217/2003, uveřejněné v časopise Soudní judikatura 6, ročníku 2004, pod číslem 110).

Podle ustanovení § 657 obč. zák. smlouvou o půjčce přenechává věřitel dlužníkovi věci určené podle druhu, zejména peníze, a dlužník se zavazuje vrátit po uplynutí dohodnuté doby věci stejného druhu.

Smlouva o půjčce je tradičně považována za smlouvu reálnou; znamená to, že ke smlouvě o půjčce nedochází jen na základě dohody stran (účinným přijetím návrhu na uzavření smlouvy), ale až skutečným odevzdáním předmětu půjčky dlužníku, ke kterému při peněžité půjčce může dojít i bezhotovostním převodem na účet dlužníka (k tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 5.

2004, sp. zn. 21 Cdo 2217/2003, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 6, ročníku 2004, pod číslem 110, či rozsudek téhož soudu ze dne 11. 12. 2009, sp. zn. 21 Cdo 4520/2007). Jinak řečeno, dokud nedošlo k předání peněz či k bezhotovostnímu převodu sjednané částky, nevznikl mezi smluvními stranami právní vztah z půjčky.

V projednávané věci je ze skutkových zjištění (a z obsahu smlouvy o půjčce uzavřené mezi účastníky datované dnem 23. 10. 2006) nepochybné, že k půjčce nedošlo v den uzavření smlouvy o půjčce (dne 23. 10. 2006), ale že měla být poskytnuta dne 25. 10. 2006, jak se v ní uvádí, že však k předání předmětu půjčky došlo nejdříve dne 26. 10. 2006, kdy částka 2 000 000 Kč byla odepsána z účtu oprávněného ve prospěch účtu povinného. Podle obsahu ujednání ve smlouvě o půjčce datované dnem 23. 10. 2006 se tedy jedná o smlouvu o smlouvě budoucí, obsahující závazek, že v dohodnuté době poskytne oprávněný povinnému půjčku ve výši 2 000 000 Kč. Vzhledem k tomu, že půjčka byla skutečně poskytnuta (byť se tak stalo nejdříve dne 26. 10. 2006), je jednoznačné, že smlouva o půjčce uvedené částky byla mezi účastníky uzavřena, a to až po sepisu předmětného notářského zápisu ze dne 25. 10. 2006.

Dovolací soud souhlasí i s námitkou oprávněného, že dohoda účastníků v předmětném zápise a prohlášení povinného o svolení k vykonatelnosti tohoto zápisu jsou vázány na splnění odkládací podmínky.

Nejvyšší soud v odůvodnění usnesení ze dne 4. 2. 2005, sp. zn. 21 Cdo 1691/2004 (v tomto řešeném případě šlo o rozhodnutí soudu vydané v občanském soudním řízení) dovodil, že z podmínek (§ 36 obč. zák.), na něž lze vázat splnění povinnosti, přichází v úvahu jako předpoklad vykonatelnosti podmínka odkládací (na jejím splnění závisí, zda nastanou předpokládané právní následky rozhodnutí). Protože při rozhodování o nařízení exekuce (výkonu rozhodnutí) soud rozhoduje zpravidla bez slyšení povinného a bez jednání (srov. § 253 o. s. ř.) na základě vlastních zjištění, nemůže zkoumat, zda je podmínka, na kterou je vznik právních následků rozhodnutí vázán, splněna či nikoli. Splnění podmínky proto musí oprávněný doložit (prokázat) již při podání návrhu na nařízení exekuce, a to způsobem v zákoně uvedeným (§ 262 o. s. ř.). Není-li splnění podmínky doloženo (prokázáno), a to ani přes poučení soudem (§ 254 odst. 3 o. s. ř.), nelze exekuci nařídit a takový návrh musí být zamítnut. Ustálená judikatura též dovodila, že byla-li exekuce přesto nařízena, soud ji – a to i bez návrhu (§ 269 odst. 1 o. s. ř.) – podle ustanovení § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. zastaví. Týž závěr zastává i odborná literatura (srov. JUDr. Kurka, V., JUDr. Drápal, L. Výkon rozhodnutí v soudním řízení, Linde Praha, a. s., Praha – Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, Praha 2004, str. 389). Nedostatek ochoty povinného písemně potvrdit splnění podmínky, případně poskytnout součinnost potřebnou k ověření soukromé listiny, nečiní oprávněného bezbranným; prostředkem, jak takový nedostatek ochoty povin-

ného odstranit, je pro oprávněného žaloba o určení (§ 80 písm. c/ o. s. ř.), že se podmínka splnila – k tomu srov. např. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 23. 9. 2003, sp. zn. 17 Co 411/2003, uveřejněné pod číslem 38/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). K prokázání splnění podmínky však nestačí prohlášení samotného oprávněného, byť je osvědčeno notářským zápisem podle ustanovení § 80 not. ř.

Taktéž dohoda osoby oprávněné a osoby povinné obsažená v notářském zápisu se svolením k vykonatelnosti, i když je úkonem procesněprávním, může – jak to vyplývá z ustanovení § 71b odst. 2 not. ř. – obsahovat podmínky (popřípadě vzájemné povinnosti oprávněné osoby), na jejichž splnění je poskytnutí předmětu plnění vázáno. Protože notářský zápis se svolením k vykonatelnosti není rozhodnutím a není vybaven účinky právní moci ani závazností pro účastníky a pro všechny orgány, jaké mají například rozhodnutí soudu vydaná v občanském soudním řízení, stane se exekučním titulem teprve poté, co se podmínka dohodnutá osobou oprávněnou a osobou povinnou splnila, a jakmile se pohledávka z dohody obsažené v notářském zápisu vyplývající ze závazkového právního vztahu stala splatnou, tedy po uplynutí doby plnění (nikoliv ode dne sepisu notářského zápisu). Exekuci podle takového notářského zápisu pak soud mohl nařídít, pokud oprávněný již při podání návrhu na nařízení exekuce, popř. dodatečně po poučení soudem (§ 254 odst. 3 o. s. ř.), splnění podmínky prokázal způsobem uvedeným v ustanovení § 262 o. s. ř. či ustanovení § 43 odst. 2 ex. ř.

Podle § 43 odst. 1 ex. ř., jestliže je to, co ukládá exekuční titul povinnému, vázáno na splnění podmínky nebo na splnění vzájemné povinnosti oprávněného, lze exekuci nařídít jen, prokáže-li oprávněný, že se podmínka splnila nebo že sám svou vzájemnou povinnost vůči povinnému již splnil, popřípadě je připraven ji splnit.

Podle § 43 odst. 2 ex. ř. v případech uvedených v odstavci 1 je třeba k potvrzení o vykonatelnosti exekučního titulu připojit listinu vydanou nebo ověřenou státním orgánem nebo notářem, z níž je patrné, že se splnila podmínka nebo že oprávněný splnil svou vzájemnou povinnost, popřípadě je připraven ji splnit.

Jestliže se v předmětném notářském zápisu v ustanovení „za třetí“ uvádí, že „bude-li věřitelem poskytnuta dlužníku půjčka ve výši 2 000 000 Kč dle smlouvy o půjčce ze dne 23. 10. 2006, dlužník jako osoba povinná se zavazuje splnit pohledávku a jiné nároky věřitele jako osoby oprávněné, vyplývající ze závazkového právního vztahu vzniklého na základě smlouvy o půjčce uzavřené dne 23. 10. 2010, ... a věřitel tento závazek přijímá“, jde o dohodu účastníků ohledně budoucí pohledávky vázanou na předpoklad – odkládací podmínku (§ 36 odst. 1 obč. zák.), spočívající v tom, že peněžní prostředky budou osobou oprávněnou osobě povinné poskytnuty. Vzhledem k tomu, že oprávněný půjčku v uvedené výši skutečně povinnému poskytl a protože povinný svůj závazek vyplývající z dohody účastníků obsažené tímto v notářském zápisu uhradit oprávněnému

jistinu závazku ve výši 2 000 000 Kč spolu s příslušenstvím do 31. 3. 2007 nesplnil, a přitom svolil k tomu, aby „tento notářský zápis byl titulem pro výkon rozhodnutí ohledně výše uvedené budoucí splatné pohledávky oprávněného jako věřitele“ (čímž bylo podmíněno i samo prohlášení o svolení k vykonatelnosti), stal by se tento notářský zápis uplynutím dne 31. 3. 2007 vykonatelným exekučním titulem, podle kterého bylo možno exekuci nařídit za předpokladu, že by oprávněný splnění dohodnuté odkládací podmínky prokázal způsobem uvedeným v ustanovení § 43 odst. 2 ex. ř., tedy listinou vydanou nebo ověřenou státním orgánem nebo notářem, z níž je patrné, že se podmínka splnila.

Velký senát se proto odchyluje od závěrů formulovaných v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 20 Cdo 3334/2012, a uzavírá, že obsahuje-li dohoda osoby oprávněné a osoby povinné obsažená v notářském zápisu se svolením k vykonatelnosti (§ 71a až § 71c not. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2001 do 30. 6. 2009) ujednání, podle kterého „bude-li věřitelem poskytnuta dlužníku půjčka podle smlouvy o půjčce“ (či „poskytne-li věřitel dlužníkovi půjčku“ apod.), zavazuje se dlužník splnit pohledávku a jiné nároky věřitele, vyplývající ze závazkového právního vztahu vzniklého na základě smlouvy o budoucí smlouvě o půjčce (na jejímž základě věřitel plnil po sepisu notářského zápisu a jež je podle dohody účastníků skutečností, na níž se budoucí pohledávka zakládá), jde o podmínku ve smyslu ustanovení § 36 odst. 1, věty první, a odst. 2, věty první, obč. zák. (§ 71b odst. 2 not. ř.), jejíž splnění je třeba prokázat způsobem uvedeným v ustanovení § 43 odst. 2 ex. ř.

Jestliže dohoda osoby oprávněné a osoby povinné obsažená v notářském zápisu se svolením k vykonatelnosti vyplývající ze závazkového právního vztahu se může týkat nejen pohledávky, která již vznikla, ale též pohledávky ze závazkového právního vztahu (v daném případě ze smlouvy o budoucí smlouvě o půjčce), která má vzniknout teprve v budoucnu a jejíž vznik je vázán na splnění odkládací podmínky podle ustanovení § 36 odst. 2, věty první, obč. zák., spočívající v tom, že „peněžní prostředky budou osobou oprávněnou osobě povinné poskytnuty“, pak významnou pro právní posouzení věci z hlediska ustanovení § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř., tedy, zda má oprávněný podle hmotného práva na vymáhané plnění nárok, není okolnost, že předmět půjčky nebyl oprávněným povinnému poskytnut ke dni sepisu notářského zápisu, nýbrž to, že oprávněný svůj závazek z budoucí smlouvy o smlouvě o půjčce splnil a finanční prostředky povinnému skutečně poskytl. Jednostranný právní úkon povinného o uznání budoucího dluhu (§ 558 obč. zák.), obsažený v předmětném notářském zápisu, je – jak bylo uvedeno výše – úkonem hmotněprávním, který nemá pro tuto exekuční věc význam (srov. R 4/2000).

Z obsahu exekučního spisu ovšem vyplývá, že oprávněný k prokázání uvedené podmínky předložil jen své čestné prohlášení ze dne 26. 4. 2010 (opatřené prohlášením o pravosti podpisu na listině nesepsané advokátem) a prostou kopii

výpisu z účtu u H. banky, a v řízení o zastavení exekuce dále potvrzení o provedené platbě vystavené U. bankou spolu s fotokopii příkazu k úhradě částky 2 000 000 Kč na účet povinného, a že jej žádný ze soudů o povinnosti uvedené v ustanovení § 43 ex. ř. v řízení o nařízení ani zastavení exekuce nepoučil (§ 254 odst. 3 o. s. ř.). Z toho vyplývá, že v daném případě nebyly předpoklady pro nařízení exekuce splněny, nikoliv však proto, že oprávněný nemá na vymáhané plnění podle hmotného práva nárok, jak soudy obou stupňů nesprávně dovodily, nýbrž proto, že oprávněný dosud kvalifikovanými listinami neprokázal, že se splnila podmínka sjednaná v dohodě účastníků obsažená v předmětném notářském zápisu a v prohlášení povinného o svolení k jeho vykonatelnosti.

Protože usnesení odvolacího soudu není správné, Nejvyšší soud je ve výroku o věci samé, jakož i závislých výrocích o náhradě nákladů odvolacího řízení, podle ustanovení § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na usnesení soudu prvního stupně, vyjma výroku, jímž soudní exekutorku vyzval, aby ve lhůtě 15 dnů ode dne doručení tohoto usnesení předložila vyúčtování požadovaných nákladů exekuce, jinak, že jí bude přiznána pouze částka 3000 Kč na odměně exekutora, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí a věc v tomto rozsahu vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 10 k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2, věta druhá a třetí, o. s. ř.), v němž oprávněnému především poskytne poučení, jakož i lhůtu k předložení listiny uvedené v ustanovení § 43 odst. 2 ex. ř. Teprve po splnění tohoto předpokladu pro vedení exekuce se soud bude zabývat důvodem, pro nějž povinný návrh na zastavení exekuce podle ustanovení § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. podal.

Pro posouzení odpovědnosti advokáta za škodu podle § 24 odst. 1 zákona o advokacii není rozhodující, zda právní služba byla advokátem poskytnuta za odměnu; podstatné je, zda šlo o vadný výkon advokacie.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 1. 2015,
sp. zn. 25 Cdo 4009/2014,
ECLI:CZ:NS:2015:25.CDO.4009.2014.1)

Žalobkyně se domáhala náhrady škody ve výši 202 872,50 Kč s příslušenstvím způsobené jí nesprávnou právní radou žalovaného advokáta. Žalovaný jí poradil, že může započítat svůj údajný přeplatek na úhradách za služby spojené s nájmem bytu proti nájemnému, aniž by měl ověřené všechny potřebné skutečnosti o existenci takového přeplatku. Žalobkyně se v důsledku uposlechnutí poskytnuté rady dostala do prodlení s placením nájemného a byla jí dána výpověď z nájmu bytu. V následném soudním řízení o přivolení k výpovědi z nájmu bytu, ve kterém ji zastupoval žalovaný, nebyla úspěšná. Tvrzená škoda spočívá ve výši rozdílu mezi regulovaným nájemným za původní byt a nájemným za byt nový, dále v zaplacené provizi realitní kanceláři, stěhovacích nákladech a nákladech soudního řízení.

O k r e s n í s o u d v Chrudimi rozsudkem ze dne 2. 10. 2012 uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni 201 370,88 Kč (výrok I.), v částce 1501,62 Kč žalobu zamítl (výrok II.), dále uložil žalovanému zaplatit náklady řízení žalobkyni (výrok III.), České republice (výrok V.), jakož i zaplatit soudní poplatek (výrok IV.). Vyšel ze zjištění, že žalovaný prostřednictvím Z. J., který s ním jednal v jeho advokátní kanceláři, poradil žalobkyni, aby přeplatek na službách spojených s nájmem bytu bez dalšího započítal proti nájemnému, přičemž pro ni zároveň sepsal dopis datovaný dne 7. 3. 2001, ve kterém pronajímatelku vyzvala k vydání přeplatku na nájemném ve výši 10 108,80 Kč, jakož i trestní oznámení ze dne 10. 4. 2001 na pronajímatelku pro trestný čin zpronevěry – ponechání si přeplatků na zálohách. Dále pro žalobkyni vyhotovil bílý přípis o jednostranném započtení přeplatku proti nájemnému. Soud uzavřel, že žalovaný v rámci výkonu advokacie poskytl žalobkyni vadnou radu, když jí poradil, že přeplatek na službách ve výši nikoliv průkazně zjištěné může započíst proti jednostranně pronajímatelkou zvýšenému nájemnému. Žalobkyně se jeho právní radou řídila, důsledkem čehož bylo neplacení nájemného řádně a nakonec i výpověď z nájmu bytu, na které už ani řádný postup žalovaného v řízení o přivolení soudu k výpovědi z nájmu bytu nemohl nic změnit. Odpovědnost žalovaného za škodu dovedl soud podle § 24 odst. 1 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii.

K odvolání žalovaného **K r a j s k ý s o u d** v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích svým rozsudkem ze dne 18. 11. 2013, ve znění opravného usnesení ze dne 17. 12. 2013, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I. potvrdil (výrok I.), změnil ve výroku III. o povinnosti žalovaného nahradit náklady řízení žalobkyni (výrok II.), ve výroku IV. o povinnosti žalovaného nahradit náklady řízení České republiky (výrok III.) a ve výroku V. o povinnosti žalovaného zaplatit soudní poplatek (výrok IV.) a uložil žalovanému povinnost nahradit žalobkyni náklady odvolacího řízení (výrok V.). Ztotožnil se se skutkovými i právními závěry soudu prvního stupně. Má za nepochybné, že žalovaný poskytl žalobkyni právní radu jako advokát ve své advokátní kanceláři, když se na něho obrátila s žádostí o právní pomoc prostřednictvím Z. J. Zároveň pro ni sepsal také listiny týkající se daného právního problému. K otázce existence plné moci soud uvedl, že k poskytnutí právní rady není třeba plné moci, ta je třeba k úkonům advokáta za klienta vůči třetím osobám. Plná moc je pouze osvědčením o existenci dohody o plné moci a v době poskytování právních služeb nebylo třeba uzavírat takovou dohodu písemně. Uzavřel, že žalovaný v souvislosti s právními radami žalobkyni vykonával advokacii. Takovému závěru nebrání ani neprokázání skutečnosti, že tak činil za úplatu, jelikož s ohledem na § 22 odst. 1 zákona o advokacii se advokacie vykonává za úplatu pouze zpravidla. Žalovaný si nepočínal v souladu s § 16 odst. 1 zákona o advokacii, když žalobkyni poskytl radu, že je možné započíst přeplatky na službách spojených s nájmem bytu proti nájemnému, aniž by měl ověřeno, že žalobkyně takové přeplatky má, a především ji neupozornil na nebezpečí, které jí hrozí v případě, že takové přeplatky mít nebude, tedy na možnost, že jí bude dána výpověď nájmu bytu pro neplacení nájemného. V daném případě tedy škoda vznikla v příčinné souvislosti s vadným výkonem advokacie žalovaným, a nastupuje tak jeho odpovědnost podle § 24 odst. 1 zákona o advokacii.

Rozsudek odvolacího soudu, mimo jeho výroku II., napadl žalovaný dovoláním z důvodu nesprávného právního posouzení věci podle § 241a odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu. Přípustnost dovolání dovozuje z ustanovení § 237 o. s. ř. Namítá, že v daném případě se nemohlo jednat o výkon advokacie, neboť mu nebyla poskytnuta žádná odměna. Mohlo se jednat pouze o institut občanské výpomoci. Ustanovení § 22 odst. 1 zákona o advokacii je třeba vykládat velice restriktivně, když advokát je pouze specifickým druhem podnikatele a podnikáním se rozumí soustavná činnost za účelem dosažení zisku. Otázka, kdy se jedná o výkon advokacie s ohledem na prvek poskytnutí odměny, tedy zda lze advokacii vykonávat i bezúplatně, nebyla podle dovolatele dosud dovolacím soudem řešena. Dále napadá závěr odvolacího soudu o existenci smluvního vztahu mezi ním a žalobkyní, když má za to, že žádný smluvní vztah neexistoval a nebyla mu udělena žádná plná moc. Scházel se pouze se Z. J. V této souvislosti poukázal na rozpor napadeného rozsudku s usnesením Nejvyšší-

ho soudu ze dne 5. 12. 2012, sp. zn. 25 Cdo 1492/2011. Nakonec namítá, že dle jeho názoru není mezi vznikem škody a jeho pochybením bezprostřední vztah příčinné souvislosti.

Žalobkyně se k podanému dovolání nevyjádřila.

N e j v y š š í s o u d dovolání proti výroku I. zamítl, ve zbývajících částech dovolání odmítl.

Z o d ů v o d n ě n í:

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) posoudil dovolání – v souladu s čl. II. bodem 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II. bodem 2 zákona č. 293/2013 Sb. – podle ustanovení občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 a shledal, že bylo podáno včas, oprávněnou osobou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky advokátního zastoupení dovoatele (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.) a je přípustné podle § 237 o. s. ř.

Námítky dovoatele proti závěrům odvolacího soudu o existenci smluvního vztahu mezi žalobkyní a žalovaným směřují primárně proti skutkovým zjištěním a jako takové nejsou důvodem (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) způsobilým založit přípustnost dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. Stejně tak otázka existence příčinné souvislosti je otázkou skutkovou, nikoliv právní, a nelze ji tedy v rámci řízení před dovolacím soudem již přezkoumávat (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2002, sp. zn. 21 Cdo 300/2001, uveřejněný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod číslem C 1025, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. 25 Cdo 3334/2006).

Dovovatelem řádně uplatněným důvodem podle § 241a odst. 1 o. s. ř. – nesprávné právní posouzení – zakládajícím přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. je tak pouze otázka, zda se jedná o výkon advokacie i v případě bezúplatného poskytnutí právních služeb. Z tohoto důvodu Nejvyšší soud napadený rozsudek přezkoumal (§ 242 odst. 3, věta první, o. s. ř.) a došel k závěru, že dovolání žalovaného není důvodné.

Vzhledem k ustanovení § 3079 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014, se věc posuzuje podle dosavadních předpisů, tedy podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013, neboť k jednání, v němž je spatřováno porušení povinnosti stanovené právními předpisy, jež zakládá právo na náhradu škody uplatněné v tomto řízení, došlo před 1. 1. 2014, a dále podle zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění účinném do 30. 4. 2001 (dále jen „zákon o advokacii“).

Podle § 1 odst. 2 zákona o advokacii se poskytováním právních služeb rozumí zastupování v řízení před soudy a jinými orgány, obhajoba v trestních věcech, udělování právních porad, sepisování listin, zpracovávání právních rozborů a další formy právní pomoci, jsou-li vykonávány soustavně a za úplatu.

Podle § 22 odst. 1 zákona o advokacii se advokacie vykonává zpravidla za odměnu; od klienta lze žádat přiměřenou zálohu.

Podle § 22 odst. 2 zákona o advokacii způsob určení odměny a náhrad advokáta, popřípadě i její výši stanoví Ministerstvo spravedlnosti právním předpisem.

Podle § 1 odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (dále jen „advokátní tarif“), se odměna advokáta za poskytování právních služeb řídí jeho smlouvou s klientem; není-li odměna advokáta takto určena, řídí se ustanoveními této vyhlášky o mimosmluvní odměně.

Podle § 3 odst. 1 advokátního tarifu je smluvní odměna ujednáním mezi advokátem a klientem o částce, za niž bude právní služba poskytnuta, anebo o způsobu jejího určení.

Podle § 24 odst. 1 zákona o advokacii advokát odpovídá klientovi za škodu, kterou mu způsobil v souvislosti s výkonem advokacie. Advokát odpovídá za škodu způsobenou klientovi i tehdy, byla-li škoda způsobena v souvislosti s výkonem advokacie jeho zástupcem nebo jeho zaměstnancem; případná odpovědnost těchto osob podle zvláštních předpisů tím není dotčena.

Podle § 24 odst. 2 se advokát odpovědnosti podle odstavce 1 zproští, prokáže-li, že škodě nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze na něm požadovat.

Ačkoliv judikatura dovodila, že výkon advokacie je pojmem širším, než pouhé poskytování právních služeb (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 5. 2004, sp. zn. 5 As 34/2003, uveřejněný pod č. 350/2004 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu), je ve vztahu mezi advokátem a klientem bezpochyby právě poskytování právních služeb stěžejním projevem a předmětem výkonu advokacie. Judikatura se zároveň pokusila o vymezení definice výkonu advokacie jako činnosti, nezávislého povolání, vykonávaného advokátem – osobou právnicky vzdělanou, zvláště kvalifikovanou, která je zapsána v seznamu advokátů vedeném Českou advokátní komorou (srov. výše uvedený rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 5 As 34/2003 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 5 Tdo 209/2011, uveřejněné pod č. 66/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, trestní část). Svou povahou se jedná o činnost podřaditelnou pod pojem podnikání. Jako pravidlo zákon o advokacii zakotvuje, že se advokacie vykonává za odměnu. Ohledně způsobu určení odměny a náhrad advokáta, jakož i určení jejich výše, pak odkazuje na vyhlášku Ministerstva spravedlnosti – advokátní tarif. Je zřejmé, že pravidlo o úplatnosti výkonu advokacie je pravidlem dispozitivním (srov. formulaci „zpravidla“ v § 22 odst. 1 zákona o advokacii), a zákon o advokacii tak předpokládá případy, i když výjimečné, kdy může být advokacie vykonávána také bezúplatně.

Konkrétně se jedná například o určení advokáta Českou advokátní komorou podle § 18 odst. 2 zákona o advokacii, kdy je advokát dokonce povinen poskyt-

nout právní služby bezúplatně v souladu s rozhodnutím komory. Dalším případem objevujícím se v praxi je dobrovolné poskytování právních služeb advokáty tzv. „pro bono“, tj. pro veřejné dobro, k zajištění práva na právní pomoc nemajetným jako nedílného atributu právního státu. Nelze vyloučit ani jiné pohnutky advokáta k bezúplatnému poskytování právních služeb; například bezúplatné zastupování klienta v zájmu šíření svého „dobrého jména“ za účelem získání další klientely, jestliže se jedná o právně či společensky významnou kauzu, apod. Podstatné je, že vzájemný vztah mezi advokátem a jeho klientem je ovládnán zásadou smluvní volnosti, která umožňuje dohodu, že v konkrétním případě budou právní služby poskytovány bezúplatně. Samotný fakt bezúplatnosti pak pro takto poskytované právní služby neznamená ztrátu jejich charakteru jako výkonu advokacie, pokud se jedná o právní služby poskytované advokátem v souvislosti (s věcným vztahem) k jeho podnikání („advokátní praxi“). Úplatnost tedy nelze považovat za nutnou podmínku pro posouzení činnosti jako výkonu advokacie.

Odpovědnost advokáta za škodu podle § 24 odst. 1 zákona o advokacii vzniká při současném splnění všech předpokladů, jimiž jsou výkon advokacie, vznik škody a příčinná souvislost mezi výkonem advokacie a vznikem škody (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1862/2001, uveřejněný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod číslem C 1743, nebo usnesení ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. 25 Cdo 2007/2009, uveřejněné v Souboru pod C 9028).

S ohledem na výše uvedené je pro odpovědnost advokáta za škodu vůči klientovi podle § 24 odst. 1 zákona o advokacii bez významu, zda byla právní služba v konkrétním případě advokátem poskytnuta za odměnu či bezúplatně, podstatné je pouze, zda se jednalo o výkon advokacie, resp. vadný výkon advokacie. Jestliže tedy odvolací soud v daném případě dovodil odpovědnost advokáta za škodu i v případě, že nebyla prokázána úplatnost jeho vztahu s klientem, nelze v tomto směru považovat rozhodnutí za nesprávné.

Jelikož je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu napadené rozhodnutí odvolacího soudu správné a Nejvyšší soud zároveň neshledal existenci vad řízení ve smyslu § 242 odst. 3, věty druhé, o. s. ř., dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

V rozsahu, v jakém dovolání směřuje proti výrokům o náhradě nákladů řízení a o povinnosti zaplatit soudní poplatek (výroky III., IV. a V. napadeného rozsudku), neobsahuje dovolání jakékoliv námitky, resp. povinné náležitosti podle § 241a odst. 2 o. s. ř. – vymezení přípustnosti a důvodu dovolání, tedy postrádá obligatorní zákonné náležitosti, které jsou předpokladem jeho projednatelnosti. Ostatně proti těmto výrokům odvolacího soudu, kde byla žalobci uložena povinnost zaplatit soudní poplatek (4030 Kč), povinnost nahradit náklady řízení před soudem prvního stupně České republiky (1977 Kč) a náklady odvolacího řízení

Č. 56

žalobkyni (39 796,90 Kč), je dovolání objektivně nepřípustné podle § 238 odst. 1 písm. d) o. s. ř. (ve znění účinném do 31. 12. 2013), neboť těmito výroky bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč.

Nejvyšší soud tedy dovolání v této části podle § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl.

Osoba ve výkonu trestu odnětí svobody může přijmout (samozřejmě i odmítnout) pouze takovou zdravotní péči, kterou indikovali lékaři Vězeňské služby České republiky, či na základě uzavřené dohody lékaři jiných zdravotnických zařízení (event. přivolaný lékař lékařské služby první pomoci nebo zdravotnické záchranné služby), a kterou lze poskytnout ve zdravotnických zařízeních Vězeňské služby České republiky, příp. za podmínek § 5 odst. 2 zákona č. 169/1999 Sb. ve zdravotnickém zařízení mimo objekty spravované Vězeňskou službou České republiky. Jinou zdravotní péči lze poskytnout pouze po rozhodnutí o přerušení výkonu trestu (§ 56 odst. 3 zákona č. 169/1999 Sb. nebo § 325 odst. 1 tr. ř.).

Za újmu vzniklou osobě ve výkonu trestu odnětí svobody při poskytování zdravotní péče ze strany lékařů Vězeňské služby České republiky či v jejích zdravotnických zařízeních odpovídá stát podle obecných ustanovení o náhradě škody.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014,
sp. zn. 30 Cdo 170/2014,
ECLI:CZ:NS:2014:30.CDO.170.2014.1)

Rozsudkem ze dne 26. 9. 2013 potvrdil M ě s t s k ý s o u d v Praze k odvolání žalobce (výrokem I.) rozsudek O b v o d n í h o s o u d u pro Prahu 4 ze dne 22. 3. 2013, kterým byla zamítnuta žaloba, aby soud konstatoval, že svévolným postupem GŘ Vězeňské služby ČR a Věznice H. S. vůči žalobci bylo porušeno základní právo žalobce na ochranu jeho zdraví a že tímto postupem těchto orgánů byl žalobce vystaven ponižujícímu zacházení, aby žalované byla uložena povinnost se žalobci písemně omluvit doporučeným datovaným dopisem za to, že svévolným postupem GŘ Vězeňské služby ČR a Věznice H. S. vůči žalobci bylo porušeno základní právo žalobce na ochranu jeho zdraví, a za to, že tímto postupem těchto orgánů byl žalobce vystaven ponižujícímu zacházení, a aby žalované byla uložena povinnost zaplatit žalobci zadostiučinění za nemajetkovou újmu ve výši 250 000 Kč se zákonným úrokem z prodlení z této částky od 12. 4. 2011 do zaplacení, a kterým bylo rozhodnuto, že žádný z účastníků ani vedlejší účastnice na straně žalované nemá právo na náhradu nákladů řízení. Současně odvolací soud (výrokem II.) rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

Takto rozhodl odvolací soud o nároku žalobce na přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu, která mu měla být způsobena tím, že v době, kdy byl ve výkonu trestu odnětí svobody, došlo svévolným postupem orgánu veřejné moci ke zneužití pravomoci a bránění ve výkonu jeho práva na řádnou zdravotní péči.

Žalobce si ve výkonu trestu odnětí svobody dlouhodobě stěžoval na bolesti zad, a proto mu byla začátkem dubna 2010 na základě vyšetření magnetickou rezonancí odborníkem prof. Š. z Fakultní nemocnice v M. doporučena bezodkladná operace páteře a její datum bylo stanoveno na 21. 4. 2010. Nemocniční lékařská komise č. 1 Zdravotnické služby Vězeňské služby ČR doporučila přerušení výkonu trestu žalobce za účelem provedení operace, ta se však nerealizovala na zásah MUDr. Z. R., ředitelky odboru zdravotnické služby GR Vězeňské služby ČR, která žalobce namísto operace odeslala na další vyšetření. Právní zástupce žalobce se opakovaně snažil získat jeho zdravotní dokumentaci, ta mu však byla poskytnuta až se značnými průtahy. Dále byl žalobce šikanován tím, že jeho převozy nařizované Vazební věznicí P. byly realizovány za zprísňených bezpečnostních podmínek při omezení pohybu donucovacími prostředky v nepřírodných polohách, což nepříznivě působilo na psychiku žalobce. GR Vězeňské služby ČR dlouhodobě ignorovalo opakované žádosti soudu o zaslání stanoviska k přerušení výkonu trestu ze zdravotních důvodů. Výkon trestu odnětí svobody byl žalobci přerušen až v srpnu 2010 a žalobce poté musel absolvovat opětovně všechna vyšetření. Teprve 13. 1. 2011 mohl podstoupit potřebnou operaci páteře. Po celou dobu několika měsíců před operací trpěl stresem a frustrací a strádal, protože jeho zdravotní stav nebyl řešen. Žalovaná odmítla jeho nároky uspokojit mimosoudně.

Žalovaná navrhovala zamítnutí žaloby, neboť nedošlo k nesprávnému úřednímu postupu. Žádosti žalobce o přerušení výkonu trestu bylo vyhověno, byť se později ukázalo, že pro přerušení trestu nebyl důvod. Zástupce žalobce totiž soudu pro rozhodování o přerušení výkonu trestu předložil starou dokumentaci, ač mu již s největší pravděpodobností muselo být známo nové nedoporučující stanovisko Vězeňské služby ČR k přerušení výkonu trestu. Operace nebyla v původním plánovaném termínu provedena, protože žalobce před ní nebyl klinicky vyšetřen odborníkem, který operaci doporučil. Proto byl žalobce odeslán na další vyšetření.

Vedlejší účastnice na straně žalované uvedla, že postup lékařů byl lege artis a v souladu s platným právem. K odložení operace žalobce došlo na základě odborného vyjádření specialisty z Fakultní nemocnice v B. Poukázala, že žalobce přerušení výkonu trestu využil k útěku. Při eskortování žalobce byly používány donucovací prostředky uvedené v § 17 odst. 2 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráži České republiky.

Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, podle kterých žalobci v průběhu výkonu trestu odnětí svobody byla poskytována zdravotní péče. Po opakovaných stížnostech na bolesti zad byl odeslán na odborná vyšetření směřující ke zjištění, zda je třeba operativního řešení, jež muselo být provedeno mimo zařízení Vězeňské služby ČR. Pro bolesti zad byl žalobce opakovaně hospitalizován v únoru, dubnu a květnu 2010 a opakovaně byl

vyšetřován magnetickou rezonancí k možnosti léčby. Svědek prof. MUDr. J. Š., CSc., primář oddělení spondylochirurgie Fakultní nemocnice v M., si na žalobce nepamatoval. Ve zdravotní dokumentaci žalobce se od něj žádá lékařská zpráva nenachází. Praxe byla taková, že jeho asistent vyšetřil pacienta ve věznici a na základě dokumentace byl stanoven termín operace, přičemž celková čekací doba na operaci včetně všech vyšetření je až 1 rok. Svědek vyloučil, že by na něj Vězeňská služba ČR vyvíjela nátlak nebo vyslovila přání, aby nějakého pacienta z řad vězňů neoperoval. Nemocniční lékařská komise č. 1 Zdravotnické služby Vězeňské služby ČR dne 16. 4. 2010 navrhla přerušení výkonu trestu odnětí svobody žalobce ze zdravotních důvodů na dobu 6 měsíců za účelem operace páteře žalobce na spondylochirurgickém oddělení Fakultní nemocnice v M. v domluveném termínu 21. 4. 2010. Komise indikovala urychlené operační řešení na základě vyšetření magnetickou rezonancí a konzultace s prof. Š., přičemž konstatovala, že v podmínkách vězeňské nemocnice není možné provést příslušnou operaci ani zajistit adekvátní pooperační péči. Dne 3. 5. 2010 bylo provedeno ve Fakultní nemocnici v B. žalobci další vyšetření magnetickou rezonancí MUDr. J. H., který vzhledem k dalším zdravotním problémům žalobce (diabetické polyneuropatii) došel k závěru, že toho času není indikace k akutní chirurgické intervenci, vhodná je spíše konzervativní terapie a doporučil další vyšetření. Po návratu do Věznice H. S. bylo žalobci dne 7. 7. 2010 provedeno vyšetření EMG. Dne 9. 8. 2010 byl žalobci přerušen výkon trestu odnětí svobody ze zdravotních důvodů, absolvoval další vyšetření a v lednu 2011 se podrobil operaci. O přerušení výkonu trestu odnětí svobody soud rozhodl na základě podkladů předložených zástupcem žalobce, zejména na základě stanoviska komise Vězeňské služby ČR ze dne 16. 4. 2010, přičemž novější, nedoporučující stanovisko ze dne 14. 7. 2010 obdržel soud až 12. 8. 2010. Výkon trestu byl žalobci postupně přerušen až do 30. 6. 2011. Jeho pozdější žádost ze dne 9. 6. 2011 na přerušení výkonu trestu odnětí svobody na dobu do 31. 12. 2011 byla zamítnuta.

Odvolací soud považoval za správné právní posouzení věci soudem prvního stupně, kdy tento neshledal nesprávný úřední postup ani vznik nemajetkové újmy na straně žalobce.

Podle soudu prvního stupně postup Vězeňské služby ČR spočívající v tom, že nejprve prostřednictvím své komise operaci doporučila a stanovila její termín, avšak několik dní před tímto termínem ji zrušila a odeslala žalobce na další vyšetření (opakovaně na magnetickou rezonanci, ale především na dosud chybějící klinické vyšetření neurochirurgem), nebylo porušením práva žalobce na ochranu zdraví, a to i vzhledem k tomu, že tato další vyšetření byla provedena ve velmi krátké době cca 14 dnů. Ani následně, až do přerušení výkonu trestu odnětí svobody, nebyla žalobci odírána zdravotní péče, když Vězeňská služba ČR postupovala v souladu s doporučením chirurga MUDr. H. na konzervativní terapii a vyšetření EMG. Nesprávný úřední postup nespátroval ani v tom, že

při hospitalizaci 11 dní ve vězeňské nemocnici v B. byl žalobce umístěn na psychiatrickém oddělení, přičemž žalobce ani neuváděl, že tato konkrétní skutečnost poškodila jeho zdraví nebo vedla k nějaké újmě. Zpřísněná bezpečnostní opatření při převozech žalobce mimo věznici podle § 2 odst. 1 písm. c) zákona č. 555/1992 Sb. odpovídala ustanovení § 17 odst. 2, 3, 4 tohoto zákona. Použití těchto prostředků nelze považovat za nedůvodné a šikanózní již vzhledem k informaci Policie ČR z 25. 1. 2008 o chystaném útěku žalobce. K nesprávnému úřednímu postupu nedošlo ani při poskytování kopie zdravotnické dokumentace, neboť zástupci žalobce byla kopie zdravotní dokumentace poskytnuta v třicetidenní lhůtě podle § 67bb odst. 4 písm. b) zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, když kopie veškeré zdravotnické dokumentace byly zaslány zdravotnickým zařízením ve Věznici H. S. dne 1. 6. 2010 na jeho žádost ze dne 19. 5. 2010. Součástí zdravotnické dokumentace nebyla žádná písemná zpráva od prof. Š. (indikace žalobce k operaci), jejíž existenci žalobce mylně předpokládal a již se snažil získat pro soudní řízení o přerušení výkonu trestu odnětí svobody. Konečně soud neshledal ani žádné průtahy, případně nepřiměřenou dlouhou dobu pro rozhodnutí v řízení o přerušení výkonu trestu. Lhůta, po níž GŘ Vězeňské služby ČR nereagovalo na výzvu soudu k vyjádření, tj. od 21. 5. 2010 do 12. 8. 2010, byla sice nepřiměřeně dlouhá, neboť vyšetření MUDr. H. proběhlo již dne 3. 5. 2010, zároveň tím však nemohla být žalobci způsobena žádná újma, neboť tento postup přispěl k tomu, že soud při neznalosti aktuálního negativního stanoviska Vězeňské služby ČR žalobci dne 9. 8. 2010 výkon trestu přerušil na základě podkladů poskytnutých zástupcem žalobce a zejména již neaktuálního stanoviska nemocniční lékařské komise ze dne 16. 4. 2010.

Odvolací soud odkázal pro stručnost na odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, které považoval za správné, a k odvolacím námitkám žalobce uvedl, že pokud nedošlo k nesprávnému úřednímu postupu a nedošlo ani ke vzniku nemajetkové újmy, je vyloučena jakákoliv příčinná souvislost a její zkoumání. Žalobci se podařilo prokázat, že trpěl bolestmi zad a že jeho zdravotní potíže bylo třeba řešit operací mimo zařízení Vězeňské služby ČR, proto mu byl také přerušen výkon trestu odnětí svobody. Postup MUDr. R. byl zcela správný, pokud se nespokojila s doporučením prof. Š., které nebylo podpořeno potřebnou lékařskou dokumentací, a pokud již naplánovanou operaci odvolala a zařídila žalobci nezbytná klinická vyšetření. Naopak jiný postup by byl nesprávným úředním postupem, a to i s ohledem na osobnost žalobce a na to, že Vězeňská služba ČR měla od Národní protidrogové centrály Policie ČR informaci o jeho chystaném útěku, k němuž hodlá využít přerušení výkonu trestu. Obezřetnost ve vztahu k žalobci byla zcela na místě, a to jak při posuzování jeho zdravotního stavu ve vztahu k nutnosti operace, tak při rozhodování o jeho žádosti o přerušení výkonu trestu odnětí svobody a v neposlední řadě i při jeho eskortování mimo věznici za použití donucovacích prostředků v mezích zákona. To ostatně ukázal další

vývoj situace, kdy žalobce využil přerušení výkonu trestu pro rekonvalescenci po operaci k útěku. V době rozhodování odvolacího soudu byl na něj vydán mezinárodní zatykač. Pokud došlo k průtahům v řízení o žádosti žalobce o přerušení výkonu trestu odnětí svobody v důsledku postupu GR Vězeňské služby ČR, které nezaslalo včas stanovisko k přerušení trestu, pak žalobci tento postup nezpůsobil žádnou újmu, neboť nebýt tohoto nesprávného postupu, žalobci by výkon trestu odnětí svobody nebyl přerušen, když opožděně odeslané stanovisko bylo negativní.

Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce do všech výroků dovoláním, kterým se domáhá, aby dovolací soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu i soudu prvního stupně a vrátil věc soudu prvního stupně k novému projednání.

Dovolání je podle dovolatele přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť se soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe a otázka nebyla dovolacím soudem doposud řešena, přičemž ohledně bližší konkretizace těchto důvodů dovolatel odkázal na další obsah dovolání.

Podle dovolatele rozhodnutí odvolacího soudu, jakož i soudu prvního stupně, spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Pro řízení byly zásadní otázky:

- zda má odsouzený ve výkonu trestu právo na zdravotní péči a v jakém rozsahu,

- zda došlo k nesprávnému úřednímu postupu ze strany Vězeňské služby ČR, která svým konáním fakticky bránila a chtěla zabránit přerušení výkonu trestu žalobce ze zdravotních důvodů a z důvodu volby způsobu léčby, kterou není Vězeňská služba ČR sama schopna zabezpečit,

- zda tento postup Vězeňské služby ČR je zneužitím pravomoci a bráněním práva na řádnou zdravotní péči a

- zda si žalobce jako odsouzený může svobodně vybrat způsob léčby nabízené alternativně lékaři a zda Vězeňská služba ČR může bránit svobodnému výběru takové léčby, pokud ji sama není schopna poskytnout.

Jednotlivé složky Vězeňské služby ČR měly vůči dovolateli postupovat nestandardně, zneužívaly svoji pravomoc, čímž bylo zasaženo do práva dovolatele na zdraví a tím i osobnostních práv. V důsledku toho dovolatel trpěl stresem a frustrací. Tímto jednáním mu mělo být zabráněno ve zlepšení kvality jeho života. Jednalo se přitom o velmi nebezpečné onemocnění páteřního kanálku. Dovolatel trpěl velkými bolestmi a v případě pozdní operace mohl v konečném důsledku i ochrtnout.

V rozporu s Etickým kodexem práv pacientů mělo být dovolateli bráněno v operaci. Podle dovolatele mu ani jako osobě ve výkonu trestu nemohou být upřena práva na výběr léčby, jestliže existuje více alternativních postupů, v daném případě operace nebo rehabilitace metodou cvičení na záda s možností pozdější operace. Dovolatel si s ohledem na vleklé a silné bolesti zvolil operaci. GR Vězeňské služby ČR zcela úmyslně nesdělilo soudu stanovisko ke zdravot-

nímu stavu žalobce, tedy soud nemohl rozhodnout o přerušení výkonu trestu a v důsledku toho se žalobce mohl podrobit operaci až s téměř desetiměsíčním zpožděním.

Dovolatel poukázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2009, sp. zn. 25 Cdo 1145/2009, podle kterého je přenecháno soudu, aby v každém jednotlivém případě uvážil, jaký rozsah zadostiučinění je přiměřený všem okolnostem za použití zákonem demonstrativně vyjmenovaných kritérií. Právní úprava kromě vymezení kritérií, k nimž je třeba přihlížet, postrádá vodítko, jak jednotlivá kritéria i jejich vzájemnou kombinaci finančně ocenit a převést na peněžitou částku, přičemž konkrétní mechanismus výpočtu nelze nalézt ani v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

Konečně dovolatel namítl, že v celém řízení je jednáno s nonsubjektem, kdy GR Vězeňské služby ČR nemůže být účastníkem řízení. V rámci zákona č. 82/1998 Sb. mu není přiznána žádná právní subjektivita, neboť není ústředním orgánem státní správy.

Žalovaná ani vedlejší účastnice na straně žalované se k dovolání nevyjádřily.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í:

Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (viz čl. II. bod 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.).

Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř.

Dovolání splňuje zákonem vyžadované náležitosti (§ 241a odst. 2 o. s. ř.) a dovolací soud se proto dále zabýval otázkou jeho přípustnosti.

Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

Předně formuloval-li dovolatel dílčí otázky (hmotného) práva týkající se posouzení postupu Vězeňské služby ČR s poukazem na skutečnost, že Vězeňská služba ČR svým konáním fakticky bránila a chtěla zabránit přerušení výkonu trestu žalobce ze zdravotních důvodů z důvodu volby způsobu léčby, kterou není Vězeňská služba ČR sama zabezpečit, pak z takového skutkového zjištění

rozhodnutí odvolacího soudu nevycházelo a tudíž ani jeho rozhodnutí nemohlo záviset na právním posouzení takových skutečností.

Ve vztahu k otázce, zda má odsouzený ve výkonu trestu právo na zdravotní péči a v jakém rozsahu, odvolací soud při svém rozhodování nepochybně vycházel z názoru, že odsouzený ve výkonu trestu právo na zdravotní péči má, a pokud jde o její rozsah, nebylo mezi účastníky sporu o tom, že dovolatelem požadovanou operaci nemůže Vězeňská služba ČR prostřednictvím své zdravotnické služby zajistit, když právě z toho důvodu dovolatel žádal o přerušení výkonu trestu. Pro dovolatele nepříznivé rozhodnutí odvolacího soudu tedy nezáviselo na nesprávném právním posouzení této otázky.

Uvedené právní otázky tak přípustnost dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. nezakládají.

Dovolatel vymezuje přípustnost dovolání s odkazem na ustanovení § 237 o. s. ř. tím, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe a otázka nebyla dovolacím soudem doposud řešena, přičemž rozpor s ustálenou rozhodovací praxí spatřuje ve vazbě na závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2009, sp. zn. 25 Cdo 1145/2009. S citovaným ustanovením rozhodnutí odvolacího soudu nemůže být v rozporu, neboť otázkou výše zadostiučinění v penězích se odvolací soud pro neexistenci předpokladů vzniku odpovědnosti státu vůbec nezabýval.

Z hlediska hmotného práva záviselo rozhodnutí odvolacího soudu mj. na posouzení otázek, zda si žalobce jako odsouzený, míněno osoba ve výkonu trestu odnětí svobody, může svobodně vybrat způsob léčby nabízené alternativně lékaři a zda Vězeňská služba ČR může bránit svobodnému výběru takové léčby, pokud ji sama není schopna poskytnout, neboť i ze skutkových zjištění soudů vyplývá, že Zdravotnická služba Vězeňské služby ČR po doplnění dalších vyšetření zdravotního stavu dovolatele navrhovala dovolateli konzervativní terapii s tím, že není indikace k akutní chirurgické intervenci, kterou navíc v podmínkách vězeňské nemocnice není možné provést, ani není možné zajistit adekvátní pooperační péči. Z toho důvodu přijala negativní stanovisko k přerušení výkonu trestu odnětí svobody dovolatele, byť toto soudu nesdělila, takže jeho rozhodnutí nemohla ovlivnit. Ačkoliv žalobcem tvrzená šikana či svévole jako motiv pro posuzované jednání Vězeňské služby ČR prokázány nebyly, nemohl by se stát odpovědnosti za vzniklou nemajetkovou újmu podle § 2 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), v platném znění (dále jen „OdpŠk“), tak jako tak zprostit, jestliže by nemajetková újma vznikla v příčinné souvislosti s postupem Vězeňské služby ČR, který by vykazoval znaky nesprávného úředního postupu podle § 13 odst. 1 OdpŠk.

V rozsahu otázek, zda si osoba ve výkonu trestu odnětí svobody může svobodně vybrat způsob léčby nabízené alternativně lékaři a zda Vězeňská služba

ČR může bránit svobodnému výběru takové léčby, pokud ji sama není schopna poskytnout, je tedy dovolání přípustným, neboť tyto otázky nebyly v rozhodovací činnosti dovolacího soudu dosud vyřešeny. Dovolání však není důvodné.

Soudy hodnotily jednání Vězeňské služby ČR v období od dubna 2010 do 9. 8. 2010, kdy bylo soudem v trestním řízení rozhodnuto o přerušení výkonu trestu odnětí svobody dovolatele, dovolací soud tedy nadále vychází ze znění právních předpisů účinného v tomto období.

Podle § 13 odst. 1 OdpŠk stát odpovídá za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem. Nesprávným úředním postupem je také porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě. Nestanoví-li zákon pro provedení úkonu nebo vydání rozhodnutí žádnou lhůtu, považuje se za nesprávný úřední postup rovněž porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě.

Nesprávným úředním postupem je porušení pravidel předepsaných právními normami pro počínání státního orgánu při jeho činnosti, a to zejména takové, která nevede k vydání rozhodnutí. Podle konkrétních okolností může být nesprávný úřední postup představován jakoukoliv činností spojenou s výkonem pravomoci státního orgánu, dojde-li při ní nebo v jejím důsledku k porušení pravidel předepsaných právními normami pro jeho počínání nebo k porušení pořádku určeného povahou a funkcí postupu. Aby šlo o postup „úřední“, musí tak postupovat osoby, které plní úkoly státního orgánu, a tento postup musí sloužit výkonu státní moci. Podmínkou aplikace ustanovení § 13 OdpŠk tedy je, že stát (prostřednictvím svých orgánů či jiných subjektů) vystupuje jako nositel veřejné moci při jejím uplatňování (srov. Vojtek, P.: Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012).

Dovolací soud se v prvé řadě zabýval otázkou, zda žalobci jako osobě ve výkonu trestu odnětí svobody příslušelo právo svobodně si vybrat způsob léčby nabízený alternativně lékaři.

Podle § 16 odst. 5 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, má odsouzený právo na zdravotní péči v rozsahu a za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem s přihlédnutím k omezením vyplývajícím z účelu trestu.

Podle § 27 odst. 3, věty první, zákona po dobu výkonu trestu odsouzeným nepřísluší právo na stávku, výkon práva sdružovat se ve spolcích, společnostech a jiných sdruženích, zakládat odborové organizace a výkon práva sdružovat se v nich, právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost, právo svobodné volby lékaře a zdravotnického zařízení.

Podle § 23 vyhlášky č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, zdravotní péči o odsouzeného zajišťuje především zdravotnické středisko ve věznici nebo jiné zdravotnické zařízení Vězeňské služby (odst. 1). Pokud zdravotní stav odsouzeného vyžaduje poskytnutí neodkladné zdravotní

péče a není-li možné ji zajistit ve věznici, musí být orgánem Vězeňské služby přivolán lékař lékařské služby první pomoci nebo zdravotnické záchranné služby nejbližšího zdravotnického zařízení, který po vyšetření odsouzeného rozhodne o dalším postupu (odst. 3). V případě, že lékař lékařské služby první pomoci nebo zdravotnické záchranné služby nařídí převoz k ambulantnímu ošetření nebo hospitalizaci v nejbližším zdravotnickém zařízení umístěném mimo věznici nebo k hospitalizaci v některém nemocničním zařízení Vězeňské služby, jsou jeho pokyny k provedení tohoto postupu pro orgány Vězeňské služby závazné a musí být splněny neodkladně (odst. 4).

Podle § 9 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, občané mají právo na poskytování zdravotní péče podle ustanovení tohoto zákona, zákona o všeobecném pojištění a předpisů vydaných k jejich provedení a zákona o ochraně veřejného zdraví (odst. 1). Občanům s výjimkou osob ve výkonu zabezpečovací detence, vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody se umožňuje volba lékaře, klinického psychologa a zdravotnického zařízení (odst. 2).

Podle § 80 odst. 5 zákona je zdravotní péče osobám ve výkonu zabezpečovací detence, trestu odnětí svobody a vazby poskytována Zdravotnickou službou Vězeňské služby ČR, v případě potřeby na základě uzavřených dohod i v jiných zdravotnických zařízeních.

Z citovaných ustanovení vyplývá, že žalobce jako osoba ve výkonu trestu odnětí svobody neměl právo volby lékaře či zdravotnického zařízení a mohl pouze přijmout či odmítnout zdravotní péči, kterou lékaři Vězeňské služby ČR, či na základě uzavřené dohody lékaři jiných zdravotnických zařízení, indikovali a kterou mohla Vězeňská služba ČR dovolateli poskytnout. Vězeňská služba ČR (příp. její lékař či zařízení) má při poskytování zdravotní péče osobám ve výkonu trestu odnětí svobody v zásadě stejné postavení jako kterékoliv jiné „civilní“ zdravotnické zařízení. Nebylo přitom sporu o tom, že poskytnout žalobcem požadovanou operaci, včetně adekvátní pooperační péče, v rámci vlastních zařízení nebylo v možnostech Vězeňské služby ČR.

Za situace, kdy jeden ze způsobů léčby onemocnění žalobce, který byl lékařem zvažován (tj. operaci s pooperační rekonvalescencí), nebylo v možnostech Vězeňské služby ČR v rámci vlastních zařízení (vězeňských nemocnic) zajistit, zabýval se dovolací soud dále otázkou, zda navazující postup Vězeňské služby ČR (po diagnostikování onemocnění žalobce a stanovení možného způsobu léčby operací) nemůže představovat nesprávný úřední postup se zásahem do práva žalobce na ochranu zdraví.

Přitom dovolací soud vyšel z toho, že pro situaci, kdy zdravotní stav osoby ve výkonu trestu odnětí svobody vyžaduje zdravotní péči, kterou nelze zajistit ve zdravotnickém zařízení Vězeňské služby ČR, právní předpisy znají různé způsoby řešení.

Podle § 5 odst. 2 zákona č. 169/1999 Sb. vyžaduje-li zdravotní stav odsouzeného zdravotní péči, kterou nelze zajistit ve zdravotnickém zařízení Vězeňské

služby ČR, a výkon trestu nelze přerušit, trest se na nezbytně nutnou dobu vykonává ve zdravotnickém zařízení mimo objekty spravované Vězeňskou službou ČR, přičemž střežení odsouzeného v takovém případě zajišťuje nejbližší věznice. Zvýšené náklady spojené s provedením takových opatření hradí zdravotnickému zařízení Vězeňská služba ČR.

Podle § 56 odst. 3 zákona je-li třeba odsouzenému neodkladně poskytnout zdravotní péči, kterou nelze zajistit ve věznici nebo ve specializovaném zdravotnickém zařízení Vězeňské služby ČR, může ředitel věznice na nezbytně nutnou dobu výkon trestu odsouzenému přerušit. Pokud si odsouzený újmu na zdraví nezpůsobil úmyslně, doba přerušení výkonu trestu nepřesahující 30 dnů v kalendářním roce se započítává do doby výkonu trestu.

Podle § 325 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), dále jen „tr. ř.“, je-li odsouzený, na němž se vykonává trest odnětí svobody, stížen těžkou nemocí, může předseda senátu výkon trestu na potřebnou dobu přerušit; předseda senátu vždy přeruší výkon trestu na těhotné ženě nebo matce dítěte mladšího jednoho roku.

Za těžkou nemoc ve smyslu § 325 tr. ř. je třeba zpravidla považovat nemoc, v důsledku které hrozí odsouzenému bezprostřední nebezpečí smrti, nebo nemoc, jejíž léčení nelze odložit na dobu po skončení výkonu trestu odnětí svobody bez nebezpečí pro zdraví odsouzeného, ani je nelze zajistit ve zdravotnickém zařízení, které je součástí věznice, ani je nelze krátkodobě zajistit při přerušení výkonu trestu na základě rozhodnutí ředitele věznice podle § 56 odst. 3 zákona č. 169/1999 Sb. u příslušného poskytovatele zdravotních služeb mimo věznici. Existenci těžké nemoci je třeba ověřit lékařskou zprávou, případně odborným vyjádřením nebo znaleckým posudkem (§ 105 odst. 1 tr. ř.). Rozhodnutí podle věty před středníkem je fakultativní. Rozhodnutí předsedy senátu musí vycházet ze zhodnocení závažnosti nemoci, kterou odsouzený trpí, léčebných možností věznice a přihlíží i k délce zbytku nevykonaného trestu. Podmínkou pro rozhodnutí podle věty před středníkem je skutečnost, že se jedná o vyléčitelnou těžkou nemoc, u níž lze předpokládat, že po vyléčení bude možno zbytek trestu vykonat (srov. Šámal, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013).

Domnívá-li se tedy osoba ve výkonu trestu odnětí svobody, tak jako dovolatel, že trpí těžkou nemocí, jejíž léčení nelze odložit na dobu po skončení výkonu trestu odnětí svobody bez nebezpečí pro její zdraví, a léčení nelze zajistit ve zdravotnickém zařízení, které je součástí nemocnice, může se obrátit na soud se žádostí o přerušení výkonu trestu podle § 325 tr. ř. Tak to ostatně i dovolatel učinil (podle svých tvrzení již počátkem dubna 2010).

V případě dovolatele soud rozhodující v trestním řízení shledal, že jsou splněny podmínky pro přerušení výkonu trestu podle § 325 tr. ř. a z jeho rozhodnutí soud rozhodující v občanském soudním řízení vychází (§ 135 odst. 2 o. s. ř.).

Z vydaného rozhodnutí současně nepřímou vyplývá, že nebylo namístě postupovat podle § 5 odst. 2 zákona č. 169/1999 Sb., tj. zajistit zdravotní péči odsouzenému ve zdravotnickém zařízení mimo objekty spravované Vězeňskou službou ČR, a to při zajištění nepřetržitého střežení odsouzeného (v takovém případě je zdravotnické zařízení místem výkonu trestu a pobyt v něm součástí výkonu trestu odnětí svobody, tudíž ani v tomto případě odsouzenému právo svobodné volby lékaře nepřísluší), a rovněž nebylo na místě postupovat podle § 56 odst. 3 zákona č. 169/1999 Sb. Ostatně dovolatel se v řízení nedomáhal přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu, která by mu měla být způsobena tím, že mu zdravotní péče nebyla zajištěna postupem podle § 5 odst. 2 či § 56 odst. 3 zákona č. 169/1999 Sb.

Po dobu přerušení výkonu trestu podle § 325 tr. ř. odsouzený není ve výkonu trestu odnětí svobody, tudíž mu přísluší veškerá práva pacienta, včetně svobodné volby lékaře a jím nabízeného způsobu léčby (samozřejmě s tím omezením, že rozhodnutí o přerušení výkonu trestu bylo vydáno za konkrétním účelem a soud ve smyslu § 325 odst. 2 tr. ř. přerušení výkonu trestu odvolá, zneužívá-li odsouzený povoleného přerušení). Vězeňská služba ČR po dobu přerušení výkonu trestu nemá žádné oprávnění do takové volby zasahovat a ani z tvrzení žalobce a skutkových zjištění soudů nevyplývá, že by tak činila. Nicméně dovolatel mohl tato svá práva pacienta realizovat teprve poté, co soud rozhodl o přerušení výkonu trestu. Do té doby požadovanou operaci mimo zařízení Vězeňské služby ČR (i s ohledem na potřebnou pooperační péči) nebylo možno provést.

Z uvedeného v poměrech souzené věci vyplývá, že Vězeňská služba ČR nemohla porušit své povinnosti, pokud do rozhodnutí o přerušení výkonu trestu žalobci jím zvolenou léčbu, tj. operaci, neumožnila.

Konečně dovolací soud posuzoval i postup Vězeňské služby ČR v rámci soudního řízení o přerušení výkonu trestu, zda prodlevy v soudem požadované součinnosti nemohou představovat nesprávný úřední postup se zásahem do práva žalobce na ochranu zdraví.

Soudy jsou ve své rozhodovací činnosti nezávislé, přičemž při rozhodování, jakož i při shromažďování podkladů pro své rozhodnutí, postupují podle zákona. V trestním řízení přitom postupují urychleně a bez zbytečných průtahů, a to v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v trestním řádu a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí (srov. § 2 odst. 4, 5 tr. ř.).

Z právních předpisů nevyplývá, že by přerušení výkonu trestu soudem podle § 325 tr. ř. bylo podmíněno souhlasem či stanoviskem Vězeňské služby ČR. Na druhou stranu objasnění skutečností důležitých pro rozhodnutí zpravidla nebude možné bez součinnosti Vězeňské služby ČR, která se jednak musí vyjádřit, zda lze léčení odsouzeného zajistit ve zdravotnickém zařízení, které je součástí

věznice, jednak je poskytovatelem zdravotní péče odsouzenému a disponuje jeho zdravotní dokumentací, tudíž může poskytnout ve věci i odborné vyjádření, nepovažuje-li soud za potřebné vyžádat si též znalecký posudek. (Srov. § 69 odst. 2 vnitřního a kancelářského řádu pro okresní, krajské a vrchní soudy, podle kterého si k rozhodnutí předseda senátu /samosoudce/ vyžádá posudek lékaře věznice, v níž se na odsouzeném vykonává trest odnětí svobody, případně vyjádření Zdravotnické služby Vězeňské služby. Jestliže je to třeba k rozhodnutí, lze si též vyžádat znalecký posudek. Citovaná interní směrnice Ministerstva spravedlnosti ČR v této části, kde se přímo dotýká rozhodovací činnosti soudu, ovšem nemá jiný než doporučující charakter.)

Podle § 8 odst. 1, věty první, tr. ř. státní orgány, právnické a fyzické osoby jsou povinny bez zbytečného odkladu, a nestanoví-li zvláštní předpis jinak, i bez úplaty vyhovovat dožádáním orgánů činných v trestním řízení při plnění jejich úkolů.

Postup Vězeňské služby ČR jako státního orgánu (stejně jako postup právnických a fyzických osob) při plnění dožádání orgánů činných v trestním řízení ve smyslu § 8 odst. 1 tr. ř. není úředním postupem ve smyslu § 13 odst. 1 OdpŠk, neboť při této své činnosti nevykonává pravomoc státního orgánu, naopak sám plní povinnost (stejně jako právnické a fyzické osoby) uloženou mu při shromažďování podkladů pro rozhodnutí soudem v rámci jeho pravomoci. Případný nedostatek součinnosti dožádaného subjektu (včetně případných průtahů) zásadně přísluší řešit soudu (orgánu činnému v trestním řízení), který součinnost vyžadoval. Stát může odpovídat pouze za nesprávný úřední postup soudu v trestním řízení při rozhodování podle § 325 tr. ř., včetně odpovědnosti za nepřiměřenou délku takového řízení. Případnou odpovědnost státu za nepřiměřenou délku řízení o žádosti o přerušení výkonu trestu v nynějším řízení žalobce neuplatňoval, resp. vyřešení této právní otázky odvolacím soudem dovoláním nenapadl.

V odpovědi na dovoláním otevřené otázky dovolací soud uzavírá:

Osoba ve výkonu trestu odnětí svobody může přijmout (samozřejmě i odmítnout) pouze takovou léčbu, kterou indikovali lékaři Vězeňské služby ČR, či na základě uzavřené dohody lékaři jiných zdravotnických zařízení (event. přivolaný lékař lékařské služby první pomoci nebo zdravotnické záchranné služby), a kterou lze poskytnout ve zdravotnických zařízeních Vězeňské služby ČR, příp. za podmínek § 5 odst. 2 zákona č. 169/1999 Sb. ve zdravotnickém zařízení mimo objekty spravované Vězeňskou službou ČR. Za případná pochybení a z toho vzniklou újmu při poskytování zdravotní péče odpovídá zdravotnické zařízení, které ji poskytlo, tedy i Vězeňská služba ČR (resp. stát, jehož je organizační složkou), byla-li zdravotní péče poskytnuta jejími lékaři či v jejím zdravotnickém zařízení, a to podle obecných ustanovení o náhradě škody. Nejedná se tedy o úřední postup ve smyslu § 13 odst. 1 OdpŠk.

Jiným způsobem může být osobě ve výkonu trestu odnětí svobody poskytnuta zdravotní péče pouze po rozhodnutí o přerušení výkonu trestu (§ 56 odst. 3 zákona č. 169/1999 Sb. nebo § 325 odst. 1 tr. ř.).

V projednávané věci dovolatel měl právo volby léčebného postupu v tom, že mohl přijmout či odmítnout léčebný postup nabízený Vězeňskou službou ČR, který tato byla schopna v rámci výkonu trestu odnětí svobody dovolateli zajistit. Jinak mohl dovolatel požádat soud o přerušení výkonu trestu za účelem podstoupení operace a následné rekonvalescence, které v rámci výkonu trestu odnětí svobody nebylo možné zajistit, což také dovolatel učinil. Nelze tedy považovat za nesprávný úřední postup podle § 13 odst. 1 OdpŠk, došlo-li ke zrušení termínu operace před rozhodnutím soudu o žádosti žalobce o přerušení výkonu trestu podle § 325 odst. 1 tr. ř.

Z důvodů již dříve uvedených nelze ani považovat za nesprávný úřední postup, došlo-li ze strany Vězeňské služby ČR k prodlevě v poskytnutí součinnosti soudu v řízení o přerušení výkonu trestu.

Ze shora uvedeného tak vyplývá, že závěr odvolacího soudu o nenaplnění předpokladů vzniku odpovědnosti státu za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem byl správný, a proto dovolací soud postupem podle § 243d písm. a) o. s. ř. dovolání zamítl.

K námitce týkající se vedlejšího účastnictví dovolací soud konstatuje, že soudy o přípustnosti vedlejšího účastníka na návrh žalobce pravomocně rozhodly tak, že se vstup České republiky – Vězeňské služby ČR do řízení jako vedlejšího účastníka na straně žalované připouští, přičemž soud prvního stupně odkázal na publikovaný právní názor, podle kterého stát (Česká republika) může vystupovat jako vedlejší účastník i v téže věci (v tomtéž řízení), v níž je účastníkem řízení, avšak pouze na stejné sporné straně a jen tehdy, vystupují-li za něj odlišné organizační složky (Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009). Nadto dovolatel neuvádí a z obsahu spisu se to ani dovolacímu soudu nepodává, proč by vstup vedlejšího účastníka do řízení, i kdyby pro něj nebyly splněny zákonné podmínky, měl mít bez dalšího za následek nesprávné rozhodnutí ve věci ve smyslu § 242 odst. 3 o. s. ř. Jiné vady řízení uvedené v § 242 odst. 3 o. s. ř. dovolací soud neshledal.

Advokát může započíst pohledávku z titulu odměny za poskytování právních služeb proti pohledávce klienta z titulu smlouvy o půjčce.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2014,
sp. zn. 33 Cdo 3569/2013,
ECLI:CZ:NS:2014:33.CDO.3569.2013.1)

O b v o d n í s o u d pro Prahu 6 rozsudkem ze dne 27. 11. 2012 zamítl žalobu o zaplacení částky 1 500 000 Kč s blíže specifikovaným úrokem z prodlení a rozhodl o nákladech řízení. Vzal za prokázané, že dne 30. 9. 1998 uzavřeli účastníci smlouvu o půjčce, na jejímž základě žalobce půjčil žalovanému 1 500 000 Kč. Tuto částku měl žalovaný splácet tak, aby byla vrácena nejpozději do tří let od podpisu listiny označené jako „dohoda o půjčce“. Žalovaný půjčku nevrátil. Podle smlouvy o právní pomoci sepsané dne 7. 4. 1994 mezi žalovaným na straně jedné a žalobcem a MUDr. J. S. jako manžely na straně druhé se žalovaný zavázal poskytovat jim právní a ekonomickou pomoc ve všech záležitostech, zejména pak v záležitostech souvisejících s provozem domu, tj. zpracování návrhů nájemních smluv, zastupování při jednáních s nájemníky, při jednání s Obvodním úřadem pro Prahu 2, případně s dalšími úřady či institucemi, zpracování ročních daňových přiznání a vyřizování všech dalších právních, finančních a provozních záležitostí souvisejících se správou majetku. Podle čl. III. smlouvy se účastníci dohodli na odměně žalovaného podle § 13 odst. 5 vyhlášky č. 270/1990 Sb., o odměnách advokátů a komerčních právníků, ve výši 10 % hrubého ročního příjmu ze spravovaného majetku, která bude splatná v termínu úhrad nájemného s tím, že hotové výdaje budou hrazeny podle odsouhlaseného vyúčtování. Smlouva byla uzavřena na dobu neurčitou a byla vypovězena dne 20. 1. 2004. Podle nájemní smlouvy ze dne 11. 11. 1992 pronajali manželé S. zastoupení žalovaným shora uvedený dům ČS, a. s., za roční nájemné ve výši 10 161 140 Kč splatné čtvrtletně po 2 540 285 Kč. Smlouva byla uzavřena na dobu 15 let. Dodatkem č. 4 bylo nájemné od roku 1997 stanoveno částkou 16 965 670 Kč ročně. Rozsudkem ze dne 9. 5. 2012 Městský soud v Praze potvrdil rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 25. 5. 2011, jímž byla manželům S. uložena povinnost zaplatit žalovanému společně a nerozdílně částku 1 696 560 Kč s úrokem z prodlení, představující odměnu podle smlouvy ze dne 7. 4. 1994 za období od 1. 1. 2003 do 31. 12. 2003. Odměnu za rok 1999 žalovaný manželům S. vyúčtoval dne 28. 1. 1999 a dne 9. 7. 1999 pokaždé ve výši 848 283,50 Kč; žalobce neprokázal, že odměnu žalovanému za rok 1999 zaplatil. Podáním ze dne 20. 6. 2005 žalovaný započtl svou pohledávku z titulu odměny proti pohledávce žalobce z titulu nevrácené půjčky. V situaci, kdy

pohledávka žalobce se stala splatnou dne 1. 10. 2001 a dílčí pohledávky žalovaného dne 29. 1. 1999 a 10. 7. 1999, zanikly započtením ke dni 1. 10. 2001. Soud prvního stupně neshledal žádné okolnosti, které by mohly svědčit pro závěr, že výkon práva žalovaného, spočívající v uplatnění námitky započtení proti žalované částce, je podle § 3 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku ve znění účinném do 31. 12. 2013, v rozporu s dobrými mravy a že tedy nepoživá soudní ochranu.

M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 6. 5. 2013 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil; současně rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně. Odmítl argumentaci žalobce založenou na blíže citovaných rozhodnutích Kárné komise České advokátní komory, z nichž žalobce dovozoval, že jednání žalovaného vůči němu jako klientovi bylo nepoctivé, nečestné a neslušné, a jím vznesená námitka započtení odporovala dobrým mravům. Naopak uzavřel, že není důvod zakázat advokátovi započítat jeho pohledávku z titulu odměny proti pohledávce klienta.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce (dále též „dovolatel“) dovolání, které považuje za přípustné podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2013, maje za to, že dovoláním napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodovací praxi dovolacího soudu nebyla dosud vyřešena. Domnívá se, že odvolací soud (a potažmo i soud prvního stupně) přijal nesprávný právní závěr, že žalovaný mohl započítat svou pohledávku z titulu odměny advokáta, kde na straně dlužníků vystupovali manželé S., vůči pohledávce jen jednoho z nich, založené na nevrácené půjčce. Soudy pominuly, že z pohledu § 580 obč. zák. nemohlo jít o vzájemné pohledávky, jestliže u pohledávky z titulu odměny advokáta byly na straně dlužníků dva subjekty (žalobce a jeho manželka MUDr. J. S.), přičemž v případě pohledávky ze smlouvy o půjčce byl věřitelem jen žalobce. Podle dovolatele započtení pohledávky žalovaného založené smlouvou o právní pomoci ze dne 7. 4. 1994 brání § 16 a § 17 zákona č. 86/1995 Sb., o advokacii, a usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníků, kterým se stanoví pravidla profesní etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, konkrétně čl. 4 a čl. 6 odst. 4. Na podporu tohoto závěru cituje z rozhodnutí Kárné komise České advokátní komory, podle něhož „advokát, který nesplní své závazky z půjček, které uzavřel, nejedná čestně, slušně ani poctivě a nesplněním převzatých závazků závažným způsobem snižuje vážnost a důstojnost advokátního stavu“, publikované pod č. 15/2003 ve zvláštním čísle Bulletinu advokacie, dále z rozhodnutí v němž byl vysloven závěr, že „advokát není oprávněn – pokud k tomu klient nedal výslovný souhlas – si z depozita určeného pro jeho klienta započíst svoji pohledávku za poskytnuté právní služby, a to tím méně, jestliže klient její existenci popírá“ (č. 4/2005 Sbírky kárných rozhodnutí ČAK 2004-2005), a z rozhodnutí uveřejněném v Souhrnném věcném rejstříku ke kárným rozhodnutím ČAK 1991-2009, pod č. 7/01, podle něhož „advokát není oprávněn započíst

si proti nároku klienta na vydání peněžního depozita svoji palmární pohledávku a tím méně ani pohledávku vůči manželovi klienta“. Dovolatel prosazuje názor, že není možné, aby advokát podle své libovůle započítával vzájemné pohledávky, které má za svými klienty, zejména v situaci, kdy pohledávka jeho klienta nesouvisí s výkonem advokacie. Žalovaný tím, že řádně a včas nesplatil dluh ze smlouvy o půjčce, porušil nejen povinnosti plynoucí ze závazkového právního vztahu, ale současně povinnosti advokáta, plynoucí z § 16 odst. 2 a § 17 zákona o advokacii. Výkon práva vznést námitku započtení tak odporuje dobrým mravům a neměl by požívat soudní ochrany podle § 3 odst. 1 obč. zák. S tímto odůvodněním navrhl zrušit rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátit k dalšímu řízení, popř. jej změnit tak, že se žalobě vyhovuje.

Žalovaný, maje dovolání za nepřipustné, je navrhl odmítnout, popř. jako nedůvodné zamítnout.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í:

Podle § 236 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2013 (srov. čl. II. bod 1. zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II. bod 2. zákona č. 293/2013 Sb.), dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Dovolací soud je při přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu vázán uplatněným dovolacím důvodem (srovnej § 242 odst. 3, větu první, o. s. ř.); vyplývá z toho mimo jiné, že při zkoumání, zda napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo která již dovolacím soudem vyřešena byla, ale má být posouzena jinak, a zda je tedy dovolání podle § 237 o. s. ř. přípustné, může posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání označil.

Přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že jsou splněna kritéria přípustnosti dovolání obsažená v tomto ustanovení. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud, který jediný je oprávněn tuto přípustnost zkoumat (§ 239 o. s. ř.), dospěje k závěru, že kritéria přípustnosti dovolání uvedená v § 237 o. s. ř. skutečně splněna jsou.

Podle § 241a odst. 2 o. s. ř. je dovolatel povinen v dovolání uvést, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání. Může-li být dovolání přípustné jen podle § 237 o. s. ř., musí dovolatel vymezit, které z tam uvedených hledisek považuje za splněné, přičemž k projednání dovolání nestačí pouhá citace ustanovení § 237 o. s. ř. (či jeho části). Požadavek, aby dovolatel vymezil, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání, znamená, že je povi-

nen uvést, od řešení jaké otázky hmotného nebo procesního práva se odvolací soud a) odchýlil od „ustálené rozhodovací praxe“ dovolacího soudu nebo b) která taková otázka v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo c) která otázka hmotného nebo procesního práva je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, d) popř. která taková právní otázka (již dříve dovolacím soudem vyřešená) má být dovolacím soudem posouzena jinak.

Posuzováno podle obsahu dovolání (§ 41 odst. 2 o. s. ř.) žalovaný shora uvedenému požadavku nedostal výhradou vůči závěru, že jednání žalovaného nedosáhlo intenzity rozporu s dobrými mravy podle § 3 odst. 1 obč. zák.; v dovolání sice líčí důvody, jejichž prostřednictvím zpochybňuje správnost uvedeného právního závěru odvolacího soudu, avšak k otázce předpokladů přípustnosti dovolání nic neuvádí. Není zřejmé, v čem konkrétně spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (viz § 237 a § 241a odst. 2 o. s. ř.), neboť z dovolání pouze vyplývá, že nesouhlasí s tím, jak – jím vymezenou otázku hmotného práva – odvolací soud v dané věci posoudil.

Napadený rozsudek odvolacího soudu však závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která nebyla dosud dovolacím soudem vyřešena, tj. zda věřitel může započítat svou pohledávku z titulu odměny advokáta, kde na straně dlužníků vystupují manželé zavázání společně a nerozdílně, vůči pohledávce jen jednoho z nich za advokátem z titulu smlouvy o půjčce. Dovolání je pro její řešení přípustné (§ 237 o. s. ř.), není však důvodné.

Nesprávným právním posouzením věci je obecně omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav (skutková zjištění), tj. jestliže věc posoudil podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle § 488 obč. zák. závazkovým právním vztahem je právní vztah, ze kterého věřiteli vzniká právo na plnění (pohledávka) od dlužníka a dlužníkovi vzniká povinnost splnit závazek.

Z ustanovení § 580 obč. zák. vyplývá, že mají-li věřitel a dlužník vzájemné pohledávky, jejichž plnění je stejného druhu, zaniknou započtením, pokud se vzájemně kryjí, jestliže některý z účastníků učiní vůči druhému projev směřující k započtení. Zánik nastane okamžikem, kdy se setkaly pohledávky způsobilé k započtení.

Není pochyb o tom, že smlouva o poskytování právní pomoci (služeb), kterou účastníci uzavřeli, je (typově) smlouvou příkazní ve smyslu § 724 a násl. obč. zák. Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, oproti obecné úpravě stanoví jisté modifikace právního vztahu mezi advokátem a klientem (příkazníkem a příkazcem), zejména povinnosti zástupce, odlišnosti vzniku či zániku právního vztahu. Citovaný zákon je ve vztahu k občanskému zákoníku v poměru zvláštní právní úpravy k úpravě obecné; přestože zákon o advokacii užívá označení „smlouva

o poskytnutí právních služeb“, nejde z pohledu občanského zákoníku o samostatný smluvní typ, ale – pokud je jejím předmětem zastupování zejména v řízení před soudy a jinými orgány a nejde-li o věc obchodní – podléhá režimu smlouvy příkazní s modifikacemi stanovenými citovaným zákonem (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. 33 Cdo 4121/2007). Nelze přehlédnout, že v souzené věci nebyli klienty advokáta podnikatelé (§ 261 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku), ani účastníci nepodřídili svůj vztah úpravě obchodního zákoníku dohodou podle § 262 obch. zák.

Odměna advokáta (žalovaného), který poskytuje právní služby za úplatu (srov. § 22 odst. 1 zákona č. 85/1996 Sb.), se řídila smlouvou s klienty (žalobcem a jeho manželkou). Právo na odměnu (a tomu odpovídající povinnost klientů – dlužníků) mu vzniklo v roce 1999 a tento závazek měli manželé S. splnit společně a nerozdílně (srovnej čl. VIII bod 5. zákona č. 91/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů, § 143 odst. 1 písm. b/ obč. zák., § 144 obč. zák., § 145 odst. 3 obč. zák., § 511 odst. 1 obč. zák.). Žalovaný (v postavení věřitele) tak byl oprávněn domáhat se dohodnutého plnění po kterémkoliv z manželů (§ 511 odst. 1 obč. zák.). Jestliže není rozumného, natož zákonného, důvodu upřít advokátovi právo na zaplacení smlouvené odměny, není důvod bránit mu v tom, aby uplatněním námitky započtení dosáhl realizace své pohledávky za klienty. Pohledávka žalobce z titulu nevrácené půjčky a pohledávka žalovaného za solidárně zavázanými dlužníky jsou pohledávkami se stejným (peněžním) druhem plnění, vznikly z občanskoprávního vztahu, tzn. že jsou způsobilé k započtení a zákon (žalobcem zmiňovaný § 16 odst. 2 a § 17 zákona o advokacii) ani dohoda účastníků je nevylučuje ze započtení (§ 581 obč. zák.). Žalovaný jednostranně započtl svou pohledávku vůči pohledávce žalobce, a co je podstatné, obě pohledávky jsou vzájemné, neboť jde o dva závazky mezi týmiž subjekty, kdy věřitel jedné pohledávky je zároveň dlužníkem druhé a naopak. Započtení nebrání okolnost, že pohledávku žalovaného měli společně a nerozdílně splnit dva dlužníci a pohledávku jen jednoho z dlužníků měl splnit naopak žalovaný sám. To, že započtením byla konzumována (vyčerpala se) pohledávka jen jednoho z dlužníků, která byla započtena proti jejich společnému dluhu, se projeví při vypořádání jejich spoludlužnického vztahu (§ 511 odst. 3 obč. zák.).

Z toho, co je shora uvedeno, je zřejmé, že dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) nebyl uplatněn důvodně. Nejvyšší soud proto dospěl k závěru, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné (§ 243d písm. a/ o. s. ř.), a dovolání žalobce zamítl.

Za zavinění rovnocenné úmyslu podle práva České republiky je pro účely ustanovení článku 29 odst. 1 a článku 32 odst. 1 Úmluvy CMR třeba považovat hrubou nedbalost.

Hrubá nedbalost je nedbalostí nejvyšší intenzity, jež svědčí o lehkomyšlném přístupu škůdce k plnění jeho povinností, kdy je zanedbán požadavek náležité opatrnosti takovým způsobem, že to svědčí o zřejmé bezohlednosti škůdce k zájmům jiných osob.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014,
sp. zn. 23 Cdo 2702/2012,
ECLI:CZ:NS:2014:23.CDO.2702.2012.1)

K r a j s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 21. 10. 2011 uložil žalované, aby zaplatila žalobkyni částku 40 560 EUR s 5% úrokem z prodlení p. a. od 16. 3. 2009 do zaplacení (výrok pod bodem I), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok pod bodem II).

Soud prvního stupně zjistil, že žalobkyně si u žalované dne 16. 9. 2008 objednala mezinárodní přepravu zboží s nakládkou ve městě Munschbach v Lucembursku dne 16. 9. 2008 a vykládkou ve městě Horní Rudná v České republice dne 17. 9. 2008. Dále zjistil, že žalovaná předmětnou přepravu realizovala a že v průběhu přepravy bylo z kamionu žalované, zaparkovaného na odpočívadle u čerpací stanice Shell Autohof Kirchberg an der Jagst, odcizeno 65 ks přepravovaných notebooků HP Pavilion typ dv7-1110eg v hodnotě 624,41 EUR za kus.

Součástí objednávky ze dne 16. 9. 2008 byl požadavek žalobkyně, aby návěs nebyl odstavován na nehlídaných parkovištích. Z bezpečnostních podmínek pro řidiče při transportu HP produktu soud zjistil, že součástí obecných bezpečnostních podmínek žalobkyně byl požadavek, že parkoviště mohou být používána pouze v případě, že jsou opravdu bezpečná, oplocená, dostatečně osvětlená a celodenně hlídaná (bod 3), že vozy smějí zůstat bez dozoru pouze v zajištěném areálu (bod 8) a že při zanedbání uvedených požadavků může být dopravce zodpovědný z hrubé nedbalosti.

Dále bylo zjištěno, že dne 31. 3. 2009 vystavila společnost HPI, která si u žalobkyně přepravu předmětného zboží objednala, žalobkyni fakturu na částku 40 560 EUR jako nárok na náhradu škody, která společnosti HPI vznikla odcizením části přepravovaného zboží. Žalobkyně tuto částku společnosti HPI uhradila.

Z výslechů svědků vzal soud prvního stupně za prokázané, že mezi účastníky řízení byla zavedena v průběhu jejich předchozí spolupráce ustálená praxe, při které žalobkyně přepravu u žalované nejprve objednala ústně a poté potvrdila

písemnou objednávkou. Žalovaná ovšem objednávky neakceptovala písemně, nýbrž rovnou jednala tak, že zajistila přepravu.

Při právním posouzení věci vyšel soud prvního stupně z ustanovení Úmluvy CMR, vyhlášené v České republice pod č. 11/1975 Sb., o Úmluvě o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční dopravě CMR (dále jen „Úmluva CMR“). Soud prvního stupně uzavřel, že žalovaná včasným přistavením vozidla na místo nakládky akceptovala objednávku žalobkyně, a tedy i akceptovala požadavek žalobkyně, aby návěs nebyl odstavován na nehlídaných parkovištích. Z toho důvodu je okolnost, zda byla žalovaná seznámena s Bezpečnostními podmínkami pro řidiče při transportu HP produktu, zcela irelevantní, jelikož zákaz parkovat na nehlídaných parkovištích byl výslovně uveden přímo v samotné objednávce žalobkyně, kterou žalovaná akceptovala. Pokud žalovaná věděla, že se hlídaná parkoviště na trase nenacházejí, měla žalobkyni upozornit, že splnění jejího požadavku není možné, a dohodnout s žalobkyní jiné bezpečnostní opatření, případně objednávku žalobkyně odmítnout.

Žalovaná za škodu odpovídá neomezeně ve smyslu článku 29 odst. 1 Úmluvy CMR, když v rozporu s bezpečnostními pokyny žalobkyně odstavila vozidlo na nehlídaném parkovišti. Toto lehkovážné chování, které lze postavit na roveň úmyslu ve smyslu článku 29 odst. 1 Úmluvy CMR, představuje zvláště závažné porušení povinnosti, při němž žalovaná jako dopravce a jí použité osoby jednaly proti bezpečnostním zájmům svého smluvního partnera a v tomto případě se tedy žalovaná z důvodu hrubého porušení svých povinností nemůže dovolávat omezujících ustanovení článku 23 Úmluvy CMR. Nárok žalobkyně se tedy promlčuje v tříleté promlčecí době, která počíná běžet dnem vydání zásilky žalobkyni.

K odvolání žalované V r c h n í s o u d v Praze rozsudkem ze dne 25. 4. 2012, ve znění opravného usnesení ze dne 25. 4. 2012, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku pod bodem I (výrok pod bodem I), změnil rozsudek soudu prvního stupně o náhradě nákladů řízení ve výrocích pod body II a III (výrok pod bodem II) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok pod bodem III).

Odvolací soud konstatoval, že soud prvního stupně provedl v potřebném rozsahu dokazování, ze kterého správně zjistil skutkový stav věci. Přepravní smlouva byla mezi subjekty uzavřena přijetím objednávky žalovanou a provedením požadované přepravy. Ve smyslu § 275 odst. 4 obch. zák. tím žalovaná vyjádřila souhlas s obsahem návrhu smlouvy – objednávky – včetně ujednání o tom, že žalovaná je povinna neodstavovat vozidlo – návěs – na nehlídaných parkovištích. Uvedenými zjištěními je popřen názor vedlejší účastnice, podle něhož měl v daném případě svědčit o uzavření a obsahu přepravní smlouvy ve smyslu ustanovení čl. 4 a 9 Úmluvy CMR nákladní list.

Za správný považoval odvolací soud i závěr soudu prvního stupně, že jednání žalované lze hodnotit jako hrubé porušení jejích povinností, rovnocenné úmys-

lu, mající za následek, že limitace náhrady škody podle ustanovení článku 23 odst. 1 a 3 Úmluvy CMR se neuplatní. Nárok na náhradu škody se promlčuje ve tříleté promlčecí době podle čl. 32 odst. 1 Úmluvy CMR.

Rozsudek odvolacího soudu napadla žalovaná dovoláním. Jeho přípustnost zakládá na § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Jako dovolací důvody uvedla žalovaná dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř., tj. že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., tj. že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Žalovaná namítla, že v řízení nebyla dostatečně skutkově ani právně vyřešena otázka okamžiku uzavření smlouvy a přepravních podmínek a současně související otázka doručení a závaznosti dokumentu „Bezpečnostní podmínky pro řidiče při transportu HP produktu“. Namítla, že žalobkyně neprokázala doručení předmětné objednávky do dispoziční sféry adresáta a že předmětná objednávka obsahovala také jinou registrační značku vozidla, než byla značka vozidla, které přepravu skutečně provedlo.

Soudy se v předchozím řízení dostatečně nevypořádaly s námitkou žalované ohledně textu objednávky „neodstavovat návěs na nehlídaných parkovištích“. Tato podmínka se váže k jinému skutku. Odstavováním návěsu (např. pro výměnu tahače) není míněno parkování celého vozidla přepravujícího náklad. Žalobkyně požadovala po žalované, že samotný návěs se zbožím nelze po odpojení od tahače odstavit, tj. dlouhodobě ponechat, nikoliv tedy pouze parkovat na nehlídaném parkovišti.

Žalovaná dále s ohledem na námitku promlčení práva považuje za klíčové správné právní posouzení míry jejího zavinění ve vztahu k prováděné přepravě, tj. aplikaci definice „zavinění, které se podle práva soudu, u něhož se právní věc projednává, považuje za rovnocenné úmyslu“. Odvolací soud dovodil, že jednání žalované lze hodnotit jako hrubé porušení jejích povinností, rovnocenné úmyslu. Dovatelka namítá, že soudy opominuly, že žalovaná postupovala podle obecných pokynů žalobkyně, jelikož zvláštní podmínky přepravy nebyly dány. Po žalované nelze spravedlivě požadovat, aby si navýšení ceny, které by s plněním zvláštních podmínek nad rámec přepravy bezpochyby souviselo, vynucovala takovým způsobem, že bude nad rámec dohody subjektů o provedení přepravy autonomně rozhodovat o zvláštních podmínkách přepravy.

Dále dovatelka namítá, že žalobkyně zanedbala své povinnosti velkého zkušeného speditéra, kterému muselo být známo případné nebezpečí související s nedostatečnými bezpečnostními opatřeními (např. požadavek na skříňové vozidlo, dva řidiče či ochranku). Vzniklá škoda spočívající ve ztrátě zásilky (její krádeží) je v příčinné souvislosti právě se zanedbáním odborné péče odesílatele. Podle článku 17 odst. 2 a 4 Úmluvy CMR se dopravce zproští své odpovědnosti v případě, že ztráta byla způsobena oprávněným (žalobkyní) nebo jejím pří-

kazem. Extenzivním výkladem daného ustanovení lze dle dovolatelky dospět k závěru, že „nebo jeho příkazem“ znamená rovněž skutečnost, že nejsou žádné zvláštní příkazy pro provedení přepravy dány.

Na základě výše uvedeného má dovolatelka za to, že neporušila své povinnosti dopravce v předmětné přepravě a že tak důvodně uplatnila námitku promlčení předmětného nároku.

Dovolatelka dále namítá, že napadený rozsudek je nepřezkoumatelný, jelikož odvolací soud v odůvodnění rozhodnutí pouze odkázal na skutková zjištění soudu prvního stupně a odůvodnění rozhodnutí postrádá přesné vymezení důkazů, které jsou podkladem rozhodování.

V souladu s výše uvedeným žalovaná navrhl, aby dovolací soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalobkyně ve vyjádření k dovolání uvedla, že žalovaná věděla, co a v jaké hodnotě je předmětem přepravy, navíc nerespektovala výslovný požadavek odesílatele na zákaz odstavení vozidla na nehlídaném parkovišti. Žalovaná si počítala jednoznačně lehkověžně, je tudíž namístě aplikace čl. 29 Úmluvy CMR.

Žalovaná nejenže přiznává, že se neřídila pokyny žalobkyně, ale ve svých vyjádřeních se odvolává na nedosažitelnost těchto parkovišť. Z toho je zřejmé, že žalovaná ani možnost stání na hlídaných parkovištích nezjišťovala, když z veřejně dostupných databází je snadno dohledatelný seznam hlídaných parkovišť na území Německa. Jedno z hlídaných parkovišť se nacházelo v blízkosti čerpací stanice Shell Autohof Kirchberg, kde došlo k předmětné škodné události.

Žalovaná ani neuvádí, které otázky přikládá zásadní právní význam, dovolatelem namítané skutečnosti nejsou otázkami právními, ale skutkovými, dovolání proto není přípustné.

Žalobkyně navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání žalované v celém rozsahu odmítl, resp. zamítl.

Žalovaná reagovala replikou, ve které poukázala na to, že na straně 3 dovolání vymezila, která právní otázka má být řešena, a to otázka míry zavinění ve vztahu k prováděné přepravě, tj. definice „zavinění, které se podle práva soudu, u něhož se právní věc projednává, považuje za rovnocenné úmyslu“. Žalovaná dále odkázala na rozhodnutí německého Spolkového soudního dvora, dle kterých je přepravce spoluodpovědný za ztrátu zásilky, pokud dopravci neoznámil hodnotu zboží, přičemž není hrubou nedbalostí přenocování vozidla za přítomnosti řidiče na osvětleném parkovišti mezi obdobně obsazenými vozidly. Žalovaná upozornila na rozpor v argumentaci zástupce žalobkyně v předcházejícím řízení a názorem v odborné literatuře, jejímž je zástupce žalobkyně autorem. Dle zahraniční judikatury (rozsudek OLG Mnichov ze dne 19. 10. 1992, sp. zn. 28 U 3650/90), na níž je odkazováno touto odbornou literaturou, není hrubou nedbalostí odstavení vozidla na veřejném parkovišti u benzínové stanice, když řidič spí v kabině vozidla.

Žalobkyně se k replice vyjádřila. Poukazuje na rozdílnost skutkového stavu v posuzovaném případě a v případech řešených Spolkovým soudním dvorem, na které odkázala žalovaná. V posuzovaném případě totiž žalovaná znala hodnotu zboží a nadto nerespektovala výslovný požadavek žalobkyně na zákaz odstavení vozidla na nehlídaném parkovišti. Žalovaná neprokázala, jaká opatření a v jakém rozsahu přijala k ochraně zásilky, a ani neobjasnila okolnosti, za kterých došlo ke ztrátě zásilky. Žalobkyně dále vysvětluje, že právní názory jejího zástupce nejsou rozporné, neboť žalovanou zmiňovaný rozsudek OLG Mnichov v odůvodnění výslovně uvádí, že se jednalo o hodnotově bezvýznamnou zásilku. Šlo tedy o skutkově jinou situaci.

V následném podání ze dne 28. 11. 2014 žalovaná opětovně argumentovala, že škodu nezpůsobila úmyslně nebo takovým zaviněním, které se podle práva soudu, u něhož se právní věc projednává, považuje za rovnocenné úmyslu. Žalovaná v této souvislosti namítala, že soud nezjišťoval, zda požadavek na zákaz odstavení vozidla na nehlídaném parkovišti je splnitelný, když, jak vyplynulo z výpovědi svědků, hlídaná parkoviště vlastně nejsou hlídaná v pravém slova smyslu. Žalovaná rovněž tvrdila, že pouhý požadavek žalobkyně neodstavovat návěs na nehlídaných parkovištích, když podle objednávky mělo být použito pouze vozidlo s nepoškozenou plachtou a ložnou plochou bez výčnělků, je nedostatečný a proto je žalobkyně za vzniklou škodu spoluodpovědná.

Ne j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) úvodem poznamenává, že rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2012) se podává z bodu 7 článku II části první zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další zákony.

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání bylo podáno včas oprávněnou osobou a že obsahuje stanovené náležitosti, nejprve zkoumal, zda je dovolání přípustné.

Podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je dovolání přípustné proti rozhodnutí odvolacího soudu, jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 se přihlíží pouze výjimečně, a to pouze v případě, vychází-li otázka, zda

řízení je či není vadou postiženo, ze střetu odlišných právních názorů na výklad procesněprávního předpisu.

Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud za použití hledisek příkladmo uvedených v ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř. dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé po právní stránce zásadní význam skutečně má. Teprve za situace, kdy dovolací soud shledá přípustnost dovolání pro zásadní právní význam napadeného rozsudku, může se zabývat uplatněnými dovolacími důvody.

Nejvyšší soud dovodil, že dovolání je v dané věci podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. přípustné, neboť Nejvyšší soud dosud neřešil otázku, jaké zavinění se ve smyslu článku 29 odst. 1 a článku 32 odst. 1 Úmluvy CMR považuje podle práva České republiky za rovnocenné úmyslu.

Nejvyšší soud zdůrazňuje, že v případě dovolání přípustného podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. nemůže přezkoumávat skutková zjištění odvolacího soudu, resp. soudu prvního stupně a těmito skutkovými zjištěními je vázán (241a odst. 3 a 4 o. s. ř.). Rovněž nemůže přihlížet k tvrzením stran učiněným po uplynutí lhůty k podání dovolání (§ 242 odst. 4 o. s. ř.). Nejvyšší soud proto nemohl přihlížet ani k námitce žalované, že soud nezjišťoval, zda požadavek žalobkyně, aby žalovaná neodstavovala vozidlo na nehlídaném parkovišti, je splnitelný.

Podle čl. 23 odst. 1 Úmluvy CMR má-li dopravce podle ustanovení této Úmluvy povinnost nahradit škodu za úplnou nebo částečnou ztrátu zásilky, vypočítá se náhrada z hodnoty zásilky v místě a době jejího převzetí k přepravě.

Podle čl. 23 odst. 3 Úmluvy CMR náhrada škody nesmí přesáhnout 8,33 SDR za kilogram chybějící hrubé váhy.

Článek 23 odst. 3 Úmluvy CMR stanoví maximální výši náhrady škody. Vyšší náhrady škody se lze úspěšně domáhat pouze v případě, že strany přepravní smlouvy sjednaly ve smyslu čl. 24 a 26 Úmluvy CMR příplatek k přepravnému, anebo jedná-li se o odpovědnost dopravce založenou na úmyslu či zavinění rovnající se úmyslu ve smyslu čl. 29 Úmluvy CMR. V případě, že jsou naplněny předpoklady čl. 29 Úmluvy CMR, odpadají veškerá omezení odpovědnosti dopravce podle čtvrté kapitoly Úmluvy CMR a dopravce odpovídá za vzniklou škodu v plném rozsahu.

Podle uvedeného článku 29 odst. 1 Úmluvy CMR dopravce se nemůže odvolávat na ustanovení této kapitoly, která vylučují nebo omezují jeho odpovědnost anebo přenášejí důkazní břemeno, byla-li škoda způsobena úmyslně nebo takovým jeho zaviněním, které se podle práva soudu, u něhož se právní věc projednává, považuje za rovnocenné úmyslu.

Podle článku 32 odst. 1 Úmluvy CMR se nároky z přeprav, na něž se vztahuje tato Úmluva, promlčují za jeden rok. V případě úmyslu nebo takového zavinění, které se podle práva soudu, u něhož se právní věc projednává, považuje za rovnocenné úmyslu, je promlčecí doba tříletá.

Úmysl nebo zavinění rovnocenné úmyslu ve smyslu čl. 29 odst. 1 a čl. 32 odst. 1 Úmluvy CMR je nutno vykládat ve smyslu příslušného národního práva. Při vymezení forem zavinění – pojmů úmyslu a nedbalosti si české občanské právo vypomáhá právem trestním. O úmysl přímý jde tehdy, jestliže škůdce věděl, že svým jednáním může škodu způsobit a také ji způsobit chtěl. O úmysl nepřímý jde, jestliže škůdce věděl, že svým jednáním škodu způsobit může a je s tímto škodlivým následkem srozuměn pro případ, že nastane. V případě vědomé nedbalosti škůdce věděl, že svým jednáním může škodu způsobit, avšak bez přiměřených důvodů spoléhal na to, že ji nezpůsobí. Při nedbalosti nevědomé škůdce nevěděl, že svým jednáním může škodu způsobit, ačkoliv to podle okolností a vzhledem ke svým osobním poměrům předvídat měl a mohl (Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, str. 1207).

Kromě nedbalosti vědomé a nevědomé se v teorii dle míry její intenzity rozlišuje i nedbalost hrubá (*culpa lata*), lehká (*culpa levis*), příp. nejlehčí (*culpa levissima*).

Ač český právní řád přímo neobsahuje (a neobsahoval) takový pojem, tj. pojem zavinění rovnocenného úmyslu, je možno jednoznačně dovodit, že v oblasti civilního práva tím rozuměl a rozumí hrubou nedbalost, jakožto nedbalost nejvyšší intenzity.

Pojem hrubé nedbalosti je civilnímu právu vlastní již od jeho úplných počátků. V římském (justiniánském) právu se hrubou nedbalostí (*culpa lata*) rozuměla „neopatrnost až nepochopitelná, kdy někdo udělá něco, co by někdo jiný neudělal. Porušení vší opatrnosti je tak flagrantní, že se nabízí vysvětlení, že pachatel vzniklou škodu způsobit chtěl, že tedy nejednal nedbale, ale se zlým úmyslem. Proto se také *culpa lata* stavěla na roveň zlému úmyslu – *culpa lata dolo comparatur*“ (Kincel, J., Urfus, V., Skřejpek, M. Římské právo. 2., doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H. Beck. 1995. str. 112).

Obecný zákoník občanský hrubou nedbalost označoval termínem nápadná nedbalost. V ustanovení § 1324 pak kladl nápadnou nedbalost na roveň zavinění úmyslnému, když stanovil, že v případě škody, způsobené ze zlého úmyslu nebo z nápadné nedbalosti, je poškozený oprávněn žádati plné zadostiučinění; v ostatních případech jen vlastní odškodnění.

V rozhodnutí ze dne 19. 3. 1937, Rv I 328/37 (Vážný 15951), pojem nápadné nedbalosti definoval Nejvyšší soud Československé republiky. Uvedl, že pojem nápadné nedbalosti občanský zákoník nevymezuje, stanoví pouze pravidlem § 1297 hranici, pokládaje za pořádného občana toho, kdo jedná s péčí a pozor-

ností, o jaké mluví řečený předpis, a jest tedy jednání člověka obyčejných schopností měřítkem, zda v konkrétním případě jest odůvodněna výtká nedbalosti vůbec. Nedostatek píle a pozornosti obyčejných schopností jest tedy nedbalostí mírnějšího stupně (*culpa levis*). Hrubá (nápadná) nedbalost jest, jak vyplývá z protikladu lehkého zavinění, neobyčejné zanedbání nutné píle a opatrnosti, které se dopouští jen člověk obzvlášť neopatrný nebo lehkomyšlný, který nedbá ani toho stupně opatrnosti, jehož jsou schopni i lidé méně způsobili než člověk prostředních schopností.

Pojem hrubé nedbalosti obsahoval i § 95 vládního nařízení č. 203/1921 Sb. z. a n., železničního dopravního řádu, který hrubou nedbalost rovněž kladl na roveň úmyslnému zavinění, když stanovil, že byla-li škoda způsobena železničí úmyslně nebo hrubou její nedbalostí, budiž ve všech případech nahrazena plná škoda. Tento pojem (pro oblast železniční dopravy) vyložil Nejvyšší soud Československé republiky v rozhodnutí ze dne 9. 10. 1924, Rv II 284/24 (Vážný 4248), podle něhož za hrubou nedbalost lze pokládat jen zvláště těžké porušení povinné bedlivosti, takové, že jeho neblahé následky bylo možno bez námahy předvídati a že se ho bylo možno lehce vyvarovati. Pouhá chyba nebo přehlédnutí, třebaš byly spojeny s těžkými následky, mohou se přihoditi i lidem pozorným a pečlivým a nejsou proto samy o sobě důkazem, že vznikly hrubou nedbalostí. Obdobně Nejvyšší soud Československé republiky judikoval v rozhodnutí Rv I 521/23 (Vážný 3005), kde vyslovil, že nedbalost lze považovat za hrubou jen tehdy, „musily-li bez námahy býti předvídaný její neblahé následky a mohlo-li se jí býti vyvarováno“.

V době, kdy došlo ke krádeži předmětných notebooků, obsahoval pojem hrubé nedbalosti zákon směnečný a šekový č. 191/1950 Sb. ve svém ustanovení čl. I § 10 a občanský zákoník v § 447 odst. 2, aniž však tento pojem definovaly.

V rozhodné době tedy definici hrubé nedbalosti český právní řád neobsahoval.

V trestním právu je definice hrubé nedbalosti vyjádřena až od 1. 1. 2010, kdy nabyl účinnosti zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, kdy byla zařazena v rámci úpravy zavinění i definice hrubé nedbalosti, a to v jeho ustanovení § 16 odst. 2 tak, že jednáním v hrubé nedbalosti je takové jednání, kdy přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem. Hrubou nedbalostí se tedy v nyní platném trestním zákoníku rozumí vyšší stupeň intenzity nedbalosti, ať již vědomé či nevědomé, a to na základě přístupu (postoje) pachatele k požadavku náležité opatrnosti, kterou zákon charakterizuje jako „zřejmou bezohlednost“..., kde je použita formulace „být i z hrubé nedbalosti“, což znamená buď úmyslně, nebo alespoň z hrubé nedbalosti, ať už vědomé či nevědomé (srov. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 239).

Přestože je v důsledku nutnosti výkladu pojmu hrubá nedbalost v intencích národního práva třeba považovat zahraniční výklady tohoto pojmu pouze za

pomocné, nelze přehlédnout, že výkladu pojmu hrubá nedbalost se věnovaly i soudy dalších států, které jsou stranami Úmluvy CMR.

Francouzský Cour de Cassation (Kasační/Nejvyšší soud) například ve svém rozsudku ze dne 26. 2. 1985, č. 83-10.811, konstatoval, že hrubá nedbalost představuje nedbalost nejvyšší vážnosti, jež se blíží úmyslu, a svědčí o nezpůsobilosti dopravce, jenž má své vlastní jednání pod kontrolou, uskutečnit jím převzatý závazek k přepravě. V rozsudku ze dne 24. 6. 2008, č. 07-13.890, Cour de Cassation dovodil, že není hrubou nedbalostí, jestliže řidič přemístil zboží do přívěsu, postaveného zadní částí proti vykládací plošině skladu, kde nikdy k žádné krádeži nedošlo, přičemž dveře, zavřené na závoru, nebylo možné otevřít a zloději museli rozřezat střešní plachtu, následně odstranit postranní kovovou ochranu a rozříznout boční plachty.

V rozsudku ze dne 21. 3. 2007 – I ZR 166/04 vyjádřil německý Spolkový (nejvyšší) soud názor, že pro neomezenou odpovědnost za neúmyslné jednání z nedbalosti se předpokládá velmi závažné porušení povinnosti dopravcem, a sice extrémní nedbalost ohledně bezpečnosti. V rozsudku ze dne 6. 6. 2007 – I ZR 121/04 uvedl, že „nedbalost nastává při velmi vážném porušení povinností dopravcem nebo jeho zaměstnanci a spočívá v hrubém způsobu jednání ve vztahu k bezpečnostním zájmům smluvního partnera. Subjektivní požadavek vědomí o pravděpodobnosti ztráty zboží spočívá v bezohledném jednání navzdory pravděpodobnosti vzniku škody. Samotnou nedbalost nelze odvodit toliko z pravděpodobnosti, že dojde ke ztrátě, lze ji předpokládat spíše v případě nedbalého jednání vzhledem k okolnostem, za nichž k němu došlo.“ Zároveň formuloval právní větu, podle které „nemá-li dopravce konkrétní vědomost o povaze převáženého zboží, nemusí zásadně předpokládat zvláštní nebezpečí krádeže, a použít na transport místo kamiónu s plachtou dodávku“. V rozsudku ze dne 30. 1. 2008 – I ZR 165/04 nepřiznal žalované omezení její odpovědnosti, neboť ta „zapříčinila ztrátu zboží svou nedbalostí a s vědomím, že škoda pravděpodobně nastane“.

Předpokládá-li Úmluva CMR existenci úpravy zavinění rovnocenného úmyslu, nabízí se při absenci úpravy, která by v obecné rovině či v případě přepravní smlouvy výslovně kladla jinou formu zavinění na roveň úmyslu, dvě možnosti – buď pojem zavinění rovnocenného s úmyslem ponechat v českém právním prostředí „prázdný“, nebo jej naplnit obsahem mu nejbližším – tedy pojmem hrubá nedbalost, jako nedbalostí nejvyšší intenzity. Při přijetí první možnosti by došlo k významnému vychýlení úpravy odpovědnosti ve prospěch dopravce, odchýlení se od rozhodovací praxe běžné v jiných evropských státech, a to vše v rozporu s účelem čl. 29 Úmluvy CMR, neboť ten předpokládá širší okruh důvodů pro odepření omezení odpovědnosti dopravce, než jen pro případy úmyslného jednání.

Za zavinění rovnocenné úmyslu podle práva České republiky je pro účely ustanovení článku 29 odst. 1 a článku 32 odst. 1 Úmluvy CMR tedy třeba

považovat hrubou nedbalost, jakožto nedbalost nejvyšší intenzity, blížíci se zavinění úmyslnému.

Nejvyšší soud v této souvislosti podotýká, že uvedené trendy se promítly i do nové úpravy občanskoprávních vztahů v právním řádu České republiky, a sice do zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který nabyl účinnosti 1. 1. 2014. Nově je celkem v sedmi ustanoveních užíván pojem hrubé nedbalosti (např. § 1032 odst. 1 písm. b/, § 2071, § 2544 a další). Občanský zákoník v těchto ustanoveních používá formulaci „úmyslně nebo z hrubé nedbalosti“.

Všechna výše uvedená vymezení hrubé nedbalosti (včetně do jisté míry kasuistických zahraničních výkladů) vykazují určité společné znaky. Hrubou nedbalost považují za nedbalost nejvyšší intenzity, za takovou nedbalost, jež svědčí o lehkomyšlném přístupu škůdce k plnění svých povinností, kdy je zanedbán požadavek náležité opatrnosti takovým způsobem, že to svědčí o zřejmé bezohlednosti škůdce k zájmům jiných osob.

Závěr o tom, zda se v konkrétním případě jedná o hrubou nedbalost rovnocennou úmyslu ve smyslu článku 29 odst. 1 a článku 32 odst. 1 Úmluvy CMR, je však vždy nezbytné zkoumat podle konkrétních okolností daného případu a přihlížet například k chování řidiče či jiných zaměstnanců dopravce, k úsilí, které dopravce vyvinul k ochraně zásilky, jeho zkušenostem, hodnotě přepravované zásilky, místu, kde ke ztrátě či poškození zásilky došlo, technickému zabezpečení zásilky, k pokynům odesílatele a jejich dodržení dopravcem apod.

Nejvyšší soud dospěl k závěru, že jednání žalované tak, jak bylo soudem prvního stupně, jehož skutkové závěry byly převzaty odvolacím soudem, zjištěno, spočívající v zaparkování kamionu na odpočívadle u čerpací stanice Shell Autohof Kirchberg an der Jagst, přestože žalobkyně již v objednávkě přepravy uvedla svůj požadavek, aby vozidlo nebylo odstavováno na nehlídaných parkovištích, představuje hrubou nedbalost žalované jako dopravce v řádné péči o zásilku rovnocennou úmyslu ve smyslu článku 29 odst. 1 a článku 32 odst. 1 Úmluvy CMR.

Nejvyšší soud poté přistoupil k posouzení dalších dovolacích námitek, neshledal je však důvodnými.

Podle názoru dovolatelky nebyla v řízení dostatečně skutkově ani právně řešena otázka okamžiku uzavření smlouvy. Odvolací soud vyšel ze skutkového zjištění, že žalovaná plnila na základě objednávky žalobkyně ze dne 16. 9. 2008, č. CZGHPDRA. Z tohoto skutkového zjištění, jež nemůže dovolací soud v případě dovolání přípustného podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. přezkoumávat, dovodil, že k uzavření smlouvy došlo na základě objednávky a provedení přepravy podle § 275 odst. 4 obch. zák. Tento závěr je v souladu s hmotným právem. V řízení bylo prokázáno, že v objednávkě přepravy byla vymíněna podmínka neodstavovat náves na nehlídaných parkovištích. Ze skutkového zjištění soudu prvního stupně, resp. soudu odvolacího se přitom nepodává, že by tvrzená skutečnost, že přeprava byla provedena vozidlem s jinou registrační značkou,

než která byla uvedena v objednávce, měla za důsledek, že žalovaná neakceptovala přepravní podmínky uvedené v této objednávce. Obsahem smlouvy byla tedy i povinnost žalované neodstavovat vozidlo na nehlídaných parkovištích, neboť tím, že žalovaná započala podle této objednávky přepravu, akceptovala i podmínky v ní uvedené. Se závěrem odvolacího soudu o tom, že žalovaná je odpovědná za škodu při ztrátě zásilky, jelikož porušila toto ujednání smlouvy, je třeba souhlasit. Nejvyšší soud se ztotožňuje i se závěrem soudu prvního stupně, že pokud by se hlídaná parkoviště na trase nenacházela (tato skutečnost však zjištěna nebyla), měla žalovaná žalobkyni upozornit, že splnění jejího požadavku není možné, a dohodnout s žalobkyní jiné bezpečnostní opatření, případně objednávku žalobkyně odmítnout.

Ani další námitka žalované, že soud nesprávně vyložil text objednávky „neodstavovat návěs na nehlídaných parkovištích“, není důvodná. Výklad tohoto ujednání odvolacím soudem, tj. že odstavením návěsu se rozumí i parkování celého vozidla, např. po dobu povinné přestávky v řízení, odpovídá výkladovým principům podle ustanovení § 266 odst. 1 obch. zák.

Žalovaná dále uvádí, že žalobkyně v konkrétním případě zanedbala svoje povinnosti odesílatele, protože jí jako zkušenému speditéru muselo být známo případné nebezpečí související s nedostatečnými bezpečnostními opatřeními. Vznik škody je tak dle dovolatelky v příčinné souvislosti se zanedbáním odborné péče ze strany odesílatele. S tímto názorem nelze souhlasit. Žalovaná uzavřela smlouvu se žalobkyní za podmínek daných objednávkou, ve které byly specifikovány bezpečnostní požadavky. Tyto žalovaná nedodržela.

Odvolacímu soudu dovolatelka také vytkla, že v odůvodnění rozhodnutí pouze odkázal na skutková zjištění soudu prvního stupně a že odůvodnění rozhodnutí postrádá přesné vymezení důkazů, které byly podkladem rozhodování, takže rozsudek je nepřezkoumatelný. Dovolatelka se mýlí, neboť odvolací soud, pokud přejme skutková zjištění soudu prvního stupně, není povinen provádět další dokazování a opětovně přijímat skutková zjištění.

Z výše uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správný.

Nejvyšší soud proto podle § 243b odst. 2, věty před středníkem, o. s. ř. dovození zamítl.

Soud České republiky, na jejímž území bylo zahájeno insolvenční řízení na majetek (insolvenčního) dlužníka, je příslušný (má pravomoc) rozhodnout o odpůřčí žalobě podané insolvenčním správcem dlužníka jako spor vyvolaný tímto insolvenčním řízením (incidenční spor) proti žalovanému, který má sídlo na území Slovenska.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2015,
sen. zn. 29 ICdo 7/2015,
ECLI:CZ:NS:2015:29.ICDO.7.2015.1)

Odpůřčí žalobou podanou u Krajského soudu v Ostravě (dále též jen „insolvenční soud“) dne 10. 1. 2013 se žalobce (Ing. J. H., jako insolvenční správce dlužníka EC ČR) domáhal vůči žalovanému (EC SR):

1) Určení, že vůči věřitelům dlužníka v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka u insolvenčního soudu pod sp. zn. KSOS 13 INS 954/2012 je neúčinný:

a) právní úkon, kterým dlužník plnil dne 4. 7. 2011 ve prospěch žalovaného částku 500 000 EUR z titulu vrácení půjčky ze smlouvy o půjčce ze dne 22. 2. 2011 (dále jen „smlouva o půjčce“);

b) právní úkon, kterým dlužník plnil dne 16. 12. 2011 ve prospěch žalovaného částku 1 000 000 EUR z titulu vrácení půjčky ze smlouvy o půjčce.

2) Zaplacení částky 1 500 000 EUR do majetkové podstaty dlužníka.

Podáním z 9. 8. 2013 namítl žalovaný nedostatek příslušnosti (pravomoci) českých soudů a nedostatek místní příslušnosti insolvenčního soudu, s tím, že ve smlouvě o půjčce si strany sjednaly, že „jakýkoliv případný spor mezi smluvními stranami vyplývající ze smlouvy spadá výlučně do pravomoci věcně příslušného soudu dle sídla věřitele“ (jímž je žalovaný, který sídlí ve Slovenské republice).

Žalobce této námitce oponoval podáním z 2. 9. 2013, v němž především poukázal na závěr vyslovený v rozsudku Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 12. 2. 2009, v případě Seagon, C-339/07, Sbírka rozhodnutí, s. I-00767, k výkladu článku 3 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, ze dne 29. 5. 2000, o úpadkovém řízení (dále též jen „nařízení“), jehož česká verze byla uveřejněna ve Zvláštním vydání úředního věstníku EU (Kapitola 19, Svazek 01, s. 191 až 208) dne 20. 8. 2004.

Žalovaný následně (podáním z 5. 11. 2013) vyjádřil mínění, že závěry formulované v rozsudku Soudního dvora ve věci Seagon nejsou na danou věc aplikovatelné, přičemž zdůraznil, že námitku nedostatku pravomoci českých soudů opírá o článek 13 nařízení, jenž je výjimkou z pravidla obsaženého v článku 4 odst. 2 písm. m) nařízení.

Žalobce pak v podání z 29. 11. 2013 argumentoval tím, že žalovaný (nesprávně) směřuje pojmy mezinárodní pravomoc soudu, místní příslušnost soudu a rozhodné právo, přičemž mezinárodní pravomoc českého soudu se podává z článku 3 odst. 1 nařízení, kdežto články 4 a 13 nařízení se týkají práva rozhodného pro projednání určitého právního vztahu a nikoliv mezinárodní pravomoci soudu státu, který zahájil (úpadkové) řízení.

Usnesením ze dne 3. 12. 2013 pak insolvenční soud zamítl námitku „nedostatku mezinárodní pravomoci českých soudů a místní nepřislušnosti Krajského soudu v Ostravě“.

Insolvenční soud poukázal na ustanovení § 37 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, a dále na ustanovení § 9 odst. 4 a § 88 písm. v) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, s tím, že odtud je zřejmé, že Krajský soud v Ostravě je ve věci věcně i místně příslušný, protože je založena i „pravomoc tohoto soudu České republiky“ a vznesená námitka tak není důvodná.

K odvolání žalobce Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 27. 8. 2014 potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

Odvolací soud úvodem své právní argumentace konstatoval, že normy upravující mezinárodní pravomoc soudů, obsažené v českých právních předpisech, tj. v zákonu o mezinárodním právu soukromém a procesním, respektive (s účinností od 1. 1. 2014) v zákonu č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, se použijí, jen neupravují-li daný vztah přímo použitelné předpisy Evropské unie, k nimž pro úpadková řízení patří (i) nařízení o úpadkovém řízení.

Dále odvolací soud – cituje ustanovení článku 4 odst. 2 písm. m) a článku 13 nařízení, a vycházejí z ustanovení § 160 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) – uzavřel, že insolvenční řízení, v jehož rámci probíhá řízení o odpůrcí žalobě, bylo zahájeno v České republice, takže pravidla týkající se odporovatelnosti právních úkonů poškozujících všechny věřitele se řídí českým právem, včetně procesních pravidel, která stanoví, že jde o incidenční spor, k jehož projednání je příslušný insolvenční soud v rámci insolvenčního řízení.

Podle odvolacího soudu si strany dohodly v článku 5 smlouvy o půjčce pouze mezinárodní příslušnost (pravomoc) soudu k rozhodování sporu ze smluv, nikoliv právní řád, kterým se smlouva bude řídit. Strany smlouvy si obecně mohou smluvně sjednat mezinárodní příslušnost soudů dle článku 23 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech – dále jen „nařízení Brusel I“ (česká verze nařízení Brusel I byla uveřejněna ve Zvláštním vydání úředního věstníku EU /Kapitola 19, Svazek 04, str. 42-64/ dne 20. 8. 2004). Pro danou věc ale toto ujednání nemá význam; vzhledem k probíhajícímu insolvenčnímu řízení se totiž použije úprava obsažená v nařízení, neboť spor vyvolaný odpůrcí žalobou není sporem ze smlouvy o půjčce.

Dále si strany dohodly v článku 5 smlouvy o půjčce (pokračuje odvolací soud), že se práva a povinnosti smluvních stran budou řídit právem České republiky (nikoliv právem Slovenské republiky, jak tvrdil odvolatel). Dle článku 3 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. 6. 2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I), má volba práva smluvními stranami přednost před jinými způsoby určení rozhodného práva.

Z uvedeného vyplývá, že výjimka z ustanovení článku 4 odst. 2 písm. m) nařízení, obsažená v článku 13 nařízení, se na posuzovanou věc nepoužije, neboť smlouva se řídí českým právem. Není tak splněna jedna z podmínek obsažených v článku 13 nařízení, a jelikož obě podmínky musí být splněny současně, je nadbytečné zkoumat splnění druhé z nich.

Místní příslušnost insolvenčního soudu k projednání incidenčního sporu je pak dána podle ustanovení § 88 písm. v) o. s. ř. (ve znění účinném ke dni zahájení sporu), ve spojení s § 160 odst. 1 insolvenčního zákona.

Proti usnesení odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, když vydal tzv. „překvapivé“ rozhodnutí, a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Konkrétně dovolatel uvádí (poukazuje co do „nepřípustnosti“ takového postupu na náleze Ústavního soudu ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. I. ÚS 777/07 /uveřejněný pod číslem 134/2008 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu/ a na náleze Ústavního soudu ze dne 15. 3. 2010, sp. zn. I. ÚS 2502/09 /uveřejněný pod číslem 52/2010 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu/; nálezy jsou dostupné i na webových stránkách Ústavního soudu), že insolvenční soud opřel své rozhodnutí o § 37 zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním, proti čemuž brojil odvoláním (s tím, že je nezbytné aplikovat nařízení). Odvolací soud to sice učinil, avšak posoudil věc jinak než dovolatel, aniž dal dovolateli možnost reagovat (čímž porušil jeho právo na spravedlivý proces).

Dále dovolatel argumentuje ve prospěch názoru, že (oproti mínění odvolacího soudu) byl důvod na věc aplikovat článek 13 nařízení.

Žalobce ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout, máje tvrzení o „překvapivosti“ napadeného rozhodnutí za zjevně neopodstatněné.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í:

S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném od 1. 1. 2014 (srov. usnesení

Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2014, sen. zn. 29 ICdo 33/2014, uveřejněné pod číslem 92/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Nejvyšší soud má dovolání v dané věci za přípustné dle § 237 o. s. ř., jelikož napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Konkrétně jde o otázku, zda je dána pravomoc českých soudů v řízení o odpůrčí žalobě vedené proti žalovanému se sídlem ve Slovenské republice jako spor vyvolaný insolvenčním řízením (incidenční spor) vedeným na majetek dlužníka v České republice.

U přípustného dovolání přihlíží Nejvyšší soud z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.) též k vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Takovou vadou řízení přitom může být i dovolatelem tvrzená „překvapivost“ napadeného rozhodnutí.

K této dovolací námitce pak Nejvyšší soud uvádí, že podle obsahu spisu byla otázka mezinárodní příslušnosti (pravomoci) českých soudů k projednání a rozhodnutí odpůrčí žaloby zkoumána (k námitce dovolatele) již insolvenčním soudem. „Spor“ o použitelnost příslušných článků nařízení o úpadkovém řízení byl přitom vyvolán již polemikou vedenou mezi spornými stranami předtím, než insolvenční soud o námitce rozhodl. Srov. na jedné straně podání z 9. 8. 2013 a 5. 11. 2013, jimiž dovolatel prosazoval názor, že pro účely závěru, že není dána pravomoc českých soudů, má být aplikován článek 13 nařízení (coby výjimka z pravidla ustaveného článkem 4 odst. 2 písm. m/ nařízení) a pokládal za neaplikovatelný výklad Soudního dvora podaný k článku 3 odst. 1 nařízení ve věci Seagon, na druhé straně pak podání z 2. 9. 2013 a 29. 11. 2013, jimiž se žalobce odvolával na výklad článku 3 odst. 1 nařízení podaný Soudním dvorem ve věci Seagon, a vytýkal dovolateli, že směšuje pojmy mezinárodní pravomoc soudu, místní příslušnost soudu a rozhodné právo. Požadavek, aby se odvolací soud k otázce mezinárodní příslušnosti (pravomoci) českých soudů vyslovil v režimu článku 4 odst. 2 písm. m) a článku 13 nařízení, uplatnil dovolatel znovu v odvolání.

Tím, že se odvolací soud (na rozdíl od insolvenčního soudu) touto argumentací zabýval, leč s výsledkem pro dovolatele nepříznivým (se závěrem, že článek 13 nařízení není uplatnitelný), může být dovolatel ve svých očekáváních zklaman, leč nikoliv překvapen (za popsání stavu by napadené rozhodnutí mohlo být „překvapivé“ pouze pro účastníka svých práv nedbalého a na odvolací řízení nepřipraveného /srov. obdobně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010, uveřejněného pod číslem 32/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek nebo důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2014, sp. zn. 29 Cdo 914/2014, uveřejněného pod číslem 107/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek/).

Co do posouzení nedůvodnosti námitky nedostatku místní příslušnosti insolvenčního soudu k projednání a rozhodnutí věci se napadené rozhodnutí neliší od

argumentace insolvenčního soudu (obě rozhodnutí vycházejí z ustanovení § 88 písm. v/ o. s. ř.) a námitka „překvapivosti“ napadeného rozhodnutí je v tomto rozsahu zjevně nepřiléhavá.

Dovolání proto potud není opodstatněné.

Jelikož vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti, se nepodávají ani ze spisu, Nejvyšší soud se dále zabýval správností právního posouzení věci odvolacím soudem co do závěru, že je dána mezinárodní příslušnost (pravomoc) českých soudů k projednání a rozhodnutí odpůří žaloby v této věci.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Účastníci řízení i odvolací soud jsou co do svých postojů ve shodě potud, že daná věc je tzv. věcí s evropským mezinárodním prvkem (srov. § 426 insolvenčního zákona), u které je pro posouzení mezinárodní příslušnosti (pravomoci) českých soudů k projednání a rozhodnutí odpůří žaloby rozhodný výklad nařízení o úpadkovém řízení.

Nejvyšší soud úvodem zdůrazňuje, že při výkladu práva Evropské unie si byl vědom omezení kladených na něj závěry vyslovenými v rozsudku Soudního dvora ze dne 6. 10. 1982, v případě CILFIT, 283/81 (1982), ECR 3415, ve spojení s článkem 267 Smlouvy o fungování Evropské unie (dříve článek 234 Smlouvy o založení Evropského společenství). Článek 267 Smlouvy o fungování Evropské unie mu totiž (jako soudu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva) ukládá povinnost předložit předběžnou otázku, která se týká platnosti a výkladu aktů přijatých orgány Společenství a která vyvstala při jeho jednání, Soudnímu dvoru.

Soudní dvůr v označeném rozsudku též uzavřel, že národní soudy posledního stupně nemají povinnost předběžné otázky, jestliže existuje ustálená judikatura Soudního dvora k dané otázce nebo rozsudek Soudního dvora týkající se v zásadě identické otázky (tzv. *acte éclairé*).

Srov. v tomto ohledu co do podrobné citace těchto závěrů v anglické verzi např. též důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2181/2008, uveřejněného pod číslem 95/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Pro odpověď na otázku mezinárodní příslušnosti (pravomoci) českých soudů v řízení o této odpůří žalobě jsou rozhodná následující ustanovení nařízení o úpadkovém řízení.

Článek 3

Mezinárodní příslušnost

1. Soudy členského státu, na jehož území jsou soustředěny hlavní zájmy dlužníka, jsou příslušné k zahájení úpadkového řízení. V případě společnosti nebo právnické osoby se za místo, kde jsou soustředěny hlavní zájmy, považuje sídlo, pokud není prokázán opak.

(...).

Článek 4

Rozhodné právo

1. Pokud toto nařízení nestanoví jinak, je právem rozhodným pro úpadkové řízení a jeho účinky právo toho členského státu, na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno (dále jen „stát, který řízení zahájil“).

2. Právo státu, který řízení zahájil, určuje podmínky pro zahájení tohoto řízení, jeho vedení a skončení. Určuje zejména,

(...)

m) pravidla týkající se neplatnosti, odporovatelnosti nebo neúčinnosti právních úkonů poškozujících všechny věřitele.

Článek 13

Úkony poškozující všechny věřitele

Ustanovení čl. 4 odst. 2 písm. m) se nepoužije, pokud osoba, která má prospěch z úkonu, který poškozuje všechny věřitele, prokáže, že

- je pro tento úkon rozhodné právo jiného členského státu než státu, který zahájil řízení,

- toto právo neumožňuje žádným způsobem napadnout v daném případě dotyčný úkon.

Článek 25

Uznávání a vykonatelnost jiných rozhodnutí

1. Rozhodnutí učiněná soudem, jehož rozhodnutí o zahájení řízení je uznáno podle článku 16, která se týkají průběhu a skončení úpadkového řízení, a vyrovnání tímto soudem schválená se rovněž uznávají bez dalších formálních náležitostí. Tato rozhodnutí jsou vykonatelná podle článků 31 až 51 (s výjimkou čl. 34 odst. 2) Bruselské úmluvy o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, ve znění úmluv o přistoupení k uvedené úmluvě.

První pododstavec se rovněž vztahuje na rozhodnutí, která vyplývají přímo z úpadkového řízení, a na rozhodnutí, která s ním úzce souvisejí, i když je učinil jiný soud.

První pododstavec se rovněž vztahuje na rozhodnutí týkající se ochranných opatření, která byla učiněna po podání návrhu na zahájení úpadkového řízení.

(...)

Dovolatel opírá závěr o nedostatku mezinárodní příslušnosti (pravomoci) českých soudů v řízení o této odpůřčí žalobě o článek 13 nařízení a oponuje závěru odvolacího soudu, že nejsou splněny předpoklady pro aplikaci článku 13 nařízení a že mezinárodní příslušnost (pravomoc) českých soudů v řízení o této odpůřčí žalobě se podává z článku 4 odst. 2 písm. m) nařízení.

K tomu Nejvyšší soud uvádí, že zjevně nesprávnou je jak argumentace dovolatele, tak argumentace odvolacího soudu.

Zcela příléhavým je naopak poukaz žalobce (obsažený v podání z 29. listopadu 2013) na to, že dovolatel (nesprávně) směšuje pojmy mezinárodní pravomoc soudu, místní příslušnost soudu a rozhodné právo.

Ustanovení článku 4 nařízení již podle svého nadpisu („Rozhodné právo“) a především podle obsahu naplňuje odstavec 23 Preambule nařízení („Toto nařízení stanoví v oblasti své působnosti jednotná pravidla pro kolizní normy jednotlivých států, které nahrazují předpisy mezinárodního práva soukromého jednotlivých států. Pokud není stanoveno jinak, měly by být použity právní předpisy státu, který řízení zahájil /lex concursus/. Tato kolizní norma jednotlivých států by měla platit pro hlavní i územní řízení. Lex concursus určuje veškeré procesní i hmotněprávní účinky úpadkového řízení na osoby a právní vztahy. Upravuje veškeré podmínky pro zahájení, vedení a skončení úpadkového řízení.“).

Stejný charakter pak logicky má i článek 13 nařízení (upravující výjimku z pravidla obsaženého v článku 4 odst. 2 písm. m/ nařízení).

Jinak řečeno, článek 4 nařízení upravuje z hmotněprávního (!) hlediska kolizní problematiku (výlučně určuje, které /hmotné/ právo je rozhodné pro dané insolvenční řízení). V literatuře srov. k uvedenému příléhavě např. Bělohávek, A. J.: Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007 (dále jen „Bělohávek“), str. 206 a násl.

Mezinárodní příslušnost (pravomoc) insolvenčního soudu (zde českého insolvenčního soudu) coby soudu, který ve smyslu nařízení (!) „zahájil insolvenční řízení“, k projednání a rozhodnutí odpůřčí žaloby se podává z článku 3 odst. 1 nařízení, což opět signalizuje již jeho nadpis („Mezinárodní příslušnost“). Tím se naplňuje odstavec 4 Preambule nařízení („Pro řádné fungování vnitřního trhu je nutné vyhnout se podnětům, které motivují zúčastněné strany k převodům majetku nebo soudních řízení z jednoho členského státu do druhého za účelem výhodnějšího právního postavení /tzv. forum shopping/.“) i odstavec 6 Preambule nařízení („V souladu se zásadou proporcionality se toto nařízení omezuje na ustanovení, která upravují příslušnost pro zahájení úpadkových řízení a rozhodnutí, která jsou učiněna přímo na základě úpadkových řízení a s takovými řízeními úzce souvisí. Kromě toho obsahuje toto nařízení ustanovení, která se týkají uznávání takových rozhodnutí a rozhodného práva, které tyto zásady rovněž splňují.“). V literatuře srov. k tomu opět Bělohávek, str. 122 a násl.

Řečené plyne určující měrou (pro výsledek zkoumání předestřené procesní otázky rozhodnou) již z rozsudku Soudního dvora ve věci Seagon, jehož se žalobce správně dovolal podáním z 2. 9. 2013. V tomto rozsudku Soudní dvůr uzavřel, že:

Článek 3 odst. 1 nařízení musí být vykládán v tom smyslu, že soudy členského státu, na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno, jsou příslušné rozhodnout o odpůřčí žalobě podané v úpadkovém řízení a směřující proti žalovanému, který má statutární sídlo v jiném členském státě.

K tomuto závěru přitom Soudní dvůr dospěl při posuzování skutkového stavu věci srovnatelného v rozhodných okolnostech s touto věcí. Konkrétně šlo o to, že:

1) Pozdější insolvenční dlužník (společnost se sídlem v Německu) zaplatil 50 000 EUR na účet společnosti se sídlem v Belgii (Seagon, odstavec 12).

2) Poté, co německý insolvenční soud zahájil úpadkové řízení na majetek společnosti se sídlem v Německu, podal insolvenční správce u německého soudu žalobu o vrácení této částky proti společnosti se sídlem v Belgii (Seagon, odstavce 12 a 13).

Nosnou argumentaci rozsudku Soudního dvora ve věci Seagon tvoří následující odstavce jeho odůvodnění:

„18) Je třeba přezkoumat, zda odpůřčí žaloby spadají do působnosti čl. 3 odst. 1 nařízení č. 1346/2000.

19) V tomto ohledu je třeba na úvod připomenout, že Soudní dvůr v rámci své judikatury týkající se úmluvy ze dne 27. 9. 1968 o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. L 299, s. 32) rozhodl, že žaloba, podobná žalobě dotčené v původním řízení, se pojí s úpadkovým řízením, jestliže přímo vyplývá z úpadku a úzce souvisí s daným konkursním nebo vyrovnacím řízením (viz rozsudek ze dne 22. 2. 1979, Gourdain, 133/78, s. 733, bod 4). Žaloba vykazující takové charakteristiky tedy nespadá do působnosti uvedené úmluvy.

20) Přitom právě toto kritérium používá šestý bod odůvodnění nařízení č. 1346/2000 pro vymezení předmětu daného nařízení. Podle uvedeného bodu odůvodnění se uvedené nařízení omezuje na ustanovení, která upravují příslušnost pro zahájení úpadkových řízení a přijetí rozhodnutí, která vyplývají přímo z úpadkového řízení a úzce s ním souvisí.

21) S ohledem na daný úmysl zákonodárce a na užitečný účinek uvedeného nařízení musí být jeho čl. 3 odst. 1 vykládán v tom smyslu, že členskému státu, na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno, přiznává rovněž mezinárodní příslušnost rozhodnout o žalobách, které přímo vyplývají z uvedeného řízení a úzce s ním souvisí.

22) Takové soustředění všech žalob přímo spojených s úpadkem podniku před soudy členského státu příslušného k zahájení úpadkového řízení je rovněž

v souladu s cílem zvýšení účinnosti a zrychlení úpadkových řízení s mezinárodním dopadem, který je uveden ve druhém a osmém bodu odůvodnění nařízení č. 1346/2000.

23) Mimoto je tento výklad potvrzen čtvrtým bodem odůvodnění uvedeného nařízení, podle kterého je pro řádné fungování vnitřního trhu nutné vyhnout se podnětům, které motivují zúčastněné strany k převodům majetku nebo soudních řízení z jednoho členského státu do druhého za účelem výhodnějšího právního postavení (tzv. forum shopping).

24) Možnost, aby ve vztahu k odpůřcím žalobám podaným v různých členských státech byly příslušné různé soudy, by přitom vedla k oslabení snahy dosáhnout uvedeného cíle.

25) Konečně je výklad čl. 3 odst. 1 nařízení č. 1346/2000, uvedený v bodě 21 tohoto rozsudku, potvrzen čl. 25 odst. 1 uvedeného nařízení. První pododstavec uvedeného ustanovení totiž zavádí povinnost uznat rozhodnutí týkající se průběhu a skončení úpadkového řízení a učiněná soudem, jehož rozhodnutí o zahájení řízení je uznáno podle článku 16 uvedeného nařízení, tedy soudem příslušným na základě čl. 3 odst. 1 téhož nařízení.

26) Přitom na základě čl. 25 odst. 1 druhého pododstavce nařízení č. 1346/2000 se první pododstavec tohoto odst. 1 vztahuje také na rozhodnutí, která přímo vyplývají z úpadkového řízení a úzce s ním souvisí. Jinými slovy, uvedené ustanovení připouští možnost, aby soudy členského státu, na jehož území bylo zahájeno úpadkové řízení na základě čl. 3 odst. 1 nařízení č. 1346/2000, rozhodovaly rovněž o žalobách toho druhu, jaký je dotčen v původním řízení.

27) V tomto kontextu slova „i když je učinil jiný soud“, která tvoří poslední část věty čl. 25 odst. 1 druhého pododstavce téhož nařízení, neznamenají, že zákonodárce Společenství chtěl vyloučit příslušnost soudů členského státu, na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno, ve vztahu k dotčenému druhu žalob. Znamenají zejména, že členským státům přísluší určit územně a věcně příslušný soud, kterým nemusí nezbytně být soud, který úpadkové řízení zahájil. Mimoto odkazují na uznání rozhodnutí o zahájení úpadkového řízení stanovené v článku 16 nařízení č. 1346/2000.

Na rozsudek ve věci Seagon navázal rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 16. 1. 2014, v případě Schmid, C-328/12 (Úř. věst. C 85, 22. 3. 2014, s. 5), v němž Soudní dvůr dále dovodil, že:

„Článek 3 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. 5. 2000 o úpadkovém řízení musí být vykládán v tom smyslu, že soudy členského státu, na jehož území bylo zahájeno úpadkové řízení, jsou příslušné rozhodnout o odpůřci žalobě podané v úpadkovém řízení proti žalovanému, který nemá bydliště na území členského státu.“

Jak s přihlédnutím k závěrům obsaženým v rozsudku Soudního dvora ve věci Seagon, tak s přihlédnutím k závěrům obsaženým v rozsudku Soudního dvora

ve věci Schmid, lze pro poměry dané věci uzavřít (potud jde o tzv. *acte éclairé*), že:

Český soud, na jehož území bylo zahájeno insolvenční řízení na majetek (insolvenčního) dlužníka, je příslušný (má pravomoc) rozhodnout o odpůřčí žalobě podané insolvenčním správcem dlužníka jako spor vyvolaný tímto insolvenčním řízením (incidenční spor) proti žalovanému, který má sídlo na území Slovenska.

Jakkoliv tedy neobstojí ani právní posouzení věci odvolacím soudem (jenž stejně jako dovolatel neodlišil pravidla upravující mezinárodní příslušnost /pravomoc/ soudu /článek 3 odst. 1 nařízení/ od těch, jež vymezují /coby insolvenční kolizní normy/ rozhodné právo /článek 4 a 13 nařízení/), závěr odvolacího soudu, že je dána mezinárodní příslušnost (pravomoc) českých soudů k projednání a rozhodnutí předmětné odpůřčí žaloby, je ve výsledku správný a dovolání tak ani potud není opodstatněné.

Jelikož mezi stranami nebylo sporu o tom, že soudem, který ve smyslu nařízení „zahájil úpadkové řízení“, z něž vzešla odpůřčí žaloba, je český soud, Nejvyšší soud jen pro úplnost dodává, že výklad pojmu „zahájení insolvenčního řízení“ podal Soudní dvůr (velký senát) v rozsudku ze dne 2. 5. 2006 v případě Eurofood IFSC Ltd., C-341/04, Sbírka rozhodnutí, I-03813, odstavec 58 (srov. v podrobnostech i důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2008, sp. zn. 29 Odo 164/2006, uveřejněného pod číslem 87/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek) a s přihlédnutím k tomu, že insolvenční soud zjistil úpadek dlužníka (již) usnesením ze dne 9. 2. 2012 a usnesením ze dne 4. 5. 2012 prohlásil konkurs na majetek dlužníka, je i tato podmínka splněna.

K závěru odvolacího soudu, že je dána místní příslušnost insolvenčního soudu ve smyslu § 88 písm. v) o. s. ř. (v rozhodném znění) dovolatel v rovině právní samostatně žádné výhrady neuplatnil.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d písm. a/ o. s. ř.).

Právní vztah založený tím, že zaměstnavatel poskytl zaměstnanci peněžní částku k zaplacení pokuty, která byla zaměstnanci uložena příslušným orgánem za přestupek, není vztahem pracovněprávním, a to ani v případě, že se zaměstnanec přestupku dopustil při plnění svých pracovních úkolů.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2014,
sp. zn. 21 Cdo 385/2014,
ECLI:CZ:NS:2014:21.CDO.385.2014.1)

Žalobce se žalobou podanou dne 10. 12. 2010 u Okresního soudu Plzeň – sever domáhal, aby mu žalovaný zaplatil 46 273 Kč s úroky z prodlení. Žalobu zdůvodnil zejména tím, že žalovanému, který byl u žalobce zaměstnán na základě pracovní smlouvy ze dne 3. 11. 2008 jako řidič vnitrostátní a mezinárodní kamionové dopravy, byla při pracovní cestě konané nákladním vozidlem dne 19. 12. 2008 ve Španělsku „dle jeho sdělení“ udělena místní policií pokuta ve výši 2096 EUR, že žalobce téhož dne žalovanému na jeho žádost tuto částku zaslal prostřednictvím peněžní expresní služby Western Union, přičemž v souvislosti se zasláním této částky musel žalobce uhradit i poplatek ve výši 2650 Kč, a že žalovaný poté tuto pokutu uhradil. Vzhledem k tomu, že žalovaný uhradil pokutu z finančních prostředků žalobce, požadoval žalobce po žalovaném „náhradu této částky včetně zaplaceného poplatku“ v celkové výši 60 273 Kč; žalovaný však žalobci uhradil pouze 14 000 Kč.

Okresní soud Plzeň – sever rozsudkem ze dne 25. 4. 2013 žalobu zamítl a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení 19 445 Kč „na účet“ advokáta JUDr. R. L. Vycházel ze zjištění, že v době od 2. 12. 2008 do 24. 12. 2008 vykonávali zaměstnanci žalobce – žalovaný jako první řidič a jeho manželka A. F. jako druhý řidič – pracovní cestu tahačem s návěsem na území České republiky, Rakouska, Slovenska, Německa, Francie a Španělska, že dne 19. 12. 2008 byla „posádce vozidla“ uložena španělskými orgány pokuta za překročení povoleného limitu doby jízdy a nečerpání povinné bezpečnostní přestávky při vykládce a nakládce zboží ve firmě NG (Německo), kterou „posádka“ nebyla schopna uhradit, a že proto žalobce zaslal žalovanému na žádost „posádky“ prostřednictvím zásilkové služby Western Union částku 2096 EUR (57 623 Kč), kterou (spolu s poplatkem ve výši 2650 Kč) zúčtoval jako „zálohu na mzdu – pokuta“ a která byla použita na zaplacení pokuty. Dospěl k závěru, že žalobce neunesl důkazní břemeno k prokázání tvrzení, že bezdůvodné obohacení vzniklo žalovanému, který v řízení uvedl, že pokuta byla uložena jeho manželce A. F., která řídila vozidlo dne 19. 12. 2008 při kontrole ve Španělsku i při nakládce zboží v Německu, neboť nepředložil „záznamy tachografu vozidla

a osobní a mzdové doklady“ a ani nebyl schopen doložit, „který z řidičů a jakým způsobem provedl částečnou úhradu ve výši 14 000 Kč“. Dovodil, že žalovaný nepřevzal částku 2096 EUR bez právního důvodu, neboť právním důvodem byl „existující závazek jeho manželky (zaplatit pokutu) vůči žalobci“.

K odvolání žalobce K r a j s k ý s o u d v Plzni usnesením ze dne 30. 9. 2013 zrušil rozsudek soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Shledal, že závěr soudu prvního stupně o nedostatku pasivní věcné legitimace žalovaného v řízení z důvodu, že „přijaté plnění bylo pokryto právním důvodem, tj. existujícím závazkem jeho manželky (zaplatit pokutu) vůči žalobci“, je z pohledu výkladu institutu bezdůvodného obohacení a stavu provedeného dokazování nesprávný, navíc nesrozumitelný a nepřezkoumatelný. Dospěl k závěru, že za stavu, kdy bylo zjištěno, že žalobce zaslal žalovanému požadované finanční prostředky po jeho sdělení, že mu byla uložena pokuta za přestupek způsobený při výkonu pracovní činnosti v zahraničí, že žalovaný peníze od žalobce za účelem zaplacení pokuty převzal a že je po návratu ze zahraniční cesty nevyúčtoval, žalovanému svědčí – neprokázal-li, že poskytnuté plnění „nemělo vratný charakter“ (z ničeho „zatím“ nevyplývá, že by žalobce převzal „odpovědnost a závazek“ pokutu za žalovaného zaplatit) – povinnost k vydání přijatého plnění, aniž by bylo rozhodné, jakým způsobem žalovaný dále s převzatými finančními prostředky nakládal (zda peníze použil na úhradu pokuty uložené jemu nebo jeho manželce, anebo „za jiným účelem“).

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal žalovaný dovolání. Namítá, že odvolací soud „zcela pomínul“ důkazy provedené soudem prvního stupně, z nichž vyplývá, že tím, kdo měl právní povinnost plnit, nebyl žalovaný, ale jeho manželka A. F., které byla uložena španělskými policejními orgány pokuta za nedodržení bezpečnostní přestávky, a že žalovaný převzal finanční prostředky zaslané žalobcem prostřednictvím služby Western Union jen proto, že mu nebyl zadržen řidičský průkaz a byl schopen dopravit se na nejbližší pobočku Western Union ve Španělsku a „fyzicky zaslané finanční prostředky od žalobce převzít“. Uvádí, že žalobce měl již před zasláním finančních prostředků na pokutu od obou členů posádky vozidla informaci, že osobou, která má povinnost plnit, je A. F. a nikoliv žalovaný. Podle názoru dovolatele má právo požadovat vydání předmětu bezdůvodného obohacení „ten, kdo plnil za jiného (žalobce), od toho, za koho plnil (A. F.), nikoliv od toho, komu plnil (žalovaný)“. Žalovaný navrhl, aby dovolací soud zrušil usnesení odvolacího soudu a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d ň ě n í:

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013, neboť

řízení ve věci bylo zahájeno přede dnem 1. 1. 2014 (srov. čl. II bod 2. zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. a že jde o rozhodnutí, proti kterému je dovolání přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena (zda poskytnutí peněžitého plnění zaměstnavatelem zaměstnanci za účelem zaplacení pokuty za přestupek, kterého se zaměstnanec dopustil při plnění svých pracovních úkolů, je plněním z pracovněprávního vztahu), přezkoumal napadený rozsudek ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř. bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání žalovaného není opodstatněné.

Projednávanou věc je třeba posuzovat i v současné době – vzhledem k tomu, že žalobce se domáhá po žalovaném „náhrady“ za plnění (včetně náhrady nákladů vzniklých žalobci v souvislosti s tímto plněním), které mu poskytl dne 19. 12. 2008 – podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění zákonů č. 585/2006 Sb., č. 181/2007 Sb., č. 261/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb., č. 116/2008 Sb. a zákonů č. 121/2008 Sb., č. 126/2008 Sb. a č. 294/2008 Sb., tedy podle zákoníku práce ve znění účinném do 31. 12. 2008.

Pracovněprávní vztahy jsou právní vztahy vznikající při výkonu závislé práce mezi zaměstnanci a zaměstnavateli (§ 1 písm. a/ zák. práce). Za závislou práci, která je vykonávána ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance, se považuje výlučně osobní výkon práce zaměstnance pro zaměstnavatele, podle pokynů zaměstnavatele, jeho jménem, za mzdu, plat nebo odměnu za práci, v pracovní době nebo jinak stanovené nebo dohodnuté době na pracovišti zaměstnavatele, popřípadě na jiném dohodnutém místě, na náklady zaměstnavatele a na jeho odpovědnost (§ 2 odst. 4 zák. práce).

Individuální pracovněprávní vztahy vznikající v souvislosti s výkonem závislé práce zaměstnance pro zaměstnavatele nevznikají – jak je zřejmé ze zákoníku práce a z dalších právních předpisů – jen mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, ale i mezi zaměstnavatelem a dalšími osobami (např. pozůstalými nebo dědici po zemřelém zaměstnanci). Pracovněprávní vztahy současně nejsou omezeny jen na dobu trvání pracovního poměru, dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti a nelze za ně považovat pouze uvedené poměry. Protože zákoník práce ani žádný jiný právní předpis nestanoví dobu, do kdy pracovněprávní vztahy trvají (kdy nejpozději pracovněprávní vztahy končí), jsou pracovněprávními vztahy také například nároky zaměstnavatele nebo zaměstnance na náhradu škody podle ustanovení § 250 a násl. zák. práce, i když ke škodě došlo až po skončení pracovního poměru. Za pracovněprávní nelze ovšem považovat takové vztahy, které postrádají časový, místní a zejména věcný (vnitřní účelový)

poměr k výkonu závislé práce, jako například nájem služebního bytu zaměstnavatele zaměstnancem, půjčku poskytnutou zaměstnavatelem zaměstnanci apod. (srov. například odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2001, sp. zn. 21 Cdo 615/2001, uveřejněného pod č. 60 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2002, nebo rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2007, sp. zn. 21 Cdo 633/2006, uveřejněného v časopisu Soudní judikatura č. 8/2007, s. 609).

Časový, místní a zejména věcný (vnitřní účelový) poměr k výkonu závislé práce postrádá též právní vztah založený tím, že zaměstnavatel poskytl zaměstnanci peněžní částku k zaplacení pokuty, která byla zaměstnanci uložena příslušným orgánem za přestupek (popř. právními předpisy jinak označené protiprávní jednání), a to i v případě, že se tohoto protiprávního jednání dopustil při plnění svých pracovních úkolů. Takový právní vztah proto není vztahem pracovněprávním a práva a povinnosti, které jsou jeho obsahem, proto nelze posuzovat podle zákoníku práce a dalších pracovněprávních předpisů, nýbrž podle předpisů občanskoprávních, zejména podle občanského zákoníku (zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, účinného do 31. 12. 2013).

V projednávané věci žalobce poskytl žalovanému částku 2096 EUR (57 623 Kč) k zaplacení pokuty, která byla uložena španělskými policejními orgány za přestupek, kterého se dopustil jeden z řidičů vozidla, jehož posádku tvořili žalovaný a další zaměstnankyně žalobce A. F. Protože nešlo o – jak vyplývá z výše uvedeného – plnění zaměstnavatele z pracovněprávního vztahu, měl se soud prvního stupně zabývat tím, zda byla mezi žalobcem a žalovaným uzavřena dohoda (smlouva) o poskytnutí uvedené peněžní částky žalovanému, případně co bylo jejím obsahem a zda z jejích podmínek vyplývala povinnost žalovaného částku 2096 EUR (57 623 Kč) žalobci vrátit a nahradit mu i náklady spojené s jejím zasláním žalovanému do Španělska ve výši 2650 Kč (vzhledem k tomu, že žalobce v tomto směru u jednání soudu prvního stupně nevyklíčil všechny potřebné skutečnosti, měl jej předseda senátu podle ustanovení § 118a odst. 1 o. s. ř. vyzvat, aby svá tvrzení doplnil), a poté měl – byla-li taková dohoda (smlouva) mezi žalobcem a žalovaným uzavřena – práva a povinnosti z ní posoudit podle příslušných ustanovení občanského zákoníku, popřípadě dalších občanskoprávních předpisů.

O bezdůvodné obohacení získané žalovaným na úkor žalobce poskytnutím částky 2096 EUR (57 623 Kč) žalovanému (nikoliv též zaplacením částky 2650 Kč za zaslání peněz do ciziny poskytovateli této služby, neboť o tuto částku se majetek žalovaného nezvýšil) by se mohlo jednat jen v případě, že by mezi účastníky nebyla žádná dohoda (smlouva) uzavřena (v takovém případě by šlo o majetkový prospěch žalovaného získaný plněním bez právního důvodu), nebo kdyby byla uzavřená dohoda (smlouva) neplatným právním úkonem (srov. § 451 odst. 2 obč. zák.). Skutková podstata bezdůvodného obohacení uvedená v usta-

novení § 454 obč. zák., podle něhož se bezdůvodně obohatil i ten, za něžž bylo plněno, co po právu měl plnit sám, by v projednávané věci mohla být naplněna jen tehdy, kdyby žalobce pokutu zaplatil přímo příslušnému orgánu, který ji uložil a jemuž měla být zaplacená; v takovém případě by bezdůvodné obohacení získal ten ze zaměstnanců žalobce tvořících posádku vozidla, kterému byla pokuta uložena a který ji proto po právu měl zaplatit sám.

Z uvedeného vyplývá, že usnesení odvolacího soudu, kterým byl rozsudek soudu prvního stupně zrušen pro vady řízení, jež mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, aniž by za odvolacího řízení mohla být zjednána náprava, a kterým byla věc vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení (srov. § 219a odst. 1 písm. a/, § 213b odst. 2 a § 221 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.), je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů (byť není odůvodněno zcela přiléhavě) správné. Protože nebylo zjištěno, že by bylo postiženo některou z vad, uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř., anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalovaného podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

INHALT*)

Entscheidungen in Strafsachen

- Nr. 29 Die gewalttätige Handlung gegenüber einer schwangeren Frau, in der Absicht, den Abortus oder den Tod der Frucht zu verursachen, erfüllt den grundlegenden Tatbestand der Straftat der schweren Körperverletzung gemäß § 145 Abs. 1 des StGB (ggf. deren Versuch) wobei der Abortus (Abtreibung) oder die Tötung der Frucht an und für sich eine schwere Gesundheitsschädigung im Sinne des § 122 Abs. 2 Buchst. g) des StGB darstellt. Durch diese Handlung wird jedoch nicht ohne Weiteres das Merkmal des qualifizierten Tatbestands dieser Straftat erfüllt, das in ihrer Verübung aus verwerflichem Beweggrund im Sinne des § 145 Abs. 2 Buchst. h) des StGB besteht.
- Der Umstand, dass die absichtliche Auslösung des Abortus (Fehlgeburt) oder der Tötung der Frucht vom Charakter der Sache her nur an einer schwangeren Frau verübt werden kann, begründet die Qualifizierung der Tat als Straftat der schweren Körperverletzung gemäß § 145 Abs. 1, Abs. 2 Buchst. b) des StGB, ggf. als diese versuchte Straftat, ohne hierbei in Widerspruch zum Verbot einer doppelten Zurechnung ein und derselben Tatsache zu Lasten des Täters gelangen. Durch das Merkmal „an einer schwangeren Frau“ wird sie – der Gegenstand des Angriffs – durch diesen Tatbestand nicht allein als schwangere Frau, bzw. Trägerin der Frucht, d.h. in diesem engeren Umfang geschützt, sondern in breiterem Umfang, als Person in besonderem psychologisch-physischem Zustand.
- Nr. 30 I. Die Berufung des Obersten Staatsanwalts zu Ungunsten des Angeklagten gemäß § 265a Abs. 3 der StPO ist nur in Fällen unzulässig, in denen das Appellationsgericht die Bestimmung des § 259 Abs. 4 der StPO, ggf. des § 264 Abs. 2 der StPO über das Verbot „Reformatio in peius“ in Einklang mit dem Gesetz angewendet hat.
- II. Wenn das erstinstanzliche Gericht den Angeklagten ursprünglich zweier Teilangriffe für schuldig bekannt hat, die die Merkmale des Tatbestands eines besonders schweren Verbrechens erfüllen, wobei es ihn nach der Aufhebung des Urteils zu einer lediglich vom Angeklagten, ggf. nur zu dessen Gunsten eingereichten Berufung und Zurückweisung an das Gericht zur neuen Verhandlung und Entscheidung, ihn nun lediglich in einem Angriff der Verübung des gleichen besonders schweren Verbrechens für schuldig bekannt hat, während es den zweiten Angriff lediglich als Vergehen qualifiziert, dann geht es – auch wenn der Angeklagte neuerdings der Verübung zweier Straftaten für schuldig befunden wird (eines besonders schweren Verbrechens und zudem eines Vergehens) – hierbei nicht um einen Verstoß gegen das Verbot ‚Reformatio in peius‘.
- Die Verletzung des prozessualen Grundsatzes des Verbots ‚Reformatio in peius‘ darf nicht als materiellrechtlicher Umstand angesehen werden, der das Erlöschen der strafrechtlichen Verantwortlichkeit bewirkt, aus diesem Grund kann der Angeklagte nicht von der Anklage freigesprochen werden und dies auch nicht laut Analogie gemäß § 226 Buchst. e) der StPO.
- Nr. 31 Wenn es der Angeklagte im Rahmen des Antrags der Parteien auf zusätzliche Beweisaufnahme lediglich dem Ermessen des Gerichts überlässt, ob es ggf. weitere Beweise durchführt (beispielsweise Sachverständigengutachten), dann kann solch eine Äußerung, die die weitere Vorgehensweise ausschließlich dem Ermessen des Gerichts überlässt, nicht als relevanter Antrag auf eine zusätzliche Beweisaufnahme angesehen werden, zu der ein Beschluss notwendig wäre. Falls das Gericht nicht auf solch eine Verfahrensweise eingeht, geht es nicht um den Fall eines sog. unterlassenen Beweises.
- Nr. 32 I. Das inhaltliche Erfordernis des Schuldspruchs des verurteilenden Urteils ist solch eine Beschreibung der Tat, deren einzelne Teile den entsprechenden Merkmalen des Tatbestands der Straftat entsprechen, welcher der Angeklagte für schuldig befunden wurde. Das Motiv oder der Beweggrund zur Straftat muss im Schuldspruchs des verurteilenden Urteils (bzw. in der Tatbeschreibung) enthalten sein, sofern es ein Merkmal des entsprechenden Tatbestands der Straftat ist.

*) Dieser Text wurde in der deutschen Sprache zur Information der Leser des Novatrix Verlags vorbereitet.

In sonstigen Fällen reicht es gewöhnlich aus, diese Umstände lediglich in der Urteilsbegründung anzuführen, ihre Anführung im Urteilsspruch ist überflüssig.

Solch eine überflüssige Anführung im Spruchteil des Urteils ist jedoch nicht als Urteilsmangel anzusehen, die dessen Aufhebung im Sinne des § 258 Abs. 1 Buchst. b) der StPO bewirken könnte.

II. Zu jedem Zeitpunkt im Verlauf des Verfahrens hat der Angeklagte das Recht, die Bevollmächtigung seines Verteidigers zu seiner Verteidigung aufzuheben und sich einen neuen Verteidiger zu wählen (§ 33 Abs. 1 StPO). Wenn der Angeklagte dem betreffenden, im Strafverfahren tätigen Organ jedoch die Änderung in der Person des Verteidigers nicht rechtzeitig mitteilt und dies in der Regel durch Vorlage einer Vollmacht (Nr. 51/2010 Sbd. von Strafentsch.), damit der neue Verteidiger binnen der gesetzlichen Frist (sofern diese festgelegt ist) vom angeordneten Akt des Strafverfahrens in Kenntnis gesetzt werden kann, ist gemäß § 37 Abs. 2 der StPO der früher gewählte oder bestellte Verteidiger verpflichtet – sofern er nicht von der Verteidigung ausgeschlossen wurde – die Verteidigung bis zu dem Zeitpunkt auszuüben, bis sie der später gewählte Verteidiger übernimmt.

Eine Änderung in der Person des Verteidigers ist somit prinzipiell kein Grund zur Nichtdurchführung eines bereits angeordneten Strafverfahrensaktes (vergl. Urteil des Verfassungsgerichts vom 25. 9. 1996, Akt.-Zchn. III. ÚS 83/96, veröffentlicht unter Nr. 293/1996 Slg.).

Wenn der Angeklagte als auch sein bisheriger Verteidiger ordentlich und rechtzeitig über das angeordnete Hauptverfahren oder öffentliche Sitzung in Kenntnis gesetzt worden und bei diesem anwesend sind, sich andererseits aber der neu gewählte Verteidiger nicht zu diesem Akt einstellt, dann ist die Abwesenheit des neu gewählten Verteidigers allein kein Hindernis zur Durchführung des Hauptverfahren oder der öffentliche Sitzung.

Nr. 33 I. Zur Verantwortung von Journalisten für die Wahrhaftigkeit veröffentlichter Informationen.

II. Das Gericht kann gemäß § 222 Abs. 2 der StPO in der Hauptversammlung die Sache nur dann an ein anderes zuständiges Organ verweisen, wenn die Ergebnisse der durchgeführten Beweisaufnahme eine ausreichende Grundlage für die Schlussfolgerung bilden, dass die Handlung, die keine Straftat ist, als Vergehen qualifiziert werden könnte. Es muss daher um eine verschuldete Handlung gehen, die Interessen der Öffentlichkeit verletzt oder gefährdet und ausdrücklich im Ordnungswidrigkeitengesetz oder einem sonstigen Gesetz erwähnt wird, wobei es nicht um ein sonstiges Verwaltungsdelikt, das laut besonderer Rechtsvorschrift geahndet werden kann oder eine Straftat geht (§ 2 Abs. 1 Gesetz Nr. 200/1990 Slg., über Ordnungswidrigkeiten, im Wortlaut späterer Vorschriften). Anderenfalls spricht das Gericht den Angeklagten gemäß § 226 Buchst. b) der StPO von der Anklage frei.

Nr. 34 I. Zur Erfüllung des Merkmals der Anstiftung bei der Straftat der Toxikomanie gemäß § 287 StGB ist es es nicht notwendig, dass der Straftäter, sofern er zum Drogenmissbrauch dienende Mittel, bzw. Mittel, die gegenständlich Betäubungs- oder psychotrope Mittel

enthalten, direkt zum Verkauf angeboten hat, sondern es reicht aus, wenn er öffentlich ein breiteres Sortiment solcher Produkte, Stoffe, Instrumente, Produkte, usw. öffentlich präsentiert, die gewöhnlich zum Missbrauch von Betäubungs- oder psychotropen Stoffen dienen, an diese erinnern oder auf diese in verschiedensten Zusammenhängen verweisen. Als „Anstiftung“ im zitierten Sinne wird eine Tätigkeit demnach auch dann angesehen, wenn sie in ihrer Summe die Entscheidung von Drittpersonen dahin gehend beeinflusst hat, solche anderen Suchtstoffe als Alkohol, zu missbrauchen, oder sie zu solch einer Entscheidung zu animieren, ohne dass es tatsächlich zum Missbrauch gekommen ist.

II. Die gesetzl. Voraussetzung des § 101 Abs. 1 Buchst. c) des StGB, dass es um „eine Sache oder einen sonstigen Vermögenswert geht, bei der/dem die Gefahr droht, dass sie zur Verübung einer Straftat dienen wird“, bringt die allgemeine Voraussetzung zum Ausdruck, dass diese Sache oder dieser sonstige Vermögenswert zur Verübung einer Straftat verwendet werden kann. Auf die Möglichkeit der Verübung einer Straftat lässt sich aus dem Charakter, der konkreten Bestimmung und dem Zweck der Sache oder des sonstigen Vermögenswertes

schließen. In diesem Zusammenhang ist daher nicht von Belang, ob der Straftäter eines Vergehens für schuldig befunden wurde, wichtig ist vielmehr, dass die beschlagnahmten Sachen oder sonstigen Vermögenswerte zur Verübung einer Straftat hätten dienen können, die im Sinne des § 14 Abs. 2 des StGB als Verbrechen eingestuft werden.

Entscheidungen nach dem Sachen Bürgerlichen, Handels- und Verwaltungsrecht

- Nr. 52 Das Verfahren zur Sachverständigenernennung gemäß § 28 ff. von Gesetz Nr. 125/2008 Slg., über Veränderungen in Handelskorporationen und Genossenschaften, ist ein Verfahren in Statusangelegenheiten juristischer Personen, einschl. deren Erlöschen und Liquidation, der Ernennung und Abberufung der Mitglieder ihrer Organe oder des Liquidators, Veränderungen und Fragen ihrer Gemeinnützlichkeits, wie in § 3 Abs. 2 Buchst. a) Gesetz Nr. 292/2013 Slg., über besondere Gerichtsverfahren, in denen Bezirksgerichte als erstinstanzliche Gerichte entscheiden, angeführt ist.
- Nr. 53 Wenn im Nachlassverfahren aufgrund identischer Angaben der Teilnehmenden eine gewisse Sache, ein bestimmtes Recht oder gewisser Vermögenswert in die Nachlass-Aktiva oder ins gemeinsame Vermögen des Erblassers und dessen Ehegatten eingereiht wurden, ist der Umstand, dass anschließend (in der Zeit nach Beendigung des Nachlassverfahrens) offenbar wurde (aufgrund einer rechtskräftigen Gerichtsentscheidung oder auf andere Weise), dass diese in Wirklichkeit nicht zu den Nachlass-Aktiva oder ins gemeinsame Vermögen des Erblassers und dessen Ehegatten, sofern die Auseinandersetzung Einfluss auf den Stand der Nachlass-Aktiva hatte, gehörten, kein Grund zur Wiederaufnahme des Verfahrens gemäß § 228 Abs. 1 Buchst. a) der ZPO; die Möglichkeit der Teilnehmenden, die gegenseitigen, aus dieser Tatsache entspringenden Ansprüche per Klage, gemäß Teil Drei der ZPO zu betreiben, bleibt hierdurch unangetastet.
- Nr. 54 Der vollstreckbare Gerichtsbeschluss, in dem vom Staat (der Tschechischen Republik) auferlegt wird, einem Zahler die Gerichtsgebühren oder eine Überzahlung der Gerichtsgebühren zurückzuerstatten, ist wirksamer Titel zur Vollstreckung oder gerichtlichen Pfändung (Exekution). In einem gemäß kraft diesem Titel geführten Vollstreckungs- oder Exekutionsverfahren tritt das Ministerium der Finanzen im Namen des Staates (Tschech. Republik) auf.
- Nr. 55 – Wenn die in der notariellen Niederschrift enthaltene Vereinbarung der berechtigten und pflichtigen Person mit der Zustimmung zur Vollstreckbarkeit (§ 71a bis § 71c der Notariatsordnung (NO) in dem ab dem 1. 1. 2001 bis zum 30. 6. 2009 gültigen Wortlaut) eine Abmachung enthält, laut der sich der Schuldner verpflichtet, die Forderungen und sonstigen Ansprüche des Gläubigers zu erfüllen, die aus einem vertraglichen Rechtsverhältnis hervorgehen, das aufgrund eines Darlehensvorvertrag (auf dessen Grundlage der Gläubiger nach der Verzeichnung der notariellen Niederschrift geleistet hat und der gemäß der Vereinbarung der Teilnehmer eine Tatsache darstellt, auf welcher die künftige Forderung beruht), geht es hierbei um eine Bedingung im Sinne der Bestimmung des § 36 Abs. 1, erster Satz, sowie Abs. 2, erster Satz, des BGB (§ 71b Abs. 2 der NO), deren Erfüllung auf die in der Bestimmung des § 43 Abs. 2 der Vollstreckungsordnung angeführte Weise zu beweisen ist.
- Nr. 56 Zur Beurteilung der Schadenshaftung eines Rechtsanwalts gemäß § 24 Abs. 1 des Anwaltschaftsgesetzes ist nicht ausschlaggebend, ob die Rechtsleistung vom Rechtsanwalt gegen Vergütung geleistet wurde; entscheidend ist, ob es um einen Mangel der Anwaltschaft ging oder nicht.
- Nr. 57 Eine in der Justizvollzugsanstalt befindliche Person darf lediglich solch eine Gesundheitsfürsorge in Anspruch nehmen (selbstverständlich auch ablehnen), die von Ärzten des Strafvollzugs der Tschechischen Republik oder vertraglich verpflichteten Ärzten sonstiger medizinischer Einrichtungen (eventuell auch von einem herbeigerufenen Notarzt oder Arzt des medizinischen Rettungsdienstes) indiziert worden ist und die in medizinischen Einrichtungen des Strafvollzugs der Tschechischen Republik, ggf. unter den Bedingungen des § 5 Abs. 2 von Gesetz Nr. 169/1999 Slg. auch in medizinischen Einrichtungen außerhalb

des Strafvollzugs der Tschechischen Republik geboten werden können. Sonstige Gesundheitsfürsorge kann lediglich nach einer entsprechenden Entscheidung über die Aussetzung (Unterbrechung) der Freiheitsstrafe (§ 56 Abs. 3, Gesetz Nr. 169/1999 Slg. oder § 325 Abs. 1 StPO) geboten werden.

Für den Schaden, die einer in der Justizvollzugsanstalt befindlichen Person bei Gewährung der Gesundheitsfürsorge seitens des Arztes des Strafvollzugs der Tschechischen Republik oder in deren medizinischen Einrichtungen entstanden ist, haftet der Staat und zwar gemäß allgemeinen Schadenersatzbestimmungen.

- Nr. 58 Der Rechtsanwalt kann seine Forderung zur Vergütung gewährter Rechtsleistungen gegen die Forderung des Klienten kraft Darlehensvertrag anrechnen.
- Nr. 59 Grobe Fahrlässigkeit darf laut Recht der Tschechischen Republik zu Zwecken der Bestimmung des Artikels 29, Abs. 1 und Artikels 32, Abs. 1 des CMR-Abkommens als der Absicht gleichzusetzendes Verschulden angesehen werden.
Grobe Fahrlässigkeit ist Fahrlässigkeit höchsten Grades, die von der leichtsinnigen Einstellung des Schadensverursachers zur Erfüllung seiner Pflichten zeugt, wobei die Anforderung auf gebührende Vorsicht auf solch gravierende Weise vernachlässigt wird, dass dies von der offensichtlichen Rücksichtslosigkeit des Schadensverursachers gegenüber den Interessen anderer Personen zeugt.
- Nr. 60 Das Gericht der Tschechischen Republik, auf deren Gebiet ein Insolvenzverfahren auf das Vermögen eines (Insolvenz-)Schuldners eröffnet wurde, ist dafür zuständig (ist bevollmächtigt), über die Gegenklage zu entscheiden, die vom Insolvenzverwalter des Schuldners als von diesem Insolvenzverfahren (Inzidenzstreit) gegen den Beklagten hervorgerufenen Streit angestrengt wurde, der seinen Sitz auf dem Gebiet der Slowakischen Republik hat.
- Nr. 61 Die Rechtsbeziehung, die darauf begründet ist, dass der Arbeitgeber dem Arbeitnehmer einen Gelbetrag zur Erstattung einer Geldstrafe gewährt hat, die dem Arbeitnehmer von einer zuständigen Behörde für eine Ordnungswidrigkeit auferlegt wurde, ist keine arbeitsrechtliche Beziehung, nicht einmal dann, wenn sich der Arbeitnehmer die Ordnungswidrigkeit bei der Erfüllung seiner Arbeitsaufgaben hat zu Schulden kommen lassen.

CONTENTS*)

Resolution in Criminal Law Cases

No. 29 An offender's violent conduct against a pregnant woman the aim of which is to induce miscarriage or the death of the fetus fulfils the basic body of the crime of serious bodily harm pursuant to Section 145(1) of the Penal Code (and/or an attempt thereof), whereas the induction of miscarriage or foeticide constitute by themselves serious bodily harm within the meaning of Section 122(2)(g) of the Penal Code. Such conduct alone, however, does not fulfil the characteristic of the qualified body of the crime consisting in the commission of the said crime based on a condemnable motive within the meaning of Section 145(2)(h) of the Penal Code.

The circumstance that, given their nature, the intentional induction of miscarriage or foeticide may be committed only against a pregnant woman, justifies to adjudge the act as the crime of serious bodily harm pursuant to Section 145(1), (2)(b) of the Penal Code and/or an attempt thereof, without the same being in conflict with the prohibition of ascribing one and the same circumstance to the disfavour of the offender. By way of the characteristic "against a pregnant woman", the body of the crime protects her an object of an assault not only when she is pregnant and/or when she is carrying a foetus, i.e. within this limited scope, but also in a wider extent as a person in a specific mental and physical condition.

No. 30 I. An extraordinary appeal lodged by the supreme public prosecutor to the disfavour of the accused pursuant to Section 265a(3) of the Code of Criminal Procedure is not permissible only in cases when the appellate court applied the provisions of Section 259(4) of the Code of Criminal Procedure and/or of Section 264(2) of the Code of Criminal Procedure laying down the prohibition of reformationis in peius in accordance with the law.

II. Where a first-level court had originally found the accused guilty of two partial attacks fulfilling the characteristics of the body of an especially grave crime, whereas after its judgement had been cancelled based on a appeal lodged by and/or to the favour of the accused and the case had been returned to the court for a new hearing and decision, the court found the accused guilty of the same especially grave crime committed by a single attack, while adjudging the second attack as misdemeanour, this does not represent a violation of the prohibition of the prohibition of reformationis in peius even though the accused has been newly found guilty of two crimes (one especially grave crime and one misdemeanour).

A violation of the procedural principle prohibiting reformationis in peius cannot be deemed a substantive law circumstance that would result in the extinction of criminal liability and, therefore, the accused cannot be acquitted of the crime, even if Section 226(e) of the Code of Criminal Procedure is applied per analogiam.

No. 31 If, within a motion for the complementation of evidence filed by the parties, the accused leaves at the discretion of the court whether to introduce additional evidence (e.g. an expert opinion), such a motion leaving the successive procedure at the court's exclusive discretion cannot be considered as a relevant motion for the complementation of evidence that would require any decision. Where the court does not choose to proceed in this manner, such procedure does not involve neglected evidence.

No. 32 I. The contentual prerequisite of the verdict of guilty in a judgement of conviction requires the same to contain such a description of the act, where the individual parts thereof correspond to the relevant characteristics of the body of the crime of which the accused has been found guilty. The motive or the inducement for the crime should be indicated in the verdict of the judgement of conviction (respectively in the description of the act), provided that it constitutes the characteristic of the particular body of the crime.

In other cases, such circumstances may be specified only in the rationalisation of the judgement and their inclusion in the verdict is redundant.

*) This text in the English Language has been prepared for reader's information by Novatrix publishers.

Nevertheless, their redundant inclusion in the verdict part of the judgement cannot be deemed a defect of the judgement that could result in the reversal thereof within the meaning of Section 258(1)(b) of the Code of Criminal Procedure.

II. At any time within the proceedings, the accused has the right to terminate the authorisation of their defence counsel and to appoint a new defence counsel (Section 33(1) of the Code of Criminal Procedure). However, should the accused fail to inform the competent body active in criminal proceedings of the change in the person of the defence counsel in a timely manner, usually by presenting a power of attorney (No. 51/2010 Coll., Collection of Court Resolutions and Opinions), to allow the new defence counsel to be notified of the ordered action within criminal proceedings during the statutory deadline (if any), the previously appointed or assigned defence counsel shall be obligated to defend, unless excluded from defence, the accused pursuant to Section 37(2) of the Code of Criminal Procedure and shall continue to do so until duly replaced by the newly appointed defence counsel.

The change in the person of the defence counsel does not lay grounds for the non-execution of an already ordered action within criminal proceedings (cf. finding of the Constitutional Court of 25 September 1996, file No. III. ÚS 83/96, published under No. 293/1996 Coll.).

If the accused and the current defence counsel have been notified in a due and timely manner of and are both present at the ordered main hearing or public session and, on the contrary, the newly appointed defence counsel failed to come, the absence of the newly appointed defence counsel is not an obstacle that would prevent the initiation of the main hearing or the public session.

No. 33 I. As regards the liability of journalists for the truthfulness of published information.

II. Within main proceedings held in accordance with Section 222(2) of the Code of Criminal Procedure, the court may assign a case to another competent body only if the results of the introduced evidence provide the court with sufficient grounds to conclude that the act, which does not embody a crime, could be adjudged as an offence. Thus, it should constitute a culpable act which encroaches on or threatens the interests of the society and which is explicitly designated in the offence or another act, whereas it does not involve another administrative offence punishable in accordance with separate legal regulations or a crime (Section 2(1) of Act No. 200/1990 Coll., on Offences, as amended). Otherwise, the court shall acquit the accused in compliance with Section 226(b) of the Code of Criminal Procedure.

No. 34 I. The fulfilment of the characteristic of incitation with respect to the crime of dissemination of drug addiction under Section 287 of the Penal Code does not require the offender to directly offer substances containing the subject narcotic drugs or psychotropic substances when offering for sale any means facilitating drug abuse, it is sufficient if the offender publicly presents a wider assortment of such products, substances, tools, means, etc., which are usually used in connection with the abuse of narcotic drugs or psychotropic substances, which resemble these substances or refer to them in various ways. The activity under review represents incitation in the sense as specified above if, in aggregate, such activity is capable of influencing the decisions or to induce the decisions of other individuals to abuse narcotic drugs other than alcohol, without such effect actually having taken place.

II. The legal precondition laid down by Section 101(1)(c) of the Penal Code and stating that "it is a thing or other property value, which is at risk of being used to commit a criminal offence" expresses a general presumption that the thing or other property value may be used to commit a criminal offence. The possibility that a crime may be committed may be considered when assessing the nature, the concrete designation and purpose of the thing or other property value. In this case, the fact that the offender has been found guilty of misdemeanour is not decisive, the important thing is that the things or other property values taken in possession may serve to commit more severe criminal activities, which the law judges as crimes within the meaning of Section 14(2) of the Penal Code.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

- No. 52 Proceedings concerning the appointment of an expert and initiated pursuant to Section 28 et seq. of Act No. 125/2008 Coll., on the Transformation of Commercial Companies and Cooperatives, constitute proceedings relating to the status of legal entities, including their dissolution and liquidation, appointment and recall of the members of their statutory bodies or their liquidator, transformations and public status issues set forth in Section 3(2)(a) of Act No. 292/2013 Coll., on Special Court Proceedings, in which regional courts decide as first-level courts.
- No. 53 Where, within inheritance proceedings, a certain thing, right or other property value had been included in the inheritance assets or the common property of the deceased and his/her spouse based on concordant data of the parties, the fact that it was later (after the termination of the inheritance proceedings) found that such thing, right or other property value (based on a final decision of the court or otherwise) did not belong among the inheritance assets or the common property of the deceased and his/her spouse, where settlement affected the state of the inheritance assets, does not lay grounds for a renewal of the proceedings pursuant to the provisions of Section 228(1)(a) of the Civil Procedure Code. Whereas the possibility of the parties to enforce their mutual claims by way of an action pursuant to Section III of the Civil Procedure Code remains unaffected thereby.
- No. 54 An enforceable resolution of a court imposing an obligation upon the state (Czech Republic) to return a court fee or any overpayment thereof to the payer is an eligible title for the enforcement of a decision or writ of dower. Within proceedings concerning the enforcement of a decision or within dower proceedings initiated based on such title, the state (Czech Republic) is represented by the Ministry of Finance.
- No. 55 When an agreement between the eligible party and the liable party, which forms a part of a notarial record on an enforcement consent (Sections 71a to 71c of the Notarial Code, in the wording effective from January 1, 2001 until June 30, 2009), contains a provision, according to which the debtor undertakes to settle the creditor's claim and other entitlements arising from a lawful contractual relationship established by a letter of understanding on a future loan agreement (based on which the creditor provided performance after the drawing up of the notarial record and which, as agreed by the parties, gives rise to the future claim), such provision is deemed a condition within the meaning of the provision of the first clause of Section 36(1) and the second clause of 36(2) of the Civil Code (Section 71b(2) of the Notarial Code), the fulfilment of which should be demonstrated in the manner stipulated by the provisions of Section 43(2) of the Code of Dower Procedure.
- No. 56 For the purpose of assessing an attorney's liability for damage pursuant to Section 24(1) of the Act on Advocacy, it is irrelevant whether the attorney provided legal services for remuneration, what is relevant is whether the same involves defective execution of advocacy.
- No. 57 An individual serving a sentence of imprisonment may accept (as well as refuse) only such medical care that is indicated by the physicians of the Prison Service of the Czech Republic, or by physicians of another contractual healthcare facility (and/or by a physician of first aid medical services or emergency medical services called to the individual) and that may be provided by healthcare facilities of the Prison Service of the Czech Republic, alternatively by a healthcare facility administered by the Prison Service of the Czech Republic under the terms and conditions set forth by Section 5(2) of Act No. 169/1999 Coll. Other medical care may be provided only after a decision has been awarded on the discontinuance of the execution of punishment (Section 56(3) of Act No. 169/1999 Coll. or Section § 325(1) of the Code of Criminal Procedure).
- In accordance with the common provisions on damage compensation, the state is liable for any injury inflicted upon an individual serving a sentence of imprisonment during the provision of medical care by physicians of the Prison Service of the Czech Republic or at its healthcare facilities.

- No. 58 An attorney may set off a claim arising from the remuneration for the provision of legal services against the client's claim arising from a loan agreement.
- No. 59 For the purposes of the provisions of Article 29(1) and Article 32(1) of the CMR Convention gross negligence shall be considered as culpability equal to intent according to Czech law. Gross negligence represents negligence of utmost intensity, which bespeaks of the careless approach of the tortfeasor to the fulfilment of their obligations, when the requirement of due caution is neglected to an extent evidencing the obvious disregard of the tortfeasor towards the interests of other individuals.
- No. 60 A court of the Czech Republic, on the territory of which insolvency proceedings were initiated in relation to the assets of the (insolvency) debtor, is competent (exercises jurisdiction) to decide on an action to challenge lodged by the debtor's insolvency trustee as on a dispute induced by the insolvency proceedings (incidental dispute) against a defendant with its seat on the territory of Slovakia.
- No. 61 A legal relationship, which is based on the circumstance that an employer provided a sum of money to an employee to pay a fine imposed upon the employee by the competent body for a committed offence, does not constitute a labour relation, not even in the case when the employee committed the offence while fulfilling their work duties.